

ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΗΡΑΚΛΗ ΚΑΙ ΡΕΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ — χωρίς αλλοίωση, χωρίς δέσμευση, χωρίς σκοπιμότητα, χωρίς δειλία, χωρίς λογοκρισία, από τὸν Ρ. ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΗΝ «ΑΡΙΣΤΕΡΑ» ΚΑΙ ΤΗ «ΔΕΞΙΑ»: Τὸ τεύχος ἔδω, μετὰ κριτικὰ καὶ θεωρητικὰ του, πολιορκεῖ τὸ θέμα: Ἐσωτερικὰ ἐχέγγυα τῆς Ἐπαναστάσεως - Ὁ δαίμονας τῆς Ἐξουσίας - ὁ κίνδυνος τοῦ Κρατισμοῦ - καὶ εἰσάγει, μεθοδικά, στὸ πρόβλημα τῆς Ἀναρχίας, καὶ τοῦ Ἐπαναστατικοῦ ἀντικονφορμισμού - μετὰ τὰ πιδ αὐθεντικὰ κείμενα, καὶ τὴν πιδ σύγχρονη κοινωνιολογικὴ ἀντίληψη. ΕἰΣΑΓΩΓΗ: Πέτρικω Πέτρος Ἀλεξέιβιτς ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ: Σπορεὺς καὶ ἐμπροσητὴς συνειδήσεων, ἀπὸ γένος τσάρων 1000 ἐτῶν, μέγας γεωγράφος, καὶ ἀναρχικός. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του, ἢ θεωρία τῆς Ἀναρχίας. Βιβλιογραφία. - ΚΕΙΜΕΝΑ: Elisée RECLUS, χαρακτηρισμὸς τοῦ Κροποτκιν: Γιατὶ κλείναν πάντα πίσω του τῆς φυλακῆς οἱ πόρτες! Πέτρος ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ: Ἡ ἀναρχία. Fragmenta composita. Λέοντος ΤΟΛΣΤΟΪ: Οἱ δύο διάφορες ἐκδόσεις τῆς ἱστορίας μιᾶς κυνέλης μετὰ τὸ καπάκι ἀπὸ φιλυρόφλουδα. Σατιρικὸ παραμῦθι. (Κριτικὴ τῆς «φιλοσοφίας» τοῦ Κατεστημένου - ἢ: «Πῶς γράφεται ἡ ἱστορία!») - ΑΠὸ τὸ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ ἈΡΧΙΖΕΙ Κ' Ἡ ἀνωλογογία ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ Ἡρ. Ἀποστολίδη, τόμος δ', πάλι Α-Ω. Ἀνθολογεῖται: Ρένος Ἡρ. Ἀποστολίδης, Ὁ Γρασσαδόρος. («Ὀὐκ ἐνὶ κύριος ἄξιος τοῦ δούλου αὐτοῦ».) — Καὶ συνεχίζεται ἡ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ἀνωλογογία. Συμπληρώματα [B]. Ἀνθολογοῦνται: Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, Τάκης

Βαρβιτσιώτης. — ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ: Στὰ Πράγματα, εἰδικὴ ἀνάλυση: Τί συμβαίνει, ἀλήθεια, μετὰ τὴν «Κοινὴ Ἀγορά»; (Ἡ μέγιστη τοῦ οικονομικοῦ θανάτου.) ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ: Τὸ συγκρότημα Λαμπράκη καὶ τὸ συγκρότημα Κόκκα («Κόρακας κοράκου μάτι βγάζει;») Οἱ 200 χῆνες τῆς «Δημοκρατίας»! - Κι ἔλλα «Ἐνάριθμα» τοῦ Ηρακλῆ Ἀποστολίδη. - ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ: Ἡ πεζογραφία τῆς «Ἀριστεράς» - ἐξ ἀφορμῆς τῶν «Μικρῶν ἀγγελιῶν» τοῦ Θαλῆ Δίελου. Ὅπου ἀναλύεται ἡ κενὴ πεζογραφία τῶν φρασμένων μας: Βενέζη, Θεοτοκά, Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, Πετσάλη, Πρεβελάκη, Τερζάκη, Πέτρου Χάρη, δείχεται τὸ σκάρτο καὶ τὸ νόθο τῆς «διηγηματογραφίας» κάποιων ψευτονεωτέρων: Σαμαράκης, Βασιλικὸς καὶ δὲ συμμαζεύεται! - Τὰ ἴδια στὴν «Ἀριστερά»! Οἱ κοῦφοι: Κοτζιάς, Φραγκιάς, καὶ ὁ αὐτοπρόσφετος ἐπὶ Κατοχῆς στὰ τάγματα ἐργασίας τῶν Ναζιῶν: Ἰάκωβος Καμπανέλλης, «ἄηρος» τάχα στὸ Μασουχάουζεν I. Ἡ ἀξία τοῦ Δημήτρη Χατζῆ, καὶ ἡ καλὴ ἀγγελία τοῦ Θαλῆ Δίελου, μαζὶ με μερικὲς ἀκόμη σκέψεις: Ἡ «ἀντικειμενικὴ» Τέχνη καὶ ἡ ψίχα τῆς ἱστορίας, κ.ἄ. - ΘΕΑΜΑΤΑ ΚΙ Ἀκροάματα ἀπ' τὸν Πάρι Τακόπουλο: Ἐνα ἐμπειρο μαστίγωμα (Πέτερ Βάις, Ἡ καταδίωξη καὶ ἡ δολοφονία τοῦ Μαρά), καὶ Ὁ ἔρωτες μιᾶς ξανθιάς τοῦ «τσέχικου» κινηματογράφου (Μίλος Φόρμαν). ΤΟ ΞΕΝΟ ΘΕΑΤΡΟ: Μπέρναρ Σ.Ω., Ἐνας πρόλογος τοῦ 1898, γιὰ τοὺς ἐκδιδόμενους καὶ τὸ '66. - ΕΝΤΥΠΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ: Ἐως τὸ ἦτα.

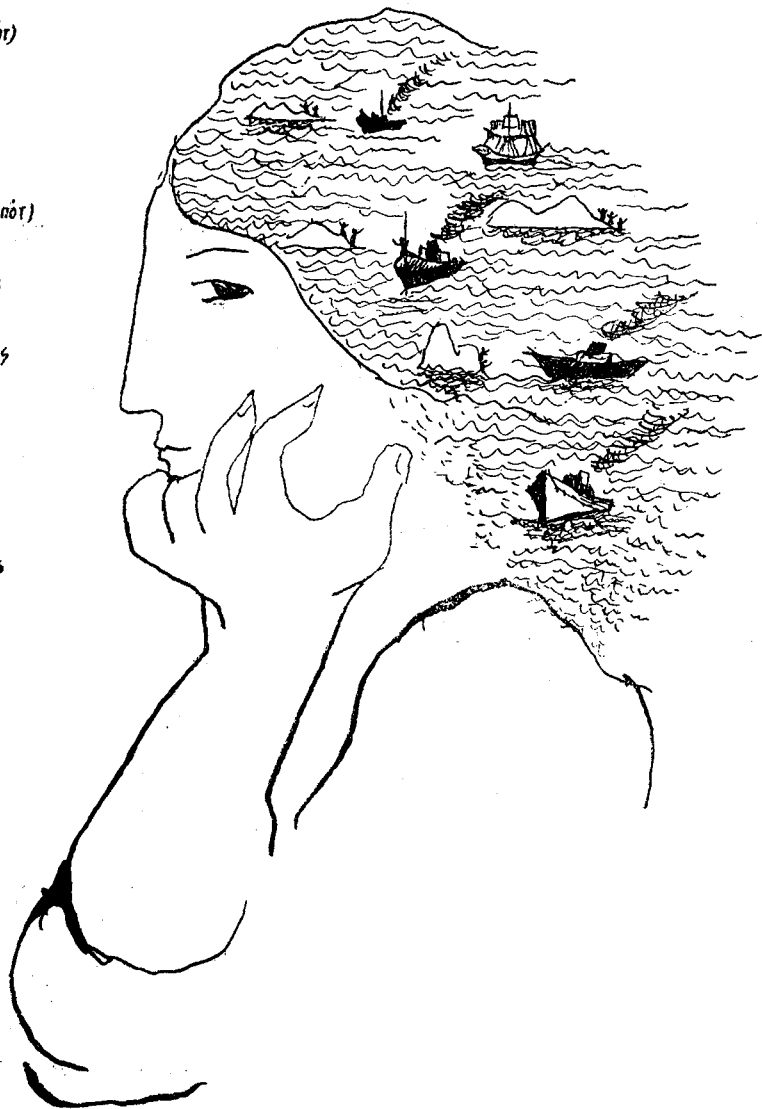
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ

Πού ἀρμενίζεi ο νοός σας;
Στὴν Ἰταλία,
ΤΣΣ ΕΡΜΗΣ
ΤΣΣ ΠΗΓΑΣΟΣ
ΣΣ ΑΤΡΕΥΣ
(γιά ἐπιβάτες καὶ χέφι-μπαό)

Στὴν Κύπρο;
ΤΣΣ ΠΗΓΑΣΟΣ
ΣΣ ΑΤΡΕΥΣ
(γιά ἐπιβάτες καὶ χέφι-μπαό)

Στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου;
ΜΝ ΣΕΜΙΡΑΜΙΣ
Διήμερες καὶ πενθήμερες
κρουαζιέρες

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ
ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΜΑΣ 2
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
410-562, 477-946, 475-635

ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΡΕΝΟΣ ΗΡ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ : ΠΑΡΙΣ ΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ - ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 5, 318-483

*Τλη, έντυπα κ. λ. : Ρένος Ήρ. ΄Αποστολίδης. ΄Εμβάσματα, έπιταγές, συνδρομές : Βία Ρ. ΄Αποστολίδη, Μηθύμνης 43 / ς΄, ΄Αθήναι 823, τηλ. : 846-977, 318-483. *Τλη άνθολογιών : ΄Ηρακλής Ν. ΄Αποστολίδης, Μηθύμνης 48, τηλ. : 876-053. 9-1, 5-8 μ.μ. Γραμματεία-διαχειρίσις : Σοφοκλέους 5 / ε΄, γραφεία 6-8, ΄Αθήναι 122, τηλ. : 318-483. 9-1, 5-8 μ.μ. Τυπογραφεία : Χρ. Μανουσαρίδης, Κωλέττη 24, 628-263. Κλισέ : Θέμος Χατζηγιάννου, Χρυσοσπηλιώτισσας 7 / γ΄, 235-490. Πίσεις έξωφύλλου : ΄Αριστοτέλης Γεωργιάδης, Γερανίου 9, 521-764. Βιβλιοδεσία : Μαργ. Δημητρομανολάκη, Πέλοπος/΄Ακροπόλεως 48, 571-996. - Τò περιοδικò είναι μηνιαίο. Βρίσκεται στá περίπτερα, στá υποπρακτορεία έπαρχιών του Νέου πρακτορείου έφημερίδων και περιοδικών, και στá βιβλιοπωλεία. Παλαιά τεύχη : στò βιβλιοπωλείο Κολλάρου, Σταδίου 38, 223-136. Τιμή του τεύχους αυτού: δρχ 15. Συνδρομές, μόνο προπληρωτές, 12 τευχών τής ίδιας τιμής : 180 δρχ για τήν ΄Ελλάδα, 250 για τò έξωτετικό, 400 για ιδρύματα και οργανισμούς. - Χειρόγραφα δέν έπιστρέφονται, δοκίμια δέν δίδονται, άνάτυπα δέν γίνονται. ΤΝΕ έχουν ίδιαν άντίληψιν ευθύνης και δέν θεωρούν ότι «καλύπτονται» ως πρός αύτήν με τήν ύπογραφή όποιοιδήποτε άλλου. - Κείμενα δίχως ύπογραφή είναι όλα του Ρ. Α. - ΄Επιτρέπεται έλευθέρως ή άναδημοσίευσις όποιοιδήποτε κειμένου (ΤΝΕ δέν άντιλαμβάνονται τήν έννοια : πνευματική ιδιοκτησία), υπό τόν μόνον όρο : τής παραπομπής εις ΤΝΕ. - Δωρεάν και τιμής ένεκεν δέν δίδονται.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ΄

΄Αθήναι, Μάιος ΄66

ΤΕΥΧΟΣ 5

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

- χωρίς άλλοίωση
- χωρίς δέσμευση
- χωρίς σκοπιμότητα
- χωρίς δειλία
- χωρίς λογοκρισία

ΤΩΡΑ ΠΟΥ ΗΡΘΕ Ο ΜΑΗΣ, κι ó Τόπος αυτός δέν αφήνει στην καρδιά ούτε μιá σκιά, ούτε μιá σκοτεινιά΄ τώρα που έτσι κάνεις, μιá σταλιά, δυò βήματα, κ΄έκλεισες μιá πόρτα πίσω σου, και σε πήρε τò γαλάζιο, σε στροβιλίζει κάτασπρο τò χαμομήλι, καθαρό πλυμένο τò χαλίκι, ó άνθος που γίνεται καρπός και νόημα — μόνο νόημα, αιώνιο σ΄ αύτή τή χώρα — ή θάλασσα πούναι τò πιò άπλό, τò πιò άπλό νά γδυθής και νά βουτήξης — ά! τò πέλημα ξανά πώς γνωρίζει τήν άμμο άπό παιδί! — τώρα ποιá διάσταση λαβαίνουν, ποιò δίκιο μπορούν νάχουν όλες αυτές οι σκοτεινές κ΄οι φτώχειες, μες σε τέτοια φύση;

Είναι κάτι που τò σκέφτηκα πολλές φορές. Δέν είμαι κán εγώ που τò σκέφτηκα - είν΄ ή φύση κ΄ ή ύγεια που μου τò ξανάπε πάντα... Μου πρωτόρθε άπό τήν ΄Ανοιξη του ΄48 - στρατιώτης μες στόν ΄Εμφύλιο... Μάς περπάταγαν με τόσο σκοτεινές ιδέες, τόσο σκοτεινά έλατήρια, κ΄οι μεν κ΄οι δέ! ΄Εμεις εδω, άληθινά, τί είχαμε νά χωρίσουμε; ΄Εδω, με τέτοιο ήλιο, με τέτοιο χαμομήλι, με τέτοιο όλάνθιστο φτωχò λιθάρι, τά πιò σωστά στόν Κόσμο, τά πιò δίκαια, τά πιò φωτεινά, τ΄ άνεπανάληπτα όπου άλλου, μπορούσαμε νάχουμε άτόφια - και νά μñ είμαστε παρά σύμφωνοι μονά-

χα μ' αὐτὴ τῆ φύση!.. Λίγη ἢ πολλή, πλούσια νὰ μᾶς δίνη ἢ φτωγὰ καὶ νόστιμα - καμμιά σημασία! Τὰ τέλεια ὅμως· τὰ τέλεια, σὰν τ' ὀλοκάθαρο αὐτὸ βλέμμα, μέσα σὲ τέτοια εὐδία - αὐτά, τί, ποιὸς νὰ μᾶς τὰ πάρῃ; Πῶς νὰ μὴν εἶναι τὰ φυσικώτερα τῶν φυσικῶν ἐδῶ τὰ τέλεια καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ πανέμορφα; Ποιά σκοτεινιά χωρεῖ; Ποιά Μόσχα, ποῖο κεφάλαιο καὶ ποιά περιπλοκή - τί γιὰ μᾶς ὅποια περιπλοκή; Ἐδῶ περιπλοκή; Ὅχι περιπλέξτε τα, συσκοτίστε τα ἂν μπορῆτε, κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο αὐτό, μὲς σ' αὐτὸ τὸ κρυστάλλο, μένοντας παιδιὰ τέτοιου ἡλίου, μάτια τέτοιου κρυστάλλου!

Ἡ φύση ἐπέμενε πάντα ἐδῶ νὰ μὴν καταλαβαίνει τίποτε ἀπ' τὰ καμώματά μας! Τίποτε ἀπ' τὰ καμώματα τῶν βαρβάρων ποὺ δὲν ἔχουνε τὸν οὐρανὸ μας, τίποτε ἀπ' τὰ καμώματα τῶν ἀντιβαρβάρων ποὺ δὲν ἔχουνε τὸ ἀγέρι μας - τίποτε ἀπ' τὰ καμώματα ὅσων ἔχουνε γῆ, κ' εἶναι μεγάλη, πλούσια, ἀπέραντη, μὰ δὲν εἶναι τοῦτο δῶ τ' ἀνθισμένο ἀλωνάκι· ἔχουνε θάλασσα, πελώρια, εὐρύτερνη, μὲ πλάτες γιγάντιες, ποὺ σηκώνουν δίχτυα κατάφορτα τὸ ἀσῆμι τῶν λεπιῶν, μὰ δὲν ἔχουνε τέτοιον ἀθέρα θάλασσα, τέτοια κόψη τοῦ ἔρωτα ἀστραφτερή, τέτοιο γαλάζιο κάλεσμα ἀλαφρό, ποὺ κάνει καὶ τὸ θάνατο παιγνίδι - τέτοιο λιθάρι πάμφτωχο, μὰ πιότερο ἀλαφρὸ κι ἀπ' ἀλαφρόπετρα μὲς στὴν καρδιά τοῦ πάμφτωχου ποὺ τὸ πατεῖ καὶ πετάει!..

Πλέει κάθε Μάη γιὰ τ' ὄνειρό της πάλι τὸ παραδείσιο ἢ χώρα αὐτὴ - κ' ἡ φύση της ποτὲ δὲν ἐκατάλαβε τὰ φρονήματά μας! Τὰ σαρώνει κάθε φορὰ — τὰ δανεικὰ φρονήματά μας, τὰ σκοτεινὰ, τ' ἀνέμπεδα — ἐν ἀλαφρὸ ἀγεράκι, μισόθερμο, μυριστικό ὄλο μέντα καὶ μασχάλη γῆς πρωτοῦδρωτης!.. Διασκίστε αὐτὴ τὴν «ἀγονη» Ρούμελη τώρα τὸ Μάη, κι ἄξαφνα στὰ ρουθούνια σας, σὰν κεραυνὸς ἀλήθειας ἀπὸ πάντα, πῶς ἡ γυναῖκα σας, ἡ ἀγάπη σας, εἶν' ἡ πιὸ ὁμορφὴ τοῦ Κόσμου, τὰ παιδιὰ σας τὰ πιὸ ὁμορφα τοῦ Κόσμου, ἡ γῆ αὐτῆ: τὸ ροῦχο ποὺ δὲ χωριστήκατε ποτὲ - ἐσεῖς ἢ γῆ αὐτῆ, καὶ πάνω της τίποτ' ἄλλο ἀπὸ στέρεο, τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἀπλό, σὰν αὐτὸ τὸ θυμάρι, αὐτὸ τὸ δίκιο, αὐτὸ τὸν ἔρωτα, αὐτὸ τὸ σωστό, αὐτὸ τὸ τέλει!..

Ὅταν διαβάσετε Πλάτωνα — ἔτσι, μεγάλοι ἂν τὸν ξαναδιαβάσετε — θὰ δῆτε αὐτὸ ποὺ σᾶς λέω. Ὅλο αὐτὸ ποὺ λάμπει, ποὺ ἀστράφτει τέλει στὴν ἔκφρασή του — καὶ τόσο ἀπλό σὰν τὴν ἀνάσα, σὰν τὸ φύλλωμα τοῦ δέντρου τὴν Ἄνοιξη, σὰν τὸν ἥλιο ἀνάμεσα ἀπὸ κλαδιὰ — ὄλο αὐτὸ δὲν τοῦ ἀνήκει! Δὲν εἶναι τοῦ σοφοῦ ἢ σκέψῃ, εἶναι τοῦ Τόπου. Κι ὁ Τόπος δὲ σηκώνει σκοτεινιά, λαθεμένη σκέψῃ, ἀδικη σκέψῃ. Ὁ Τόπος δὲ σηκώνει ἀνθρώπους νὰ πονᾶν πάνω σ' αὐτὸ τὸν τόπο. Ἄλλοῦ νὰ πονᾶν! Στις σκοτεινιές, στις στέπες, στ' ἄνυδρα τῶν ἐρήμων - μὰ ἐδῶ δὲ σηκώνει! Ἐδῶ, νὰ σταθῆτε μπρὸς σ' αὐτὴ τὴν Ἄνοιξη, μὲς σὲ τέτοιο ἀνθὸ, τώρα τὸ Μάη, καὶ νὰ μοῦ πῆτε (μὲς σὲ τέτοια Ἄνοιξη, μὲς σὲ τέτοιο ἀνθὸ) ποιά ἢ ἀλήθεια ὅσων μᾶς σκοτίζουν κάθε μέρα; Ποιά ἢ κάθε συγκεκριμένη ἀλήθεια, ποὺ μπορεῖ ν' ἀντέξῃ καὶ νὰ μὴν ἐξαχνιστῆ, καὶ νὰ μὴ φανῆ σὰν ἀστεῖο κόασμα βατράχου ἀπ' τὰ λασπόνερα τοῦ ρυακιοῦ ποὺ λίγο πρὶν θολώσατε πατώντας, καὶ ποὺ λέγεται — βαστηχτῆτε, μὴ μοῦ σκάσετε στὰ γέλοια ἀκόμα! — λέγεται... «κυβέρνηση» ἢ Καστρί, Μητσοτάκης ἢ κυρ-Ἀντρέας μπρὸς σ' αὐτὴ τὴν πασχαλιά, «γνώμες» τάχα Παπατζῆ ἢ Καραμανλῆ μπρὸς σ' αὐτὰ τὰ στάρια ποὺ ψηλώνουν, «γραμμὲς» τάχα τῆς Ε.Δ.Α. ἢ τῆς Ε.Ρ.Ε. μπρὸς σ' αὐτὴ τὴ σάυρα ποὺ με παραφυλάει ἀπ' τὴ μικρὴ τὴν πέτρα γιὰ τὴ μεγάλη πέτρα, καὶ μοῦ κἀνὴ τάχα τὸ χορτάρι — ἢ πράσινη! — ἢ τὸ λιθάρι — ἢ ξέχρωμη! — μὲ τὰ μπιρομπιλία της ἀκίνητα πάνω μου! Κ' ἐγὼ λέει νὰ τὴν κοιτῶ, καὶ ν' ἀντέχουν λέει μέσα μου οἱ «θέσεις» τῆς Ε.Δ.Α. καὶ τῆς Ε.Ρ.Ε., ὁ Μαρκεζίνης κι ὁ Μακάριος κι ὄχι τ' ὀλοπράσινο δέρμα της, ὁ Γρίβας κι ὁ Τσολάκας λέει ἢ ὁ Γεννηματᾶς κι ὄχι τὸ τριφυλλί δίπλα, τὸ ρυάκι, τὸ βατόμουρο ποὺ πάει νὰ φτάσῃ ἢ πονηρή!..

Μὴ μὲ πῆτε παράξενο, φίλοι. Κάνετε ἓνα πείραμα, ἓνα τῆστ ποὺ σᾶς προτείνω — βλέπετε: λέξη ἀπόλυτα ἐπιστημονικὴ! — κι ἂν ἀντέξουν οἱ ἀνοσιές μας, νάρθητε νὰ μοῦ πῆτε μαζὶ νὰ πᾶμε στὸ γενικὸ διακόπτη καὶ νὰ σβήσουμε τὴ φύση αὐτὴ ποὺ δὲν ἔχει νόημα, γιὰτὶ ὄλο τὸ νόημα τὸ ἔχει ἢ ἀνοσιὰ αὐτῆ, ἢ ἀδικία αὐτῆ, ἢ ἀνεπάρκεια αὐτῆ ποὺ μᾶς δέρνει!.. Ναι, ναι! Πάρτε ὅλες μας τίς «ἐννοιες» καὶ τίς «αἰδέες» τίς πο-

λιτικές, τὶς «θέσεις» καὶ τὶς «κρίσεις», τοὺς θώκους τοὺς ὑπουργικούς καὶ τὰ κνο-
βούλια, τοὺς διοικητὰς τῶν τραπεζῶν πούναι τίμιοι καὶ τὸν κυρ-Ἀντρέα πού δὲν εἶναι
ἄτιμος καὶ φαφλατάς, πάρτε τα ἔλ' αὐτὰ συμπούρμπουλα, ρίχτε τα μὲς στὸ γυλιό,
φορτωθῆτε τα, καὶ πᾶμε ἕνα πρῶι - νά, ἔχι πολὺ, ἔδωνά παραδέξω!.. Θά σᾶς πάω γὰ
στὸ ρημοκλήσι, πούχει τὴν πηγὴ μὲς στὸ φαράγγι· θά καθήσουμε κεῖ, σταυροπόδι
στὸ χορτάρι· θάχουμε δίπλα τὸ παγούρι καὶ τὰ τσιγάρα· θάχουμε καὶ λίγο ψωμί ἀπ'
τὸ σπίτι - κι αὐτοῦ θά στρώσουμε μιὰ πετσέτα, θ' ἀνοίξετε σεῖς τὸ γυλιό, καὶ θά τ'
ἀραδιάσουμε ἄνα ἕνα-ἕνα, δίπλα στὸ θυμάρι: Ἐδῶ τὸν Παπατζῆ καὶ τὸν «ἀνένδο-
το» (κάνε πῶ κεῖ τὸ παγούρι), παραπέρα τῆ Δεξιά καὶ τὸν ἀναμενόμενο μεσσία τῆς,
δίπλα τὸ Μητσοτάκη μὲ τὸ φλῶρο του καὶ τῆ φυλλάδα του, παρέκει τὴν Ε.Δ.Α. μὲ
τοὺς «σκληροὺς» καὶ τοὺς μαλακοὺς τῆς, ἔδῶ μπροστά μας τὸν παπὰ καὶ τὰ ράσα
του, δίπλα στὸ μαρούλι τοὺς διοικητὰς μας καὶ τὸν κυρ-Ἀντρέα, ἀνάμεσα σ' ὅλους
τὶς μαῦρες σκέψεις τους, τὰ φοβερά καὶ τρομερά (καὶ «σοβαρά» πού ἄλλο δὲν παίρ-
νει) «κνώματα», τὶς «ιδέες» καὶ τοὺς «ἀγῶνες» τῶσων «ἀγωνιστῶν» σαλταδόρων, τοὺς
βουλευτὲς καὶ τὶς ψηφοφορίες, μὲ τὰ φορεῖα καὶ τὶς πολυθρόνες - ἔλ' αὐτὰ μπροστά
μας, στρωμένα στὴν πετσέτα, κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο, δίπλα στὸ χορτάρι, καὶ ν' ἀκούσω
γῶνὰ μὴ μοῦ φωνάξετε:

— Πῶ! πῶ! ἀλογόμυγες πού μᾶς πιάσανε!.. Διῶχτες, καρδιά μου, καὶ μᾶς μαγαρι-
ζουνε τὸ μαρουλάκι!..

ΓΙΑ ΔΕΣ ΚΑΙΡΟ ΠΟΥ ΔΙΑΛΕΞΑΝ, ἔλεγε ἡ καρδιά μας τέτοιο Μᾶη, μὲς στὸν Ἐμ-
φύλιο, στ' ἀνθισμένο τὸ λοφάκι πού μᾶς εἶπαν: Στήστε το - καὶ καταγιμιστικά!
Μιά-μιὰ νὰ ξηλωθοῦν ὄλες οἱ φωλιές!

...Στ' ἀνθισμένο τὸ λοφάκι μὲ τὶς λυγαριές, πού γίνονταν τὰ τζάνερα καὶ τὰ στιφὰ
τὰ μῆλα: Στήστε το - καὶ καταγιμιστικά! Μιά-μιὰ νὰ ξηλωθοῦν ὄλες οἱ φωλιές!..

Κοίταγα τότε τὸ λουμίνι καὶ τὴ μοσκοῦτιά, τὴν ἀνθισμένη ἀγράμπελη - καὶ δὲν
ἔριχνα! Δὲν ἤμουν ἐγὼ δὲ καὶ ὁ πολυβολητῆς - καί... ποιὸς Θανάσης; ποιέες φωλιές; ..
Γιατί φωλιές; Ἰδιες ἐτοῦτες οἱ φωλιές μὲ κείνες τὶς φωλιές - ἴδιες πλάνες καὶ ζάλες
μάταιες!..

Καὶ νάτο πού ἴδιες σήμερα - τζάμπα οἱ νεκροὶ πού μάζευαν τὶς μῦγες, καὶ στ'
ἄλωνάκι καὶ στὴ φλύαρη τὴν πηγὴ πού σιγανομουρμούριζε, ἴδια στοὺς ζωντανούς καὶ
στοὺς νεκρούς, στοὺς μελλοθάνατους καὶ στοὺς θανατωμένους!..

Ἰδια καὶ τώρα. Μὰ τώρα εἶν' οἱ φωλιές ἀλήθεια - κι ὁ πολυβολητῆς ἐγώ... Νά,
στήστο δῶ, ψηλά στὴν πέτρα μὲ τὴν πουρναριά, καὶ καταγιμιστικά, ψυχὴ μου, μὲς στὸ
Μᾶη αὐτό, νὰ φύγουν οἱ ἀλογόμυγες πού μᾶς μαγαρίζουνε!.. Μιά-μιὰ νὰ καθαρῶν -
ἄ! πῶς τὸ θέλει ὁ Μᾶης τὸ μπαρούτι σ' αὐτὸ τὸν Τόπο, πού ἡ φύση του ποτὲ δὲν
ἐκατάλαβε τὰ σκοτεινὰ φρονήματα, τ' ἄδικα, τ' ἀνελεύθερα!.. Καὶ πῶς ἡ πέτρα, τὸ
ρουάκι, ὁ ἀνεβασμὸς σὲ κάθε καταρράχι, καὶ τὸ ροβόλημα στὴ σάρα, στὸ χαλιάσα, ὁ
σιωπηλὸς κατεβασμὸς στὸ μυστικὸ φαράγγι - ἄ! πῶς τὸ θέλουν, τὸ γυρεύουν τὸ μπα-
ρούτι γιὰ ὅλα τοῦτα, πῶς τὸ μοσκομυρίζουν ἀπ' τὴ γῆς κάθε Ἄνοιξη ξανά τὸ '21!..

...Λοιπὸν, ἔδῶ νὰ τὸ στήσουμε!.. Μέσα σὲ τέτοιαν Ἄνοιξη κι ἀνθὸ — ἀπὸ τὴν τέ-
τοιαν Ἄνοιξη κι ἀνθὸ ἴσα-ἴσα, πού δὲ σηκώνουν τ' ἄδικα καὶ ν' ἀνυπόστατα, τέτοιες
ἀσκήμιες, τέτοιες σκιές καὶ σκοτεινιές, τέτοιες ἀφύσικες βαροχειμωνιές τῆς Σή-
ψης καὶ τοῦ Ἄδειου — ἔδῶ νὰ στήσουμε, καὶ τὶς φωλιές μιά-μιὰ, μπαρούτι αὐτὸ τὸ
μῆνα, πού τὸ γυρεύει τ' ἄγριο τζάνερο καὶ τὸ χλωρὸ τριφύλλι!..

ΓΕΝΙΚΟ ΕΞΑΡΒΑΛΩΜΑ ΠΙΑ σ' αὐτὸ τὸν Τόπο! Τόσο πού ν' ἀπορῆ κανεῖς — καὶ
νὰ μὴ βρίσκη — πῶς πλέουμε ἀκόμα; Μὲ ποιά κεκτημένη; Πῶς ἀκόμα λειτουρ-
γεῖ — μὲ τί; μὲ ποιούς; ἀπὸ ποῖο θαῦμα; — ὁ μηχανισμὸς αὐτὸς τῆς ζωῆς μας; .. Ἡ
δὲν εἶν' ἡ διάλυση ὅση μᾶς φαίνεται; .. Μὰ πῶς; Ἐμ εἶς τρελλαθήκαμε, ἡ δὲ βλέ-

πουμε; Έσεῖς, πού τὰ ἴδια βλέπετε, καὶ τάχετε χαμένα ὅλοι σας, πρώτη φορά ἀντικρῶζοντας — μὲ τόση πείρα, τόση ζωὴ πίσω σας — τέτοιο καθολικὸ φαινόμενο σήφεις καὶ ἀποδιοργανώσεως αὐτοῦ τοῦ Τόπου;.. Πάντα φαῦλοι ἦταν, ἀναμφισβήτητα. Καὶ πάντα σκοντάφταμε, κούτσαίναμε, κακὴν κακῶς πηγαίναμε. Μὰ ἔτσι;.. Ἐδῶ τομέας δὲν ἔμεινε, δουλειά, δραστηριότητα, χρέος, λειτούργημα, θεσμός, πλευρά, παρτάξη, ὀργανισμός, ὑπουργεῖο, θέμα, ζήτημα, ἀρχή, ἐξουσία, προγραμματισμός ἢ προϋπολογισμός — πού πῶς νὰ δουλέψη ὁ,τιδήποτε, ἀν δὲν ὑπάρχη διόλου; (καὶ διόλου δὲν ὑπάρχει!) — ἀπολογισμός ἢ προθεσμίες — ὑπὸ πίεση πραγμάτων (καὶ ἄρα: πέρα τῶν ὁποίων: θάνατος!) — σχέδια ἢ ἐκτελέσεις — ἀπερίγραπτης, ἔστω, ποιότητας, ἢ κακοπραξίας, μὰ δίχως τις ὁποῖες ἐπίσης θάνατος: σταμάτημα, κι ἀδυναμία πλήρης, ὡς καὶ γιὰ τὰ βασικώτατα — σ' ὅποιο χῶρο δημόσιας ἢ κοινῆς ἢ ἰδιωτικῆς ἐνεργείας, ἀποκριτικῆς σὲ ἀνάγκη κοινῆ, ζωῆς στοιχειωδῶς ὀργανωμένης — καὶ δὲν πορεύεται ἀλλιῶς ἢ ζωὴ μας, στὸ ἄψε-σβῆσε — πού νὰ μὴν εἶναι συμπαράλια, στὸν ἀέρα!..

Ἔεε, πολῖτες! Εἶδατε ἄλλοτε τέτοιο χάλασμα, τέτοια ἀποδιάλυση, τέτοιο σταμάτημα τῶν πάντων — καὶ νόθευση, κι ἀλλοίωση σὲ τόσο βάθος, τέτοιες διαστάσεις;.. Οὔτε στὴν Κατοχὴ — ναί, νεώτεροι, σᾶς βεβαιῶνῶ!.. Οὔτε στὴν Κατοχὴ!.. Καὶ τότε ἀκόμα, ἦταν μὲν τὸ κράτος τοῦ ἐχθροῦ, μὰ ὁ μηχανισμός ἔμεινε δικός μας. Καὶ δὲν εἶχε μὲν μέσα, κινητήριον, μὰ βάζαμε τὴν καλὴ μας διάθεση ὅλοι ἐμεῖς, τὴν κοινὴ μας ἀντίσταση καὶ πείσμα νὰ ζήσουμε, καὶ τὸν σπρώχναμε, τὸν τσουλούσαμε — μὲ τὰ χέρια, μὲ τὰ πόδια, μὲ τις πλάτες, μὲ τὰ στήθη — νὰ μᾶς ὑπηρετῇ στὸ ἀπαραίτητο ἐλάχιστο, γιὰ νὰ μὴ σταματήσῃ ἐκεῖ ἢ ζωὴ κι ἀποδιαλυθοῦμε ὀλότρελα!.. Τοῦτο δῶ ὅμως; Τί «κρίσεις θεσμῶν καὶ προσώπων», ἀπλῶς! Ἄστειεύεστε; Ἐδῶ τίποτα δὲν ἔμεινε ὄρθιον! Ὅλ' ἄξαφνα δείχτηκαν πῶς εἶν' ἀπὸ καιρὸ κατάχαμα — κι ἄρχισαν τώρα νὰ σκᾶνε, ἕνα-ἕνα, μὲ τὴ βαρύτερη ἀποφορά!.. Βαλχάλλα ἢ σήψη, πολῖτες! Ἀπολαῦστε τὴν — ἀφοῦ δὲ μᾶς μένει παρὰ σὰ μηδενιστὲς νὰ γλεντοῦμε τὴ διάλυση καὶ τὰ ἐρείπια, τὴ βόμβα καὶ τὴν ἀνατίναξη, γιὰτι σὲ «κόσμο» τέτοιο χορτάρι δὲ φυτρώνει, ἀν δὲν ἀποχαλάσῃ ὡς τὴν πλήρη ἐκρηξὴ!

Υ ΠΑΡΧΕΙ, ΛΕΕΙ, ΤΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ! Τοὺς ἐκλέξατε σεῖς, τοὺς ἀνεβάσατε σεῖς! Ὑποτίθεται πῶς γιὰ νὰ σᾶς ἐκφράζουν, νὰ σᾶς «ἀντιπροσωπεύουν»: νὰ ἐκφράζουν, «ἐν λευκῶ», τὴν «κατὰ τεκμήριον» θέληση καὶ γνώμη σας, γιὰ τὴν αὐτοκυβέρνηση τῆς ζωῆς σας. Ἡ βουλευτικὴ ἰδιότης δὲν εἶν' ἐξουσία: εἶν' ἐντολή. Μὰ κ' ἢ ἐξουσία δὲν εἶν' ἀπόλυτη, «ἀπὸ θεοῦ» παρὰ «δοσμένη», προσδιωρισμένη.

Ὡστόσο εἰν' αὐτούς, ὅλους, ἢ ἰδιότητα δὲν εἶν' ἐντολή: εἶν' ἐξουσία. Καὶ τὴν ἀσκοῦν σὰν ἐξουσία «ἀπόλυτη»: ὄχι «δοσμένη» καὶ προσδιωρισμένη. Ὅχι γιὰ νὰ σᾶς ἐκφράζουν, παρὰ γιὰ ν' αὐθαιρετοῦν, μὲ τὸ ἐπιχείρημα πῶς τάχα «σᾶς ἐκφράζουν».

Τὸ εἶπε ὁ «ἀρχηγός» τῆς Ἐνώσεως Κέντρου, καὶ σὼσ τὰ τὸ εἶπε: βουλευτοκρατία. Μὰ δὲν τὸ πρᾶξε σὼσ τὰ, πρὶν χρειαστῇ νὰ τὸ πῇ ὁ λογάς! Γιὰτι αὐτός — ὄχι ἐσεῖς — διάλεξε τέτοιους, τέτοιας ποιότητας, καὶ σᾶς τοὺς σέρβιρε σ' ὅλη τὴ Χώρα, σὰ σπουδαίους καὶ τρανοὺς, γιὰ νὰ «διαλέξετε»!.. Τί «διαλέγετε», πολῖτες; Ἀπ' τὰ διαλεγμένα εἰδικῶς γιὰ νὰ ναι σκάρτα; δοῦλοι; «παπάκια»; «τῆς καρπαζᾶς» τοῦ «ἀρχηγοῦ», αὐτοῦ ἢ ἐκείνου;..

Τί ἄλλο «διαλέγετε»;.. Ρώτησαν τὴ γνώμη σας οἱ «ἀρχηγοί» σας;.. Ὅταν ξεσηκώνεται σ' ὅλη τὴ Χώρα ὁ ἄνεμος τῆς ἀνόητης λατρείας σας — τῆς ἄκριτης, τῆς μεσαιωνικῆς, τῆς μεσοιανικῆς λατρείας σας — καὶ φωνάζει ἕνα ὄνομα, ἐκστασιάζεται μ' ἕνα πρόσωπο, «χύνεται», σπαράζει, παραληρεῖ κτηνωδέστατα, γιὰ ἕνα πρόσωπο, ἕνα ὄνομα, πού εἶναι πιά ὁ «Σωτήρας», ὁ «Ἐνας», «Αὐτός» — πού «ἐρχεται», πού «θάρθη», πού «έφτασε», πού «ἀστράφτει πιά ἢ Ρομφαία τῆς Δικαιοσύνης Του» — τί περιμένετε;.. Ποιὸς εἶναι «Αὐτός» ἀλήθεια σήμερα σ' ὅλο τὸν Κόσμο; Ποιὸς, πού δὲν εἶναι — βεβαιότατα δὲν εἶναι — κἂν Ντὲ Γκῶλ, παρὰ εἶναι... Καρραμανλῆς!.. Ποιὸς;

πού δὲν εἶναι — βεβαιότατα δὲν ἦταν — Κέννεντυ κἄν, ἀλλὰ εἶναι... Παπανδρέου!.. Γιά καγχάστε! Καγχάστε, ἀνόητοι, καὶ φωναχτά, ὅπως καγχάζετε μέσα σας κρυφά, μυστικά, μὴ σᾶς δῆ ὁ «ἀντίπαλος» - ποιὸς «ἀντίπαλος», θεόκουτοι; Ὁμοῖος μὲ σᾶς ὁ «ἀντίπαλος»!

Κατηγορεῖτε οἱ «μὲν» τοὺς «δὲν»: Δοῦλοι! Πού δὲν ντρέπεστε νὰ παραληρῆτε μπρὸς σ' ἕνα χωριάταρο, ἀπ' τὸ Κιούπκιοι· νὰ τὸν ὑμῆτε «Σωτῆρα», νὰ τὸν λιβανίζετε, νὰ τὸν γλύφετε, νὰ τὸν προσκυνάτε!.. Ναί; Τὰ γράφω σωστά; Ἔτσι, αὐτὰ δὲ λέγατε, στοὺς δούλους «ἀντιπάλους»;.. Ἀμ ἔσεῖς, οἱ ἄλλοι δούλοι; Ραγιάδες, πού δὲν ντρέπεστε νὰ παραληρῆτε — ἄλλο τόσο μεσσιανικώτατα, μεσαιωνικώτατα, κτηνωδέστατα, ἀνοητότατα — μπρὸς σ' ἕνα λογά, φαπλατὰ ὄχι χωριάταρο, ἀσύστολο τοῦ θά! θά! ὄχι ἀπ' τὸ Κιούπκιοι, πού καὶ νὰ δεχτῶ πὼς εἶχε ὅποια «ἄξια» θέλετε παραπάνω — τί «παραπάνω» καὶ «παρακάτω», στὰ ὄρια τοῦ μηδενικοῦ; — πάλι, ἔτσι «Σωτῆρα» πού τὸν ὑμνοῦσατε κ' ἔσεῖς, ἔτσι «Ἐνα», ἔτσι «Αὐτόν» πού τὸν λιβανίζατε, ἐκστασιάζασατε, παραληρούσατε, σκιζόσαстан, «χυνόσαστε», σφαδάζατε, «νὰ ἔρθῃ», «νὰ σᾶς σώσῃ» — «ὅ, τι κάνει Αὐτὸς θάναί καλὸ» (ἄνευ κρίσεως), «λαμπρὸ» (ἄνευ κρίσεως, πίθηκοι!), «κμοναδικὸ» (ἄνευ κρίσεως, κουφιοκεφαλᾶκῃδες!), «μεγάλω» (ἄνευ κρίσεως, δούλοι, ἄλλο τόσο δούλοι, ραγιάδες κ' ἔσεῖς!) — ἔτσι πού τὸν «ἀνεβάζατε» — ἐνῶ τὸ ζήτημα ἦταν, μόνον, πὼς θὰ «κατεβάζατε» τὸν ἄλλον, ὄχι πὼς θ' ἀνεβάζατε τὸν ὁμοῖο, ἀνόητοι! — ἔτσι πού τὸν φέρνατε δυνάστη σας, νάχη καθ' ἑαυτὴν τὸ καλάμι καὶ νὰ φουρλαίξῃ, τί περιμένατε; Κι ἂν εἶχε ὅποια «ἄξια», δὲ θὰ τὴν ἔχανε; Κι ἂν εἶχε λίγο μυαλὸ στὸ κεφάλι του, δὲ θὰ τοῦ φούσκωνε ἄερα, κραυγή, δόξα, λιβανωτό, παραλήρημα - καὶ δὲ θὰ τόχανε;.. Κι ὅταν θὰ τόχανε· κι ὅταν θὰ πίστευε πὼς Αὐτὸς εἶν' ἡ Δημοκρατία κ' ἡ Δημοκρατία ὁ παραγκιόζης ἑαυτοῦλης του· πὼς ἡ Δημοκρατία εἶναι τὰ λόγια γιὰ «Δημοκρατία» στὰ χαρτιά, καὶ πὼς ἀφοῦ αὐτὸς καὶ τὰ λογάκια του εἶν' ἡ Δημοκρατία, λόγος σὲ κανέναν πιά δὲν πέφτει, «μπρὸς, ὅλοι στὴ σειρά!», «ὅποιος δὲν πειθαρχεῖ εἶναι προδότης» καὶ τὰ ρέστα! Ὅταν, μ' ἕνα λόγο, ἀπ' τὴ δουλειά σας ἴσα-ἴσα, πού γίνεται «ἐν λευκῶ» λατρεία, ὁ λατρευτὸς γίνεται «ἐν λευκῶ» μέγας — καὶ Καραγκιόζης Μέγας, Σαρδανάπαλος Μέγας, Μηδὲν Μέγα! — καὶ ταυτίξῃ τὸν ἑαυτοῦλη του, τὸν ἀρλεκίνο, μὲ ὅ,τι θέλετε, πού τὸ λέει «ἀγῶνα του», «ἀνένδοτό του» ὁ κατεξοχῆν ἐνδῶσας σ' ὅλες τὶς ἀχρειότητες πάντοτε, χωρὶς νάχη κ' ἔρμα ἐσωτερικό, ἔρμα αὐτοκριτικῆς, ἔρμα ὑποψίας, ὅτι πέρ' ἀπὸ τὰ ὄρια τοῦ ἑαυτοῦλη του, κι ἂν ἀκόμα μὲς σ' αὐτὰ οἱ ποιότητες τῶν «ἰδεῶν» του ἦταν ἄριστες, γνήσιες, ἀγαθές, μόλις βγοῦν παραῶξ — ἔστω καὶ μὲ τὰ καλύτερα λόγια, τὰ πιὸ στρογγυλὰ καὶ καλοειπωμένα — χρειάζονται κι ἄλλες προσωπικὲς ποιότητες, ἀλήθεια πηγαῖες, αὐτόνομες, ἀγαθές — μὲ ἰδίᾳ κίνηση, μὲ συνειδητὴ μέσα στὸν Κόσμο, προσωπικὰ ὑπεύθυνη — δηλαδή: ποιότητες ἀνασχηματιστές, μετασχηματιστές, ἐπιδυναμωτές, ποιότητες φορέων μὲ ἴδιο βάρος, παναπῆ ἄξιους — ὄχι μηδενικούς, πού τοὺς κόβεται τὸ ρεῦμα καὶ σταματᾶνε, παρὰ ποιοτικούς, αὐτοδύναμους, πού ἔχουν ἐξ ἰδίων ρεῦμα, καὶ πολλαπλασιάζουν, πραγματώνουν, ἀνάγουν, διευρύνουν, πλάθουν, δημιουργοῦν νὰ πάρῃ ὁ διάβολος! — ἔ, δὲν καταλαβαίνετε, πολῖτες, πὼς ὁ φουσκωμένος μὲ τὸ καλάμι «Μεσσίας», ὁ καβάλλα στὸ καλάμι τῆς δουλείας, τῆς λατρείας σας τῆς ἄκριτης, ὁ ταυτίσας ἑαυτὸν μὲ ὅ,τι ἐπαγγέλλεται, καὶ συνάμα ἀνυποψίαστος, ἀνέργαστος ἐσωτερικά κι ἀρχομανῆς, ὁ «πειθαρχίαν» ἀπὸ «παπάκια» μπρὸς τοῦ ἀπαιτῶν — ὄχι ποιότητα ἀπὸ ἄξιους, ἀξιώτεροῦς του, νεώτεροῦς, δημοκρατικώτεροῦς, τοῦ Καιροῦ τούτου, ὄχι τοῦ χτέος — δὲν καταλαβαίνετε πὼς ἀνάξιους θὰ διαλέξῃ, μηδενικά θὰ διαλέξῃ, δούλους γιὰ τίποτε ἱκανοὺς θὰ διαλέξῃ νὰ σᾶς σερβίρῃ πρὸς «ἐκλογή», πρὸς ἀνάδειξη» ὡς «ἀντιπροσώπους» σας;

Κι ὅταν ἔτσι γίνεται — μόνον ἔτσι — σ' αὐτὸ τὸν Τόπο πάντα! Κι ὅταν μόνον λατρεύετε — ἄλλο τίποτα δὲν ξέρετε — κτηνωδέστατα κι ἄκριτα σεῖς, ἀρχηγούς» καὶ «μεσσίες»! Κι ὅταν μόνον ἀνάξιοι — οἱ ἀναξιώτατοι πάντα, οἱ πιὸ δούλοι — ἀπ' αὐτοὺς διαλέγονται γιὰ νὰ «διαλέξετε» κι ὅποιος ἄξιος, ἀπορρίπτε-

ται, αποκλείεται, ως μή «παπάκι», μή «πειθήνιος», μή «βολικός» — φυσικά, αφού έχει δικιά του κίνηση, δικιά του σκέψη, δικιά του ποιότητα κ' ευθύνη προσωπική — δέν καταλαβαίνετε, πολίτες, πώς τέτοιοι θα σ'ας βγαίνουν όλοένα στο Σκυλοβούλιο;.. Τί άπορείτε; Και τί καταγγέλλει βουλευτοκρατία μηδενικών ό «μεσσίας» σας; Και τί παραπονιέται ό άλλος «μεσσίας» σας, ό «άναμενόμενος» άπ' τους άλλους μισούς πιθήκους σας, πώς «οί γύρω του τόν έφαγαν»;.. Φυσικά οί «γύρω»! Άφου πρώτα ό «Ένας», ό «Πόλος», έφαγε τόν έαυτό του, με την έσωτερική του άκρισία! Κι άφου, άκόμα πιό πρίν, σεΐς ό κυρίαρχος, τρώτε τόν έαυτό σας, την όποια κυριαρχία σας, με την όλοδιάστατη άκρισία και δουλосύνη σας, πού γίνεται λατρεία, τέτοιας κτηνώδους κι άποκτηνωτικής ποιότητας, στόν κάθε «Ένα» - στόν καθένα τενεκέ που πρός στιγμήν σ'ας γιαιλίζει!..

Έκεί είν' ή ρίζα του Κακοῦ, πολίτες!

ΜΑ ΕΙΝΑΙ Η ΡΙΖΑ ΑΥΤΗ; "Η κι αυτό είναι άπόρροια, καρπός τής ύβρεως, κι άλλου κείται ή ρίζα;.. Τοῦτο είν' ή ρίζα, άσφαλώς, τής κοινοβουλευτικής μας άθλιότητας. Δηλαδή: ένός μόνο άπ' τά συμπτώματα τής γενικώτερης πολιτικής μας κατάντιας και σαπίλας. Η ρίζα όμως του Κακοῦ, πού είναι; Που ό μηχανισμός τής όλης ύβρεως αυτής — ύβριν χρη σβεννύναι μάλλον ή πυρκαϊήν, φωνάζει ό Ηράκλειτος άπό δυόμισυ χιλιάδες χρόνια — πού παράγει ανάστροφα τά πάντα μέσα στη ζωή μας, και μάς έφτασε ως έδω!.. Πρέπει ό μηχανισμός νά βρεθῆ — τό κεντρικό μηχανοστάσιο ν' άνατιναχτῆ, νά γίνη σκόνη, νά λείψῃ — και με γνώση μετά του τί κινδυνεύεται ν' άναπαραχθῆ, μά και του τί ώστόσο ή ανάγκη τής ζωής μάς άπαιτεῖ, νά στηθῆ μιá νέα πλάση έδω — άποφεύγω, βλέπετε, τόν μηχανισμό και σά λέξη άκόμα — για μιá ζωή νέα.

Λέει ό «κομμουνιστής» - ό μόνος, ως την ώρα, πού φαίνεται νά προτείνῃ: Φταίει τό σύστημα. Οί συνθήκες, οί προϋποθέσεις, τά δεδομένα τής οικονομίας, οί έκμεταλλευτικές σχέσεις κεφαλαίου κ' εργασίας, ή ύπεραξία... Μά κι αν υποθέσωμε πώς ξέρετε εξίσου καλά τί λέει — πού δέν ξέρετε (και, πάντως, χρειάζεται μόρφωση, γνώση τών προτάσεων και τών αντιπροτάσεων όλων) — κι αν υποθέσωμε πώς κι αυτός ξέρει τί λέει — πού δέν ξέρει, διόλου στόν Τόπο μας (και ξανά μόρφωση χρειάζεται, γνώση τών προτάσεων και τών αντιπροτάσεων, ζωή με σκέψη, προσωπική, με συνείδηση άρματωμένη) — πάλι, έστω και μ' ένα άλμα — και πάνω άπό τί παλούκια άμορφωσιás, βαρειás άγνοιας, αξύπνητων συνειδήσεων! — μιá κρίση ύποφιασμένη εξακολουθεῖ νά ισχύῃ, και νά μένη άναντιμετώπιστη κι άναντίλεκτη άκόμα, ό,τι κι αν παπαγαλίζουν οί φαρισαῖοι τών κομμάτων και τών πολιτικῶν ιδεολογιῶν: Τό σύστημα — πού φταίει — οί συνθήκες, οί προϋποθέσεις, τά δεδομένα τής οικονομίας, οί έκμεταλλευτικές σχέσεις κεφαλαίου κ' εργασίας, ή ύπεραξία.. - ναι, όλ' αυτά!.. Μά πολύ γενικά!.. Δέν πιάνεται καθαρά, χεροπιαστά: δέν ξεκαθαρίζει, άπτά, συγκεκριμένα, τό πώς, τό τί, τό γιατί άκριβώς - κι οὔτε, μαζί, ή βεβαιότητα τής μεταβολής (κι άκόμα λιγώτερο: ή βεβαιότητα τών σταδίων, ή ποιότητα τών προβάσεων, ή αναγκαιότητα τών εξελίξεων αυτών κι όχι άλλων). Άπόδειξη: Πώς δέν έγινε ή επανάσταση στην «ώριμη» κι «άναπτυγμένη» Γερμανία — ρασιοναλιστικά «ώριμη» και οικονομικά-ταξικά «άναπτυγμένη» (ή παλιά ύπόδειξη), και πώς έγινε σταλινισμός, δεσποτισμός, κρατισμός άμετακίνητος (παρά τόν αντισταλινισμό και τά ρέστα) ή επανάσταση, και τίποτε δέν προβλέπονταν για κάτι τέτοιο άπ' τους θεωρητικούς, και πάθος βασικό του «συστήματος» κρίσεων, αναλύσεων και μεθόδων ένεργείας, ύποδεικνύει σκληρά τό συμβάν, ένω σιωποῦν άκόμη επί τής ουσίας οί «θεωρητικοί» - εκτός του και γι' αυτό δολοφονημένου Τρότσκι.

Πάλι τό πᾶν ανάγεται, δηλαδή, σέ ζήτημα φορέων. Ποιότητας φορέων, γνησιότητας φορέων, βεβαιότητάς μας για την ποιότητα, τῆ γνησιότητα τών φορέων: βεβαιότητάς μας άκόμα (τό φοβερώτερο και τό δυσκολώτερο σ' όλάκρη Ιστορία): πώς

αὐτοὶ οἱ φορεῖς, οἱ τέτοιοι κ' ἔτσι βγαλμένοι ἀπ' τὸν πυρῆνα τῆς δικαίας θελήσεως συνόλου, δέ θ' ἀλλοιωθοῦν στὸ δρόμο!.. Γιατί καί, τὸ σύστημα κ' οἱ προϋποθέσεις, οἱ οἰκονομικὲς — κ' οἱ συναφεῖς πολιτικὲς, κοινωνικὲς γενικώτερα, πνευματικὲς καὶ ψυχολογικὲς ἀπώτατα — μὰ ἡ πρόταση ἡ μαρξιστικὴ — κ' ἡ μαρξιστικὴ κ' ἡ μαρξική, κ' ἡ «κομμουνιστικὴ» κ' ἡ «σοσιαλιστικὴ», καὶ τῆς «θεωρίας» 150 χρόνων καὶ τῆς «πράξεως» μισοῦ αἰῶνα, σ' ἔβλεπε τὸν Κόσμο — δὲν προβλέπει, δὲν ὑποδεικνύει συγκεκριμένα, τί ὡς πρὸς τίς ἐξ αλλοιωτικὲς — ἀκόμα καὶ τῶν πιδ γνήσιων καὶ ποιητικῶν φορέων μεταβολῆς — δυνάμεις τῆς ἐξουσίας. Ἀρκεῖται στὴ γενικώτατη πρόταση: "Ὅταν... κ.λ. κ.λ., τὸ κράτος θὰ καταργηθῆ!" Ἀλλὰ πῶς θά; Καὶ μὲ ποιά βεβαιότητα; Μὲ ποιά συγκεκριμένη διαδικασία, ἐνέργεια, παιδεῖα, ἀποκέντρωση;.. Τίποτα. Σιωπή!.. Κι ὅσα τάχα «προσθέτει» — κι ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ, κ' ἡ ἐπομένη «θεωρία», βεβαιότατα κι ὁ Λένιν — δὲν εἶναι παρά φραστικὲς ἀναδιπλώσεις — ὅλο καὶ μικρότερης ἐντάσεως, ὅλο καὶ πιδ ἀφηρημένες, περιπεπλεγμένες, μουνδιασμένες — αὐτοῦ τοῦ γενικώτατου θά, μιᾶς ἀναμφισβήτητα δεδηλωμένης «ἐφέσεως» — μὰ ἦταν γνήσια «ἐφέση»; πυρηνική; ἡ «υἰοθέτηση», ἀπλῶς, τοῦ κυριώτατου τῆς Ἀναρχίας, γιὰ τακτικὸ «καλόπιασμα», κατ' ἀρχήν, τῶν ἐπαναστατικῶν πανίσχυρων ἀναρχικῶν; — τελείως ἀνεπαρκοῦς ὅμως, ἀκατοχύρωτης, ἀμελέτητης στὸ πῶς καὶ μὲ τί θὰ πραγματοποιόταν, ἀνεχέγγυας ὀλότελα!.. Ἄς μοῦ ὑποδείξουν οἱ «μαρξιστές» τοῦ Τόπου — οἱ «μαρξικοί» κ' οἱ «λενινιστές», οἱ «σταλινικοί» κ' οἱ «ἀντισταλινικοί», οἱ «κομμουνιστές» κ' οἱ (ποιοί;) «σοσιαλιστές», ὁ κύριος Ἡλιοῦ ἢ ὁ φίλος Λεωνίδας Κύρκος, ὅποιοι «θεωρητικὸς» ἢ τῆς «πράξεως» τους — ποῦ, τί, ποιέες πρὸ τῶσ εἰς ἐν προκειμένῳ, τῆς ὅποιας «θεωρίας» ἢ «πράξεως» τους, ἀπὸ τὸν Μάρξ ὡς σήμερα, κι ἀπὸ τῆ Μόσχα ὡς τὰ Τίρανα, τὸ Βελιγράδι καὶ τὸ Πεϊνὸ!..

Καμμιά!

Ναί. Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα — ποῦ δὲν εἶναι δὰ διόλου «τῆς Ἐπαναστάσεως ἀποκλειστικά», ἀλλὰ τῆς Ἱστορίας ὅλης, τῆς ὅλης προβάσεως τῶν κοινωνιῶν, ὁποῖων κοινωνιῶν — δὲν ἀντιμετωπίζεται μὲ μηδὲν πρόταση, μὲ σιωπὴ (ἢ, τὸ χειρότερο: μὲ παρασιώπηση καὶ τοῦ ἐρωτήματος, καθὼς κάνει σὰ στρουθοκάμηλος ἡ «κομμουνιστικὴ» θεωρία, ἀπὸ τὸν Λένιν καὶ πέρα - πάντα: πλὴν Τρότσκι).

Ἡ ὑπόψια — «κατ' εὐφημισμὸν» ὑπόψια — ἐπαναλαμβάνει: Τί ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ κινδύνου ἀλλοιώσεως — καί, κατὰ συνέπειαν: ἐκτροπῆς — τῶν φορέων ὅποιας μεταβολῆς, ἀπ' αὐτὴν ἴσα-ἴσα τὴν ἀσκησὴ ἐξουσίας πρὸς δημιουργία τῶν προϋποθέσεων τῆς μεταβολῆς;

Ἡ Ἀναρχία — ἡ σύγχρονη Ἀναρχία, ποῦ ξαφνικὰ οἱ ροπές της παίρνουν ἀπάνω τώρα, σ' ὅλο τὸν Κόσμο, κάτω ἀπὸ διάφορα ὀνόματα, καὶ σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως, μὲ στέρεα δημιουργικὰ καὶ κριτικὰ βήματα — ἀποκρίνεται περίπου ἔτσι (κ' οἱ προτάσεις, φυσικὰ, ἐδῶ, ἔχουν τὴν ἀξία κατευθύνσεων, τάσεων πρὸς → .., ὅχι «θέσεων» συστηματικῶν, ἀποκλειόμενων στὴν Ἀναρχία, γιὰ ἀποβαίνουν καταναγκαστικὲς, παράγουν ἐξουσία, σχήματα καταπίεσεως, ὑπαγωγὴ σὲ ἀρχές - ἔστω καὶ a posteriori, ποῦ εἶναι καὶ τὸ μέγα πάθημα):

1. Πηγαία ἀνάδειξη ἀπ' τὴ βάση.

Δηλαδή:

α) Ἐλεύθερη ἀνάδειξη.

β) Ἀνεπηρέαστη ἐκ τῶν ἄνω ἀνάδειξη.

γ) Φυσικὴ ἀνάδειξη, ὅχι μὲ συστήματα «ἀντιπροσωπεύσεως», ποῦ εἶναι, αὐτὸ τοῦτο, συστήματα ἐξ αλλοιώσεως ἀκριβῶς τῆς κοινῆς θελήσεως καὶ γνώμης - ἐμμεσοποίησεως, ἀλλοτριώσεως, σχηματοποίησεως, τυποποίησεως, ἐκρασιοναλισμοῦ ἀναγκαιῶς καὶ στατικεύσεως, ἀποξηράνσεως, ἀνεργοποίησεως, συνθηματοποίησεως δογματικῆς καὶ καταδυναστευτικῆς ἐντέλει τῆς ζωντανῆς, τῆς οὐσιαστικῆς καὶ δεμένης μὲ τὰ πράγματα θελήσεως καὶ γνώμης.

2. Στενή πάντως έντολή, και μόνο για συγκεκριμένα.
3. 'Ανάθεσις έργου - ποτέ έξουσίας.
4. Κατασφάλιση, στή βάση, δυνατοτήτων άμέσου άνακλήσεως τής έντολής έργου, και ανάθεσέως της σέ νέους φορεΐς, πάλι άπ' τή βάση άμεσα διαλεγμένους.
5. 'Ελεγχος και δοκιμασία διαρκής του έπιτελούμενου, πάνω στα πράγματα, στο πεδίο άπαιτήσεων κι άναγκών, στή ζώσα θέληση και γνώμη τών συνειδήσεων, άμεσα έκφραζόμενη, όχι «δι' άντιπροσωπεύσεως».
6. Προϋποθέτουν άνέβασμα συνειδήσεων όλ' αυτά - δηλαδή καλλιέργεια, έξανθρωπισμό τών ανθρώπων, έκτρωση από ρίζης τών «ένστικτων» κυριαρχίας, ιδιοκτησίας, κράτους, κατεξουσιάσεως μ' όποιοδήποτε πρόσχημα ή μορφή. 'Ανάγκη παιδείας, άρα, προς 'Αναρχία (και διόλου δέν άρκοϋν οι τόσο γενικές «προϋποθέσεις» άλλης οίκονομίας, άλλης πολιτείας, άλλης κοινωνίας, άλλης καταστάσεως, έν γενεί, που φεύγοντας τήν άντιμετώπιση του προβλήματος πραγματικής άπελευθερώσεως καμώνονται πώς προτείνουν οι κομμουνιστές).

Δηλαδή - για να έντοπίζουμε στις έδω δυνατότητες και προϋποθέσεις μεταβολής :

1. 'Η βάση να δυσπιστήση όριστικά και φωτισμένα — όχι σκοτεινά και με πολιτικές «άντιδράσεις» μόνο — σέ ό,τι τδ άπό πάνω!.. Και στο του Κατεστημένου — και καθεστωτικού — πάνω της, και στο τής «άντικαθεστωτικής» — «έπαναστατικής» τάχα — ήγεσίας τής «'Αριστεράς» — άλλο κατεστημένο πάνω στή βάση (με τδ πρόσχημα του μπροστάρι «για τόν άγώνα» δήθεν «τής άπελευθερώσής της άπ' τδ καθεστώς», για δούλωσή της πράγματι, στο «άντίπαλο» άπλως «καθεστώς») — και στο Κοινοφóρμ άμφοτέρων αυτών — και κοινοφóρμ σ' όλους τούς τομεΐς — έναντίον της (και προς διατήρησή της πάντως έν ύποταγή).

[Τδ Κοινοφóρμ, που «άποροϋν» κάποιοι φαρισαΐοι τής 'Αριστεράς μας «τάχα ποιοί εΐναι», είναι τουτο ίσα-ίσα: πώς «Δεξιά» κι «'Αριστερά» σ' όλο τόν Κόσμο, καθεστώςτα κ' «άντικαθεστωτικές» — «έπαναστατικές» τάχα — «ήγεσιες», όλοι, όλο τδ καθ' όποιοδήποτε τρόπο ή πρόσχημα ή σχήμα Κατεστημένο πάνω στή βάση, εΐναι σύμφωνο στην ύποταγή τής βιάσεως - στην μ' όποιοδήποτε μέσο ή φερόνκη διατήρησή της πάντως έν ύποταγή!.. Και να το, φαρισαΐοι, τδ βλέπετε παγκυρίαρχο τδ Κοινοφóρμ σας, σ' όλο τόν Κόσμο, «Δυτικό» και «'Ανατολικό», «συντηρητικό» κ' «έπαναστατικό» τάχα!.. Και μόνο οι άνεξάρτητοι προσωπικοί δημιουργοί — στην Τέχνη, στή Σκέψη, στην 'Επιστήμη, τώρα-τώρα και στην άνώτερη Τεχνική — κ' οι άντικονφορμιστές, σέ ό,τι, σέ όποιον τομέα, κ' οι άναρχικοί έντελώς συνειδητά, εΐν' έναντίοι και ύπονομεύουν και πολεμοϋν τδ Κοινοφóρμ τουτο, μες άπ' όλες τις «απατάξεις», τά «κόμματα», τις «τάξεις», τις ήλικίες, τά πεδία δράσεως και θεωρίας!.. «Καταλάβατε», ύποκριτές; Και για τί κ' έσεΐς άνήκετε στο Κοινοφóρμ - όχι στο 'Αντικοινοφóρμ, όπως ψευδόμενοι σερβίρετε στους άφελείς σας;]

2. 'Η βάση να λάβη συνείδηση, ότι πρόβλημα γνησίων φορέων τής θελήσεως και γνώμης της εΐναι τδ πᾶν, και ζήτημα φυσικής άναδείξεως άπό μέσα της — χωρίς επέμβαση άπό πάνω — τών φορέων αυτών.
3. 'Η βάση νάχη πάντ' άνοιχτά, πάντ' άγρουνα τά μάτια, πάνω στην έξαλλοιωτική τής ποιότητας όλων τών φορέων δύναμη τής έξουσίας. Και άρα: να διατηρή διαρκώς τόν έλεγχο τής ίδιας της συνειδήσεως, για τήν συνέπεια τών φορέων της άπέναντί της· να μην έμπιστεύεται καμμιά βεβαίωση που έρχεται άπό πάνω, για τήν «συνέπεια» και τήν «άντοχή γνησιότητας» κανενός· να δοκιμάζει διαρκώς στα πράγματα, στο έργο, στόν έλεγχο τής πραγματώσεως — τής άμέσου και εις άκέραιον — όλων τών «ύποσχέσεων» ή έντολών έργου· και να

μὴν ἀκούη παρὰ τὸ ἐσωτερικὸ λαϊκὸ ἔνστικτό της — πού πάντα σ ω σ τ ἄ τ ῆν εἰδοποιεῖ, ἀν τὸ κρατᾶ ἀνεπηρέαστο ἀπὸ πάνω — ὄχι τὰ τροπάρια τοῦ ἀπὸ πάνω πάντως διευθυνόμενου Τύπου, ὄχι τὰ «συνθήματα» καὶ τὶς «γραμμῆς» καὶ τὶς προπαγάνδες τῶν ἀπὸ πάνω πάντως στηνόμενων καὶ διευθυνόμενων κομμάτων — βεβαίωτατα καὶ τῆς «'Αριστεράς», καὶ τῆς τάχα «'Επαναστάσεως» — στὴ γνώμη καὶ στὴ θέλησή της.

Φ ΤΑΝΟΥΝ ΑΥΤΑ;.. ΔΕΝ ΦΤΑΝΟΥΝ, ΟΥΤ' ΑΥΤΑ!.. Θά πέσουμε στοὺς ἴδιους μηχανισμούς; Τόσο ἡ βάση εἶναι τυφλὴ ἐδῶ; Τόσο ἀνήμερη ἀπὸ μόνη της νὰ κινηθῆ ἔτσι, νὰ ζυπνήσῃ ἔτσι;.. Καὶ τόσο μιὰ χούφτα ἄν τ ρ ε ς, μιὰ χούφτα τίμιες συνειδήσεις λείπουν, νὰ θέλουν τὴ γ ν ῆ σ ι α ἀπελευθέρωση, τὴ γ ν ῆ σ ι α μεταβολή, καὶ αὐτὴ νὰ σπείρουν, αὐτὴ νὰ καλλιεργήσουν - τοὺς τρόπους πρὸς αὐτὴν ἄ λ ῆ θ ε ι α, μέσα στὴ βάση;

Ποιὸ τὸ ἐχέγγυο καὶ γι' αὐτοὺς, πῶς δὲ θάναί με τὸ σατανικὸ ἐκ τῶν ἄνω στοιχεῖο βαθιὰ ἀξερρίζωτο μέσα τους;

Μιὰ εἶν' ἡ ἐγγύηση:

Ἄν δῆτε νέους, ὄλους φλόγα καὶ αὐταπαρνησία, πού νὰ φωτίζουν - καὶ νὰ φεύγουν! Πού νὰ φυτεύουν τὴ σκέψη καὶ τὴν κρίση, νὰ γυρεύουν τὴν αὐτόνομή της κίνηση καὶ λειτουργία - καὶ νὰ μαραίνουν εὐθύς τὴ λατρεία, πού θά πηγαίη νὰ γεννηθῆ γιὰ τὸ πρόσωπό τους!..

Ἄν δῆτε ἀνθρώπους νὰ σπέρνουν - καὶ νὰ φεύγουν!.. Νὰ ξανάβουν συνειδήσεις - καὶ νὰ μὴ μένουν νὰ «κείσπραξουν» τὸν καπνὸ λατρείας!.. Νὰ μορφώνουν τὸν καθένα ὡς τὸ νὰ βρῆ δ ι κ ι ἄ τ ο υ ρ ο π ῆ αὐτομόρφωσης περαιτέρω, μὰ νὰ μὴ μένουν σ' ἐξουσία καμμιᾶ, πού καὶ ὁ πιὸ ἄδολος πρῶτος θαυμασμός, στὸ δάσκαλο καὶ στὸν πού φώτισε γιὰ λίγο τὸ σκοτάδι μας με κάτι, πάντα παράγει...

Ἄν δῆτε σπορεῖς ἰδεῶν, πού δέν συμφέρουν καμμιᾶν ἐξουσία πάνω σας - μὰ πρῶτα ὄχι κἄν τὴ δικιὰ τους, τῶν σπορέων, οὔτε τὴν πιὸ πνευματικὴ, οὔτε τῆς ἀγάπης!..

Ἄν δῆτε πνεύματα, πού τὸ μισό, τὸ τέταρτο, τὸ δέκατο θά πάσχουν κάτι νὰ σᾶς δείξουν, καὶ τ' ἄλλο μισό, τὰ τρία τέταρτα, τὰ ἐννιά δέκατα, τὰ ἐνιακόσια ἐννενηντα ἐννιά, θά πάσχουν, καὶ θά στροβιλίζωνται, καὶ θά συστρέφωνται, θά σπαράζουν νὰ κατοχυρώσουν: πῶς αὐτὸ θά γίνῃ δ ι κ ῖ ο ς σ α ς — ὄχι λῶρος σας, νὰ σᾶς δένη μ' αὐτοὺς πού σᾶς τόδειξαν — πῶς θά γίνῃ σ π ὀ ρ ο ς μέσα σας, γιὰ καρποφορία δ ι κ ι ἄ σ α ς — ὄχι καρπὸς «δοσιμένος» ἀπ' αὐτοὺς, γιὰ νὰ σᾶς «ὑποχρεώνη» σ' αὐτοὺς, νὰ σᾶς ὑποτάξῃ σ' αὐτοὺς — πῶς αὐτὸ νὰ σᾶς ἀ π ε λ ε υ θ ε ρ ῶ ν ῃ, ἀπ' ὄλους καὶ ἀπὸ ὄλα — βεβαίωτατα καὶ ἀπ' τοὺς ἴδιους, ἀπ' τὴν ἤδη γοητεία (μάλιστα τοῦ «ἐλευθερωτῆ», τὴν πιὸ ἐπικίνδυνη ἀπ' ὄλες γοητεία) πάνω σας — ὄχι αὐτὸ νὰ σᾶς παίρῃ ἀπ' τὸν ἀφέντη γιὰ νὰ σᾶς ἐντάξῃ σ' ἄλλον ἀφέντη (κ' οἱ ἀφέντες εἶν' ὄλοι ὅμοιοι: ἀ φ ἔ ν τ ε ς, ἔρμοι μου)!..

Κι ἂν δῆτε ἰδέες νὰ θάλλουν, νὰ φέγγουν, ν' ἀνάβουνε παντοῦ, πού θά κλείνουνε μέσα τους τὸν αὐταποκλεισμὸ ἐξουσίας τους πάνω σὲ ὄντα, τὸν αὐταποκλεισμὸ κάθε ἀπολυτότητας, στατικότητας, πρόσδεσης σὲ μορφές, ὅσοδήποτε «τέλειες», «ιδανικές».

Ἄν δέν ἀκούσετε νὰ σᾶς κενερχοῦν τὸ «τί» εἶναι «γνώση» — «σωστή», «ἀληθινή» καὶ ὄλα τὰ παρόμοια — παρὰ σᾶς δείχνουν, μ ὄ ν ο, τὸ π ῶ ς ἡ ἔρρυνα, γιὰ ὅποια γνώση ἐντέλει δ ι κ ι ἄ σ α ς, δυνατὴ ἀπὸ μόνες τὶς δικές σας δυνάμεις!..

Ἄν δῆτε προγράμματα παιδείας, γιὰ νὰ γίνουν τὰ παιδιά σας ὄχι «αὐτό», καὶ μ' «αὐτές» τὶς «προσδιορισμένες» ἰδέες ἢ θέσεις — τὶς «σωστές» καὶ πάλι (τὶς «μόνες σωστές» πάντα!) — παρὰ νὰ γίνουν αὐ τ ἄ ἰ κ α ν ἄ, ἐξ ἰ δ ῖ ω ν, πρὸς εὔρεση τῶν ἐξ ἰ δ ῖ ω ν τους — καὶ με τὰ δικὰ τους κριτήρια, πού αὐ τ ὄ ν ο μ α θά μορφώσουν — «σωστών» γι' αὐτὰ ἰδεῶν καὶ θέσεων, ἄ γ ν ω σ τ ω ν σὲ σᾶς, καὶ στὴν παιδεία ἐκείνη

και στους μεταδότες της, κι αδιαφορών άλλωστε για όλους εμάς (άφου έκεινοι αθα ζήσουν τή ζωή τους μ' αυτά, όχι έμεις) !..

"Αν δήτε, μ' ένα λόγο, να φυτρώνουν γύρω ιδέες έλευθερίας πάντα αυτοϋποψιασμένης και ξάγρυπνης πάνω στους ίδιους τους φορεΐς της, στις ίδιες τις πηγές και τάσεις της, στα ίδια της τὰ πρόσωπα (μη γίνουιν σχήματα), στα ίδια της τὰ πλάσματα (μη γίνουιν συστήματα) - και να κόβη διαρκώς, μόνη της, τὰ ίδια της τὰ πλοκάμια αϋτεξουσίας, και πιθανής κατεξουσιάσεως γύρω της (γιατι ώς κ' ή πειθώ ακόμα, κ' ή μαγεία ακόμα, απ' τήν ποιότητα και για τήν ποιότητα, τή φυσική λάμψη τέτοιας έλευθερίας, είναι κίνδυνος λατρείας, δουλείας, νέου κράτους) !..

"Αν δήτε τήν όλη κίνηση τής ζωής μας να υποψιάζεται, να υποψιάζεται — σε κάθε λόγο, σε κάθε πράξη — και να ζητάη μανιακά τὸ εχέγγυο, τὸ εχέγγυο, τὸ εχέγγυο — για κάθε εκδήλωση, κάθε πράξη, κάθε επαγγελία — και ν' αϋτοαποκόπητις ρίζες και τους λώρους της, να μη τής γίνουιν βρόχοι κι αλυσίδες (όπως πάντα, σε όλα, όλοι οι λώροι κ' οι ρίζες που ξεχάστηκαν, που παρατάθηκαν ένεργοί, ή που μαράθηκαν μα και δέν αποκόπηκαν, κ' έγιναν θηλειές κι αποπνιγμοί) !..

"Αν δήτε τὸν Προμηθέα — για να μιλήσω σιβυλλικά (δηλαδή συμπυκνωτικά, πρὸς τὸ ένστικτό σας και τήν «πανάρχαια» μνήμη μέσα σας) — να σκοτάνη όριστικά και διαρκώς όπου ξεφανερώνεται με τὸ στόμα χασοτικό τὸν Κρόνο-Χρόνο, τὸν παιδοφάγο, τὸν νεοφάγο, τὸν έλευθεροφάγο ! Και δήτε σάν άγίους, που σπέρνουιν αίμα - και φεύγουιν φωτίζουιν - και δέ μένουιν να έξουσιάσουιν λαμπαδιάζουιν οι ίδιοι, σταυρώνονται μπρὸς σας, και δέ λένε πώς είναι γιοι θεοῦ, άνθρωπου - στιγμή δέ μένουιν να κυβερνήσουιν, μνήμη καν δέν αφήνουιν να δεσπόση τὸ μέλλον με τὸ διάβα τους, τὸ σταύρωμά τους !..

Κι αν δήτε έξουσίες τής «άπελευθερώσεως», κράτη τής «επαναστάσεως», αρχές τής «μεταβολής» αλήθεια ν' αϋτοκαταργουίνται, ν' αϋτοπαύωνται, ν' αϋταφανίζωνται μπρὸς στα μάτια σας !..

"Η δήτε τέτοιους και τέτοια να σās λένε — πολλοί, πάφτωχοι, γυμνοί απ' αξιώματα κ' έξουσίες πάνω σας — και να μη σās ζητᾶν τὸ ναί, τή γνώμη σας, τήν παραδοχή, τήν ψήφο σας, τήν έντολή και τήν έξουσία, τίποτα - παρα μόνο : «σε εΐς να έλευθερωθήτε, σε εΐς χωρίς τήν ανάγκη τους να ζήσετε, μόνοι, ελεύθεροι, στα δικά σας πόδια στημένο!» !..

Και δήτε τέτοια παιδεία, τέτοιο όνειρο να στήνεται απ' τήν Τέχνη, τέτοιος μύθος να όργανώνη τήν καλλιέργειά μας, τέτοιες έννοιες έλευθερίας παντοῦ ν' ανθοῦν, τέτοιες υποψίες για τὸν κίνδυνο τῶν γνησιοτήτων να ταράζουιν τὸν ύπνο πολλῶν, όλων. — — ε, τότε να ξέρετε πώς εκει τραβοῦμε, στη σβέση αλήθεια τής ύβρεως τοῦ Κακοῦ, τής Δουλείας, τής Έξουσίας, τής Άνελευθερίας !..

Α Σ ΦΥΓΟΥΜΕ, ΚΟΥΡΑΣΤΗΚΑ απ' αϋτὸ τὸ θέμα... Δέν είναι κ' εύκολο. Δέ θ' αποδώσω, άλλωστε, κι αν έπιμείνω... «Χωνέψτε» τώρα αϋτὰ - θα ξαναγυρίσουμε... Καμμιά ιδέα δέ φυτρώνει μονομιᾶς - και κανείς έτοιμος όλομεμιᾶς. Σπόροι είν' οι ιδέες, και σπορά. Και τοῦ φυτοῦ τὸ χρόνο θέλουιν...

Αϋτὸ μᾶς ξαναλέει ή φύση, τέτοιο Μᾶη...

Κ ΑΙ ΛΟΙΠΟΝ ΤΩΡΑ, ΕΔΩ ΜΕΣΑ, ζοῦμε στην ανυποψία ! Στην αληθινή ανυποψία, στη φαρισαϊκή ανυποψία στην προπαγανδιζόμενη, στη διδασκόμενη ανυποψία και στὸν αποκλεισμό κάθε υποψίας, με τὸ έπιχείρημα πώς ή ανυποψία είναι γνώση, είναι άπίστη, είναι κλύση,

είναι περπάτημα πρὸς τήν άπελευθέρωση, όσο πιὸ πολὺ είναι πίστη κι ανυποψία, υποταγή σε έξ αποκαλύψεως γνησιότητες ταγῶν και φορέων, αϋτῶν ή εκεινων ! 'Αληθινά, μένω κατάπληκτος, κάθε μέρα, με τὸ πόσο λείπει απ' τις ιδέες μας και τὰ σχέδιά μας, τις υποσχέσεις τῶν παρατά-

Ξεων καὶ τῶν ἰδεολογιῶν: τὸ ἐχέγγυο τῆς πραγματώσεως. Συζητεῖς μ' ἕναν «δεξιὸν» ἢ μ' ἕναν «κομμουνιστὴν» ἢ μ' ἕναν «κεντρῶον». Ἔχει ὁ καθένας ἔτοιμο ἕνα πρόγραμμα ὑποσχέσεων. Δὲ θὰ κάτσω νὰ τὸ «ῥθογραφῆσω» τοῦ καθενός, νὰ ἐλέγξω τὴν ἑσωτερικὴ του συνέπεια, τὴ συνέπεια πρὸς τὶς διαδηλούμενες «ἀρχές», πού τάχα τὸ παρήγαγαν, καὶ τὴν μὴ ὑπαρξή, ἃς ποῦμε, χοντρῶν ἑσωτερικῶν ἀντιφάσεων, πού τὰ τινάζουν ὅλα τὰ «προγράμματά» τους στὸν ἀέρα, πρὶν χρειαστῆ νὰ πᾶμε καὶ στὰ πράγματα! Δὲ θὰ τὰ συζητήσω ἀπ' τὴν πλευρὰ τούτη, πού δὲν εἶναι κ' ἡ σοβαρώτερη γιὰ τὴν ἀνυποψία μας. Ἡ σοβαρώτατη ὅμως εἶν' ἡ ἐξῆς: Ἡ ἀθέτηση, ἡ ἀφελὴς παραγνώριση ὅλης τῆς κριτικῆς πού ἀσκήσαν οἱ αἰῶνες — πού οἱ ἴδιοι ἐμεῖς ἀσκήσαμε, ἀφοῦ πιστοὶ δὲν εἴμαστε — κατὰ τῆς ὑπερβατικῆς πίστεως! Ρωτοῦσαν τὸν πιστὸ οἱ αἰῶνες: *Τί μοῦ ἐγγυᾶται ὅτι εὐαγγελίζεσαι; Καὶ νὰ τὸ πιστέψω παρενθὺς, νὰ πηδῆσω τῶρ' ἀμέσως στὸν κλῆβὸ τῶν λεόντων γιὰ Κεῖνο!* *Κ'* ἡ ἀπόκριση: *Ἄν δὲν ἔχῃς πίστη, ἂν δὲν βρῆς μέσα σου πίστη, ἂν δὲν σταματήσης νὰ γυροῦνς ἐγγυήσεις, νὰ ἐρευνᾷς γιὰ ἐγγυήσεις, δὲ θὰ μπορέσης νὰ πιστέψης, δὲ θὰ σοῦ δοθῆ ἡ χάρις νὰ πιστέψης!..* Δηλαδή: *Ἄν δὲν ἔχω πίστη, δὲν ἔχω πίστη!* Ὡραία — καὶ ἀποδεικτικώτατη! — ταυτολογία! Ἄν δὲν ἐμπιστευτῶ, χωρὶς κανένα ἐχέγγυο, δὲ θὰ νομίσω πὼς ἔχω ἐχέγγυο!.. Λυποῦμαι, ἀλλὰ δὲν καταλαβαίνω τίποτε ἀπ' τὴν ἀνοησία αὐτῆ τῶν αἰῶνων!

Ἄλλ' εἶπατε — γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἴσατε κήρυκες τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ (ἢ τοῦ Μωάμεθ ἢ τοῦ Ἰεχωβά ἢ τοῦ Σαββάθ ἢ ὅποιου ἄλλου), παρὰ ἅπιστοι, πού ἀναζητεῖτε ἐδῶ, μὲ Λόγο, τί νὰ πιστέψετε! — εἶπατε πὼς κ' ἐσεῖς δὲν καταλαβαίνετε τίποτε ἀπὸ ὑπερβατικῆς ἀνοησίας τῶν αἰῶνων, τίποτε ἀπὸ ὀξύμωρους ψευδοσυλλογιστικούς *σωρεῖτες* τροπαρίων καὶ ὀντολογικῆς ἀποδείξεως μωροπαπάδων! Εἶπαμε, μαζί, πὼς ἐμεῖς συζητοῦμε!.. Κι ὅμως, ὅταν ζητῶ τοῦ «κεντρῶου» σας τὰ ἐχέγγυα γιὰ τὰ θὰ τοῦ «ἀρχηγοῦ» του, μοῦ ἀπαντᾷ: *Ὁ Ἀρχηγός μου!*.. Ὅταν ζητῶ τοῦ «δεξιοῦ» σας τὰ ἐχέγγυα, μοῦ ἀπαντᾷ: *Ἐκεῖνος!* Ἐρ-

χεται, φτάνει! *Θὰ ξαναγυρίσῃ! Καραμάνλαρος! Καλὰ Καραμάνλαρος, ἀδερφέ μου!* ἀλλὰ τί μοῦ ἐγγυᾶται καὶ γιὰ τὸν Καραμάνλαρό σου!.. Πάλι ἡ ἀπόκριση: *Γιὰ τὸν Καραμάνλαρο ἐγγυᾶται ὁ ἴδιος ὁ Καραμάνλαρος!*.. Ἄν δὲν πιστεῦς σ' αὐτόν, τότε εἶσαι προδότης, κουκουές, συνοδοιπόρος, πύξιος, δείξιος — κ' εἶσαι ὁ στόχος μας ἀκριβῶς!.. Μὰ καλὰ ὁ στόχος σας — χαλάλι σας!.. Ἐλα, ὅμως, πού δὲν καταλαβαίνω;

Καμμὶ ἀπάντηση!.. Καὶ ρωτοῦσα χτές, προχτές, ἀντίπροχτες — τὸν ἐπονίτη, τὸν ἐαμίτη, τὸν κουκουέ (τὸν σταλινικό, τὸν ἀντισταλινικό), τὸν ἐδαίτη, τὸν κινέζο: *Τί μοῦ ἐγγυᾶται;*.. Καὶ μοῦ ἀπαντοῦσε, ὅμοια: (Ἐπὶ Ζαχαριάδῃ:) *Ὁ Ζαχαριάδης!* (Ἐπὶ Στάλιν:) *Ὁ Στάλιν!* (Ἐπὶ 20οῦ Συνεδρίου:) *Τὸ 20ῶ Συνέδριο!* Μὰ καλὰ, βρέ παιδιά, ἢ Ἄλλ' ἀπὸ τὸ 20ῶ ὡς τὸ 21ῶ δὲν ὑπάρχει τὸ «εἰκοσι καὶ μισό»; Δὲν ὑπάρχει βῆμα, ζωή, νοῦς, σκέψη, κρίση; Δὲν περπατᾶμε τὸ «εἰκοσι καὶ ἕνα τέταρτο», τὸ «εἰκοσι καὶ ἕνα ὄγδοο», τὸ «εἰκοσι καὶ κάτι», κι ἄλλο κάτι, καὶ λίγο παραπέρα; Δὲ ζοῦμε διαρκῶς μὲ ἐνεργὸ συνείδηση; Μὲ δρώσα κριτικὴ — πραγματοῦμενη κριτικὴ, ἢ ὑποψία, ἢ ἀπορία, ἢ ἀμφιβολία (βελτίωση ὅλ' αὐτὰ) — ὄχι θεωρητικὴ στὰ χαρτιά, στοὺς προπαγανδιστικούς ἰσχυρισμοὺς μόνο, καὶ μόλις ἀλήθεια ξεστομίζεται ἢ παραμικρὴ ἀντίρρηση, ἐρώτηση, κρίση, ἀπαίτηση γιὰ ἐχέγγυα, νὰ κόβεται κεφάλι;..

Ὅχι! Καμμὶ ἀπάντηση!.. Μὰ βρέ παιδιά, γίνεται χωρὶς ἐχέγγυα; (Δηλαδή ἐπανάσταση, ἀπελευθέρωση ἀληθινὴ ἂν γίνεται χωρὶς, ὄχι κράτος καὶ ἀνελευθερία! Αὐτὰ, μόνο χωρὶς ἐχέγγυα γίνονται, τὸ βλέπουμε!) Καὶ πάλι καμμὶ ἀπάντηση. Παρὰ τὸ γνωστό, μὲ χίλιους τρόπους ξαναεἰπωμένο: *Ἄν δὲν ἔχῃς πίστη, δὲν ἔχεις πίστη!*

Ἐ, δὲν καταλαβαίνω ἀπολύτως τίποτε! Καὶ δὲν ἔχω πίστη, καὶ δὲν εἶμαι ὑποχρεωμένος νάχω τέτοια ἀνοησία!

Καὶ λέτε σήμερα:

— *Οἱ διοικητὲς τῶν τραπεζῶν παίρνουνε μίζες!*

— *Οἱ βουλευτὲς πού περνᾶνε στὴν «κυβέρνηση», πλερώνονται καὶ περνᾶνε!*

— Ἡ «δικαιοσύνη» δὲν εἶναι δικαιοσύνη! Τὰ «δικαστήρια» εἶναι φτιαχτά, βαλτά, διατεταγμένα, «μονταρισμένα» στὴ «σύνθεσή» τους πάντα, κ' οἱ «ἀποφάσεις» τοὺς ὑπαγορεύονται!

Ἔχει καλῶς! Ἄριστα!.. Ἄλλὰ ἀποδείξεις; Τρανές ἀποδείξεις, ἀφοῦ δὲν ἔχετε τὴν «ἐπαναστατικὴ» καρμανιόλα στημένη κιόλας στὴν πλατεῖα Συντάγματος νὰ κόβετε κεφάλια, μὲ μόνη τὴν ἐπαναστατικὴ βεβαιότητα, πού δὲ χρειάζεται ἀποδείξεις ὅταν ξέρη, ὅταν ξέρουμε ὅλοι, πῶς ναί, παίρνουνε μίζες - καὶ πολὺ μεγάλες μάλιστα, μὰ κατὰ τρόπος πού δὲν ἀποδεικνύονται, γιατί ναι οἱ μεγάλες μίζες ἀκριβῶς, πού ποτέ δὲν πιάνονται, σάν τις μικρές, τῶν μικρῶν!

Καὶ λέν οἱ ἄλλοι:

— Οἱ διοικητὲς τῶν τραπεζῶν δὲν παίρνουνε μίζες!.. Οἱ βουλευτὲς δὲν πληρώνονται ἀπὸ ἀνά ἰδεολογικὰ κίνητρα ἐρχονται στὴν «κυβέρνηση», καὶ παίρνουνε ὑπουργεῖα! Κ' ἡ δικαιοσύνη εἶναι δικαιοσύνη! τὰ δικαστήρια δὲν εἶναι φτιαχτά, «μονταρισμένα» στὶς συνθέσεις τους σὰν χτές, πού τοὺς ὑπαγορεύατε σεῖς καὶ τὰ «σκεπτικά» καὶ τὶς «ἀποφάσεις»!

Ἔστο! Ὑπέροχα!.. Ἄλλ' ἀποδείξεις; Πῶς χωρὶς ἀποδείξεις, χωρὶς ἐχέγγυα;.. Καὶ γιὰ τὸ ἓνα καὶ γιὰ τὸ ἄλλο, καὶ γι' αὐτὸ καὶ γιὰ κεῖνο, ἀποδείξεις, ἐχέγγυα - πού 'ν' τα;..

Καὶ πάλι τὸ χαριτωμένο: Ἄν δὲν πιστεύης, τότε εἶσαι!.. — (Κι ἀκολουθεῖ τὸ γνωστὸ βρισολάσι!)

Ἔτσι, γιὰ ὅλα ἀπὸ τὰ «κνώτατα» ἔσαμε τὰ «κατώτατα», κι ἀπὸ τὸ κεφάλι, πού βρωμάει τὸ ψάρι, ἔσαμε τὰ λέπια, πού βρωμᾶνε ψάρι βρώμιο, περσότερο κι ἀπὸ τῆς Δανίας ἐκείνης τοῦ Ἄμλετ! Ἔτσι καὶ στὰ πράγματα ἔτσι καὶ στὰ «προγράμματα» ἔτσι καὶ στὶς ὑποσχέσεις τῶν παρατάξεων, ἔτσι καὶ στὶς «ἰδεολογίες» τῶν «παραδείσεων» ἔτσι καὶ στὰ γραφτὰ ὅλα καὶ στὰ λόγια ὅλα, καὶ στὶς τάχατες «θέσεις» καὶ στὶς τάχατες «ἀποδείξεις», τῆς «γνησιότητας» καὶ τῆς «εὐλιχρίνειας» τῶν «θέσεων» ἢ τῶν «ἰσχυρισμῶν» ἢ τῶν «ἐφαρμογῶν» καὶ τῶν «πραγματώσεων» - ἔτσι παντοῦ!

Ἔνας τόπος, ἓνας κόσμος, ἓνας καιρὸς, ὅπου ἡ ἀλήθεια ἔχουν ὅλοι ξεκουτιά-

νει καὶ δὲν καταλαβαίνουν τὴν ἀνάγκη τῶν ἐχεγγύων, τῶν ἀποδείξεων, τῶν ἐσωτερικῶν αὐτασφαλειῶν τῶν προτάσεων — γιὰ τὴ γνησιότητα κάθε ὑπόθεσης — ἢ πάλι ἔχουνε ξεκουτιάνει, βαρύτερα, φανταζόμενοι πῶς κάνοντας διαρκῶς τὴν πάπια, ὡς πρὸς τόσο στοιχειώδη, κοροιδεῖουν ἀλήθεια κανέναν, πείθουν καὶ παραπλανοῦν κανέναν!

Ἔτσι, ὅλα τὰ γραφόμενα καὶ τὰ λεγόμενα εἶναι λόγια μάταια - γιὰ τὴν ἀξία μὴ ἀξία πάντα εἶχαν, μόνον: τὴν ἀξία δρόμων πρὸς τὰ πράγματα. Καὶ τόσο στερεώτερη ἀξία, ὅσο περσότερους, ἰσχυρότερους γάντζους καὶ ἐσωτερικὲς αὐτασφάλειες, πῶς ναί, δὲν θ' ἀγάγουν πρὸς ἄλλα πράγματα, ἀλλὰ πρὸς αὐτὰ πού ἐπαγγέλλονται!.. Ἐνῶ τώρα! Ὅλα τὰ λεγόμενα καὶ τὰ γραφόμενα μοῦ δίνουν τὴν ἐντύπωση ἐνὸς πανικόβλητου αὐτοβαυκαλιστικοῦ κι αὐτοπροπαγανδιστικοῦ γουργουρητοῦ στρουθοκαμήλου, πού πρὸ τῶν πραγμάτων — τοῦ οὐσιαστικοῦ ἀντιλόγου, τοῦ ἐλέγχου γνησιότητάς τους, τῆς ὑποψίας, πού ζητεῖ ἐχέγγυα ἐσωτερικὰ ἀπὸ κάθε ὑπόθεση, ἀπ' τὴν ἴδια τὴν καρδιὰ τῶν «ῥαίων» λόγων, γιὰ κάθε πρόταση (τὴν πειθῶ ἀπὸ τὸ σκελετὸ καθε οἰκοδομῆς, ἀπὸ τὸν πυρῆνα καθε συστήματος ἰδεῶν, «θέσεων», νοημάτων, «σχεδιῶν», κρίσεων, δογμάτων) — χώνει τὸ ράμφος στὴν ἄμμο!..

Σ ΤΟ ΜΕΤΑΕΥ, γιὰ νὰ θετικοποιῶμε, καταστρέφοντες τὸ λόγο: Τί χαμποῦ μὲ τὴν Κοινὴ Ἀγορὰ;.. Ἡ δὲν διαβάσατε, δὲ σκεφτήκατε, δὲ βγάλατε ἄκρη τί συμβαίνει;..

Μὲ δυὸ λόγια, τὰ ἐξῆς πάνω-κάτω:
1. Ἡ Κοινὴ Ἀγορὰ ἦταν, γιὰ μᾶς, μιὰ λαβίδα συμπίεσεως τρομερῆς: ἡ ζωῆς — ὅπως μᾶς τὴ σέρβιραν — ὄχι βέβαια «χαρισάμενης», ἀλλὰ πάντως ὑγιέστερης οἰκονομικὰ, ἀπ' τὸ '72 κ' ἔπειτα, ἡ θανάτου τὸ '72. Κι ἂν μάλιστα θανάτου — δηλαδή: πορείας μας τέτοιας, πού νὰ σημαίνῃ θάνατο τὸ '72, γιὰ τὴν ἔχουμε οὔτε ὡς τότε καταφέρει ν' ἀνταποκριθοῦμε στὶς ἀπαιτήσεις καὶ στὶς νόρμες παραγωγῆς τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς — ἔ, τότε ἀρχῆς θανάτου καὶ πρὶν ἀπ' τὸ '72!

2. Γιατί; Γιατί, ἀπλούστατα, στὴν Κοινὴ Ἀγορὰ δὲν ἐμπήκαμε ἀπὸ καλὴ μας διάθεση. Παρακαλέσαμε, ἐκλιπαρήσαμε, ἀπὸ τρομερὴ συμπίεσή μας, νὰ μᾶς «δεχτοῦν» - νὰ μᾶς δώσουν μιὰ προθεσμία, πρὶν μᾶς ἀποκλείσουν, καὶ μᾶς ἐξοντώσουν!.. Ἀπὸ τρομερὴ συμπίεσή μας, μέσα στὴ μέγερη προσφορᾶς καὶ ζητήσεως, παραγωγῆς καὶ συναλλαγματικῶν ἰσοζυγίων, κόστους καὶ ποιοτικῆς ἀποδόσεως ἀφ' ἑνός, ὑπεραξίας καὶ ἀνταγωνιστικῶν τιμῶν, ἀφ' ἑτέρου — δηλαδή: δυνατοτήτων κ' ἐπιδιώξεων τοῦ κεφαλαίου, καὶ συγχρόνων μεθόδων ἢ ὠμῆς συνθλίψεως τῆς ἐργασίας γιὰ ν' ἀνταποκριθῆ — τῆς **κ α θ ο λ ι κ ἄ** συμπιεζόμενης ἄλλωστε Εὐρώπης — σπασμένης ἀκόμα στὰ δύο, νὰ μὴ σηκῶνῃ κεφάλι — καὶ ποῦ γιὰ μᾶς ἐσήμαινε θάνατο, ἀν δὲν μπαίναμε ἀπ' τὸ 1960.

3. Μᾶς εἶπαν: Νὰ μπῆτε. Ἀλλὰ θὰ καταργήσετε — κλιμακωτὰ — ὅλους τοὺς δασμούς ἀπ' τὰ προϊόντα μας ποῦ εἰσάγετε! Δηλαδή θὰ πάψετε νὰ προστατεύετε — μὲ ἀφαίμαξη ἀπ' τὶς δυνατότητες τῶν «καταναλωτῶν» σας — τὸ λεγόμενο «παραγωγικό» σας κεφάλαιο — πράγματι μὴ παραγωγικό, αὐθαίρετα «παραγωγικό», εἰδῶν γιὰ τὰ ὅποια δὲν κάνατε — καὶ **κ α κ ὠ**ς λοιπὸν ἐπενδύεται, καὶ νὰ **λ ε ἰ ψ η** ἀν δὲν ἐξυγιανθῆ, δὲ γίνῃ πράγματι ἀποδοτικό (καὶ μὲς στὰ πλαίσια τῆς ἐταιρίας, βέβαια, ὅπου γυρεύετε νὰ γίνετε δεκτοί, καὶ μὲ τοὺς προτεθειμένους συναγωνιστικούς καὶ ἀλληλοσυντηρητικούς, κλειστῆς οἰκονομίας πάντως, ὁρους). Καί, συνάμα, θὰ κάνατε ὥστε τὸ κεφαλαίό σας — δὲν ξέρουμε πῶς ἀναδιοργανούμενο, «ἐκσυγχρονιζόμενο» κ' ἐκσυγχρονίζοντας μεθόδους ἐπενδύσεως καὶ παραγωγῆς, οὔτε πῶς συμπιέζοντας καὶ συντονίζοντας τὴν ἐργασία (ὥστε νὰ γίνῃ ἀποδοτικώτερη, δηλαδή νὰ πέσῃ τὸ κόστος της, καὶ ποιοτικώτερη, δηλαδή νὰ πέσῃ ἀκόμα παρακάτω τὸ κόστος της), μὲ παράλληλη, ἐξ ἄλλου, συστολὴ καὶ τῆς ὑπεραξίας ποῦ καρποῦται (καὶ ποῦ ἐπιπίπτει στὸ κόστος πάλι) — θὰ καταφέρῃ πάντως νὰ προσπελάσῃ σταθερὰ τὶς μεταβλητὲς (καὶ διαρκῶς ἀνοδικῆς ὑπὲρ τοῦ καταναλωτοῦ) ποιότητων-τιμῶν, προσφορᾶς-ζητήσεως, στάνταρ-φινιρίσματος, τύπων

-ἀπαιτήσεων, κόστους-ἀξίας», νόρμας-ἀναγκῶν τῶν δικῶν μας «ἀνεπτυγμένων» οἰκονομιῶν, ὥστε (ἀπλᾶ, καθαρὰ καὶ ξάστερα): «νὰ μᾶς συμφέρῃ» (εἶναι ἢ στεγνὴ γλώσσα τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν πραγμάτων) ν' ἀγοράζουμε, ὅ,τιδήποτε, ἀπόσας, νὰ μᾶς εἶναι ἀνεκτὸ ὅ,τι μπορεῖτε νὰ προσφέρετε, καὶ λοιπὸν νὰ μὴ σᾶς ἀφήσουμε νὰ φοβήσετε τῆς πείνας ἐκεῖ κάτω!.. Ἀλλιῶς, ἐμεῖς (καὶ χωνέψτε το!) νὰ σᾶς συντηροῦμε «τζερεμέδες» — σὰν τὸ ἀμερικάνικο κεφάλαιο (ποῦ γι' ἄλλους σκοποὺς σᾶς χρύσωσε χτὲς καὶ σᾶς ἐγκατέλειψε σήμερα) — ὄχι, δ' ἐν πρόκειται! Τὰ προϊόντα σας αὐτὰ — **κάνει καλό, ντύνει στολίζει νοικοκυρεῖ, σάπια μῆλα, σάπια ροδάκινα, λάδι μὲ μούργα, σταφίδες χειρότερες ἀπ' τὶς τουρκικες (καὶ συχνὰ κατουρημένες στὶς φωτογραφίες), κακοκατασκευασμένα, κακοσυντηρημένα, καθυστερημένα πάντα, καὶ ἄτυπα ἢ ὅλο μεταβαλλόμενων τύπων, ποιότητων, ὑφῆς, ἀντοχῆς, φινιρίσματος; σχεδὸν μηδὲν — καὶ μὲ φορεῖς κακῆς πίστεως, ἀσυνεπεῖς, κἀληθες** στὰ συμφωνημένα, στὰ στοιχειώδη τῆς καλῆς συνλλαγῆς — ὄχι, δὲν μᾶς κάνουν!.. Εἶναι σκάρτα, εἴστε σκάρτοι στὶς συναλλαγές! Εἶναι κάτω τοῦ ἀνεκτοῦ ὄριου ἐἴστε κάτω τοῦ ἀνεκτοῦ ὄριου συναλλαγῆς γιὰ μᾶς! Εἶναι ἀκριβὰ — πιὸ ἀκριβὰ: **κ ι ἀπ' τ' ἀκριβώτερα δικὰ μας — καὶ κοστίζετε, ἀκριβὰ, πανάκριβα, μὲ τέτοια ἐιδιώματα κακῶν μεταπρατῶν ἢ φορέων — ὥστε ὄχι!** Ἡ ἄλλα - ἢ νὰ πεθάνετε! Ἡ ν' ἀλλάξετε — νὰ μπορέσετε ν' ἀλλάξετε — ἢ νὰ λείψετε!

4. Αὐτὰ πανηγυρίστηκαν ἀπὸ τοὺς φαφλατάδες ἐμᾶς — καὶ ἀπ' τοὺς ψεῦτες ποῦ μᾶς κανονορχοῦν — ὡς «μεγάλη μας ἐπιτυχία»! Μεταξὺ μας, κλείναμε κιάλας τὸ μάτι — «τετραπέρατοι», «ἀτσίδες»!.. — πῶς «πήραμε ἀναβολὴ 12 χρόνων ζωῆς ἀπ' τοὺς κουτόφραγκους»!.. Οἱ κάποιες φιλότιμες — ἐλάχιστες — οἰκονομικὲς καὶ συντονιστικὲς μας ὑπηρεσίαι, ψιθύρισαν βέβαια, δειλά-δειλά, κ' ἕνα λογάκι στοὺς παραγωγούς καὶ στοὺς καπιταλιστὲς μας: «Γιὰ κοιτάξετε τί θὰ κάνατε καὶ γιὰ κἀνέναν ἐκσυγχρονισμό τελοσπάντων, **κ α ἰ ἀ ν τ ι λ ῆ ψ ε ω ν** καὶ μεθόδων, γιὰτὶ τὸ '72 δὲν εἶναι καὶ τόσο μακριὰ, καὶ στὸ

μεταξύ όλο και θά σφίγγη ή μέγγενη, με την προοδευτική άρση τών δασμολογιών που σās κάλυπταν ως τώρα, κι όλο θά εκτίθεσθε δεινότερα στην εισβολή τών πολύ ποιοτικότερων και φτηνότερων, από την Κοινή Άγορά!.. Και κοιτάζετε, μάνι-μάνι, σά ρωμιοί δά, φιλότιμοι στο κάτω-κάτω, που «όλα τά μπορούμε» λέτε «άμα μās πιάση», νά «πιάσουμε», λοιπόν, και μέσα στις προθεσμίες, αυτές τις δύσκολες νόρμες και μεταβλητές, τής όλο και πιό ανοδικής αὐτῆς εταιρίας, τών ἔτσι συμπιεζόμενων άλλωστε (ἀπ' τὰ πράγματα και τὰ δυό μπλόκ) Εὐρωπαϊών - γιατί τὸ '72 τί θά γίνη, που θά μās πούν ξέω λοιπόν, και νά πεθάνετε! ;»

5. Οἱ καπιταλιστες κλείσαν τὸ ματάκι πάλι, και «πονηρούτσικα» οἱ μὴ μās βασισαθοῦνε, εἶπαν «κατ' ἑμαυτούς»: Δὲ βαριέσαι!.. Ὡς τὸ '72, ἔχει ὁ θεός! [Στὸν Τόπο μας, ὁ θεός πάντα εικάζεται πὼς «ἔχει», ὅταν ἴσα-ἴσα ὁ διάβολος μās ἔχη πάρει..- και μās σούρη κατὰ τὰ βασιλεία του!] Και δὲν κάναν τίποτα λοιπόν, οἱ πλειστοί, οὔτε τις νόρμες παραγωγῆς και ποιοτικῶν και φινιρίσματος νά φάσσουν, οὔτε τὰ μυαλά τῆς λαίμαργης κάσσης ν' αλλάξουν, οὔτε τις μεθόδους νά ἐκσυγχρονίσουν (παρὰ μόνο τις μεθόδους συμπίεσεως ὠμότερα τῆς ἐργασίας), οὔτε προσωπικὸ σοβαρὰ νά ἐκπαιδεύσουν, νά ἐπανεκπαιδεύσουν, νά στείλουν ὄζω, νά ξαναφέρουν, νά ξαναστείλουν· κι οὔτε συστήματα συντονισμού, οὔτε ποιοτικὲς ἀποδόσεις, οὔτε σοβαρὲς μειώσεις τοῦ κόστους (κι αὐτές, πάντως, νά τις καταπίνη ὅλες πάλι ἢ κάσσα), οὔτ' ἀπὸ μακρὰ συστολή καμμιά τῆς λαίμαργίας τοῦ μπεζαχτά, οὔτε «παραγωγικότητα» ἀληθινή, οὔτ' ἐπιστήμη διοικήσεως ἐπιχειρήσεων, και βιομηχανικῶν μονάδων, τὴν παραμικρὴ οἱ ἰθύνοντες - κ' ἔτσι μείναμε περίπου ἐκεῖ, ὅπου κι ἀπ' τις κλωτσιές τοῦ Καιροῦ στὰ πσινά, πάνω-κάτω, θά βρισκόμαστε, χωρὶς τὴν παραμικρὴ προσπάθεια συνείδησης ἢ φιλότιμου! Οὔτε ρούπι παρατέρα!

6. Και συνάμα ἄρχισαν νά κλείνουν και με ἄλλη σημασία τὸ ματάκι στοὺς διαδοχικῶς πολιτικὰ ἰθύνοντας οἱ μπεζαχτάδες, κ' ἔτσι παραδόξως μαθαίνουμε τώρα λέει, πὼς τις οἶδε με τί κόλπα δημοσιο-

νομικά, ἐλέγχου εἰσαγωγῶν, νομισματικῆς ἐπιτροπῆς, «ειδικῶν δανείων» ἢ «ἐνισχύσεων», ειδικῶν «διευκολύνσεων» πρὸς τὰ δῶ ἢ πρὸς τὰ κεῖ — ἄντε τρεχαγύρευε ψύλλους στ' ἄχυρα, με τί και πὼς, τόσες φαυλοκρατίες που περνάμε, χρόνια παμπόνηρα! — ἀντί ν' αὐξάνονται οἱ εἰσαγωγές μας ἀπ' τὴν Κοινή Άγορά, ὅπως θάταν φυσικὸ κι ἀναμενόμενο, αὐτές... μειώνονται! Και σταθερὰ και σοβαρώτατα!.. «Ἐλα σῶσον, Κύριε, πὼς μειώνονται;» σκέφτεται ὁ «λογικὸς» ἄνθρωπος. «Ἄφου ὅλα γίνανε γιὰ ν' αὐξηθοῦν ἴσα-ἴσα, και ν' αὐξηθοῦν ἀντίστοιχα κ' οἱ ἐξαγωγές μας κατὰ κεῖ; Και πὼς ἀφου τὸν καταναλωτή, μιὰ φορά, τὸν συμφέρουν τὰ προϊόντα της, και ποιοτικὰ και στις τιμές; Τί κάνει ὁ μεταπράτης, ὁ εἰσαγωγεὺς; Τρελλάθηκε;..» Κι ὡστόσο: μειώνονται! Κι ἀσφαλῶς κανεὶς μπεζαχτάς ποτὲ δὲν «τρελλαίνεται» νά μὴν κερδίξη περισσότερα ἐνῶ μπορῆ, παρὰ νά χάνη!» Ἄρα: κἀτι γίνεταί, σὰν ἀποτέλεσμα συστήματος παρελκύσεων, ἐλιγμῶν, ἀποπροσανατολισμῶν..- κάποιες δυνάμεις σύρουν πρὸς ἄλλες κατευθύνσεις! Μὰ τ' ὅτι μειώνονται οἱ εἰσαγωγές ἀπὸ κεῖ, σημαίνει, βεβαίως, πὼς σὰν μονάδα ἀπορροφήσεως ποσοστοῦ παραγωγῆς, τῶν που ἐκλιπαρήσαμε νά μās δεχτοῦν συνεταιρικούς χτές, πέφτομε! Και τὸ '72 — ἀφου σταθερὰ μάλιστα πέφτομε — θάμαστε ἀκόμα πιὸ πεσμένοι! Δηλαδή: ἀκόμα πιὸ ἀμελητέα ποσότητα γι' αὐτούς, ὡς καταναλωτές - κι ὡς παραγωγοὶ δά ἐξοργιστικὰ ἀπαράδεκτοι, ἔτσι κι ἄλλῶς!

Και λοιπόν: θάνατος τὸ '72!

7. Τὸν προεξοφλοῦν οἱ καπιταλιστες μας· κάνουν και τοὺς συναφεῖς πολιτικούς λογαριασμούς· βλέπουν και τὸ παραλλήλως ὄγκουμένο «κύμα τῆς Ὀργῆς» — που δὲν μπορεῖ παρὰ ν' ἀνησυχῆ τοὺς ἀφέντες τῆς σφαίρας ἐπιρροῆς ὅπου σά μπακλαβαδάκι κομμένο ἀπὸ τὴ Γιάλτα ἀνήκουμε — και «τοιαῦτα μερμηρίζουν κατὰ φρένα και κατὰ θυμόν»: Ἐ, ὡς τὸ '72, θά μάζεψουμε ἀκόμα! Στὸ μεταξύ, ὁ Τόπος θά ξαναφτάση «ἐπὶ ξηροῦ ἀκμῆς»! Οἱ Ἀμερικανοὶ γιὰ βάση πυραύλων μās χρειάζονται στὰ πλευρὰ τοῦ ἀντιπάλου — ἐδῶ ἀκριβῶς κάνουν ἕνα «λαθάκι», ἀπὸ ἄγνοια τῆς πολὺ προχωρημένης πιά στρατηγικῆς ἢ-

μισφαριῶν καὶ «δορυφόρων» — καὶ ἄρα θὰ μᾶς ξαναχρυσώσουν, γιὰ νὰ μᾶς «σώσουν» πάλι ἀπὸ τὸν «κορημὸν» τοῦ «παραιοπατριάρχου»! Ἡ νέα ἐπέμβαση, φυσικά, θὰ σημαίνει: «Πίσω ὄλες οἱ ἐργατικὲς κατακτήσεις, ἀπαιτήσεις καὶ τὰ ρέστα», ὅπως αὐτὸ δὴ ἐσημαιοῦν καὶ τὸ '45-'50! — Κ' ἐδῶ ἓνα μικρὸ «λαθᾶκι» ὅμως, γιὰ τὴν ἴδια μάλιστα τὴν Ἀμερικὴ καὶ τὶς ἐσωτερικὲς ἐξελίξεις τῆς! — Καὶ χρυσὸς πολὺς θὰ ρεῦσῃ, καὶ ποῦ ἄλλοῦ θὰ ρεῦσῃ πρωτίστως, φυσικά, μὰ καὶ ἀπωτέρας; «Δανειοδοτήσεις», ξανά, «παγωμένες», ξανά, στοὺς μπεξαχτάδες μας!..

Δηλαδή, οἱ ἄνθρωποι μάθαν μιὰ φορὰ ἓνα μάθημα, στὸ νεολιθικὸ ἐκεῖνο '44, '45, '46, καὶ αὐτὸ ξαναλέν, μ' αὐτὸ ξανακοιμούνται, αὐτὸ ξανασκέφονται!

Καὶ λοιπὸν: Τὸ «συμπεράσμα» εἶναι θανάσιμο, καὶ ἀπὸ τὸν «θετικὸ» τομέα:

Ἐδῶ εἶναι ἡ διαλύση - τὸ καταλαβαίνετε, πολῖτες;

ΤΩΡΑ, ΤΙ ΑΛΛΑ νὰ σᾶς ποῦμε αὐτὸ τὸ μῆνα;.. Ἐμεῖς, ζοφερά βλέπουμε τὸν Χειμῶνα ποῦ ἔρχεται!.. Βλέπουμε ἓνα Χειμῶνα «ὑπέροχα κλιματισμένο», μὲ τὸ

ἄρωμα ἀπ' τὶς μέντες μας καὶ τὰ θυμάρια μας στὶς «παστίλλιες» τῶν αἰρ κοντίσιον, μὲ ξενοδοχεῖα κ' ἐγκαταστάσεις σ' ὄλες τὶς ἀκτὲς μας, φραγμένες πέρα ὡς πέρα, ποῦ μόνο σ' ἐμᾶς δὲ θ' ἀνήκουν... Μὲ τοὺς νέους λάστιχα, τσιτσερόνους, πλέυ-μπύς, κάνε παιγνίδι Ἐποχὴ μας! Καὶ διεθνεῖς λέτσους τῆς πορτοφύλας νὰ τοὺς ὑπερετάμη ἀπ' τ' ἀεροπλάνα ὡς τὰ μπορντέλα, καὶ ἀπ' τὰ δυὸ οἰκοδομικὰ τετράγωνα τοῦ Μετοχικοῦ, καὶ τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ὡς τὴν Κωλοπετινίτσα!..

Θὰ κάνουν «τοῦμπες» τὰ παιδιὰ μας, ἂν μείνουν ἐδῶ, γιὰ νὰ ζήσουν!.. Θὰ φαπλατίζουν μισὰ λόγια, ἀγράμματα - γιὰ «μνημεῖα», γιὰ «γυναῖκες ὁμορφες», γι' ἀγόρια! Ἐμεῖς, μεταπράτες ἄλλοτε — μὰ πούθελε παλληκαριά κ' ἡ μεταπραξία, σ' ἄγρια θάλασσα μὲ τὸ πανί! — ἂν δὲν ζυπνήσουμε, καὶ δὲν συνέλθουμε, καὶ δὲν κοπιᾶσουμε, καὶ δὲν μορφωθοῦμε, οὔτε μεταπράτες πιά - παρά, τὸ πολὺ: ρουφιάνοι! Σὲ μιὰ χώρα ποῦ ὀνόματι μόνο θὰ μᾶς ἀνήκῃ, ἀλλὰ πράγματι — καὶ στὰ οἰκόπεδα, καὶ στὶς δουλειές, καὶ στὶς γυναῖκες, καὶ στὶς παραλίες, καὶ στὰ βουνά, καὶ σὲ κάθε τῆς ὁμορφῆς, καὶ θεϊκῆς — μόνο σ' ἐμᾶς δὲ θ' ἀνήκῃ!

ΗΦΥΣΗ ΑΥΤΗ ΘΑ ΜΑΣ ΕΚΔΙΚΗΘῆ, γιὰ τὴν σταθῆκαμε τόσο ἀνάξιοι. Εἶναι τόσο παραδείσια ποῦ τὴ βλέπετε τώρα τὸ Μάη, κ' ἐμεῖς ἔτσι κόλαση τὴ ζωὴ μας μέσα τῆς - σὰν κακὸ καρκίνωμα, σὰν ἄρρωστο ζωάκι, βαρῆ χτυπημένο ἀπὸ κάποτε, ποῦ παρά τὸν ἥλιο, παρά τὸ ρυάκι, παρά τὴν καλὴ σικιὰ τοῦ τριφυλλιοῦ, δὲν ζυπνάει, δὲν συνέρχεται!..

ΤΕΛΟΣΠΑΝΤΩΝ... ΧΑΡΗΤΕ ΤΩΡΑ τὴ Φύση αὐτὴ, ὅσο ἀκόμα δὲ μᾶς ἔχει παρθῆ, ὅσο ἀκόμα - ὅ,τι τῆς ἀκόμα σώζεται ἀπείραχτο... Μπορεῖ αὐτὴ, παρά ταῦτα, νὰ μᾶς μιλήσῃ - νὰ τὴν ἀκούσουμε!.. Πῶς, δὲν ξέρω... Πολὺ λίγα ξέρω ἄλλωστε... Μὲ τὶς κεραεῖς ψάχνω - κ' ἐγὼ δὲν συνέρχομαι ἀπ' αὐτὸ ποῦ βλέπω, παρά τὸ τριφύλλι, παρά τὸ ρυάκι δίπλα, παρά τὸν ἥλιο...

ΗΚΑΘΑΡΗ ΑΛΗΘΕΙΑ γιὰ τὸ Κυπριακὸ, ἔτσι βιαστικὰ καὶ ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου, στὶς 13 Μαΐου: 1. Εἶν' ἀλήθεια πῶς στὸν 20^ο αἰῶνα, καὶ μετὰ τὸ Μεγάλον Πόλεμον, δὲ νοοῦνται ἐπεκτατικὲς ἐθνικὲς διεκδικήσεις. Τοῦτο: ὑπὲρ τῆς Εἰρήνης, ἀκριβῶς, ἢ ἔστω καὶ ὑπὲρ ἐνὸς ἀδίκου μὲν, κατὰ πολλὰ, σ' ὅλη τὴ Σφαῖρα, status quo, ἀλλὰ πῶς κατασφαλιστικοῦ, πάντως, ἀπ' ὅ,τι ὑπομονευτικὸ του. 2. Εἶν' ἀλήθεια, ὡστόσο, πῶς ἐμεῖς ἔχουμε δίκαιες ἐθνικὲς διεκδικήσεις: πληθυσμοὺς δικούς μας, στὴν καρδιά καὶ στὴ συνείδηση, βίαια ὑποταγμένους σὲ ἄλλους καὶ σ' ἐχθρούς. Αὐτοδιαθετικὰ δίκαια

λοιπὸν ἔχουμε. 3. Μὰ εἶναι πιὸ τραγὴ ἀλήθεια, πὼς τὸ πρῶτο τῶν δικαίων μας αὐτῶν δὲν ἦταν καὶ δὲν εἶναι τὸ Κυπριακὸ, παρὰ τὸ Ἡπειρωτικὸ. 4. Κ' εἶν' ἀλήθεια, μολαταῦτα, πὼς ἐνῶ τὸ Ἡπειρωτικὸ ἦταν τὸ πρῶτο μας ἔθνικὸ θέμα, ἡ κυβερνώσα ὅλα τὰ χρόνια «Δεξιὰ» μας ἐδῶ ὡς πρῶτο ἐκίνησε τὸ Κυπριακὸ. 5. Ἔχει σημασία, ἐν προκειμένῳ, πὼς ἡ Ἀλβανία ἦταν *παραπέτασμα*, κ' ἤθελε ἀληθινὸ ἀγῶνα, κ' ἔκανε *τζίζ!* Ἐνῶ ἡ Κύπρος ἦταν Ἀγγλία· καὶ δὴ Ἀγγλία πίπτουσα, πού τραβιόταν ἀπ' τὸ χῶρο μας κι ἄφηνε τὸ ρόλο τοῦ ἀπευθύνου» προτέκτορα στοὺς χαζοΑμερικανούς. Κι ὁ ἀγῶνας φάνηκε λοιπὸν «χαρτοπόλεμος», γιὰ τὸν ὁποῖο «ἀρκετὲς» οἱ χάρτινες περικεφαλαῖες τῆς φανφαρονικῆς «Δεξιᾶς» μας. 6. Εἶν' ὅμως ἀλήθεια ἀμετακίνητη, βράχος, πὼς ὄχι μόνον ὁ κόσμος ὅλος διόλου *εὐήκοον* οὐδὲν δὲν *τείνει* κατὰ τοῦ status quo, γιὰ «ἐθνικὰ ζητήματα», ὕστερ' ἀπὸ τέτοιο μακελλεῖο, παρὰ καὶ πὼς μόνον γιὰ «ἐθνικὸ ζήτημα» κανένα, ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, κανέναν δὲν εἶχαμε καιρὸ, καὶ τράτα, καὶ διάθεση, καὶ λεφτά, καὶ δύναμη - ἐμεῖς οἱ κατάχαμα, οἱ πιὸ κατάχαμα ἀπ' ὅλους (πλὴν Ἀλβανίας) στὴν Εὐρώπη τὴν κατάχαμα!.. 7. Κ' εἶναι πύρινη ἀλήθεια, πὼς ὄχι ὁ ἀπερίγραπτος «στρατάρχης» Παπάγος — γιὰ τὸ πείσμα του ἔναντι ἡλιθίου Ἦντεν, καὶ γιὰ προσωπικὴ φαμφάρα του (: ν' ἀφήση ὄνομα δεμένο μ' ἐθνικὴ μας ἐπέκταση) — ἀλλὰ ναί, ἀπὸ τὸ βαθύτερα ἀντιδραστικὸ ἔνστικτο τῆς «Δεξιᾶς» μας, ἀνοίχτηκε ξαφνικὰ τὸ Κυπριακὸ: γιὰ νὰ παρεκτρέψῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Λαοῦ ἀπ' τὸ πυρακτωμένο ἔσωτερικὸ μας πρόβλημα ὑπαναπτύξεως κι ἀνελευθερίας σ' ὅλους τοὺς τομεῖς! Τὸ Κυπριακὸ ἦταν *φόλα*: γιὰ νὰ μὴ ριχτῇ — πού ἦταν ἔτοιμος — ὁ πεινασμένος γιὰ οὐσιαστικὴ μεταβολή, στὴν οὐσιαστικὴ μεταβολή, καὶ τινάξῃ στὸν ἀέρα τὸ κενὸ κατεστημένο τῆς φαυλοτατης «Δεξιᾶς» ἐδῶ! 8. Εἶν' ἀκόμη ἀλήθεια, πὼς οἱ ἔρμοι Λαοὶ φιλοτιμιοῦνται πάντα, σὰν καρδιὰ παιδιοῦ. 9. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, εἶναι προδότες ὅσοι παράσταναν φαρισαϊκώτατα πὼς τὸ βοηθοῦσαν, ἐνῶ σκίζονταν ἴσα-ἴσα γιὰ νὰ τὸ πνίξουν! Κ' εἶναι, ἄρα, προδοτικὲς οἱ συμφωνίες *Λονδίνου-Ζυρίχης*, καὶ προδοτικὰ ἔναντι τοῦ Ἔθνους φερόμενοι ὅσοι τὶς χάλκευαν — Καραμανλῆς — κι ὅσοι τὶς συνυπέγραφαν — Μακάριος — κι ὅσοι δὲν ἔκαναν χαρνακί, σὰν ἀληθινοὶ *Διγενῆδες*, παρὰ *λέγαν ναὶ* καὶ δαῦτο, ἐδῶ, στὴν Πλατεία Συντάγματος: Γρίβας! 10. Ποιοὶ ν' αὐτοὶ σήμερα; α) Ὁ Μακάριος: Στυγνὰ καὶ ἰδιοτελέστατα τοπάρχης τῆς Κύπρου! Μὲ «μίνιμουμ» σχέδιο: νὰ μείνῃ τοπάρχης κατωχυρωμένος ἐκεῖ. Μὲ «μάξιμουμ»: ναρθῇ «Ἐθνικὸς Κυβερνήτης» ἐδῶ! β) Ὁ Γρίβας: Μὲ «μίνιμουμ», τὴ φιλοδοξία τοῦ καραβανᾶ ἐπὶ «ἐθνικῆς ὑποθέσεως». Μὲ «μάξιμουμ»: νὰ ἐπιβληθῇ ἄλλος *Στρατάρχης Παπάγος* ἐδῶ, ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ «νίκης» (μ' ἑλληνικὰ κορμιὰ καὶ κόλλυβα)! Τὸ μεταξὺ ἀμφοτέρων αὐτῶν «μίνιμουμ»: νὰ φάῃ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον! Τὸ «μάξιμουμ»: νὰ φαγωθούμε καὶ μὲ τὴν Τουρκία, καὶ μὲ τὸν κόσμον ὅλο! 11. Οἱ Ἀγγλοὶ, πούστησαν αὐτὸ τὸ *perpetuum mobile* σὰ μίνα, πρὶν φύγουν ἀπ' τὴν Κύπρο, βάζοντας τὴν πρίζα τῶν Τούρκων στὸ ρεῦμα, τρίβουν τώρα τὰ χέρια τους, σὰ διαβολικοὶ ἐραστές μας, γιὰτὶ ἡ Κύπρος πιά δὲ θὰ γίνῃ ποτέ δική μας — τῆς Ἑλλάδας, τῶν ἰδιῶν τῶν Κυπρίων — παρὰ γιὰ πάρα πολλὰ χρόνια θὰ μείνῃ τοπαρχία Μακαρίου! 12. Στὸ μεταξὺ, τὸ Κυπριακὸ στοιχίζει τρία ἑκατομμύρια τὴν ἡμέρα! Κι αὐτὰ σὲ λεφτὰ μονάχα, ἐνῶ ἄλλα δεκατρία σὲ *ἀστάθμητα* καὶ γενικώτερα ζημιώδεις ἐπιπτώσεις; Ἄρα ρούφηξε δέκα δισεκατομμύρια, τοῦλάχιστον, κ' ὑπερδεκαπλάσια σὲ *ἀστάθμητα*, ἀπὸ τότε πού ξάναψε! Αὐτὰ θὰ λύναν τὸ δημοσιονομικὸ μας ἀδιέξοδο, πάνω στὸ πιὸ κρίσιμο ζόρισμά μας ἴσα-ἴσα: νὰ προλάβουμε τὸ ρυθμὸ ἀναπτύξεως καὶ μετασχηματισμοῦ τῆς Εὐρώπης, νὰ μὴν ἐξοντωθούμε! 13. Τώρα «ἀποκαλύψεις», λέει, κι «ἀνταποκαλύψεις» ἄθλιες, πανάθλιες, ὅλων! Κ' ἡ ὠμὴ ἀλήθεια: πὼς ὅλοι σπεκουλάρουν, προδοτικώτατα, καὶ κανεὶς δὲν κάνει πράξῃ του πολιτικὴ τὴν ἀλήθεια πού ξέρεῖ· κ' ἡ «Ἀριστερά» μας βεβαίως «ἀνατολικώτατα» ἐπ' αὐτοῦ· κι ὁ Τσιριμῶκος «συνοδοιοποριακὰ» κ' οἱ Μαρκεζίνηδες, κι ὅσοι «προδότες» μιᾶνε τὴ στιγμή αὐτὴ μὲ Τούρκους: προδοτικά, προδοτικώτατα! 14. Τὸ ἔθνος νὰ μάθῃ νὰ θεωρῇ *ἐθνικὸν ὅ,τι εἶναι ἀληθές*, εἶπε ὁ Ποιητής. Κ' ἐμεῖς κάνουμε δῶ... *ποίησι*, «ἀνθεθνικώτατη» προφανῶς — γιὰ τοὺς ἀντ-«εθνικοφρονέστατους» μας — ἀφοῦ ἀλήθεια ὠ μ ἡ λέμε τοῦ Ἔθνους!

τὸ
 ΔΙΨΗΓΨΙΜΑ
 ἀνθολογημένο

ἀπὸ τὸν
 ΠΡ. Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

ΡΕΝΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Ὁ Γρασσαδόρος

Ὁκ ἐνὶ κύριος ἀξίος τοῦ δούλου αὐτοῦ

Ὁ Ἴβάν Μπόρρο, γέρος, γρασσαδόρος καὶ μηχανικὸς ἐλέγχου, σαράντα τόσα χρόνια, στὸ μεγάλο Σταθμὸ Συντηρήσεως πάνω στὸ 700 χιλιόμετρο τῆς Αυτοβαῆν Ζέντογκα-Μέση Λίμνη, ἦταν κουφός, θεόκουφος. Τὰ μαλλιά του γκριζὰ, κομμένα κοντὰ πάντα (μισὸ δάχτυλο - οὔτε), κάτι τρίχες σκληρές, ἀσπρόμαυρες, σὰ σιδερόβουρτσας, καὶ μόνο ἐκεῖ γύρω στ' ἀφτιά του — καὶ λίγο στοὺς κρόταφους, φτάνοντας κι ὡς πίσω ἀπ' τὰ πτερύγια (πούφερνε, ἀπὸ συνήθεια μόνο, τὸ χέρι, τάχα ν' ἀκούση) — ἦταν ὀλόασπρα, πέρα γιὰ πέρα, σὰ δυὸ κάψες κλειστὲς πάνω ἀπ' τ' ἀχρηστα σφραγισμένα ὄργανά του, πού τὸν χῶριζαν τέλεια ἀπ' τὸν κόσμον.

Φοροῦσε ἕναν κοῦκκο, πέτσινο, στὴν κορφή του — ἀπ' τὸ γράσσο, μαῦρο, βαθιὰ μαλακωμένο —, πούδιωχνε τὶς σταγόνες τὸ νερὸ σὰν ὑδράργυρο, καθῶς στάζαν ψηλὰ ἀπὸ τὶς κοιλιὲς τῶν μηχανῶν.

Τὸ πὼς ἦταν κουφός — κ' ἔτσι τὸν λέγαν κιόλα: ὁ Κουφός — ἔτσι τὸν γράφαν καὶ στὸν πίνακα γιὰ τὶς βάρδιες: Κουφός, ἑφτά μὲ τρεῖς. Ἐπιβατικά, τρακτέρ, νηξελ' σανζμάν, ἔλεγκχοι ὀδηγήσεως, λιπάνσεις, μαζέματα κρότων: Κουφός —, δὲν τὸν μπόδιζε διόλου ν' ἀφουγκράζεται, μὲ τὴ μεγαλύτερη ἀκρίβεια, κάθε μεταλλينو κορμι πού τοῦ φέρναν μπρός του, φρεσκοπλυμένο, ἔτοιμο γιὰ συντήρηση, κι αὐτὸς τὸ σήκωνε μὲ μεράκι ψηλὰ — σὰ νάταν μιὰ προσωπικὴ του ὑπόθεση (φέρσιμο παλαιᾶς ἐποχῆς - ἴσως τ' ἀφτιά του, πού τὸν εἶχανε ξεκόψει ἀπ' τὸν κόσμον) — πάνω στὸ μηχανικὸ γρύλλο τῆς ἀκρης, στὴ σέρρα πού τὴν ἔλεγε.

— Φέρτε το στὴ σέρρα, τὸ πουλί μου! φώναζε, ὅταν τ' ἀμάξι τέλειωνε ἀπ' τὴν πλύση καὶ τοῦ τῶφερναν στάζοντας, κατάκοπο, πάνω στὸ σιδερένιο φορεῖο.

Τὰ σήκωνε ὅλα στὸν παλιὸ γρύλλο, κάτω ἀπ' τοὺς μεγάλους φεγγίτες τοῦ βάθους - καὶ τ' ἀφουγκράζονταν, τὰ πασπάτευε τὰ μέταλλά τους, ἕνα-ἕνα... Κόλλαε τ' ἀφτί του στὸ διαφορικό, στὸ σανζιμάν, παίζοντας μὲ τὸ δεξὶ καὶ τ' ἀριστερὸ (γινόμενος ἕνα ζήτημα ἐγκάρσια στὶς μπάρρες) τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο τροχὸ πάνω στ' ἀκραξόνια, νὰ βρῆ τοὺς τζόγους, ἴσως τὴν εἰδοποίηση... «—Ὁχι. Ἐσὺ καλὸς εἶσαι...» μουρμούριζε. «Χμ! Κ' ἐσὺ, .. καλὸς ἄς ποῦμε...»

Δάγκωνε, ἄλλοτε, τὴ ντίτσα, στρέφοντας ἀφωσιωμένοις πολλές φορές ἀργὰ τὸν τροχὸ, μπρὸς-πίσω, σὰ ρυθμιστὴ χρηματοκιβώτιου (ἔτσι ἀπαλά, σὰ διαρρήκτης στηθοσκόπος) νὰ βρῆ τὸ συνδυασμὸ - ποῖός τὸν ξέρει τί ἀκουγε!.. Ἡ ἀνέβαινε, τρύπωνε (κρέμονταν τὰ πόδια του ἀνάερα, καθὼς ἔστεκε σηκωμένο ψηλὰ τὸ σιδερένιο κορμί), κι ὥρα πολλὴ δοκίμαζε τὶς ταχύτητες, μὲ μαγκωμένο τὸ μοχλὸ στὰ δόντια, νὰ πιάνη ἕνα-ἕνα, ξεχωρὰ, τὰ «κλικ» τῶν ἀλλαγῶν... («—Χμ! χμ!..» ψιθύριζε. «Φέρμουϊτ, πουλί μου!.. Ποιὸς σὲ φροντίζει; Ποιὸς σ' ἔχει; .. Δέ σ' ἀγαπάει, πουλί μου, δέ σ' ἀγαπάει!..»)

Γι' αὐτό, λίγο-πολύ, τὸν εἶχαν καὶ γιὰ «παράξενο»... Μὲς στὸν ἀπέραντο Σταθμὸ τοῦ 700 ὁ Ἰβάν Μπόρρο ζοῦσε μόνος, σὲ τέλεια σιωπῇ - μὲ τὰ μέταλλα, τὰ μόνια ποῦ τοῦ μιλοῦσαν, κυκλωμένοις τέλεια ἐρημιὰ ἀπὸ συντρόφους, ἀνθρώπους (ποῦ πῆγαιναν, ἔρχονταν - δέν τοῦ μιλοῦσαν...) Ἦταν ἕνας ἀνθρώπος κουφός, ἕνας ἀνθρώπος γέρος, ποῦ ἀγαποῦσε νὰ κουβεντιάζῃ τ' ἄψυχα πουλιὰ τῶν δρόμων, νὰ τὰ κράζῃ «πουλιά του», νὰ τ' ἀκούη νὰ πουρπουλιζοῦν τὶς μηχανικὲς καρδιές τους, σηκωμένα ψηλὰ στοὺς θεοκάθαρους γρύλλους του, κάτω ἀπ' τοὺς πελώριους φεγγίτες, στὶς σέρρες του...

Ἕνας ἀνθρώπος κουφός, εἶναι κι ἀπομόνος του ἕνας ἀνθρώπος μόνος... Οἱ ἄλλοι τοῦ λένε κουβέντες πλαστὲς - ἀπὸ οἶκτο τοῦ λένε κάποιες κουβέντες, ἄ λ λ ε ς ἀπὸ κεῖνες ποῦ τοὺς ἐνδιαφέρουν· τοῦ λὲν ἐκεῖνες πούχουν τὶς λιγώτερες, τὶς καθαρώτερες λέξεις - ὅσες μονάχα βοηθᾶν τὰ χεῖλια νὰ τὶς ποῦν (κάτι νὰ τοῦ δώσουν, σὰν τοὺς ρωτᾶει τί τοῦ εἶπαν...)

Μὰ ἕνας θεόκουφος, οὔτε ποῦ ρωτᾶει πιά τίποτα. Κι ὁ Ἰβάν Μπόρρο, ξὸν ἀπὸ τέλεια κουφός, μίλαγε καὶ μὲ τὶς μηχανὲς καὶ μὲ τοὺς γρύλλους του, ξεμυστηρεύονταν λόγια κορτὰ στὰ σύνεργά του, δάγκωνε τὶς μπάρρες, δοκίμαζε στὸν οὐρανίσκο τὶς ταχύτητες, ἔψαχνε ἀπ' τὴ γεύση τὴ φόρτιση τῆς μπατταρίας — ἀκουμπώντας στὴ γλώσσα τὸ δάχτυλο βρεμένο στὰ δξίνα ὑγρά τῶν στοιχείων της — ἔβγαине μὲ γράσσα στὰ χεῖλια, κολλημένα μαῦρα, χαλκοπράσινα, στὰ δόντια του, κάτω ἀπ' τὶς βρεμένες κοιλιές, μὲ ἀνυγρο πάντα τὸν πέτσινο κοῦκκο του - ἴδιον χρόνια, σὰ δέρμα φώκιας (εἶδος ζώου σκότεινου, καθισμένου ψηλὰ στὸ κεφάλι του...)

Ὁ Ἰβάν Μπόρρο ἦταν λοιπὸν ἕνα στοιχεῖο μέσα κεῖ στὸ 700, ὄχι ἀνθρώπος. Γιὰ τρενε τὰ «πουλιά του» — τ' ἀγνωστα πουλιά του, τὰ περαστικά, π' ἄχνιζαν ἀργὰ, ὀκνὰ πετρέλαια, στοὺς ἥλιους γύρα του, κάτω ἀπ' τοὺς φεγγίτες· τριγύρναε μὲς στὶς ὀμίχλες τους (δάση ἀπανθρακωμένα, πανάρχαια, γινομένα ρευστὰ, ἐξαερωμένα) — φαίνονταν ξανά μ' ἐργαλεῖα στὰ χέρια, τὰ συνέφερνε, τάδιωχνε, μ' ἕνα στερνὸ ἀπότομο τράβηγμα τῆς βέργας — συγυρισμένα ἔτοιμα, σφιγμένες ὅλες τὶς λιπασμένες ἀρθρώσεις τους, δίκαια ἐμπιστευμένα του — στοὺς ἀτέρμονες δρόμους, αὐτοὺς ποῦ τοῦ τάφερναν, ποῦ τοῦ τάπαιρναν...

Κανένα, κανένα τους δὲ θὰ γυροῦσε πίσω ποτέ, νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ. Νὰ τοῦ μουγκρίσῃ δυνατὰ τὴ μηχανικὴ καρδιά του γερῆ, σ' ἕναν ἤχο θερμὸ - κάτι ἀνάμεσα ἀπὸ *ach!* κι ἀπὸ *en!* (πνοὴ καφτὴ καὶ μέταλλο γοργὸ καταπόδι της), μὲ τοὺς σπινθῆρες σωστοὺς, ρυθμισμένους, δίχως νὰ ρατάρῃ τίποτα, τὸ παραμικρὸ!.. Ἡ νὰ περιστρέψῃ, τρελλά, τοὺς τροχοὺς του τέλεια ζυγισμένους, δείχνοντας τάσια, ζάντες, ἐγκοπές, δόντια ἀστραφαῖα τοῦ ἰλίγγου, σὲ μιὰ κλίση ἀδιόρατη, ὅλο χάρη — κρυφὸ χαμόγελο, ἀστραπιαίου, ὅλο χάρη γι' αὐτὸν — μὲ δυὸ χιλιάδες στροφές τὸ λεφτό, ποῦ τὸν ξανάβλεπε, ψηλὰ στοὺς γρύλλους του, κάτω ἀπ' τοὺς ἴδιους φεγγίτες!..

Κανένα δὲ θαρχόταν νὰ τοῦ πῆ, μυστικά, πὼς «...ναί, τὸ κάμπερ ποῦ ἔδωσε...»

(καθώς τὸ σκέφτηκε ἐπιταυτοῦ, μαντεύοντας τὸν ὁδηγὸ μὲς ἀπ' τὰ μέταλλα) «...στὴν κοῦρμπα τοῦ 980,.. ναί, στὴ Θανατερή,.. βόηθησε, πολὺ βόηθησε!..»

Κανένα, κανένα δὲ θὰ τοῦ τάλεγε αὐτά... Οὔτε πόσο θύμωσαν οἱ τζόγοι, σὰν τοὺς μάζεψε ὄλους, ἕναν-ἕναν, καὶ δὲν πρόλαβαν δικιά τους τὴ θανάσιμη ἀπόκλιση, δὲν τὴν κέρδισαν διόλου οἱ μικροὶ διαβόλοι, ποὺ παραφυλάγαν σφυρίζοντας (γαντζωμένοι σπαράζοντας, ὀλολύζοντας!) στ' ἄσπρα χεῖλια τῆς σάρρας, φρενιασμένοι ρίχνοντας μικρὰ γαρμπιλία...- παρὰ ὑπάκουσαν σωστά οἱ τροχοί, βύζαξαν ἔτσι σωστά, πόρο μὲ πόρο τὸν ἄσφαλο, κι ὁ ἀνυποψίαστος κύριος θαύμασε ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ πόσο κύριος εἶναι στὸ τιμόνι του!..

Ὡ ναί! Τὸ πόσο κύριος εἶναι!.. Κανείς δὲ θὰ τοῦ πῆ ποτέ, κανένα ἀτσάλινο κορμὶ δὲ θὰ τοῦ μολογήσῃ — μ' ἕνα ἀντιφέγγισμα μορφῆς κρυφὸ στὸ καντράν: ἄσπρες τρίχες, κοντές,.. σφραγισμένα τὰ ἀφτιά του ἀπ' τὸν κόσμο — ποιὸς ἦταν κύριος λοιπὸν στὸ τιμόνι του, ἀπ' τὸ 700 χιλιόμετρο πίσω, γέρος τῆς πείρας, κουφός, κάτω ἀπ' τοὺς πελώριους φεγγῆτες!..

Μὰ τί σημαίνει; Τί σημαίνουν ὅλ' αὐτὰ γιὰ τὸν κουφὸ Ἰβάν Μπόρρο, τὸ γέρο, τὸ στοιχειό;.. Ποῦ ποτέ δὲ θὰ τοῦ ποῦν οἱ μηχανές, ποὺ ποτέ δὲ θάρθουν πίσω τὰ πουλιά του νὰ τοῦ ἐμπιστευτοῦν τί ἔπραξε γι' αὐτὰ — κ' οἱ «κύριοι» δὲ θὰ βροῦν ποτέ ν' ἀναγνωρίσουν, ποῦ πατᾶν λοιπὸν κ' εἶναι «κύριοι», τί σημαίνει;.. Μὲς στὴν ἔρημιά του, κυκλωμένος στὴ σιωπῇ, πολιορκῶντας ὥρες στοργικὰ τὴ μεταλλικὴ τους σφύξη, ὁ Ἰβάν Μπόρρο ξέρεי τί ἔπραξε! («—Τὸ μέταλλο αὐτὸ εἶναι κατάκοπο...» τὸν ἄκουσαν νὰ λέῃ συχνά: «...εἶναι κατάκοπο, εἶναι κατάκοπο...» «—Ἐχει κἀνα ράισμα;» τὸν ρώτησαν. Κατάλαβε τί τὸν ρωτοῦσαν, δίχως νὰ κοιτᾷ στὰ χεῖλια. «Ὅχι, ὄχι...» κούνησε δῶ κ' ἐκεῖ τὸ κεφάλι. «Εἶναι κατάκοπο, εἶναι κατάκοπο... Νὰ τὸ ἀντικαταστήσετε...»)

Τ' ἀγαπάει ὅλα τους, ὅλα τους!.. Δὲν κάνει διάκριση σὲ πλοῦσια, σὲ φτωχά. Σὲ κεῖνα ὅπου σπατάλησαν τὸ σίδηρο ἄσωτα οἱ γεννήτορές τους — καὶ τάχυσαν κεμπάρικα, βαριά, σώματα ἀθάνατα, μονάτα, σ' ἀτόφιο ἀτσάλι σταυρὸ δεμένα — ἢ σ' ἐκεῖνα ποὺ τὸ φειδωλεύτηκαν, ποὺ τὴ ρούφηξαν κόμπο-κόμπο μὲ τὸ σταγονόμετρο τῆ χάρη - ποὺ τὸ κατάργησαν τὸ σασσι καὶ κἀνανε λεπτὲς-λεπτὲς τὶς ντίτζες, φτενὸ παντοῦ τὸ μέταλλο, τὸ νικελ τὸ λειψάλειψαν καὶ τ' ἄφησαν θαμπά, ἀξεχώριστα, σπουργίτια τῆς ἀνάγκης, ἀλαφροθάνατα...

«Ὅλα καλὰ εἶναι, ὅλ' ἅγια!.. Γιὰ τὴν ἅγια χρῆση εἰν' ὅλα τὸ καθένα γιὰ κείνη ποὺ τοῦ προωρίστηκε, ποὺ τῆς προωρίστηκε ποὺ τὴ λογάρισε σφιχτά, πόντο μὲ πόντο ὁ γεννήτορας, σέντσι μὲ σέντσι στὸν ἴδρωτα τοῦ ἀγοραστή κυρίου τους!» Ἔτσι εὐρίσκε ὁ Ἰβάν Μπόρρο... «— Φτωχούλι!» ψιθύριζε καμμιὰ φορὰ: «πουλάκι,.. καλὰ τὰ πᾶς!..» Ἐ, ναί ὁ κύριος, βλέπεις,.. σὲ παίρνει καὶ γιὰ βουβάλι... Κ' ἐσύ, μικρούλι - ἔ, καλὰ τὰ πᾶς!.. Χτύπα του πηράκια, καρδοῦλα μου! Δυνατὰ χτύπα τοῦ τα, ἅμα σὲ ζορίζη!.. Ἐ ε, κύριε! πέστου. Κύριε, κύριε,.. πουλάκι εἰμ' ἐγὼ - τί τὸ πῆρες;..» Καὶ κατέβαζε ὁ Ἰβάν Μπόρρο σκυθρωπὸς τὴν ἀβάνς: «— Νὰ σὲ μάθω ἐγὼ, Κύριε, Κύριε,.. κακέ Κύριε,.. τὸ πουλάκι!..» Καὶ δούλευε τώρα — μόλις — ἢ μηχανοῦλα, ἀπαλὰ-ἀπαλὰ, χαμηλωμένη - σὰν ἀπ' ἀλαφρόξυλο! Τέλεια: πουρπούλιζε, σὰ σπουργιτιοῦ καρδιά!..

Καὶ γι' αὐτὸ λοιπὸν, μέσα στὴ σιωπῇ του, μέσα στὸ σταματημένο τοῦτο χρόνο, τοῦ ἀπόλυτα βουβοῦ του χώρου, ποὺ τὸν περικύκλωνε φριχτά-σφιχτά — τὸν κολλοῦσε στὰ μέταλλα, τὸν ρίζωνε πάνω τους νὰ βυζαίνη τὴ σφύξη τους, νὰ τὴ φέρνῃ σωστά, στοργικὰ, στὸ ρυθμὸ τὸν ἀβίαστο γιὰ τὴν ἅγια χρῆση τους ὁ Ἰβάν Μπόρρο —, τοῦ ῥιχναν οἱ ἄνθρωποι, οἱ σύντροφοι, μὲς στὸν ἀπέραντο σιδερένιο Σταθμὸ τοῦ 700, κι ἄλλη μιὰ Σιωπῇ καταπάνω του, πιδ ἀράγιστη, κι ἄλλη μιὰ Ἐρημιὰ στὴν καρδιά του, πιδ ἀσῆκωτη: «τρελλὸ» τὸν εἶχανε σχεδόν, «γεροτρελλὸ» - κουφούλιακα τοῦ Διαβόλου!

Τὰ χρόνια του, τὰ γερατειά του, ἔτσι πού 'ταν παράξενα, στὰ μέταλλα δοσμένα, μ' ἀφοσίωση μοναχικοῦ εὐσυνειδήτου παιδιοῦ· τὸ ἔργο του, πού τοῦ δινόταν ὄλος, μὲ μια ἀφειδώλευτη, ἀστόχαστη καρδιά — κι ἄς ἦταν γέρικο κορμί καὶ παλιωμένο —, δὲ φέρναν σκέψη, σεβασμό, στοὺς σύντροφους, νὰ μὴν τὸν ἔχουνε *κουφούλιακα* ἔτσι βάνουσα στὶς χωριστὲς κουβέντες τους, νὰ τοῦ πετᾶν μιὰ λέξη τοῦ καλοῦ στοιχειοῦ, νὰ τονε λὲν καμμιὰ φορὰ μὲ τ' ὄνομά του — νὰ τονε λὲν *Ἰβάν Μπόρρο*!

Αὐτονῶν, τὰ χρόνια τους — κι ἄς ἦταν νέοι, νέου καιροῦ — μοιάζανε πάντα πιό πολλά, τὰ κορμιά τους πρὸ γέρικα, πιό συνετά: δοσμένα πάντα *ὄξω καρδιάς* στὴν ψυχή του τῆς δουλειᾶς, μὲ *ὀχύρωση*... Πιό φειδωλοί, πιό γέροι... (Ποιὸς ἔχει; Μπορεῖ κι ἀλήθεια νάτανε πιό γέροι· μπορεῖ ἔτσι πιό ὄριμοι νάτανε γεννημένοι, σὲ πιό ὄριμο καιρὸ — πιό φειδωλοὶ κι ἀνήμποροι γι' αὐτό, ἀπὸ τὸ γέρο τὸν κουφὸ, τὸν *Ἰβάν Μπόρρο*... Κ' ἴσως νὰ τόξεραν — γι' αὐτό τοῦ φέρνανε βουβά, ξεπληρωμή, δίχως μιλιὰ δίχως λέξη, τὰ μηχανικά κορμιά στὰ φορεῖα...)

Τὸν κοίταζαν πού τὰ ὕψωνε, μὲ τοὺς λεβιέδες· πού τάστριβε ὄλα — ἀργά, προσεχτικὰ — στὸ φῶς, ψηλὰ στοὺς γρούλλους του (σὰν πάνω κεῖ νὰ διεύθυνε πλοῖο ἀγνωστο, σ' ἓνα ἀγνωστὸ του διάστημα κ' ἐπίφοβο, μὲ τὴν εὐθύνη του ὅλη δικιά του, πρωτόλοβη πάντα μέσα του...) Καὶ βλέμμα φανερὸ δέν τοῦ ῥιχαν! Τὸν κοίταζαν κρυφὰ, λοξὰ, πού τὰ γρασσάριζε — μὲ τὰ πιστόλια, τὶς μάνικες ἀποκάτω τους (ζωσμένοι φίδια, πλοκάμια πρωτεϊκά), κυνηγώντας *«ἄλλον ἓναν τοσοδὰ γρασσαδορᾶκο, πούχει αὐτὸς ὁ τύπος ἐδωπίσω ἀπ' τὸ γόνα...»* (καὶ γαντζώνονταν, κρεμιόταν — σὰν πουλὶ ἐντομοφάγο, ἀγαθὸ στὸ μεγάλο ζῶο — νὰ τὸν βρῆ, νὰ τὸν φτάση, νὰ ταῖση κι αὐτονοῦ τὴ δίκαιη μερίδα ἀπ' τὸ θεῖο τὸ γράσσο, κυνηγώντας κι ἀπ' αὐτόν — κι ἀπ' τὸν ἔσχατο! — «τὴν τριβή! τὴν τριβή!.. Τὸ Δαίμονα!..») Ἡ ἔπιανε, πειστωμένος, ἄλλα κλειδιά του — πουλιὰ μικρότερα, μὲ ράμφη δυνατώτερα — κ' ἔστρεφε τὶς μπάρες, τὶς ἔφερνε *πιδέξια* νὰ μὴ μποδίζουν, ν' ἀποκαλύψη τὸ *«ἀβόλικο»*, νὰ κολλήση κ' ἐκεῖ τὸ πιστολέττο, νὰ δώση κ' ἐκεῖ, στανικά, τὸ πρεπούμενο!.. Ἡ ὠργίζονταν τέλος, τὸν ἔπιανε νεῦρο αἴλουρου, καὶ ξανά κατέβαζε τ' ἀμάξι, νὰ γρασσάρη ἀπ' ἄλλοῦ, ἀπομέσα — ἀποῦ θὰ τοῦ πήγαινε!..)

Καὶ κονοῦσαν οἱ σύντροφοι λυπητερά τὸ κεφάλι — λυπητερά, πολὺ λυπητερά (*«...τὰ σουσοῦμα τὰ λωλὰ τοῦ γερο-κουφούλιακα, πού μουρμούραε στὰ μέταλλα, τὰ ὠρμήνευε...»*) —, δίχως σεβασμὸ στὶς κοντὲς ἄσπρες τρίχες του (σὰ δυὸ κάψες ἐδωγύρω στ' ἀφτιά του, τὰ ἐφασφράγιστα), δίχως νόηση, δίχως λύπη...

Τὸν κρυφοκοίταζαν — καὶ τοῦ ἴσπρωχαν ἀπάνω του πιό πολλὴ σιωπή! Κι ὁ *Ἰβάν Μπόρρο*, δίχως νὰ τοὺς βλέπη, νὰ τοὺς ἀκούη, τὴν ἐνιωθε νὰ τοῦ ῥχεται — *πνιγερή*, ὄλο *πνιγερώτερη*, μαῦρος ὄγκος πυκνός, ἀδιαπέραστος, ἀπὸ τὸ πλυντήριο, τὸ συνεργεῖο, ἀπ' τὸ σκότος μέσα, ἀπ' τὸ βάθος τοῦ 700, ὅπου σκιὲς μόνο γύριζαν.., τὸν ἀγγίζαν οἱ μύτες τους.., σκοτεινὲς — στενόμαχρες.., πηγαινόρχονταν πέρα του, παγερές..

Μιὰ ἐρημιὰ σιδερένια ὄλο χτίζονταν· ὄλο ὕψωνονταν, πίεζε — τὰ μεπετόν, τοὺς τοίχους, τὶς κολῶνες νὰ σπάση, τοὺς δοκοὺς καὶ τὴ στέγη τοῦ 700... Μὰ ὁ *Σταθμὸς* τὴν περικλείει ἀκλόνητος· τὴν κρατοῦσε σφιχτῆ, κλειδωμένη μὲς στ' ἀτσάλινα τόξα του — σιωπηρή...

Κι ὄλο πιό πολὺ ἔχανε τοὺς σύντροφους γύρα του... Ὅλο καὶ πιό ψυχραине μέσα κεῖ στὸ 700... Παγερές τοῦ τὰ φέρνανε, παγερές τοῦ τὰ παίρνανε, σκιὲς τὰ κορμιά, γιατρεμένα... Σιωπὲς τοῦ τὰ φέρνανε, σιωπὲς τοῦ τὰ πέρνανε, ἀνεγνώριστες... Μὲ τὰ χρόνια, ὡς ἄλλαζαν — ἄλλοι φεῦγαν, ἄλλοι ἔρχονταν —, οὔτε πιά κανέναν τοὺς ἤξερε, οὔτε πού τὸν ἤξεραν. Ὁ *Κουφὸς* μόνο — ἔτσι. Ἐτσι πού τὸν βρῆκαν — ἔτσι: ὁ *Κουφὸς* πάντα, στὴ βάρδια· ὁ *Κουφὸς* στὸν πίνακα. Στὶς ἐντολὲς ὁ *Κουφὸς*, *«ὁ Κουφὸς - γρασσάρισμα»*· *«ὁ Κουφὸς - μπροστινὸ σύστημα»*· *«ὁ Κουφὸς - ρατάρει»*· *«ὁ Κουφὸς - μαζέματα»*· *«ὁ Κουφὸς - κρότοι»* (*«κρότοι»* πάντα ὁ *Κουφὸς*), *«τὴν τάδε ὦρα - ὁ Κουφὸς»*, *«παραλαβὴ τὴν τάδε ὦρα...»*, *«τὴν τάδε ὦρα...»*, *«τὴν τάδε ὦρα...»*

Ὁ *Κουφὸς* — σκέτα. Τὸ *«Γραφεῖο»* μόνο τὸν ἤξερε, τὰ χαρτιά τὸν γράφαν μοναχά: *Ἰβάν Μπόρρο*...

Ἔτσι, χρόνια ἀτέλειωτα πιά... Σ' ἓνα χρόνο ἄτημητο, ἀδιαφόρετο - γυμνό, κενό ἀπὸ ἤχους. Σ' ἓνα χρόνο στερεό, σταματημένο - δέ μετράει πιά, δέ μετράει... (Τὰ χρόνια του, τὸ κορμί τὸ δικό του, τὴ σύνταξή του... «Ἀλήθεια...- πότε ἦταν ἡ σύνταξή του; Πότε ἦταν;») Δέ μετράει πιά, δέ σταθμίζει τίποτα - τί νὰ φειδωλευτῆ; Γιά τί, γιά ποιόν νὰ φειδωλευτῆ;.. Ἀπ' τὸν κόσμο πού εἶναι σάρκα, φωνή, μίλημα' ἀπ' τὸν κόσμο πού δὲν εἶναι ὀρυκτός, κορμί μεταλλικό, καρδιά μηχανική, κραδασμὸς δοσμένος στὸν οὐρανίσκο, στὸ νοῦ κατευθεῖαν σκαμμένος (φυτεμένο τὸ μέταλλο ἀπὸ τοῦ μὲς στὴν καρδιά τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς τοῦ Ἰβάν Μπόρρο) - τί; τί ἔχει νὰ πάρη, νὰ δώση, ὁ Ἰβάν Μπόρρο; Τί ἀπ' τὸν κόσμο αὐτὸν ὁ Κουφός ὁ ἔρμος, ὁ ἀνώνυμος; Τί ἄλλο ἀπ' τὸ Ἔργο μόνο ζῆ γι' αὐτόν; Σ' ἐ τί ἄλλο ἀπ' τὸ Ἔργο μόνο ζῆ; Τί ἄλλο ἀπ' τὸ Ἄγιο Ἔργο μόνο;

Στὸ Ἄγιο Ἔργο μόνο, δοσμένος ὅλος, σὰ μόνη μορφή τοῦ Κόσμου, ὁ Ἰβάν Μπόρρο - γέρος, κουφός, γρασσαδόρος καὶ μηχανικός ἐλέγχου, σαράντα τόσα χρόνια, στὸ Σταθμὸ τοῦ 700... Κ' ἓνα παράπονο μόνο (κρυφὸ κι αὐτὸ καὶ σιωπημένο), πού μόνο αὐτὸ τὸν κρατᾶ, μόνο αὐτὸ τοῦ μετρά τὸ χρόνο - σὲ μιὰ διάρκεια ὅμοια, ἀναλλοίωτη, σὲ μιὰ διάρκεια πηγμένη, ἀμετακίνητη: Ἔνας κύριος...- οὐτ' ἓνας Κύριος ἄξιος τοῦ μέταλλου πού τὸν ὑπηρετεῖ!.. Οὐτ' ἓνας - πού νὰ τὸν μυριστῆ ὁ Ἰβάν Μπόρρο, ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ποιότητα αὐτῆς τῆς χρήσης τοῦ μεταλλικοῦ κορμιοῦ πού τὸν δουλεύει: νὰ τὸ μυριστῆ, νὰ τ' ἀγγίξῃ, νὰ τὸ πιστέψῃ μὲ τὰ ἴδια του τὰ μάτια, πὼς ναί! αὐτὸς εἶν' ἄξιος κύριος τῆς μηχανικῆς τούτης καρδιάς πού χτυπάει γιὰ δαῦτον!.. Αὐτὸς ναί, τὴν κυβερνάει σωστά καὶ τὴν ἀγαπάει σωστά - αὐτὸς τὴ νιώθει, ὅμοια μὲ τὸν Ἰβάν Μπόρρο, πὼς ζῆ, εἶναι ζωντανή! Ἔχει στοργή - θέλει στοργή. Ἔχει αἴσθημα, εὐγνωμοσύνη - θέλει αἴσθημα, εὐγνωμοσύνη!.. Οὐτ' ἓνας! Οὐτ' ἓνας!..

Ἄ, νὰ τὸν συναντήσῃ ἓναν τέτοιο, νὰ τὸν συναντήσῃ!.. Νὰ δῆ, ἄξαφνα, τὴ σκιά του κάποτε στὶς μπάρρες τὶς ἀχτύπητες - τὴ σκιά τῆς στοργῆς του στὶς φθορὲς τὶς ὀμαλές, στοὺς τζόγους τοὺς ἰσόβαθμους: τὴν ἀγάπη του στὶς ζάντες, στὰ τάσια τ' ἀτσαλάκωτα: τὴ σπλαχνιά, τὴ φροντίδα του, στοὺς κόλπους τῶν κυλίνδρων - λείους, ἀράβδωτους, σὰν παρθένας ἀβίαστης ἀπὸ βάνουσον ἄντρα (πού μὲ τὴ θέλησή της ἔγινε γυναίκα, κ' ἔμεινε ἔτσι πάντα ἀγνή στὴ γονιμότητά της...)

Τὴ μνήμη του τὴ δικαίη ν' ἀκούσῃ - πὼς τὸ θυμᾶται ὁ κύριος, τὸ ξέρει, ὅτι εἶναι ἓνα πουλάκι τοῦτο δῶ (ἢ ὅτι δέν εἶναι «πουλάκι», εἶν' ἐλέφαντας: ἢ ὅτι δέν εἶν' «ἐλέφαντας», εἶν' ἄλογο κούρσας)!..

Νὰ δῆ, νὰ βρῆ ἓναν τέτοιο «κύριο»! Πού νὰ ταῖζῃ πάντα σωστά τὴ ρεπρίζ, νὰ ταυνεῖται ὁ ἴδιος μαζί — ἓνα νεῦρο! — μ' ὅ,τι βαθιὰ πονάει μὲς στοὺς θαλάμους, καὶ νὰ χτυπά ἡ καρδιά του ἀντάμα, νὰ σπαρταράη πονετικά μαζί μὲ τὴ μηχανικὴ τούτη καρδιά, πού γυρεῖει διαρκῶς τὴν ὀρμή της!..

Ἐναν τέτοιο — ἐνὸς τέτοιου, ἀληθινοῦ Κυρίου τὴ μορφή νὰ διαγνώσῃ κάποτε — καθὼς θὰ τοῦ ἰστοροῦν, κρυφά, πάθῃ σὺ μετ' αὐτὰ μέταλλα τὰ ψυχωμένα, δούλου κορμιοῦ πού εὐτυχισμένο λοιπὸν θὰ τὸν ὑπηρετῆ τέτοιον κύριο! Ἄς τὸ δῆ, ἄς τὸ βρῆ αὐτὸ - καὶ τότε θὰ τὸν ὑψώσῃ, τὸ δούλο τὸν κατάκοπο, καθὼς τοῦ πρέπει τέτοιου κυρίου, στὸν ἄλλο γρύλλο, τὸν ὄχταποδικό, τὸ δικό του (βίος του, αὐτὸς τὸν σχεδίασε, μὲ τὴν πείρα του, τὸν ἰδρωτὰ του, καὶ τὸν ἔχει ἐκεῖ στημένο, στὸ ἐργαστήριό του καθὼς τὸ λέει, στ' ἀπομονωτήριό του, πού τοῦ παραχώρησαν καὶ ζῆ κιόλα, ἀπὸ χρόνια, ὁ Ἰβάν Μπόρρο).

Εἶν' ἓνας γρύλλος — δικό του σχέδιο, καμωμένο στὰ νιάτα του —, πού ὁ τελευταῖος τοπικὸς διευθυντῆς τοῦ τὸν ἔκανε δῶρο στὰ σαράντα τοῦ χρόνια μὲς στὸ 700, εἰσηγήθηκα καὶ τὸ ἐγκρίναν. Τοῦ τὸν ἔφτιαξαν, κατὰ τὸ σχέδιό του, στὰ Κεντρικὰ Ἐργοστάσια τῆς Ζάλμπα. Τοῦ τὸν ἔστειλαν ὀλοκαίνουργο, στὰ κιβώτια, μαζί μὲ εἰδικὸ συνεργεῖο νὰ τὸν βοηθήσῃ στὸ μοντάρισμα, στὸ στήσιμο: μαζί μὲ τὸ διάταγμα Ἐξαιρέτου Ἐπαίνου - γιὰ ὅλα του: τὴ δουλειά του, τὴν εὐσυνειδησία του, τὰ σχέδια

τοῦ γρύλλου, πού τὰ βρῆκαν «ἐξαίρετα», καί... «μπράβο! μπράβο!», ἀλλά, βέβαια, «εὐχαριστοῦν γιά τὴν ἐκχώρηση... — τὸ Κράτος τὸν εὐχαριστεῖ...», τὸν θεωρεῖ ὑπόδειγμα καλοῦ πολίτη καὶ λαμπροῦ τεχνίτη... — ὅμως, τέτοιοι γρύλλοι δὲ χρειάζονται...; κοστίζουν πολὺ — τί νὰ ὑψώσουν μὲ δαύτους; Γίνεται ἡ δουλειὰ καὶ μὲ τοὺς ἄλλους... Πάντως, τὸν εὐχαριστοῦν, καὶ τοῦ τὸν δωρίζουν, φτιαγμένον στὰ Κεντρικὰ Ἐργοστάσια τῆς Ζάλμπα — ἀπὸ εἰδικὰ ἐνισχυμένο χάλυβα Ζῆτα-Ντάμπλγιου — γιὰ τὰ σαράντα τοῦ χρόνιου, νὰ τὸν στήσῃ ἐκεῖ, στὸ ἐργαστήριον πού τοὺς ζητάει, καὶ νὰ ζῆσῃ ἐκεῖ, τὸν ἀφήνουν — ἂν θέλῃ καὶ νὰ μὴν ἐργάζεται, δὲν ἔχει ὑποχρέωση πιά...»

Σ' αὐτὸ τὸ γρύλλο νὰ τὸ ὑψώσῃ λοιπόν, τὸ μεταλλικὸ κορμὶ μὲ τὸ θεῖο ἀφέντη, τὸν ἄξιο ἀφέντη! Κ' ἐκεῖ ψηλά, κρατημένο στὰ ὀχτῶ ἀτσαλένια δάχτυλα, στὰ πολὺσπαστα ἰσοροπικὰ πλοκάμια τοῦ Χταποδιοῦ του — πού αὐτόματα ἰσοροποῦν πάντα (ὅποια κλίση κι ἂν λάβῃ, ὅποιο ἀμάξι, ὅποιοι βάρους, σ' ὅποιο ὕψος ἢ θέση) μὲ τις τρομερές τους βεντούζες —, ἐκεῖ, σ' αὐτὸ τὸ θεῖο σύνεργον, πού τοῦ πρέπει, νὰ γρασσάρῃ τὸ θεῖο δοῦλο τοῦ ἄξιου ἀφέντη, τὸν εὐτυχισμένο μεταλλικὸ δοῦλο — ὅ,τι νάναι, πουλάκι ἢ ἐλέφαντας, πλούσιο ἢ φτωχό, γιὰ ὅποια ἄγια χρῆση!.. Ἐκεῖ νὰ τὸ ἐλέγξῃ, ν' ἀκούσῃ ἕναν-ἕναν ὅλους τοὺς ἰσόμετρος κρότους του, νὰ πιᾶσῃ ὅλες τις ὀμαλά χαλαρωμένες σφύξεις του, νὰ τὰ ξαναφέρῃ ὅλα στὸ ἄχ! τους, αὐτὸ ἦτανε! — νὰ τὸ παραδώσῃ κοῦκλα, κοπέλλα, πουλί, στὸν ἄξιο κύριό του, νὰ τὸ πάρῃ νὰ φύγῃ εὐλογώντας τὸ 700 χιλιόμετρο (μὲ μνήμη ἴσως κάποτε, σὲ κατοπινὲς στιγμὲς, γιὰ τὸν Κουφό, τὸ γέρο Ἰβάν Μπόρρο, πού... — ἔ, κάτι ἤξερε, κάτι ἀγαποῦσε, κάτι χαιδεῖε σωστά στὸν πιστό του δοῦλο!)

«Ἄ!.. Τέτοιοι κύριοι δὲν θάρχονταν ποτέ!» σκεφτόταν ὁ Ἰβάν Μπόρρο... «Μὰ δὲν πειράζει — ἂς εἶναι... Φαίνεται ἔτσι πρέπει... Νὰ μὴν εἶναι νάρθη ποτέ — πάντα νὰ τὸν περιμένῃ, ἐδῶ στὸ 700 χιλιόμετρο, κυκλωμένος σιωπῇ, κυκλωμένος μέταλλα, κυκλωμένος κορμιά μηχανικά, πού τοὺς φέρνονται βανάουσα οἱ κακοὶ κύριοί τους... Ἐτσι θά ναι, ἔτσι θὰ πρέπει — καὶ γι' αὐτὸ τὸν κοιτᾶνε, σωστά τὸν κοιτᾶνε ἔτσι (δίχως μίλημα, δίχως βλέμμα τίποτα νὰ τοῦ πῆ, δίχως ἄλλο ἀπὸ σκιά) οἱ ἄγνωστοι σύντροφοί τοῦ 700... Σωστά τὸν κοιτᾶνε γιὰ «τρελλό», γιὰ «παράξενο γερο-κουφούλιακα»!.. Ναι, ναί!.. Τέτοιοι Κύριοι δὲν ὑπάρχουν πουθενά. Γ' ἀμάξια, ὅλα, τὰ πετοῦν ἅμα παλιώσουν — γιὰ τὴ χρῆση εἶναι μόνο, ἅμα παλιώσουν τὰ πετοῦν (τί ἄλλο;) Ὅπως κι ἂν παλιώσουν: δυστυχημένα, ἢ κι ἀκόμα πιὸ δυστυχημένα: κακότυχα, ἢ κι ἀκόμα πιὸ κακότυχα — στὰ χέρια ὀποιων κυριῶν, δίχως πρόσωπο, δίχως μορφὴ Κυρίου πουθενά πάνω στὰ μέταλλά τους...»

Κι ὁ γρύλλος του, μὲ τις αὐτόματα ἰσοροπικὲς πολὺσπαστες ἀρθρώσεις, πού σὰν παράξενο ἀποφώλιο τέρας περιμένει ὑπόμονο, ἀσάλευτο, τὸ θήραμά του, χρόνια μέσα κεῖ — ἔτοιμος νὰ κινηθῇ μόλις φανῇ (ἀθόρυβα, μ' ἕνα φύσημα ἐλάχιστο τῶν τρομερῶν ἀναρροφητήρων του), νὰ τὸ περιαδράξῃ στὰ γιγάντια πλοκάμια του... Τὸ θαῦμα αὐτὸ τοῦ ψυχωμένου μεταλλικοῦ χταποδιοῦ, πού ὅταν ὑψώσῃ ψηλά ἕνα κορμὶ ἀμαξιοῦ (ἄθυρμα μπρὸς στὴ δύναμή του — κι ὥστόσο ἀλώβητο), θά ναι σὰ νὰ τὸ τιμᾷ, σὰ νὰ τὸ ὑψώσῃ κόσμημα σπάνιο, καρδιὰ ζωντανή, κουρασμένη, ὠραία, γιομάτη ἀνάγκη ἀπὸ θερμὴ στοργή, Αἴτημα ἀστραφτερό λατρείας μιᾶς τίμιης Δούλης Ὑλῆς, μὲς στὴ συνείδηση, στὸ μυστικὸ προαιώνιο ὄνειρο ἐνὸς δλόκληρου δεόμενον κόσμου, πού ἀπομουζᾷ διαρκῶς τὴν πλοῦσια δύναμή της, καὶ πού τώρα τὴ σέβεται ἔμπρακτα ἐκείπῃ, δίνοντας της ὅλη τὴ δίκαιη μερίδα τῆς στοργῆς του!.. Ὁ γρύλλος αὐτός, τὸ ὄργανο τῆς Θεραπείας, μὲ ταπεινὸ θεράποντα τὸν κουφό Ἰβάν Μπόρρο — γρασσαδόρο, μηχανικὸ ἐλέγχου, στοιχειῶ σαράντα τόσα χρόνια στὸ Σταθμὸ τοῦ 700 —, ἀλήθεια εἶν' ἀχρηστος λοιπόν, ἀλήθεια δὲ θὰ λειτουργήσῃ ποτέ, δὲ θὰ συναντήσῃ ἄξιο νὰ ὑψωθῇ πάνω του γιὰ τὴ θεῖα φροντίδα τὸν εὐτυχισμένο Δοῦλο τοῦ ἀληθινοῦ Κυρίου ποτέ!.. Καὶ μάταια τὸν σχεδίασε ὁ Ἰβάν Μπόρρο, μάταια ὁ Κουφὸς ἔλπιε, πὼς θ' ἀκούσῃ κάποτε (στὴν πρώτη εὐθὺς ὄψῃ ἐνὸς ἀμαξιοῦ, πού «θά ναι αὐτό!») τὴν Κλήσῃ ἡχηρὴ μὲς στὸν ἀπέραντο σιδερένιο Σταθμὸ, σὰν καμπάνα ἡχηρὴ: «Αὐτὸ νὰ ὑψώσῃ λοιπόν! Αὐτὸ ἰδα-

νικά νὰ συντηρήσῃ!» - τοῦ ἰδανικοῦ Κυρίου τὸ ἰδανικό Δουλο Κορμί, τὸ ἰδανικά κουρασμένο, κατάκοπο στὴν ἄξια δούλεψή του!

“Απλωνε τὰ μάτια του, κ' ἔβρισκε πάλι κενό... 'Ο Σταθμός δούλευε, στὸ ρυθμὸ του ταχτικά, σὰν πάντα. Τώρα τοῦ ἐτοιμάζαν ἄλλο - ἓνα κορμί τσακισμένο, ποῦ τόβλεπε ἓνα πουλάκι φτωχό, ταιλαπωρημένο, βαρημένο ἀπ' ὅλες τὶς μπάντες, ἀπὸ 'να κύριο βάνουσο... Τὸ φόρτωνε πωριά. Τί τάθελε τέτοιον καιρὸ τὰ πωριά;.. Τί ἔχτιζε μὲ τόσο σκότεινο ὑλικό, μὲ τέτοια γνοῦφα γῆς, αὐτὸς ὁ σκυθρωπός, ὁ ἀνευδόκητος ἄντρας, ποῦ στέκονταν παράμερα στὴ σκιά περιμένοντας;..)

Θὰ τοῦ τόφερναν σὲ λίγο, μετὰ τὸ πλύσιμο - κατάκοπο, ἐπιθάνατο... Τί νὰ φροντίσῃ ἀπ' τὸ ἔρμο; Τί νὰ γιαιρέψῃ;.. Τί νὰ τοῦ πῆ ἡ καρδοῦλα τοῦ φτωχοῦ πουλιοῦ; Τί νὰ τῆς ἀφογκραστῆ;.. 'Α, τὸ βάνουσον ἄνθρωπο, τὸ σκυθρωπό! Τί τὸν ὑπηρετοῦσε ἀκόμα τὸ δουλο πουλάκι, φυλακισμένο μὲς στὴ βάνουση, τὴν ἀνευδόκητη δούλεψή του; («Νὰ τὸ λευτέρωνε ὁ 'Ιβάν Μπόρρο - ἄ! νὰ τὸ λευτέρωνε!.. Ποιὸς ἦταν ὁ ἄνθρωπος αὐτός;.. Τί γύρευε στὸ 700 χιλιόμετρο ἀπ' τὸν 'Ιβάν Μπόρρο;.. Γύρευε ἔλεος, κι αὐτός, ἀπ' τὸν «Κουφός»;.. Καὶ σ' αὐτὸν ὁ «Κουφός», ὁ δοῦλος, θὰ χάριζε ἀτέρμονα τὰ χιλιόμετρα - σταθερά τὸν τρόπο τῆς βαναυσότητας;.. 'Α, ὄχι καὶ σ' αὐτόν! "Ὅχι στὶς ἀνευδόκητες αὐλακίες τοῦ προσώπου του - ὄχι τὸ πουλάκι ἄλλο σ' αὐτόν!.. Θάνατι σὰ νὰ ὀχυρώνῃ τὸν Πόνο, σὰ νὰ τὸ παραδίῃ μακρότερα στὸν Πόνο - γιατί ὄχι στὸ Θάνατο; Γιατί ὄχι;.. Γιατί θὰ ὑπηρετηθῆ κι ἄλλο ἀπ' τὸν ἀδικημένο Δουλο ὁ 'Αδικητής; Γιατί ὁ 'Αδικημένος νὰ βοηθήσῃ τὸν 'Αδικητή, ν' ἀδικῆ ἀδικώτερα τὸν ἀδικημένο του τὸν ἀδερφό; Γιατί τὸν ἀδερφό του, ν' ἀδικιέται στὸν Πόνο τὸν ἀνάτιο;.. 'Α, ὄχι ὁ 'Ιβάν Μπόρρο! "Ὅχι ἄλλο τὸ πουλάκι σ' αὐτόν!.. 'Η συνείδησή του ἢ ἔδια τοῦ τὸ φωνάζει: ὄχι!»)

Κ' ἐκεῖνὴ τὴν ὥρα, ποῦ τοῦ τόφερναν οἱ σκιές στὸ φορεῖο — στάζοντας, ἀχνίζοντας κατάκοπο, μὲ μάταιο πιά τὸ πλούσιο πετρελαίωμα, μὲ μάταιη τὴ φροντίδα τοῦ δυνατοῦ νεροῦ (τί νόημα ἔχουν οἱ λάσπες! τί ἂν μείνουν, τί ἂν φύγουν, πάνω ἀπὸ 'να κορμί πληγιασμένο ὡς τὸ θάνατο καὶ νὰ ζῆ μόνο γιὰ τὸν πόνο;) — ὁ 'Ιβάν Μπόρρο τὸ εἶδε νὰ τοῦ νεύῃ, κρυφά, μ' ἓνα βλέμμα πελιδνὸ-ἄλλοίθωρο, μὲς ἀπ' τοὺς σκουριασμένους καθρέφτες τῶν ἐτοιμοσβηστων προβολέων του... («— Ναι, ναι... πουλί μου!» ψιθύρισε. «Ναί... ἐγώ... ὁ 'Ιβάν Μπόρρο, καρδοῦλα μου!.. 'Εγώ, ἐγώ!..»)

Κι ὁ 'Ιβάν Μπόρρο ἀνοίξε τὸ φυρὸ χτυπημένο καπῶ του — σέρνοντας ἀφρημένα τὸ παλιὸ πετσὶ πάνω στὶς δυὸ μικροῦλες κάψες τῶν θαμπῶν φαναριῶν του, καθὼς χὰδι μὲ χέρι λυπημένο στὸ κεφάλι ἄρρωστου ζώου, πιστοῦ — κ' ἔβαλε μπρὸς τὴν ξέπνοη μηχανοῦλα του...

"Ἐσκυψε ν' ἀκούσῃ στοργικά τὸ στερνὸ τῆς ρατάρισμα (καθὼς ἔλεε... πότε... νὰ σταματήσῃ... καὶ πάλι, γιὰ λίγο ἀκόμα, ξανάρχιζε...) Τὴν ἀκουσε... τὴν ἀκουσε... τὴν ἄφησε νὰ ζεσταθῆ πολὺ... "Ἐβγαλε ὕστερα τὸ φίλτρο τοῦ ἀέρα (ἀκούστηκε σφυριχτή, στεγνότερη ἢ ἀνάσα τῆς)... "Ἐσκυψε, τάχα νὰ δοκιμάσῃ τὴν τροφοδότηση, ἔσυρε δυνατὰ τὴ βέργα τοῦ γκαζιοῦ... — σταθερά... πολὺ!.. ὅσο ἔπαιρνε! — καὶ τινάχτηκε πίσω σὰν αἴλουρος, ὅταν ἡ φλόγα ἀναπήδησε πελώρια ὡς τοὺς φεγγίτες, κ' ἔζωσε ὕστερα γοργὰ τὸ κορμί ὀλάερο, τόκαψε σὰ δαδὶ πρὶν τὸ προλάβουν!..

— Κτῆνος! Κἀθαρμα!.. ὤρμησε πάνω του ὁ βάνουσος ἄνθρωπος, καὶ τὸν χτύπησε δυνατὰ, στὸ πρόσωπο, στὶς πλάτες, καθὼς ἔπεφτε...

— Ἀτύχημα... τεχνικὸ ἀτύχημα... ψιθύρισε ὁ 'Ιβάν Μπόρρο (μηχανικός, ἀρχιμηχανικός κοντὰ πενήντα χρόνια στὸ 700, μ' ἐξαίρετο ἔπαινο τοῦ κράτους γιὰ τὴν πεῖρα του, τὴν εὐσυνειδησία του, τὴν εὐθύνη του) - κ' ἔπεσε ἀναίσθητος...

Τὸν σήκωσαν, τὸν πῆγαν στὸ ἐργαστήριο. Κ' ἐκεῖ συνῆλθε, ζήτησε δελτίο τεχνι-

κοῦ ἀτυχήματος· τὸ συμπλήρωσε μόνος, ἀνασηκωμένος μὲ κόπο - ὑπόγραψε τὴν ὑπεύθυνη δήλωση...

— Νὰ πάρῃ τὰ χρήματά του..., εἶπε,.. στὴ Ζάλμπα... Νὰ τοῦ τὰ δώσετε τὰ χαρτιά του, ἀμέσως,.. νὰ φύγῃ,.. μὲ τὸν πρῶτο πού θὰ δεχτῆ νὰ τὸν πάρῃ μαζί του... Δὲ συνέβη τίποτα, τίποτα... Νὰ μ' ἀντικαταστήσετε ἀπόψε στὴ βάρδια... Εἶμαι κατάκοπος... κατάκοπος...

Κι ὁ Ἰβάν Μπόρρο ἔγειρε νὰ κοιμηθῆ, μὴ ἀπαντώντας πιά στὶς ἐρωτήσεις πού τοῦ κάναν, σκουπώντας τον, σκυμμένοι ἀπάνω του ἀνήσυχοι οἱ σύντροφοι τοῦ 700. «— Δὲ συνέβη τίποτα... τίποτα...» εἶπε μόνον, ἄλλη μιὰ φορά, κάνοντας ἓνα κίνημα μὲ τὸ χέρι (κὰνὰ πᾶν, νὰ πᾶν στὴ δουλειά...) κ' ἔκλεισε τὰ μάτια, μὲ τὰ κοντὰ λευκὰ μαλλιά του ἔτσι (δυὸ κάψες κλειστές πάνω στ' ἄφτιά του,.. τρίχες σὰ σιδερόβουρτσας...) στὸ σκληρὸ προσκέφαλο, μὲ τὸν κοῦκκο του πάντα ἀχώριστο - μαῦρο, ἄνυγρο, εἶδος ζώου σκότεινου, πού δὲν τὸν ἄφηνε...

Ἔτσι πέθανε ὁ Ἰβάν Μπόρρο.., θὰ λέγατε σεῖς, καθὼς θὰ τὸν βλέπατε ἀσάλευτο, μὲ τ' ἄσπρα του μαλλιά στοὺς κροτάφους φωτισμένα, κάτω ἀπ' τοὺς ἥλιους στὸ ἐργαστήριό του, μὲ τοὺς πελώριους φεγγίτες τ' οὐρανοῦ ἀπάνω του... Μὰ ἐγὼ σὰς λέω δὲν πέθανε ὁ Ἰβάν Μπόρρο. Κοιμάται.., ὥσπου νύχτωσε..- καὶ μόνον οἱ ἄσπρες κάψες του, στ' ἄφτιά του τὰ ἑφτασφράγιστα ἀπ' τὸν κόσμον, φεγγίζουσαν μὲς στὸ σκότος πού τὸν κυκλῶνει μὲ φῶς δικό τους.

Καὶ πρὶν ἀπ' τὰ μεσάνυχτα σηκώθηκε... Ἦταν ἀνήσυχος, δὲν εἶχε ὕπνον... Πονοῦσε... Τὸ χτύπημα δὲν ἦταν σοβαρὸ - μὰ ἦταν βαρὶὰ πληγωμένος μέσα του: Ὁ Ἰβάν Μπόρρο νὰ βλάψῃ ἓνα κορμὶ μεταλλικό! Νὰ κάψῃ ἓνα πουλάκι - αὐτὸς πού ὅλα τὰ γιάτρευε!.. Κι ὥστόσο, τοῦ τότε ἢ συνειδησὴ του! Τοῦ τὸ φώναζε δυνατὰ, σὰν καμπάνα, σὰν τὴν Κλήση ὅπως λόγιαζε νὰ τὴν ἀκούσῃ ποτὲ μὲς στὸν ἀπέραντο σιδερένιο Σταθμὸ, μὲς ἀπ' τὸ σκότεινον μᾶκρος, γιὰ μιὰ στιγμή ἰδανική, χρέους τέλειου, πρὸς τὸν τέλειον εὐτυχισμένο Δοῦλο τοῦ τέλειον ἀληθινοῦ Κυρίου! Κι ὥστόσο, ὁμοια τὴν ἄκουσε τὴ συνειδησὴ του, γιὰ τὸ ἀνάποδο ἀκριβῶς - γιὰ ἓνα φόνον, πού ἔπρεπε νὰ γίνῃ!..

Σηκώθηκε. Γύρισε νὰ βρῆ τὸ καμένο κορμὶ, πού δολοφόνησε ὁ ἴδιος.

Βγήκε ἀπ' τὸ σκοτεινὸ Σταθμὸ, βάδισε στὰ χωράφια...

Ἔφτασε κεῖ π' ἀδειάζαν τ' ἀπορρίμματα - ἐκεῖ θὰ τόχαν μεταφέρει μὲ τὸ τρακτέρ.

Μὰ δὲν τόβρισκε... (Θεὲ καὶ κύριε - τί τόκαναν λοιπόν;.. Πού τόκουφαν, κοτζὰ κάψαλο;)

Ἔψαχνε μὲ τὸ φανάρι του, σὰ στοιχειὸ μὲς στὴ νύχτα, νὰ τὸ βρῆ!.. Οὐμῆθηκε πῶς κι ἄλλοῦ ρίχναν ἄχρηστα - στὸ γῆπεδο, δίπλα στὴ μεγάλη κούρμπα, στὸ 702, πού μανουβράραν τὰ φορτηγά...

Βάδισε κατὰ κεῖ. Ἔφτασε. Ἔψαχνε πάλι μὲ τὸ φανάρι.

Κι ὅπου ἄξαφνα, δυὸ προβολεῖς τερατώδεις, ἐκτυφλωτικοὶ μπρὸς του, τὸν στράβωσαν - ἀπὸ ἓνα ἀμάξι πού δὲν μποροῦσε νὰ τὸ δῆ, μυστηριακὰ σταματημένο μὲς στὴ νύχτα!.. Τοῦ φάνηκε ὅτι αὐτὸ τὸ φῶς..- τόσο δυνατὰ ἦταν δυὸ δόρατα θανατηφόρα, δυὸ ἥλιοι τὸν πείζαν στὸ στῆθος, τὸν φόνευαν στὴν πιὸ τρομερὰ φερμένη Μέρα!

Κι ὥστόσο δὲν ἄφησε νὰ τονε νοιάξῃ αὐτὸ - δὲν ἄφησε νὰ διερωτηθῆ ποῖό ἦταν τ' ὄχημα αὐτό, σταματημένο ἐκεῖ μὲς στὸ σκότος.., τί γύρισε;.. Σκέφτηκε μόνον: «...Νὰ δῆ! νὰ δῆ - ἔστω καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς θανάσιμους προβολεῖς πού τὸν σκότωναν νὰ βρῆ τὸ κάψαλο τοῦ ἀμαξιοῦ πού ἔκαψε τὸ πρῶ!...»

Καὶ τότε κεῖ, πάνω πού μούγκρισε ἄξαφνα φοβερὰ ἡ μηχανὴ τοῦ ὀχήματος τούτου (πούβαζε τώρα μπρὸς κ' ἔστρεφε ἀποκλίνοντας - πιὸ μυστηριακὰ κι ἀπ' τὴ στάση του, κι ἀπὸ τὴν ὑπαρξή του πιὸ αἰνιγματικὰ μὲς στὴ νύχτα...) ὁ Ἰβάν Μπόρρο πρόλαβε καὶ εἶδε:

Μές στα σκουπίδια, στα τιποτένια απορρίμματα μικρών κάδων του μαγειρείου, ένα όμοιομα ελάχιστο αλλά τέλειο - μιὰ μινιατούρα τρομερή, άτσαλίη, του μικρού κορμιού που έκαψε τὸ πρωί!..

"Εσκυφε νὰ τὸ πιάση, νὰ τὸ πάρη στα χέρια του, καθὼς άστραφτε μπρός του... (Τὰ δάχτυλά του πελώρια καθὼς τ' άπλωσε, σὰ γίγαντος άπ' άνυπέρβλητα ύψη!..) Μά, πάνω κεί, οί καταυγαστικοί προβολεΐς, μέσα σ' ένα φοβερό μαρσάρισμα τοῦ όχηματος τούτου (πού τούς δυνάμωσε τρομερώτερα κιόλας, σάν πιὸ ώργισμένους!) απέκλιναν δλωσδιόλου!..

Πέσαν όλα άξαφνα πάλι στοὸ σκότος - ενώ έβλεπε τώρα ὁ 'Ιβάν Μπόρρο τ' όχημα εκείνο νὰ κατευθύνεται με ταχύτητα ιλιγγιώδη μες άπ' τίς πλατφόρμες πρὸς τή γιγάντια φωτιζόμενη είσοδο τοῦ Σταθμοῦ!.. Μά δέν έφευγε ώστόσο ὁ γέρος - δέν έτρεχε στοὸ Σταθμὸ νὰ δῆ τί ἦταν τ' όχημα εκείνο τὸ πελώριο." Έμμενε εκεί, άκίνητος, μπρός εκεί πού τότε τὸ όμοίωμα...

Κι όταν τὰ μάτια του δέχτηκαν γιά φῶς, τοῦ φαναριοῦ του πάλι τὸ δεκτὸ φῶς, πονώντας όμως δυνατά, σὰ νὰ τούς εΐχαν μπήξει σουβλιὰ πυρωμένα - δὲ βρῆκε τίποτα!

"Έψαχνε τ' απορρίμματα, τ' άνασκάλευε - πουθενά τίποτ' άλλο άπό απορρίμματα! Κι ώστόσο τὸ θυμόταν, ὀλοκάθαρο, στους εκτυφλωτικούς προβολεΐς εκεί μπρός του, ένα όμοίωμα τέλειο, καταπληκτικό!.. Ήταν τὸ ίδιο τὸ μικρὸ μετάλλιο κορμὶ πού δολοφόνησε τὸ πρωί - ὀλοκαίνουργο, άστραφτερό, αλλά ελάχιστο!.. "Όσο ένα κουτί σπύρτα - πού καθὼς τὸ φώτιζε όμως ἡ θανάσιμη κείνη μέρα κατέναντί του φάνταζε στὴν έσχατη λεπτομέρειά του, πού δὲ θὰ διακρίνονταν έτσι έναργές οὔτε αν ἦταν πελώριο, οὔτ' ένοφθαλμισμένο νάταν, μέσα στὴν ίδια τὴν κόρη τοῦ ματιοῦ του!..

Κι ώστόσο δέν ἦταν!

Μόνο τότε σκέφτηκε άπότομα ὁ 'Ιβάν Μπόρρο, πὼς ἦτανε κουτός λοιπὸν πού κάθονταν αὐτοῦ και δέν έτρεχε νὰ βρῆ τὴν έξήγηση στοὸ μυστηριακὸ εκείνο όχημα, τί γύρευε τέτοια ὠρα στοὸ Σταθμὸ - πού τὸν έβλεπε τώρα νὰ φέγγη, νὰ καταυγάζεται ὀλόκληρος (σχεδὸν διάφανο, πυρωμένο τὸ μπετόν!) άπό τούς τρομεροὺς προβολεΐς μέσα του!..

"Έμοιαζε νὰ καίγεται, νάχη πυρακτωθῆ! Τὸ άπίθανο φῶς τινάζόταν ψηλά άπό τούς φεγγίτες τῆς σέρας του, και πιὸ φοβερό άπό τούς φεγγίτες τοῦ ίδιου τοῦ εργαστηρίου του - τερματίζονταν στα σύννεφα, πού ἦταν σὰ νὰ τ' άνάφλεγε, ενώ άπ' τὴν είσοδο τοῦ Σταθμοῦ ἡ άνταύγεια φάνταζε σάν άπό τερατώδη πύρινο φάουρο, πού αντίφεγγε άπέναντι στα βουνα!

'Ο 'Ιβάν Μπόρρο έτρεξε.., έτρεξε.., με τὴν ψυχὴ στοὸ στόμα - σὰ νὰ ζοῦσε έφιάλτη, νὰ τοῦχαν βαρίδια στα πόδια.

Κ' έσωσε και μπῆκε.

Ώρκίστηκε νὰ τ' άντέξῃ αὐτὸ τὸ φῶς, πού τὸν κατάκλυζε θανατηφόρο ὄσο ζύγωνε τρέχοντας πρὸς τὸ εργαστήριό του, άπ' ὅπου εκτινάσσονταν υπερκόσμιο, σάν ποταμὸς καθαρῆς φωτιᾶς!

Και τὸ συνῆθισε, τὸ άνέχτηκε - ἡ τοῦ φάνηκε (καθὼς μᾶς φαίνεται άξαφνα στὸν άκρο πόνο, πὼς ὁ ίδιος ὁ πόνος πιὰ δέν ύπάρχει, παίρνοντάς μας μαζί του...)

Κ' έφτασε στοὸ εργαστήριό του, και είδε:

Πάνω στοὸ μηχανικὸ Χταπόδι του, περιμένοντας άκίνητο, με τούς τρομεροὺς προβολεΐς του άναμμένους, ένα "Όχημα πού κανένα έπίθετο σὲ καμμιά γλωσσα τοῦ Κόσμου δὲ θὰ μπορούσε νὰ προσδιορίσῃ! Τοῦ φάνηκε ένα "Όχημα άστρικό, συμπαντιακὸ - δέν ἤξερε πῶς, με τί νὰ τὸ συγκρίνῃ, νὰ τ' ὀνομάσῃ...

Κι ἄξαφνα ἔσβησαν οἱ προβολεῖς του, σὲ μιὰ ἀστραπιαία κεραυνική ἀποπυράκτω-
ση - σὰ νὰ ἔσπασε ὁ κόσμος σὲ χιλιάδες κρύσταλλα μὲ μαβιὲς νευρώσεις, ἐκκενωμέ-
νος ἄξαφνα ὅλος!

Τὸ σκοτάδι ἔγινε ἓνας Προβολέας Σκότους - ἢ μᾶλλον: Δ υ ὅ Π ρ ο β ο λ ε ῖ ς
Σ κ ὅ τ ο υ ς θανάσιμοι ἀπάνω του μὲς ἀπ' τὸ "Ἄγνωστο!.. 'Ο' Ἰβάν Μπόρρο ἔνωσε νὰ
τὸν συνθλίβουν ὄγκοι Νύχτας Προαιώνιας - νὰ τὸν συντρίβουν ἀπτοί, ἀσήκωτοι...

Πάσχισε, ἀντὶ μὲ τὰ μάτια, νὰ τὸ συλλάβῃ τ' Ὀχημα αὐτὸ μὲς στὸ Σῶμα τοῦ
Σκότους μὲ τὴν ἀφή!.. Κουφός, καὶ τυφλὸς τώρα, μὲ τὴν ἀφή μόνο - τὴν ἔσχατη...

Ἦταν παγωμένο, κατάψυχο... Τὸ μέταλλο του μονᾶτο - δὲν ἤχοῦσε πουθενὰ φτε-
νό, κούφιο... Ἐμοιαζε χυμένο ὄλο μασσίφ, σκαλισμένο ὄλο, σχισμένο, ἀπὸ κομμάτι
ἀτόφου ἐνὸς τρομεροῦ φυσικοῦ ὄρυκτοῦ - ἀφάνταστα λειασμένου (ἢ μᾶλλον ὄχι «λεια-
σμένου», ἀλλὰ ἔτσι, ἀπομόνου του ἄξαφνα πηγμένου, σὲ μιὰ προλιθική ἀκαριαία Ψύ-
ξη, στὰ φυσικά του τὰ «νερά» - «λείου» ἀπ' Ἀνέγγιχτο, τέτοια ποιότητα!)

Ἦταν διαστάσεων ἀσύμμετρων πρὸς κάθε ἄλλον τύπο ὄχηματος ποῦ γινώριζε ὁ
'Ἰβάν Μπόρρο. Κ' οἱ τροχοὶ του ἄλλων διαστάσεων, ἀπὸ κάθε γνωστὸ τύπο... Κι ὅταν
ἄξαφνα ἔφεξε πάλι — ἓνα φῶς δίκαιο, ποῦ ἐρχόταν τώρα ἀπ' τοὺς φεγγίτες... — ὁ
'Ἰβάν Μπορρο ἔμεινε ἔκθαμβος:

Τέτοιο ὄχημα στὸν Κόσμο δὲν εἶχε ξαναδῆ!.. Ἦταν μαῦρο, ὀλόμαυρο - μὰ τόσο
ἀστραφτερό, πούμοιαζε ἄσπρο, ὀλόασπρο!.. Καθρέφτιζε πάνω του τὸν Κόσμον ὄλο
στὴν ἔσχατη λεπτομέρειά του - τόσο, ποῦ ὁ Κόσμος ὅλος ἦταν λοιπὸν ἡ ὄψη του, μ'
ὄλα τὰ χρώματά του, σ' ὅλες τὶς κλίμακες, στὴν πιὸ ἀπίστευτη ἐνάργεια ὀνειρίου!

Ἦταν μακρὺ πέντε ὀργιὲς καὶ φαρδὺ δυὸ - ἔτσι νόμισε. Μὰ ὅταν βάλθηκε νὰ βε-
βαιωθῆ, ξεκινῶντας ἐκστατικὸς μὲ μεγάλες δρασκειλιὲς νὰ τὸ φέρῃ γύρα - τάχασε,
σταμάτησε... Τόσο στὴ χρυσῆ τομῆ κάθε δυνατῆς ἀναλογίας ἦταν τ' ὄχημα αὐτὸ ἀπὸ
μῦριες πλευρὲς ζυγισμένο, ποῦ ὅποια διάστασή του ἀναμέτραγες — εἴτε ἀπ' ἄλλη θέ-
ση, εἴτε καὶ μὲ τὸ μάτι μόνο, μὲ τὸ νοῦ θεωρῶντας: τώρα τούτη, εἴτ' ἐκείνη, εἴτε τὴν
ἄλλη — πάντα αὐτὴ π' ἀναμέτραγες σοῦ δινόταν ὅλη, ἀπέραντη, σοῦ φάνταζε αὐτὴ
ἀμέσως σὰν ἡ πιὸ ἐπιβλητικὴ ἀπὸ κάθε ἄλλη!.. Κ' ἔτσι συνάλλαζε, συνάλλαζε ἀκα-
τάπαντα ἢ μιὰ αἴσθησι ἀπ' τ' ὄχημα αὐτὸ μὲ τὴν ἄλλη - σὰν ἀπὸ ὕλη ποῦ δὲ στέκει
σὲ μιὰ ποιότητα, σὰν τὴν ὕψη τῆς στίλβης ἐνὸς ἀστρου, χυμένη αὐτούσια ἐκεῖ σὲ
ὄχημα!..

Μυστηριακά, σὰν πραγμάτωση κάθε ἐπιθυμίας, κάθε ὀνειρίου, τ' ὄχημα αὐτὸ τώ-
ρα ἦταν τρομερὰ πλατὺ — σὰν εὐρεία πύλη τῆς πιὸ ἀπίθανης Ἀνεσης —, τὴν ὥρα, ἀ-
πότομα, τρομερὰ ἐπίμηκες — σὰν καθαρὸ βέλος, ἔτοιμο νὰ ὀρμήσῃ, νὰ διαπεράσῃ τὰ
σύνορα τοῦ Κόσμου —, τὴν ὥρα τρομερὰ καμπύλο — ἱκανὸ νὰ γλυστρήσῃ καὶ μέσα ἀπὸ
στερεοὺς ὄγκους γῆς —, τὴν ὥρα τρομερὰ ἐπιβλητικὸ, γωνιακὸ, μὲ δυνατὲς καθεδρικές
εὐθυγραμμίσεις, καὶ πλάνα ἐπάλληλα, μὲ σπαστὲς ἰσχυρὲς νευρώσεις - ποῦ τὸ αἰσθα-
νόσουν ἀρχιτεκτονημένο ἀπόναν γεννήτορα ὑπερφυᾶ, σὰ γιὰ ν' ἀναμείνῃ κάτι αἰώνια
σταθερὸ κι ἀκλόνητο, ἀ με τ α κ ἰ ν ῆ τ ο !

Κι ὁ 'Ἰβάν Μπόρρο ἄνοιξε ἔκθαμβος τὴ θύρα του — γιὰ τ' ἦταν Θύρα αὐτὴ, μὲ πα-
ράξενα οἰκόσημα (ἓνα ἔμβλημα βαρὺ, ἀκατανόητο) δὲν ἦταν πόρτα ἀμαξιοῦ — καὶ
μπῆκε μέσα.

Ταμπλώ ἦταν αὐτὸ ἢ ὄψη ὑπερκόσμιου ὄργανου ἄγνωστης χρήσης;.. Ἀμέτρητα
κοντέρ, δεῖκτες, καντράν, γιὰ τὸ κάθετί! Στὸ κέντρο, μιὰ πυξίδα γυροσκοπική, ὀρι-
ζόντια στημένη σὲ βάθος, ποῦ ἓνα πρῖσμα παχύτατο τὴν ἔφερε στὸ αὐτὸ ἐπίπεδο μὲ
τὰ δυὸ βαθουλωτὰ κεντρικὰ μανόμετρα — καίρια ὄργανα — τῆς Ρεπριζ καὶ τῶν Ἀ-
πρόβλεπτων Ἀντιστάσεων (μ' ἓνα δείκτη Ἐντελείας τῆς Αὐτοορθομίσσεως ἀνάμεσὸ τους).

Τέ τ ο ι α ὁ 'Ἰβάν Μπόρρο πρώτη του φορὰ ἔβλεπε σὲ ὄχημα ἐπίγειο αὐτοῦ τοῦ
Κόσμου...

Τὸ βολάν - δὲν ἦταν βολάν, ἀλλὰ μοχλὸς παράξενος, ποὺ ὁ ὀδηγὸς κινουῖσε πρὸς ὅλες τὶς διευθύνσεις, μέσα στὸ χῶρο μιᾶς διάφανης σφαίρας μπρὸς του, σημειωμένης μὲ ἡμίτονα καὶ συνημίτονα, μὲ πρῶτα καὶ δεύτερα λεπτά, μὲ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ συντεταγμένες, μὲ δεῖκτες καὶ τῶν τεσσάρων Διαστάσεων (πράσινο τὸ *Μήκος* — καὶ ἡ *Φορά* — κόκκινο τὸ *Πλάτος* — καὶ ἡ *Ἀπόκλιση* —, γαλάζιο τὸ *Ύψος* — καὶ ἡ *Εμβέλεια* —, λευκὸς ὁ *Χρόνος*, καὶ στικτὰ ἰώδη σημεῖα στὰ πέρατά του ἡ μυστηριώδης ἔνδειξις: *Ἀχρονον* - *Ἄπου*...), μ' ἓνα ἀνοιγμα μόνον, γιὰ τὸ στιβαρὸ βραχίονα τοῦ ὀδηγοῦ (ἐκεῖ ἀπ' ἔπου ἐκκινουῖσαν ὅλες οἱ συντεταγμένες καὶ τὰ στικτὰ ἰώδη σημεῖα συνωστίζονταν σ' ἓνα σκοτεινὸ δακτύλιο...) Καὶ μὲ μιὰ λαβὴ κοκκάλινη ὁ μοχλός, ἄσπρη, σὲ σχῆμα ἀποτυπωμένης ἀντρικῆς παλάμης, κλειστῆς - ποὺ χούφτωνε ἄνετα, θερμὴ στὸ χέρι...

Ἐψάξε ὁ ἔρμος ὁ Ἰβάν Μπόρρο νὰ βρῆ κοντὲρ ποὺ γνῶριζε... Βρῆκε τῆς ταχύτητας, μὲ σημειωμένους πάνω του ἀριθμοὺς μιλλίων ποὺ δὲν πίστεψε καὶ σημειωμένους δίπλα τους — ἀντίστοιχους, σ' ἐξώτερο κύκλο τῆς σπείρας αὐτῆς (ποὺ ἦταν χαραγμένη ἀπ' τὴ βάση τῆς βελόνης ἐκκεντρα πρὸς τὴν περιφέρεια, σὰν ἀπειροδύναμο ἐλατήριο) — ἀριθμοὺς μοιρῶν κ' ὕστερα: ἀριθμοὺς ἀτράκτων, περιφορῶν, ἀνυσμάτων, ζωνῶν φωτὸς, σὲ μονάδες φωτὸς πιά μετρούμενων!.. Ἄ ὄχι! Τέτοια πιά δὲν τὰ πίστευε ὁ Ἰβάν Μπόρρο! Ταχύτητες τέτοιες δὲν ὑπάρχουν στὸν Κόσμο - αὐτὸ εἶναι σὲ θέση νὰ τὸ ξέρη, πολὺ καλά!..

Κι ἄξαφνα, ὁ Ἰβάν Μπόρρο τρελλάθηκε:

Πάνω στὸ παρμπρίζ, ἀπόξω, στηριγμένη στὸν ἓνα βραχίονα τῶν καθαριστῆρων, μιὰ ἐντυπὴ *Ἐντολὴ τοῦ Σταθμοῦ!*.. Ἀλλὰ ὄχι τοῦ Σταθμοῦ τοῦ 700 χιλιομέτρου...

Βγήκε ἐκπληκτος καὶ τὴν πῆρε.

Ἐντολὴ Κεντρικοῦ Σταθμοῦ Συντηρήσεως. («...Ποιοῦ Κεντρικοῦ Σταθμοῦ;.. Τῆς Ζάλμπα;.. Μὰ πῶς;..») Χρόνος ἐκδόσεως: *Ὁρα 11 καὶ 35', τῆς 13ης Ὀκτωβρίου!*.. «Δηλαδή; Τῆς μέρας ποὺ πέρασαν τὰ μεσάνυχτα πρὸ ὀλίγου;.. Ὁ ὄχι! Εἰν' ἀδύνατο!.. Εἰν' ὀλότελα ἀδύνατο, 11 καὶ 35' νὰ ἐξεδῶθῃ ἐντολὴ στὴ Ζάλμπα, καὶ τὰ μεσάνυχτα νάχουν διανυθῆ, ἀπ' ὅποιαδήποτε ὄχημα πάνω στὴν Autobahn, ἑφτακόσια χιλιόμετρα!.. Οὔτε αὐτὸ τὸ πιστεύει ὁ Ἰβάν Μπόρρο! Αὐτὰ εἰν' ἀπάτες, ψέμματα!» Κι ὥστόσο ἀποκάτω, ἐντολὴ σαφῆς, ἰδιόγραφη, μαῦρο μελάνι, μὲ χαρακτῆρα σταθερό, θερμὸ, τρομερὰ πειθαρχημένο:

Πρὸς Ἰβάν Μπόρρο
(Μὲ τ' ὄνομά του! Ὁχι «Κουφός»!)

Πρὸς Ἰβάν Μπόρρο

Ἐντολὴ μηχανικοῦ ἐλέγχου.

Ἐντολὴ ἀνανεώσεως λιπάνσεων.

Ἐντολὴ γενικῆς συντηρήσεως.

Ὁρα παραδόσεως: Τρίτη πρωινῆ.

«Δηλαδή; Σὲ δυὸ ὥρες;.. Καὶ ποιὸς θαρχόταν νὰ τὸ παραλάβῃ;.. Γιατί δὲ γράφει τ' ὄνομα τοῦ ὀδηγοῦ, τοῦ ἰδιοκτήτη; Ποῦ εἶναι ὁ κύριος τοῦ ἀμαξιοῦ αὐτοῦ; Ποιὸς τόφερε ἐδῶ, τρέχοντας δαιμονισμένα μὲς στὴ νύχτα;..»

Ἀλλὰ ὁ Ἰβάν Μπόρρο δὲν κρατιόταν πιά - κι ἄς μὴν ἤξερε τίποτα γιὰ τ' ὄχημα τοῦτο. Ὁ Ἰβάν Μπόρρο, ὁ ἓνας, ἄς ρωτοῦσε, ἄς ἀποροῦσε· ὁ Ἰβάν Μπόρρο, ὁ ἄλλος, ὁ μηχανικός, ὁ γρασσαδόρος τοῦ 700, δὲν ἤξερε τίποτα - ἓνα ἤξερε μόνον: τὴν *Ἐντολὴ!*.. Μόλις πρόφτανε!

Ὅταν προσάρμοσε σὲ ὀχτῶ εὔστοχα σημεῖα τῆς τεράστιας μεταλλικῆς κοιλιᾶς τοῦ

μοναδικοῦ μηχανικοῦ τούτου κορμιοῦ τίς βεντουζες τοῦ ἀτσάλινου ἰσοροπικοῦ ἀνυψωτήρα του, κ' ἔσυρε τὸ μαχαίρι στὸ ταμπλὼ τοῦ τοίχου νὰ ὑψωθῇ ψηλά τὸ ἀστρικό ἐκεῖνο θαῦμα.., ἔτρεμε ἀπ' τὴν ἔκστασή του ὁ Ἴβάν Μπόρρο, μ' ἓνα τρέμουλο νευρικό σ' ὄλο του τὸ σῶμα - ριγοῦσε!

Ἐδῶ δὲν ἦταν ὄχημα αὐτό! Ἦταν ἓνας μονόλιθος, ἓνας σμάραγδος! Ἡ πιὸ ἀσύγκριτη μηχανικὴ ἔλλαμψη τοῦ Κόσμου, σηκωμένη ψηλά, σὰν ἄστρο, σὰν ἥλιος τοῦ μεσοσηχτίου, σὰ μορφή πλασμένη ἀπὸ βόρειο σέλας - ποὺ ὑψώνεται,.. ὑψώνεται,.. Κόσμημα τοῦ Σύμπαντος,.. Δόξα τῆς Ὑψῆς,.. μέσα στὸ ἴδιο τοῦτο ἐργαστήριό του, ποὺ δὲν τὸ φαντάστηκε ποτὲ νὰ συμβῇ ἀλήθεια, περιμένοντας ἀπ' αὐτόν, τὸν Ἴβάν Μπόρρο τὸν ἴδιον, τὴν πιὸ Ὑψηλὴ Φροντίδα!

Σὰν τρελλός, σὲ πυρετό, μὲ δυὸ πιστόλια στὰ μαγεμένα του χέρια, ζωσμένος ὄλες τίς μάνικες — στοὺς ὤμους, στὸ σβέρκο του — ἔβρισκε τοὺς ἄσωστους γρασσαδόρους καὶ πίεζε τίς σκανδάλες.

Κατανάλωσε «βέργες» καὶ «βέργες» γράσσο σπεσιαλ ποιότητας!.. «Βέργες» καὶ «βέργες» ἀλογάριαστες - κ' εἶχε μεθῆσει!.. Κ' εὗρισκε κι ἄλλους, ἀρίφητους γρασσαδόρους, καὶ κόλλαε καὶ σ' αὐτούς τίς κάννες τῶν πιστολιῶν του, καὶ παίρναν ὄλοι τὸ ἴδιο δίκαιο γράσσο ἀκριβῶς!

Ἦταν κάτι ἔξω νοῦ!.. Τὸ πόσο ἴση, πόσο ἰσομερῆ κατανάλωση λίπανσης εἶχε τ' ὄχημα αὐτό!.. Μόνο ἂν κυλοῦσε σὲ δρόμο ἰδανικά εὐθύ, ἰδανικά δίκαιο, ὀδηγούμενο ἀπ' ὀδηγὸ ἰδανικό, Κύριο τῆς Στοργῆς καὶ τῆς Δικαιοσύνης, μπορούσε νάχη συμβῇ αὐτό. Κι ὡστόσο ἐδῶ αὐτό εἶχε συμβῇ!

Κι ὄχι μόνο αὐτό... Σὰν ἀφουγκράστηκε, ἓνα-ἓνα, κάθε μέλος τοῦ τερατώδους τούτου ζώου ὁ Ἴβάν Μπόρρο, ἔδειχναν ὄλα χρῆση ἀπίθανη — ἄλλωστε καὶ τὰ κοντέρ δειχναν ἀποστάσεις τεράστιες ὅτι εἶχαν διανυθῆ — κι ὡστόσο οἱ φθορές ἦταν ἐλάχιστες, κ' ἦταν ὅτι χρειάζονταν ἴσα-ἴσα γιὰ νὰ δῆ ἓνας καλὸς μηχανικὸς σὰν τὸν Ἴβάν Μπόρρο, στὴν ἰσομέρεια ἀκριβῶς τῆς ἀπάνταστα ἰσοροπημένης καταναμῆς τους, τῆ σκιά τῆς μορφῆς ἐνὸς ἰδανικοῦ Ὀδηγοῦ, ἐνὸς Κυρίου ἰδανικοῦ - Θεοῦ ἀληθινοῦ τῆς διακυβερνήσεως τέτοιου ἰδανικοῦ Ὀχήματος!

Ἐδῶ ἦταν, ναί, ὁ μοναδικὰ εὐτυχησμένος Δοῦλος, στὰ χέρια τοῦ ἀληθινὰ δικαίου Κυρίου! Κι αὐτό ἦταν, ναί, τὸ Δῶρο τῆς Ζωῆς, τὸ τίμια σταλμένο στὸν Ἴβάν Μπόρρο! Αὐτό ἦταν!..

Στάθηκε καὶ τὸ θαύμαζε... Διπλὰ συστήματα ἀμορτισσέρ κ' ἐλατήριων, καὶ στρεπτῶν ἐλασμάτων ἐπενδεδυμένων μὲ δέρμα καὶ καουτσούκ, ποὺ ἐξασφάλιζαν στ' ὄχημα αὐτὸ κίνηση τέλεια ἀδιατάρακτη, δίχως τὸν παραμικρὸ κραδασμὸ ἀπὸ τίποτε τοῦ Κόσμου τούτου!..

Λίγος καιρὸς τοῦ ἔμενε ἀκόμα. Κι ὅταν ἀνοίξε τὸ καπὼ νὰ ἐλέγξει τὴ λειτουργία τῆς μηχανῆς, βρέθηκε μπρὸς σὲ δυὸ κινητήρες! Ὁ ἓνας λειτουργοῦσε κι ὁ ἄλλος ἀνέμενε! Αὐτόματα ἐμπαινε σὲ κίνηση, ὅταν ἡ θέληση τοῦ ὀδηγοῦ πρόσταζε ἀκόμα μεγαλύτερη ὀρμὴ - ἢ ὅταν ἀπρόοπτα βάρη κι ἀντιστάσεις, ἢ ἀνωφέρειες τρομερῆς ἔπρεπε νὰ ὑπερνηθοῦν! Μὰ τί τρομερὰ βάρη, τί ἀντιστάσεις, τί ἀνωφέρειες ἔπρεπε νὰ ναι αὐτές, ποὺ ὁ ἓνας ἑκατοστρόβιλος κινητήρας, τέτοιαις τρομερῆς ἰπποδύναμης, νὰ μὴ ἐπαρκῆ;

Κι ὡστόσο, κι ὁ ἐφεδρικός κινητήρας — ποιὸς ἦταν ἀπ' τοὺς δυὸ ὁ ἐφεδρικός; ὁ Μαῦρος ἢ ὁ Χρωμιωμένος; — ἦταν φανερὸ πὼς εἶχε λειτουργήσει ὅσο ἀκριβῶς καὶ ὁ ἄλλος!

Μὰ ὁ Ἴβάν Μπόρρο ξεχάστηκε κοιτῶντας... Κι ἄξαφνα, θυμήθηκε τὴν ὥρα τῆς Ἐντολῆς! Ἐτρεξε στὸ ταμπλὼ τοῦ ὀχήματος: Τρεῖς παρὰ 2!.. Ὅπου νάναι θάφτανε ὁ Ἰδανικὸς Κύριος, νὰ παραλάβῃ τὸν Ἰδανικό του Δοῦλο...

Κ' ἐκεῖ ὁ Ἴβάν Μπόρρο κέρωσε!

Τὸ ρολόι πλησίαζε νὰ λάμψη στὶς τρεῖς, ὅταν ἡ μαγνητικὴ βελὸνὴ τῆς ἀκίνητης γυροσκοπικῆς πυξίδας ἄρχισε νὰ τρέμῃ πελώρια πίσω ἀπ' τὸ παχύτατο πρῖσμα!.. "Ε-
τρεμε, λεπτά-ἀδιόρατα· κ' ὕστερα, σταθερά, ὄλο μὲ δυνατώτερο ἀνεξήγητο κραδασμό,
ἄρχισε ν' ἀποκλίνει, κάτι φοβερὸ ὑποδεικνύοντας, ἀπὸ τὸ Βορρᾶ πρὸς τὸ Νότο, κατὰ
τὴν εἴσοδο τοῦ Σταθμοῦ, θεοσκότεινη!

'Ο 'Ιβάν Μπόρρο στέκονταν ἄλαλος, παγωμένος, ἀνίκανος νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴ μυστη-
ριώδη αὐτὴ κίνηση τῆς βελόνης - ὅταν:

Τὸ πῶ τορομερὸ τῆς ζωῆς τοῦ 'Ιβάν Μπόρρο, τοῦ «Κουφοῦ» μὲ τ' ὄνομα:

"Ὑστερα ἀπὸ τριάντα τρία χρόνια, τὰ μισὰ ἀκριβῶς τῆς ζωῆς του ποὺ ἦταν κου-
φὸς - ἄκουσε!.. "Ακουσε βήματα μεταλλικά, νὰ ζυγώνουν! Μέταλλο ἀπάνω στὸ μέ-
ταλλο, στὶς σιδερένιες μαῦρες πλάκες τοῦ 700, μὲς ἀπ' τὸ ἀπέραντο σκότεινο βᾶθος-

Δὲν ἔβλεπε κανέναν - μὰ ἦταν βέβαιος! Ἦταν ὁ Κύριος τοῦ 'Οχήματος - αὐτόν
ὑποδείκνυε τρομερὰ ἡ βελὸνὴ!

Θάταν μετάλλινος αὐτός, ὀλόσωμος· ἢ θάτανε μαγνητικός, σὰν ἀπ' τὴν ἴδια τὴν
"Ἐλξη τῆς Γῆς, γιὰ νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀναπότρεπτη ὑπόδειξη τῆς βελόνης, γιὰ νὰ ἐξηγη-
θῇ τὸ ἄκουσμα τοῦ 'Ιβάν Μπόρρο - σὰν μέσα στὸ μεδούλι τοῦ νοῦ του, σὰν τὴν Κα-
θαρῇ Κλήση, ὅπως τὴ φανταζόταν στ' ὄνειρό του!

Δὲν σκέφτηκε τίποτ' ἄλλο - σκέφτηκε μόνο: «Νὰ κρυφτῇ μέσα στ' ὄχημα αὐτό! Γ
Νὰ νιώσῃ μιὰ φορά στὴ ζωὴ του ἀπτό τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἔργου του, τῆς στοργῆς
του σ' ἓνα τέλειο μηχανικὸ κορμὶ - σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ τέλειο, τὸ μοναδικὸ μηχανικὸ κορ-
μί, τοῦ ἀπίθανου τούτου ὀχήματος, ποὺ ἔτσι γρασσάρησε, φρόντισε, λάτρεψε!..

Μόλις ποὺ πρόλαβε ν' ἀνοίξῃ τὸ πόρτ-μπαγκαζ!.. Εἶδε ἢ δὲν εἶδε τὴ μάρκα τοῦ
ὀχήματος; ("Ἐγραφε *Mortobai*;) — — καὶ χῶθηκε μέσα!

Αὐτόματα μεσακεῖ ἀναψαν γλόμπιοι, σ' ἓνα φῶς ἔντονα ὑπέρυθρο - ἐνῶ τὰ Βήμα-
τα τῶρα ἀκούονταν τρομερὰ, νὰ ζυγώνουν, νὰ φτάνουν...

Σταμάτησαν... Εἶναι κεῖ ἀπόξω.

(Τὸν χωρίζει ἓνα διάφραγμα μόνο, ἓνα μέταλλο...)

Στέκει!.. Θὰ ἐξετάξῃ λοιπὸν (ὥρα 3 ἀκριβῶς, τῆς 'Ἐντολῆς), τὴ δουλειά, τὸ
"Ἔργο τοῦ 'Ιβάν Μπόρρο - ἀλύγιστος... («Ἐπαινος τοῦ κράτους;.. "Ὅχι· ἐδῶ δὲν εἶν'
ἔπαινος τοῦ κράτους πιά - κανενὸς Κράτους ἄλλου...»)

Περιτρέχει τὸ Βλέμμα... στ' "Οχημά του, στὸ Δοῦλο του.

(«"Ἄν βρῆ τίποτα - ψεγάδι;.. "Ἄν βρῆ;...»)

Κι ἄξαφνα νιώθει ὁ 'Ιβάν Μπόρρο... νὰ τ ρ ί ζ η... ἓνα πέλμα στὸ δάπεδο... κατα-
νεύοντας...- ἔτοιμο νὰ κινήσῃ πίσω ἀπ' τὸ διάφραγμα...

Τέλειωσε. Αὐτό ἦταν.

'Ἡ βαριά Θύρα ἀνοίγει... Τὸ φῶς ἔμφοβο τρέμει στὸ μετάλλιο ρόχθο τῆς μίζας.
Βέλος τινάχτηκε, βρῖσκει τὴν καρδιά τῆς ἀβάνς - τὴ συστρέφει μαζὶ του!.. Βρυχη-
θμὸς ξεδιπλώνεται, ὑψώνεται - τὸ φῶς ἐρυθρότερο!.. Κι ὁ 'Ιβάν Μπόρρο, πάνω κεῖ,
βλέπει, διακρίνει ἀστραπιαῖα:

Ρεζέρβες, κιβώτιο, «μπουκάλες» τῶν διπλῶν ἀμορτιστέρ, δεξιὰ κι ἀριστερά, ἐπεν-
δεδυμένες μὲ ἀκράδαντο (ἄνηχη ὕλη, παχειά)· κ' ἓνα εἶδος φορείου, κάτι σὰ στρώμα-
σπογγῶδες, σὰ λαστιχένιο ἀκάτιο, ἀπ' αὐτὸ ποὺ σώζονται οἱ ναυαγοὶ ἢ περνοῦν οἱ
κατάσκοποι μιὰ λίμνη - κάτι τέτοιο...

Ἐάπλωσε κεῖ μαλακὰ - χῶραγε ὀλόκληρος, ἴσα-ἴσα τὸν ἔπαιρνε, στὸ φάρδος ποὺ
ἦταν τοποθετημένον τὸ σκεῦος αὐτὸ (εἶδος ἀκάτιου μᾶλλον, γιὰ περίπατο ἀπρόοπτο-
τοῦ Κυρίου, σὲ λίμνη ἴσως...)

Καὶ τ' "Οχημα κίνησε!

Ὁ Ἴβάν Μπόρρο αἰσθάνθηκε στὰ σπλάχνα, σὰ δικιά του, τὴν τρομερὴ ρεπρίζ, τὴν ταχύτητα ποὺ ἀμέσως ἀνάπτυξε ἰλιγγιώδη!.. Αὐτὰ ἦταν 80... 90... 100... 110... 150 χιλιόμετρα πάνω στὴν Autobahn μὲς στὴ νύχτα!..

Ἄκουε τ' ἀμορτισσέρ δίπλα του, στὸ νοῦ του μέσα, ὀλοένα ταχύτερους κραδασμούς τῶν ἀρμῶν τῆς ἀσφάλτου νὰ παίρνουν, νὰ σβήνουν!.. Ἐνιωθε τὰ ὑγρά τους, σὰν τὸ αἷμα του ποὺ χοχλάκιζε, νάχουν πυρακτωθῆ... Αὐτὰ ἦταν τώρα 200..! 250..!! 300..!!! (Μὰ πῶς; πῶς ἦταν δυνατὸ νάναί 300..; πάνω κι ἀπὸ 300.., κι ἀκόμα νὰ ὑψώνεται ἡ φορὰ τοῦ ὀχήματος;.. Σὲ ποιὸ δρόμο ἔτρεχε λοιπόν; Ποιὸς δρόμος τοῦ στρώνονταν - εἰδικὰ γι' αὐτό... εἰδικὰ γι' αὐτόν;..)

Ὁ Ἴβάν Μπόρρο ρωτιόταν, ἀγνοοῦσε, γύρευε - νὰ συλλάβῃ... καθαρὰ νὰ συλλάβῃ... τί γινόταν; πόσα; τί ἦταν; ποῦ φερόταν - ἔταν:

Ἐνιωσε ἄξαφνα, ὕστερ' ἀπόνα ἔπακρο ὄριο τρομεροῦ κραδασμοῦ μὲς στὸ στῆθος (τὸ συνέλαβε καθαρὰ, ὀλοκάθαρα) πῶς τ' ἀμορτισσέρ πιά δέ δούλευαν, δέ δέχονταν πιά κανένα κραδασμὸ - ἀπὸ τίποτα, ἀπὸ πουθενά, ἀπὸ καμμιά ἀπολύτως ἀντίσταση πιά!

Αὐτό... αὐτό... δὲν μπορούσε ἀλλιῶς νὰ ἐξηγηθῆ... Μόνο ἂν τὸ ὄχημα τοῦτο...

Τὸ Ὄχημα Ἐκεῖνο τὸν πῆρε κ' ἔφυγε,
σ' ἓνα Χῶρο ὅπου ὄλα τὸν περίμεναν
γιὰ νὰ τοῦ ποῦν πῶς ἄργησε νὰ φτάσῃ
ὁ Ταπεινὸς Ἅγιος Θεράποντας
τῆς Τίμιας Δούλης Ὑλῆς.

Η.Ν. ΑΠΟΣΟΛΙΔΗ
 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ
 Β
 ΣΤΗΝ
 ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ

Ὁ Δῆμος καὶ τὸ καριοφίλι του

Ἐγέρασα, μορὲς παιδιὰ! Πενῆντα χρόνους κλέφτης
 τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα, καὶ τῶρ' ἀποσταμένος
 θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Ἐστρέφεψ' ἡ καρδιά μου.
 Βρῶση τὸ αἷμα τόχυσα, σταλαματιὰ δὲ μένει.

Θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Κόψτε κλαρὶ ἀπ' τὸ λόγγο
 νάναι χλωρὸ καὶ δροσερὸ, νάναι ἀνθούς γεμᾶτο,
 καὶ στρῶστε τὸ κρεββάτι μου καὶ βάλτε με νὰ πέσω.

Ποιὸς ξέρει ἀπ' τὸ μνήμα μου τί δέντρο θὰ φυτρώσῃ!
 Κι ἂν ξεφυτρώσῃ πλάτανος, στὸν ἴσκιό του ἀποκάτω
 θάρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τ' ἄρματα νὰ κρεμᾶνε,
 νὰ τραγωδοῦν τὰ νιώτα μου καὶ τὴν παλληκαριά μου.
 Κι ἂν κυπαρίσσι ἄμορφο καὶ μαυροφορεμένο,
 θάρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τὰ μῆλα μου νὰ παίρνουν,
 νὰ πλένουν τὲς λαβωματιές, τὸ Δῆμο νὰ σχωρᾶνε.

Ἐφαγ' ἡ φλόγα τ' ἄρματα, οἱ χρόνοι τὴν ἀνδρεία μου.
 Ἦρθε κ' ἐμένα ἡ ὥρα μου - παιδιὰ μου, μὴ με κλᾶψτε!
 Τ' ἀνδρειωμένου ὁ θάνατος δίνει ζωὴ στὴ νιότη.

Σταθῆτ' ἐδῶ τριγύρω μου, σταθῆτ' ἐδῶ σιμά μου,
 τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσετε, νὰ πάρτε τὴν εὐχὴ μου.
 Κ' ἐν' ἀπὸ σᾶς, τὸ νιώτερο, ἄς ἀνεβῆ τὴ ράχη,
 ἄς πάρη τὸ τουφέκι μου, τ' ἄξο μου καριοφίλι,
 κι ἄς μοῦ τὸ ρίξῃ τρεῖς φορές καὶ τρεῖς φορές ἄς σκούξῃ :
 «Ὁ Γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ Γέρο Δῆμος πάει !»
 Θ' ἀναστενάξ' ἡ λαγκαδιά, θὰ νὰ βογγήξῃ ὁ βράχος,
 θὰ βαρκομήσουν τὰ στοιχειά, οἱ βρύσες θὰ θολώσουν,
 καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ, ὅπου περνᾷ δροσαῶτο,
 θὰ ξεψυχῆσῃ, θὰ σβηστῇ, θὰ ρίξῃ τὰ φτερά του,
 γιὰ νὰ μὴ πάρη τὴ βοή ἄθελα καὶ τὴ φέρῃ
 καὶ τὴνε μάθη ὁ Ὀλυμπος καὶ τὴν ἀκούσῃ ὁ Πίνδος,
 καὶ λιώσουνε τὰ χιόνια τους καὶ ξεραθοῦν οἱ λόγγοι.
 Τρέχα, παιδί μου, γλήγορα, τρέχα ψηλά στὴ ράχη
 καὶ ρίξε τὸ τουφέκι μου. Στὸν ὕπνο μου ἐπάνω
 θέλω γιὰ ὕστερη φορὰ ν' ἀκούσω τὴ βοή σου.

Ἐτρεξε τὸ κλεφτόπουλο σὰν νάτανε ζαρκάδι
 ψηλά στὴ ράχη τοῦ βουνοῦ καὶ τρεῖς φορές φωνάζει :
 «Ὁ Γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ Γέρο-Δῆμος πάει !»
 Κ' ἐκεῖ που ἀντιβοοῦσανε οἱ βράχοι, τὰ λαγκαδία,
 ρίχνει τὴν πρώτη τουφεκιά, κ' ἔπειτα δευτερώνει.
 Στὴν τρίτη καὶ τὴν ὕστερη τ' ἄξο τὸ καριοφίλι
 βροντᾷ, μουγκρίζει σὰν θεριό, τὰ σωθικά του ἀνοίγει,
 φεύγει ἀπ' τὰ χέρια, σέρνεται στὸ χῶμα λαβωμένο,
 πέφτει ἀπ' τοῦ βράχου τὸ κρεμό, χάνεται, πάει, πάει...

Ἄκουσ' ὁ Δῆμος τὴ βοή μὲς στὸν βαθὺ τὸν ὕπνο,
 τ' ἀγνό του χεῖλι ἐγέλασε, ἐσταύρωσε τὰ χέρια...
 Ὁ Γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ Γέρο Δῆμος πάει. []

Ὁ Σαμουήλ

— Καλόγερε, τί καρτερεῖς κλεισμένος μὲς στὸ Κούγκι ;
 Πέντε νομάτοι σόμειναν - κ' ἐκεῖνοι λαβωμένοι !
 Κ' εἶναι χιλιάδες οἱ ἐχθροὶ ποὺ σ' ἔχουνε ζωσμένον !
 Ἔλα νὰ δώσης τὰ κλειδιά, πέσε νὰ προσκυνήσης,
 κι ἀφέντης ὁ Βελήπαπας δεσπότη θὰ σὲ κάμῃ.

Ἐτζί ψηλά ἀπο το βουνὸ φωνάζει ὁ Πήλιο Γκούσης.

Κλεισμένος μὲς στὴν ἐκκλησιά βρίσκειτ' ὁ Σαμουήλης,
 κι ἀγέρας παίρνει τὴ φωνὴ τοῦ Πήλιου τοῦ προδότη.

Χωρὶς ψαλμοὺς καὶ θυμιατά, χωρὶς φωτοχυσία,
 γονατισμένοι, σκυθρωποί, μπρὸς στὴν Ὁραία Πύλη,
 πέντε Σουλιῶτες στέκονται μὲ τὸ κεφάλι κάτω.
 Βουβοί, δὲν ἀνασαίνουνε· καὶ βλέπεις κάπου-κάπου
 ὅπου ἓνα χέρι σκάνεται καὶ κάνει τὸ σταυρό του.

Ἀκίνητα στὸ μάρμαρο σέρνονται τὰ σπαθιά τους,
 σπαθιά ποὺ τόσο ἐδούλεψαν γιὰ τὸ γλυκό τους Σούλι !

Δέ φαίνετ' ὁ καλόγερος· μόνος του στ' ἅγιο Βῆμα
 προσεύχετο κ' ἐτοίμαζε τὴ μυστικὴ θυσία.

Σφιχτά-σφιχτά στὰ χέρια του ἐβάστα τὸ Ποτήρι
καὶ μύρια λόγι' ἀπόκρυφα ἔλεγε τοῦ Θεοῦ του.

Τὰ μάτια, κατακόκκινα ἀπ' τὲς πολλές ἀγρύπνιες,
ἐκοίταζαν ἀκίνητα τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα.

Τί θάλασσα πού κύματα ἔχει κρυφές ἐλπίδες!..

Σιγᾶτε, βρόντοι τουφεκιῶν, πάψτε, φωνές πολέμου,
κι ὁ Σαμουήλ τὴν ὕστερη τὴν κοινωνιὰ θὰ πάρῃ.

Κ' ἐκεῖ πού κοιτάζ' ὁ παπὰς τὴ Σάρκα τοῦ Θεοῦ του,
ἐκύλησ' ἀπ' τὰ μάτια του στοῦ ποτηριοῦ τὰ σπλάγγνα
σὰν τὴ δροσοῦλα διάφανο κρυφά-κρυφά ἓνα δάκρυ.

— Θεέ μου καὶ πατέρα μου, θαμμένος ἐδωμέσα
ἐδίψασα. Χωρὶς νερὸ ἢ θεία κοινωνιὰ σου
θὰ ἔμην' ἀτελείωτη. Δέξου, γλυκέ μου Πλάστη,
αὐτὸ τὸ μαῦρο δάκρυ μου, μὴ τὸ καταφρονέσης·
ἀμόλυντο καὶ καθαρὸ βγαίν' ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια·
δέξου το, Πλάστη, δέξου το, ἄλλο νερὸ δὲν ἔχω.

Ἦτανε ἥλιος κ' ἔλαμψε τὸ ἱερὸ τὸ σκεῦος.

Τὸ αἷμα ἐξεστάθηκε, ἄχνισε, ζωντανεύει.

Ἀναγαλλιάζει ὁ Σαμουήλ πού εἶδε τὴ θεία χάρη
καὶ τρέμοντας ἀγκάλιασε τὸ θεϊκὸ ποτήρι
καὶ τόσφιξε στὰ χεῖλη του κι ἄκουσε πού χτυποῦσε,
σὰν νάτανε λαχταριστὴ καρδιά, ζωὴ γιομάτη.

Ἀνοίγ' ἡ Πύλη τοῦ Ἱεροῦ, σκύφτουν τὰ παλληκάρια·
τ' ἀνδρειωμένα μέτωπα τὸ μάρμαρο χτυπᾶνε,
καὶ καρτεροῦν ἀκίνητα τοῦ γέροντα τὰ λόγια.

Ἐπρόβαλ' ὁ καλόγερος. Τὸ πρόσωπό του φέγγει
σὰ χιονισμένη κορυφή στοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη.

Στὰ λαβωμένα χέρια του βαστοῦσ' ἓνα βαρέλι
πόκλειε μέσα θάνατο, φωτιά κι ἀπελπισία.

Ἐκεῖνο μόνο τόμεινε, ἐκεῖνο μόνο φθάνει.

Ἐμπρὸς στὴν Πύλη τοῦ Ἱεροῦ μονάχος του τὸ στένει
καὶ τρεῖς φορές τὸ βλόγησε καὶ τρεῖς φορές τὸ φχέται.
Σὰν νάταν Ἄγια Τράπεζα, σὰν νάταν Ἀρτοφόρι
ἐπίθωσ' ὁ καλόγηρος ἐπάνω τὸ ποτήρι,
καὶ σιωπηλὸς κι ἀτάραχος ἄναψε θειαφοκέρι.

Τὰ γόνατά του ἐχτύπησαν ὀρμητικὰ τὴν πλάκα,
ἐσήκωσε τὰ χέρια του, τὸ πρόσωπό του ἀνάφτει,
κ' οἱ πέντε τὸν ἐκοίταζαν βουβοὶ μέσα στὰ μάτια.

ΔΕΗΣΙΣ

Πατέρα μου, σ' ἐδούλεψα
πιστὰ σαράντα χρόνια,
καὶ τώρα στὰ γεράματα
μοῦ δίνεις κατηφρόνια!
Τὸ θέλημά σου ἄς γενῇ!
Λυπήσου μας, σπλαγχνίσου
καὶ πᾶψε τὴν ὀργή σου!

Σ' ἐσένα, σὰν ὄρφανεψα,
ἔδωκα τὴν ψυχὴ μου,
τὸ Σούλι μου τ' ἀγκάλιασα
στὸν κόσμο γιὰ παιδί μου...
Τώρα τὸ Σούλι τόχασα...
Ἦλθ' ἡ στερνὴ μου μέρα -
θάλθω σ' ἐσέ, Πατέρα.

→

Μέτρησε πόσοι ἐμείναμε !
Οἱ ἄλλοι πεθαμένοι
μὲς στὰ λαγκαδιά σέρνονται
νεκροὶ καὶ λαβωμένοι !
Ἄταφ' ἀμοιρολόγητα
σέπονται τὰ κουφάρια
στοῦ λόγγου τὰ χορτάρια.

ἽΡνια καὶ λύκοι ἐχόρτασαν
τὰ μαῦρα κρέατά μας.
Συχώρεσε, συχώρεσε,
Πλάστη, τὰ κρίματά μας !
Καὶ τώρα πού θά νάλθωμε
κ' ἡμεῖς στὴν ἀγκαλιά σου,
δέξου μας σὰν παιδιά σου !

Καὶ κοίταξε τὰ χέρια μας
τώρα σ' ἐσὲ σκωμένα
πῶς εἶν' ἀπὸ τὸ ἄπιστο
τὸ αἶμα λερωμένα,
κ' εὐχαριστήσου, Πλάστη μου,
καὶ πές : «— Εὐλογημένοι,
πιστοὶ μου ἀνδρειωμένοι.»

Τώρα τὸ Σούλι ἀπέθανε·
δὲν ἐμειν' ἓνα χέρι
πού νά μπορῆ στὰ δάχτυλα
νά σφίξη τὸ μαχαίρι.
Πατέρα παντοδύναμε,
γενοῦ σ' ἐμᾶς πατρίδα,
ἄλλη δὲν ἔχω ἐλπίδα.

Καὶ τώρα, τώρα π' ἄκουσες
τὸν πόνο, τὸν καημό μας,
δέξου μας καὶ θ' ἀφήσωμε
τὸ Σούλι τὸ γλυκό μας.
Τὸ Σούλι — ἄχ ! πῶς τόχασα ! —
ψυχὴ μου, μὴ δακρύσης,
εἶν' ὥρα νὰ τ' ἀφήσης !

Κι ἀπλώνοντας τὰ χέρια του στοὺς πέντε του συντρόφους :

— Θεέ μου, πολυέλεε,
τώρα πού θαν' ἀφήσω
τὸν κόσμο καὶ στὸν ἴσκιό σου
θάλθ' ὁ φτωχὸς νὰ ζήσω,
μιὰ χάρη θέλω, Πλάστη μου :
τὰ πέντε τὰ παιδιά μου
νά τάχω συντροφιά μου !

Ἐκεῖ ψηλὰ στὸ θρόνο σου,
στὴν τόση βασιλεία,
δῶσε σ' ἐμᾶς τοὺς δύστυχους
μικρὴ μιὰ κατοικία,
νά μοιάζη μὲ τὸ Σούλι μας,
καὶ δῶσε μου ἓνα βράχο
κ' ἐκεῖ τὸ Κούγκι νάχω.

Χῶμα στὸ Σούλι ἐλεύθερο
γιὰ νὰ ταφῶ δέ μένει·
ἐλέησόν με, Πλάστη μου,
συχώρεσε νὰ γένη
τὸ Κούγκι μου ἡ ἐκκλησιά,
τὸ Ἱερό σου Βῆμα
τοῦ Σαμουήλ τὸ μνήμα.

Ἐδῶ ποδάρι ἄπιστο
ποτέ δὲ θά τολμήση
(ποτέ ! τὸ εἶπα, τ' ὠρκισα)
τὸ Κούγκι νὰ πατήση.
Μαζί μου παίρνω τὰ κλειδιά,
Πλάστη μου, δὲν τ' ἀφήνω,
οὔτε σ' ἐσὲ τὰ δίνω !

Ἐκεῖ ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
νά τὰ φορῆ στὴ μέση
ὁ Σαμουήλ ὁ δοῦλος σου
θά σὲ παρακαλέση.
Πατέρα μου, μὴ πειραχθῆς,
κάμε μου αὐτὴ τὴ χάρη
ἄλλος νὰ μὴ τὰ πάρη !

Τ' ἀνάθρεψα στὸν κόρφο μου -
γιὰ ἰδέ τα, τὰ καημένα,
ἄλλοτε δὲν ἀγάπησαν
παρὰ ἐσὲ κ' ἐμένα.
Παιδιά μου, μὴ δειλιάζετε,
νάχετε τὴν εὐχὴ μου,
θά ζήσετε μαζί μου !

Σταλαματιά, σταλαματιά τὰ δάκρυά τους πέφτουν
κ' ἡ πλάκα πού τὰ δέχεται ραγίζεται καὶ τρίζει.
Παράπονο τοὺς ἔπιασεν, ἔχι θανάτου φόβος,
καὶ κλαίοντας ὁ Σαμουήλ, εἰς τόνα του τὸ χέρι
τὸ ἱερό Ποτήρι του καὶ στ' ἄλλο τὴ λαβίδα,
ἀρχίνησε τὴν κοινωνιά τοῦ Πλάστη νὰ μεράζη...

Ὁ πρῶτος ἐμετάλαβε, μεταλαβαίνει κι ἄλλος,
τὴν ἔδωσε στὸν τρίτονε, κι ὁ τέταρτος τὴν παίρνει,
καὶ φθάνει ὡς τὸν ὕστερο καὶ τοῦ τῆνε προσφέρει.
Κ' ἐκεῖ πού ἔψαλλ' ὁ παπᾶς μὲ τὴ γλυκεῖα φωνή του
τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ / σήμερον Ὑιὲ Θεοῦ,
φωνές ἀκούονται, χτυπιές, ἀλαλαγμός, ἀντάρα.
Πλακώσανε οἱ ἄπιστοι! Καλόγερε, τί κάνεις ;..

Ἐσήκωσε τὰ μάτια του ὁ Σαμουὴλ στὸν κρότο
καὶ στάζ' ἀπ' τὴ λαβίδα του ἐπάνω στὸ βαρέλι
μὰ φλογερὴ σταλαματιὰ ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὸ γαῖμα...

Ἀστροπελέκια ἐπέσανε, βροντάει ὁ κόσμος ὅλος,
λάμπει στὰ γνέφ' ἡ ἐκκλησιά, λάμπει τὸ μαῦρο Κούγκι!
Τί φοβερὴ κεροδοσὰ πόλαβε στὴ θανά του
τὸ Σούλι τὸ κακότυχο, καὶ τί καπνὸ λιβάνι!..

Ἀνέβαινε στὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ παπᾶ τὸ ράσο
κι ἀπλώθηκε κι ἀπλώθηκε σὰν τρομερὴ μαυρίλα,
σὰ σύγνεφο κατὰμαυρο κ' ἐθόλωσε τὸν ἥλιο.
Κ' ἐνῶ τ' ἀνέβαζ' ὁ καπνός, κ' ἐνῶ τὸ συνεπαίρνη,
τὸ ράσο πάντ' ἀρμένιζε κ' ἐδιάβαινε σὰ Χάρος'
κ' ἐκεῖθεν ὁπού διάβηκε ὁ φλογερός του ἴσκιος,
σὰν νάταν μυστικὴ φωτιὰ ἐρρόγγισε τὸ λόγγο.
Καὶ μὲ τὲς πρῶτες ἀστραψές καὶ μὲ τὰ πρωτοβρόχια
χλωρὸ χορτάρι φύτρωσε, δάφνες, ἐλιές, μυρτούλες,
ἐλπίδες, νίκες καὶ σφαγές, χαρὲς κ' ἐλευθερία.

Στὸν ἀνδριάντα Γρηγορίου τοῦ Ε'

Πῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος ;.. Ποῦ τρέχει ὁ λογισμός σου,
τὰ φτερωτά σου τὰ ὄνειρα ;.. Γιατί στὸ μέτωπό σου
νὰ μὴ φυτρώνουν, γέροντα, τόσες χρυσὲς ἀχτῖδες,
ὅσες μᾶς δίδ' ἡ ὄψη σου παρηγοριές κ' ἐλπίδες ;..
Γιατί στὰ οὐράνια χεῖλη σου νὰ μὴ γλυκοχαράζῃ,
πατέρα, ἓνα χαμόγελο ;.. Γιατί νὰ μὴ σπαράζῃ
μέσα στὰ στήθη σου ἡ καρδιά, καὶ πῶς στὸ βλέφαρό σου
οὔτ' ἓνα δάκρυ ἐπρόβαλε, οὔτ' ἔλαμψε τὸ φῶς σου ;..

Ὀλόγυρά σου τὰ βουνὰ κ' οἱ λόγγοι στολισμένοι
τὸ λυτρωτὴ τους χαιρετοῦν... Ἡ θάλασσα ἀγριωμένη
ἀπὸ μακρὰ σὲ γνώρισε καὶ μ' ἀφρισμένο στόμα
φιλεῖ, πατέρα μου γλυκέ, τὸ ἐλεύθερο τὸ χῶμα,
πού σὲ κρατεῖ στὰ σπλάχνα του... Θυμᾶται τὴν ἡμέρα,
ὅπου κι αὐτὴ στὸν κόρφο τῆς, σὰν τρυφερὴ μητέρα,
πατέρα μου, σ' ἐδέχθηκε... Θυμᾶται στὸ λαιμό σου
τὸ ματωμένο τὸ σχοινί, καὶ στ' ἅγιο πρόσωπό σου
τ' ἄτιμα τὰ ραπίσματα.., τὸ βόγγο.., τὴ λαχτάρα..,
τοῦ κόσμου τὴν ποδοβολή..- θυμᾶται τὴν ἀντάρα..,
τὴν πέτρα πού σου ἐκρέμασαν.., τὴ γύμνια τοῦ νεκροῦ σου..,
τὸ φοβερό το ἀνάβρασμα τοῦ καταποντισμοῦ σου..
Δὲν ἐλησμόνησε τὴ γῆ πού σόγινε πατρίδα,
οὔτε τὸ χέρι που εὐσπλαχνο μ' ὀλόχρυση χλαμύδα
τὴ σάρκα σου ἐσαβάνωσε τὴ θαλασσοδαρμένη,
ὅταν, πατέρα μου, ἄκαρδοι, γονατισμέν' οἱ ξένοι

τὸ αἷμα σου ἔγλυφαν κρυφὰ στὰ νύχια τοῦ φονιά σου...
 Τώρα σὲ βλέπει γίγαντα, πατέρα, ἢ θάλασσά σου...
 Τὸ λείψανό σου τὸ φτωχό, τὸ ποδοπατημένο,
 τ' ἀνάστησε ἡ ἀγάπη μας, κ' ἐδῶ μαρμαρωμένο
 θὰ στέκη ὀλόρθο, ἀκλόνητο κ' αἰώνιο θὰ νὰ ζήσει,
 νάναι φοβέρα ἀδιάκοπη σ' Ἀνατολή καὶ Δύση...

Πενήντα χρόνοι ἐπέρασαν σὰν νάτανε μιά μέρα!..
 Για σὰς πού εἴσθε ἀθάνατοι φεύγουν γλυκειές, πατέρα,
 πετοῦν οἱ ὥρες ἄμετρες στοῦ τάφου τὸ λιμάνι...
 Για μᾶς., καὶ μόνη μιά στιγμή ἀρκεῖ νὰ μᾶς μαράνη...
 Πενήντα χρόνοι ἐπέρασαν κι ἀκόμ' ἡ ἀνατριχίλα
 βαθιὰ μᾶς βόσκει τὴν καρδιά... Μὲ τὰ χλωρὰ τὰ φύλλα
 ἀνθοβολεῖ κι ὁ τάφος σου, καὶ στὸ μνημόσυνό σου
 ὑψώνεται στὸν οὐρανὸ τὸ νεκρολίβανό σου
 μὲ τῶν ἀνθῶν τὴ μυρωδιά καὶ μὲ τὸ καρδιοχτύπι
 τοῦ κόσμου που ἐζωντάνεψες... Γέροντα, τί σου λείπει;..
 Πῶς μᾶς θωρεῖς, ἀκίνητος;.. Ποῦ τρέχει ὁ λογισμός σου;..
 Ποιὸς εἶν' ὁ πόθος σου ὁ κρυφὸς καὶ ποιὸ τὸ μυστικὸ σου;..

Εἶχαν ξυπνήσει ἀνέλπιστα οἱ νεκρωμένοι δούλοι
 κι ἀπὸ τὸ γέρο Δούναβι ὡς τ' ἄγριο Κακοσοῦλι
 ἔβραζε γῆ καὶ θάλασσα... Σεισμός, φωτιά, τρομάρα,
 σπαθὶ καὶ ψυχομάχημα καὶ δάκρυ καὶ κατάρα...
 Ἐβρόντων κι ἄστραφταν παντοῦ τὰ κλέφτικα λημέρια...
 Γοργὰ τοῦ Χάρου ἐθέριζαν τ' ἀχόρταγα τὰ χέρια,
 κ' ἦτον ὁ πόλεμος χαρά, τὰ φονικά παιγνίδια...
 Μεμιᾶς θολώνουν τοῦ Ὀλυμποῦ τὰ χιονισμένα φρύδια
 καὶ μαῦρα νέφη ἀπλώνονται στοῦ Κίσαβου τὴ ράχη...
 Ἐνατριχιάζουν τὰ κλαριά καὶ τὰ νερά κ' οἱ βράχοι,
 μένουν παράλυτα, νεκρά, σὰ νάχε διαπεράσει
 κρυφὸ μαχαίρι αὐτὴν τὴ γῆ κ' ἐσκότωσε τὴν πλάση...

...Εἶχε προβάλει ἀπὸ μακρὰ πουλὶ κυνηγημένο
 σὰ σύγνεφο μὲ τὸ βοριά καὶ μαυροφορεμένο
 σκοτεΐδισε τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ πλατιά φτερά του
 καὶ μὲ φωνὴ που ἐξέσχιζε σκληρὰ τὰ σωθικά του
 ἐρρέκαζε κ' ἐβρόντησε: «— Χτυπάτε, πολεμάρχοι!
 Ἄπ' ἄκρη σ' ἄκρη ὁ χαλασμός..- κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!»

Τοῦ μυστικοῦ διαλαλητῆ πέφτει στὴ γῆ, στὸ κῦμα,
 τὸ φλογερὸ τὸ μήνυμα, κι ἀπὸ ἓνα τέτοιο κρῖμα
 ἐφύτρωσε ἄσβεστη φωτιά καὶ μὲ τὴ δύναμή σου
 ἐθέριεψε, ἐζωντάνεψε τ' ἄτιμο τὸ σχοινί σου
 κ' ἔγινε φίδι φτερωτὸ στὸν κόρφο τοῦ φονιά σου...
 Καλόγερε, πῶς δὲν ξυπνᾶς νὰ ἰδῆς τὰ θαύματά σου;..
 Ἐναστυλώνεται ὁ Μοριάς., ἡ Ρούμελη μουγκρίζει...
 ἰδρώνουν αἷμα τὰ βουνά, τὸ δάκρυ πλημμυρίζει...
 παντοῦ παράπονο βαθὺ κι ἀλαλαγμοὶ καὶ θρῆνοι...
 Διαβαίνει μαῦρ' ἡ ἔνοιξη... Τὰ ρόδα μας, οἱ κρίνοι
 λησμονημένοι τήκονται καὶ τὰ πουλιά σκιασμένα
 ἀφήνουν ἔρμη τὴ φωλιά καὶ φεύγουνε στὰ ξένα...
 Στοῦ Γερμανοῦ τὸ μέτωπο κρυφὰ γλυκοχαράζει

τοῦ Γένους τὸ ξημέρωμα..- πᾶσα ματιά του σφάζει!..
 Διωγμέν' ἀπὸ τὸν Κάλαμο, μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα,
 χιλιάδες γυναικόπαιδα δὲ βρίσκουν φοῦχτα χῶμα
 νὰ μείνουν ἀκυνήγητα..- κι ὁ Χάρος δεκατίζει!..
 Ρυάζεται ὁ Βάλτος, σὰ θεριὸ τῆ χαίτη του ἀνεμίζει...
 Φλόγα παντοῦ καὶ σίδρο..- δὲ θ' ἀπομείνη λόθρα!..
 Στὴν Κιάφα νεκρανάσταση.., στοῦ Πέτα καταβόθρα...
 Πέτρα δὲ μένει ἀσάλευτη, κλαρι χωρὶς κρεμάλα...
 Ἐρμιά καὶ ξεθεμέλιωμα στὴν Τρίπολη, στοῦ Λάλα...
 Κι ὅταν τὸ χέρι ἐχόρταινε κ' ἔπεφε στομωμένο
 νὰ ἀνασάνη τὸ σπαθὶ στὴ θήκη ξαπλωμένο,
 ἐφώναζε ὁ ἀντίλαλος: «— Χτυπᾶτε, πολεμάρχοι!
 Ἄπ' ἄκρη σ' ἄκρη ὁ χαλασμός..- κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!»
 Φρυμάζουν τὰ Καλάβρυτα.., καπνίζει τὸ Ζητούνι...
 κ' ἡ Μάνη ἢ ἀνυπόταχτη τεντώνει τὸ ρουθούνη
 σὰν τὸ καθάριο τ' ἄλογο νὰ μυρισθῆ τ' ἀγέρι
 ποὺ ταχυδρόμος τ' οὐρανοῦ μὲ τὰ φτερά του φέρει
 τοῦ Διακού τῆ σπιθοβολὴ καὶ τὴν ἀναλαμπή του...
 Ὁ γιὸς τ' Ἀνδρούτσου στὴ Γραβιά στυλῶνει τὸ κορμὶ του,
 κ' ἐπάνω του, σὰν νάτανε θεόχτιστο κοτρῶνη,
 συντριβεται ἢ Ἀρβανιτιά μὲ τὸν Ὁμὲρ Βρωῶνη...
 Φεγγόβολοῦν τὰ πέλαγα στὴν Τένεδο, στὴ Σάμο,
 καὶ κάθε κύμα πόρχεται νὰ ξαπλωθῆ στὸν ἄμμο,
 ξερονῶντας αἶμα καὶ φωτιά, φωνάζει: «— Πολεμάρχοι!
 Ἐκδίκηση ἀσπλαχνη παντοῦ!.. Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!»

Τὸ Σούλι το ἀνυπόμονο ψηλὰ στὸ Καρπενήσι
 τοῦ Βότζαρή του τὴν ψυχὴ γιὰ νὰ σὲ προσκυνήση
 σοῦ στέλνει αἱματοστάλαχτη... Στὸν τάφο του κλεισμένο
 τὸ Μισολόγγι σκέλεθρο, γυμνὸ, ξεσαρκωμένο,
 δέν παραδίνει τ' ἄρματα, δὲ γέρνει τὸ κεφάλι...
 Κρατεῖ γιὰ νεκροθάφτη του τὸ Χρῆστο τὸν Καψάλη,
 τὸ ράσο τοῦ δεσπότη του φορεῖ γιὰ σάβανό του,
 καὶ φλογερὸ μετέωρο πετᾶ στὸν οὐρανὸ του
 καὶ θάφτεται ὀλοζώντανο!.. Στὸ διάβα του τρομάζουν
 τ' ἀστέρια ποὺ τὸ κοίταζαν καὶ ταπεινὰ μεριάζουν...
 Κλαρὶ δὲ φαίνεται χλωρό, καὶ τὸ στερνὸ χορτάρι,
 πόμενε ἀκόμα πράσινο, τ' ἀράπικο ποδάρι
 τὸ μάρανε, τὸ σκότωσε..- χορτάσαν οἱ κοράκοι!..
 Στὴ Ράχωβα, στὸ Δίστομο μὲ τὸν Καραϊσκάκη
 ἀδελφωμένο πολεμᾷ τῆς Λιάκουρας τὸ χιόνι..,
 θερίζει τ' ἀσπλαχνὸ σπαθὶ κι ὁ πάγος σαβανώνει...
 Πλαταίνει πάντα ἢ ἐρημιὰ καὶ τὸ σχοινὶ σου σφίγγει
 τοῦ λύκου μας τοῦ ἐφτάψυχου τ' ἀχόρταγο λαρύγγι...
 Ὁ κόσμος ἀνταριάζεται... Καὶ τὰ σκυλόδοντά του
 ξερριζωμένα πνίγονται μὲ τὰ ρυασίματά του
 στοῦ Ναβαρίνου τὰ νερά, καὶ φεύγει..- ἀνάθεμά τον!
 Ἐσοκρόπισαν τὰ σύγγεφα μὲ τ' ἀστραπόβροντά των
 καὶ κούφια ἀπέμεινε ἡ βοή τοῦ μαύρου καταρράχτη...

Μ' αὐτά.., μ' αὐτά τὰ κόκκαλα, τὰ τρίμματα, τὴ στάχτη
 ἐχτίσαμε, πατέρα μου, τὴ φτωχικὴ φωλιά μας,
 κ' ἐκεῖθ' ἐφύτρωσε ἡ μυρτιά καὶ τὰ δαφνόκλαρά μας.

π' ἄνθοβολοῦν τριγύρω σου... Γιατί τὰ δάχτυλά σου,
ἀκίνητα δέν εὐλογοῦν τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ σου ;
Στ' ἀνδρειωμένα σπλάχνα σου, μακρ' ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα
ἐρρίζωσε τόσο βαθιὰ τοῦ Χάρου ἢ φαρμακάδα,
π' οὔτε τοῦ Ρήγα ἢ συντροφιά, καλόγερε, δέ φθάνει
τὰ σφραγισμένα χεῖλη σου ν' ἀνοίξη, νὰ γλυκάνη ;..
Οὔτε τὸ φῶς το ἀκοίμητο, πού στὸ πλευρό σου χύνει
αὐτό μας τὸ περήφανο, τὸ φλογερὸ καμίνι ;..
Οὔτε τὰ δέντρα, τὰ πουλιά, τὰ πράσινα χορτάρια ;..
Οὔτε τὰ βασιλόπουλα, τοῦ θρόνου μας βλαστάρια,
πού θάρχωνται νὰ χαιρετοῦν τοῦ Ποιητῆ τὴ λύρα,
καὶ νὰ ρωτοῦν πῶς ἔγινε τὸ ράσο σου πορφύρα ;..
Τί θέλεις, γέροντ' ἀπὸ μᾶς ;.. Δέ νιώθεις μιὰ ματιὰ σου
πόσες θα ἐφλόγιζε καρδιές κι ἀπὸ τὰ σωθικά σου
πόση θα ἐβλάστανε ζωή ;.. Πῶς δέν ξυπνάς, πατέρα ;..
Δέ φέγγει μὲς στὸ μνήμα σου οὔτε μιὰ τέτοια μέρα ;..

Τὸ μάρμαρο μένει βουβό... Καὶ θανα μείνη ἀκόμα,
ποιός ξέρει ὡς πότε ἀμίλητο τὸ νεκρικό του στόμα !..
Κοιμᾶται κι ὄνειρεύεται... Καὶ τότε θὰ ξυπνήση,
ὅταν στὰ δάση, στὰ βουνά, στὰ πέλαγα βροντήση,
τὸ φοβερό μας κήρυγμα : «— Χτυπάτε, πολεμάρχοι !..
Μὴ λησμονῆτε τὸ σχοινί, παιδιὰ, τοῦ Πατριάρχου !»

[Ἀποσπασματικά]

Τί φιλή πού 'ταν ἐκεῖνο ! Ἔχει μέσα του κρυμμένη
τὴ στιγμή πού τὸν ἐπάνω μὲ τὸν κάτω κόσμο δένει.
Ἔχει μέσα του τὸ σχῶριο, τὸ τρισάγιο, τὸ λιβάνι,
τὸ λουλούδι πού βλαστάνει
εἰς τὴ χέρσα γῆ τοῦ τάφου ! Ἔχει μέσα τὴν ἐλπίδα,
τ' ὄνειρο τοῦ πεθαμένου, τὸ κιβούρι, τὴ σανίδα,
πού μᾶς κάνει κι ἀναπλέμε μέσα στο ἄβαθο τὸ μνήμα,
μὲς στου ἀπέραντου τοῦ χρόνου τὸ κατάμαυρο τὸ κῦμα.
(Ἡ Κυρα-Φροσύνη)

ΤΑΚΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣ.ΩΤΗΣ

Μικρὸ μνημεῖο στὸ δυτικὸ ἄνεμο

Ὡὰ σοῦ χρειάζονταν ἓνας μανδύας φλογερός,
γιὰ νὰ μπορῆς νὰ κρύβης τοὺς ἐξάισιους δισταγμούς σοι
Ὡὰ σοῦ χρειάζονταν ἓνα πυρρόξανθο ἄλογο,
γιὰ νὰ βυθίζης τὴ μουσικὴ χαίτη σου μέσα στὴ θύελλα των τρυπικων.
Ὡὰ σοῦ χρειάζονταν ἓνα σπαθὶ μ' ὅλες τίς λάμπεις τῶν ἀστερισμῶν,
γιὰ νὰ μπορῆς τὴ νύχτα νὰ εἰσχωρῆς στὰ ἐφιαλτικὰ ὄνειρά μας,
γιὰ νὰ μπορῆς τὴ χαραυγὴ ν' ἀνοίγης τὰ παράθυρα
καὶ νὰ φυτεύης ἄνθη πορτοκαλιάς μέσα στὰ μάτια μας.
Ἐσύ, πού στεφανώνεις τ' ἀνάκτορα καὶ τίς πυρκαγιές,
πού στεγνώνεις τὰ δάκρυα καὶ τὰ ποτάμια,
πού ἀνακαλύπτεις πορφυρὲς χορεύτριες μέσα στὰ τόξα τοῦ καπνοῦ,
πού ὀριμάζεις τὴν ὁμορφιά τῶν παιδιῶν

βαθαίνοντας τὸ βλέμμα τους μὲ τὴν ὀδύνη μιᾶς προσδοκίας,
 λυπήσου τὴν ἐρημικὴ κι ἄγονη πέτρα,
 γιατί κι αὐτὴ ἀκόμα ἀπὸ τὴν πνοή σου ἔχει ζεστὴ καρδιά,
 κάμε νὰ παρηγορηθῆ τὸ ἀπλοϊκὸ κορίτσι,
 ποὺ ὀλομόναχο μ' ἕνα λυχνάρι μαζεὺει φρύγανα μέσα στὸ δάσος,
 γιατί τὰ χεῖλη του ἔχουν βαφῆ μὲ τὸ γαλάζιο αἶμα τῆς Ἰριδας
 ποὺ πληγώσες στὸ πέρασμά σου | κ' εἶναι τὰ χέρια του δυὸ φωτεινὰ ρυάκια,
 βοήθησε τοὺς νεκροὺς ν' ἀνοίξουν μόνο γιὰ μιὰ στιγμή τὰ μάτια τους
 καὶ νὰ κοιτάξουν, | κ' ὕστερα πάλι σκέπασέ τα μ' ἕνα ρόδινο χιόνι
 γιὰ νὰ θυμῶνται λίγη ζεστασιά καὶ κάποια γήινη αἴγλη.
 Φέρνεις μαζί σου ὑάκινθους καὶ ὑπνοβατικὲς λάμψεις,
 ἀπομεσήμερα θερμά, πνιγμένους ἤχους, θρύλους μακρυνούς,
 ἀηδόνια καθρεφτίζοντας ὅλη τὴ βλάστηση τῶν οὐρανῶν.
 Μεταμορφῶνεις τίς καπνοδόχες σὲ πέτρινους ἀγγέλους,
 ποὺ φρουροῦν τὸν τρομαγμένο ὕπνο τῶν σπιτιῶν.
 Σχεδιάζεις κύκλους καὶ ρόδακες πάνω στὰ τεφρὰ τζάμια.
 Ξερρίζωνεις τὸ τραγικὸ χαμόγελο τῶν προσωπειῶν.
 Ποτίζεις τίς ρίζες μας μὲ τὴν τοξίνη τῆς νοσταλγίας.
 Ἔλα λοιπὸν καὶ φώτισε τὴν τυραννισμένη σάρκα μας,
 ξέσχισε τοὺς πικροὺς φλοιούς τῶν δέντρων,
 πυρπόλησε τὰ βλέφαρα ὄλων τῶν πουλιῶν,
 ἢ στόλισέ τα μὲ νυχτερινούς ἀχάτες,
 σκόρπισε θειάφια χρώματα μὲς σ' ὅλα τὰ κρεββάτια,
 γιὰ νὰ μὴν κρύβονται οἱ γυναῖκες τυλιγμένες στὰ σεντόνια τους
 ἀλλὰ νὰ βγοῦν γυμνὲς ἔξω στὴ γῆ καὶ νὰ καρποφορήσουν,
 νὰ πλημμυρίσουν χλωρασιά τὰ στήθη τους καὶ ἥλιο,
 ν' ἀνθίσουν κάτω ἀπὸ τὸ δέρμα τους τὰ νεογέννητα ρόδα.

Μὴν πῆς ποτέ σου...

Μὴν πῆς ποτέ σου δέν εἶν' ὁμορφὴ ἢ ζωή, | ὅταν θὰ δῆς τὸ φῶς νὰ χαμηλώνη, |
 ὅταν τὰ φύλλα τὰ ξερὰ θὰ πέφτουνε στὰ πόδια σου | κι ὅλα τὰ σήμαντρα θὰ χαιρε-
 τοῦν τοὺς ἴσκιους. | Μὴν πῆς δέν εἶναι ὁμορφὴ ἢ ζωή.

Ὁ λόφος θὰ ντυθῆ μὲ τῶν ματιῶν σου τὴν ἀχλύ, | τὰ χέρια θ' ἀγκαλιάζουνη τὴν
 ἐπιτύμβια στήλη, | καὶ τῆς φωνῆς σου τὸ πουλί θὰ μένη πάντα σταυρωμένο. | Ὅμως
 μὴν πῆς δέν εἶναι ὁμορφὴ ἢ ζωή.

Τῆς μέρας οἱ ἤχοι δὲ θὰ φτάνουν ὡς τὰ χεῖλη σου τὰ ὠχρά, | οὔτε οἱ ἀνοίξεις
 πιά θὰ τραγουδοῦν κάτω ἀπ' τὰ βλέφαρά σου, | μόνο ἕνα σύννεφο καμμιὰ φορὰ θὰ σὲ
 δροσίζη τὴν αὐγὴ | κ' ἕνα λουλούδι θὰ πενθῆ μετέωρο τῆ σιωπῆ σου.

Χρόνια καὶ χρόνια θὰ περάσουνε, μὰ ἐσὺ νὰ μὴ ζητήσης | τὸ χρῶμα σου νὰ ξα-
 ναδῆς μὲς στῶν ἀγγέλων τὸ σκίῳφως, | μὴ λησμονήσης τ' ἄσπρα τριαντάφυλλα, | μὴν
 ἀμελήσης τ' οὐρανοῦ τῆ γύρη, | μὴν πῆς δέν εἶναι ὁμορφὴ ἢ ζωή.

Τὴν ἀκατάλυτη μοῖρα τῆς πείρας μὴ φθονήσης, | τ' ἄσπιλα μάρμαρα, τὴν παγω-
 μένη στάλα, | τὴν ἀφθιτὴ, ποὺ κρέμεται ἀπ' τὸ δέντρο τοῦ καιροῦ, | οὔτε ἕνα ὄνομα
 γυμνὸ καὶ πικραμένο σὰν τὸν ὕπνο σου.

Μόνο κατέβα πιὸ βαθιά, πολὺ βαθιά, μέσα στὴν κοίτη | τῆς γῆς, ὅπου ξαπλώνου-
 νε τίς ρίζες τους τὰ κυπαρίσσια, | ὥσπου ἢ βραδιά νὰ γείρη ἀτάραχη νὰ ἐμπιστευθῆ |
 τὸ πιὸ ἀπόκρυφο ἄστρο τῆς μὲς στὴν ὑγρὴ σου κρύπτη.

Κ' ὕστερα σχίσε τῆς ἀράχνης τὸν πλοκὸ ποὺ σὲ τυλίγει, | ἀνασηκώσου μὲ τὰ ὀ-
 στᾶ γεμάτα μουσικὴ, | κι ἂν εἶν' ὁ ἴσκιος σου τόσο πλατύς, τοὺς δυὸ μας νὰ σκεπά-
 ση. | Μὰ πρόσεξε μὴ γελαστῆς, μὴ λησμονήσης, | μὴν πῆς ποτέ σου δέν εἶν' ὁμορφὴ
 ἢ ζωή.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ

Τὸ συγκρότημα Λαμπράκη

ΤΟ ΤΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΕΙ, ἀλλὰ καὶ τὸ τί δὲν δημοσιεύει ἓνα ἔντυπο, μᾶς δίνει τὴ φυσιογνωμία του. Ὅπως τὸ τί ὁμολογεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ τί ἀποκρύπτει ἓνα πρόσωπο!.. *Κόρακας κοράκου μάτι*, ἐξ ἄλλου, δέ βγάξει - λείπει τὸ πανάρχαιο ἀντικονφορμιστικὸ ἔνστικτο τοῦ Λαοῦ, σ' ὄλες τὶς γλώσσες τοῦ κόσμου. Καὶ ἡ «διὰ παραλείψεων» κακοποιία εἶναι ἀπὸ αἰώνων ἢ φαρισαϊκώτερη.

Τὸ μῆνα αὐτὸ κρίνονται ἐδῶ δ ὁ «συγκροτήματα» τοῦ πανάθλιου Τύπου μας. Τάχα «ἀντίπαλα» — μόνο στὸ «ψητὸ» (στὸ κοινὸ καὶ τὴν εἴσπραξη) — τάχα «θανάσιμα ἀντιμαχόμενα» τόνα τ' ἄλλο!

Τὸ ἄρθρο ποῦ ἀκολουθεῖ δόθηκε στὸν Κόκκα, γιὰ δημοσίευση στὴν *Ἐλευθερία* του, στὶς 23 Αὐγούστου. Δὲν ἐδημοσιεύθηκε. Κι ὅμως ὑποτίθεται πῶς, ἀφοῦ «ἀντίπαλα» τὰ δυὸ μας «συγκροτήματα», κατεξοχὴν «τοῦ ἔκανε», «κουτί τοῦ ἔρχονταν» κατὰ τοῦ συν-καλλίστου Λαμπράκη.

Γιατί δὲν ἐδημοσιεύθηκε;

Ἔ, τὸ συμπέρασμα θὰ τὸ βγάλετε μόνοι.

Ἄλλωστε... ἀστράφτει! (Χρυσάφι εἶν' αὐτό!)

Οἱ 200 χῆνες τῆς Δημοκρατίας

ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΞΕΡΟΥΝ κάποτε πράγματα καὶ κατέχουν στοιχεῖα ποῦ ἀποτελοῦν ἀλήθεια «κλειδιά» τῆς πιδ κεντρικῆς ἱστορίας τοῦ Τόπου τους. Οἱ πολλοί, ἐπὶ παραδείγματι, ὅσο νοήμονες κι ἂν εἶναι — ἀλλὰ γιὰτί ἀκριβῶς δὲν εἶναι καὶ εἰδικοί γνώστες ἐνὸς τόσο βασιτικοῦ πιά παράγοντος τῆς Ἱστορίας (ἢ πλαστογραφίας τῆς Ἱστορίας) — μποροῦν νὰ πιστεῦουν πῶς ἰδέες, τάχα, καὶ θέσεις, καὶ θεωρητικοὶ ἔρωτες συνεπεῖς, κινοῦν καὶ προσδιορίζουν αὐτὴν ἢ ἐκεῖνη τὴν πολιτικὴ ἢ κοινωνικὴ πρόβαση. Κ' οἱ δημοσιογράφοι νὰ ξέρουν ἄριστα — καὶ καταλεπτῶς, καὶ συγκεκριμένα, καὶ μὲ πρόσωπα καὶ μὲ πράξεις, μὲ γεγονότα στὰ χέρια τους — πῶς ἀκριβῶς αὐτὸ κ' ἐκεῖνο τὸ βρωμερώτατο ἰδιωτικὸ συμφέρον παραγόντων τοῦ Τύπου κρατεῖ καὶ κινεῖ τὰ νήματα αὐτῶν κ' ἐκεῖνων τῶν τόσο τάχα «εὐγενικῶν» πολιτικῶν κατευθύνσεων καὶ φορέων καὶ καταστάσεων.

Οἱ δημοσιογράφοι ὅμως εἶναι, καθὼς λέγεται — καὶ πάντα πρὸς κάλυψη ἀχρει-

ότητος δυστυχῶς λέγεται — «ἐπαγγελματίες». Καί, συχνά, μὲ πολὺ δεσπόζουσα μέσα τους τὴν αἴσθησιν ἐνὸς κάκιστα ἐννοούμενου καὶ ἀποκλειστικὰ ὑπηρετούμενου προσωπικοῦ ἐπαγγελματικοῦ «συμφέροντος». Τόσο δεσπόζουσα, ὥστε νὰ ὑπερκαλύπτῃ, βεβαίως, καὶ τὴ συνείδησιν καὶ τὸ χρέος πολίτη ἐλεύθερου, καὶ ποῦ διαλέξε ὑποτίθεται — ἐλεύθερα, ἡρωικά καὶ ὑπερελεύθερα, μαχητικὰ πρωτίστως καί, πάνω ἀπ' ὅλα, γιὰ τὴν ἐλευθερία — τὸ λειτουργημὰ τοῦ ἀμύνοντος, μὲ τὴ συνεχῆ κι ἀνευνοῦχιστη διαφώτιση τῆς κοινῆς συνειδήσεως, τὴν ἐλευθερία ἴσα-ἴσα!.. Ἄλλα ἐπαγγέλματα καὶ λειτουργήματα μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἄσχετα μὲ τὴν ἐλευθερία. Τὸ δημοσιογραφικὸ δὲν μπορεῖ. Ἔτσι καὶ ὀρίζεται ἄλλωστε. Ἄρα, ὁ δημοσιογράφος εἶναι ἄχρεος ὅταν δὲν διαφωτίζει - καὶ μάλιστα ὅταν κατέχη ἐξ ἰδίων τὰ κυριώτατα τῆς παραπλανήσεως καὶ τῆς ἀνελευθερίας, μέσα ἀπὸ τὸ ἴδιο του τὸ ἐπάγγελμα, καὶ δὲν διαφωτίζει ἐπ' αὐτῶν πρωτίστως, καὶ θαρραλέα.

ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

και τὸ συγκρότημα Κόκκα

Εἶναι, φυσικά, ἡ ἔκπτωσις τοῦτο τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος. Καὶ στὸν Τόπο μας ζοῦμε, κατεξοχὴν τὶς μέρες αὐτές, τέτοιαν ἔκπτωσι. Καὶ λοιπόν, τώρα ποὺ μάλιστα χρειάζονταν, καὶ σωτήριες ἀλήθειαι θάταν, γιατί θὰ διαφώτιζαν βαθύτερα τὴν κοχλάζουσα καὶ ἀναζητούσα κοινὴ γνώμη, ὡς πρὸς τὰ πραγματικὰ ἐλαττήρια καὶ κινουῦντα καὶ προσδιορίζοντα ἐπικίνδυνα ἀντιλαϊκὰ κατευθύνσεις — ποὺ σερβίρονται, ὡστόσο, σὰν ἐκφράσεις γνήσιες τῶν πιὸ ἀγνῶν» καὶ «φιλελεύθερων» λαϊκῶν πόθων — τώρα ἴσα ἴσα οἱ ἀποκαλύψεις ἐκ μέρους δημοσιογράφων ἐν τελῶς λείπουν! Κ' ἔτσι, ἀλήθεια «ἐπερίσσευσε» τὸ ψεῦδος καὶ ἡ ἀπάτη, ποὺ κανοναρχοῦν ἀσύστολα τὰ μεγάλα δημοσιογραφικὰ «συγκροτήματα» — καί, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο, ἐκεῖνο ποὺ κι ἀπὸ παλιὰ φέρει τ' ὄνομα τοῦ κατεξοχὴν συγκροτήματος.

ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΝΑ ΕΧΩ κάποια στοιχεῖα περὶ τοῦ νεαροῦ κυρίου Λαμπράκη καὶ τοῦ ἀδίστακτου συγκροτήματός του, ποὺ εἰδοποιοῦν ἐπαρκῶς, θαρρῶ, τοὺς ἀφελεῖς, γιὰ τὸ «ποῦ τὴν πᾶν τὴν κλάρα» — καὶ ποιάν «κλάρα» ἀκριβῶς — οἱ ἐφημερίδες του, ποὺ τοὺς ποτίζουν κάθε μέρα μὲ πολιτικὸ ἀφιόνι ψευτοδημοκρατίας.

Ἄς δοῦμε ἕναν ἀπλὸ λογαριασμό:

Ἄν ὑποθέσωμε πὼς ἔχομε μιὰ κυκλοφορία 200.000 φύλλων τὴν ἡμέρα (καὶ οἱ γνῶστες ξέρουν πὼς ὁ ἀριθμὸς ποὺ δίδω εἶναι κατώτερος τοῦ πραγματικοῦ) καὶ μὲ μιὰ κυκλοφορία τῆς λαχανοφυλλάδας Ταχυδρόμος ἄλλων 15.000 φύλλων τὴν ἐβδομάδα (καὶ οἱ γνῶστες ξέρουν πὼς ὁ ἀριθμὸς εἶναι κατώτερος ἐπίσης τοῦ πραγματικοῦ) καὶ ἂν συνυπολογίσωμε τὰ ἔσοδα ἀπὸ τὶς διαφημίσεις ποὺ δημοσιεύονται σὲ τόσες ἡμερήσιες κ' ἐβδομαδιαῖες

σελίδες ἐντύπων, μὲ τὸν πρῶτο δείκτη κυκλοφορίας στὸν Τόπο καὶ τὴν ὑψηλότερη τιμὴ διαφημιστικῶν καταχωρίσεων καὶ ἂν, ἐξ ἄλλου, ὑπολογίσωμε, ὅσο «φουσκωμένο» θέλετε, τὸ κόστος συντάξεως, χαρτιοῦ, «πιέσεως», συντηρήσεως καὶ λειτουργίας μηχανημάτων, κτηρίων κ.λ., μαζὶ καὶ μὲ τὴν ἀνώτερη ποῦ ὑπάρχει φορολογικὴ ἐπιβάρυνση τέτοιου κύκλου ἐπιχειρήσεων, θὰ βγάλωμε — διαρκῶς ἄξεφουσκώνοντας, ὄχι φουσκώνοντας — τ' ἀπομένοντα καθαρὰ, καθαρῶτα κέρδη, στὸ προσωπικὸ πορτοφόλι ἐν ὄς ἀτόμου — τοῦ νεαροῦ καλλίστου ἐφήβου κυρίου Λαμπράκη — 200 τοὺς ἀλάχιστον καφετιές «χῆνες» τὴν ἡμέρα! («Χῆνες» λέγονται, στὴν πιάτσα, τὰ χιλιάρικα. Εἶναι καφετιά, περίπου σὰν τὰ κόπρανα. Ἄλλὰ ποτέ, ὡς γνωστὸν, «δὲν βρωμοῦν»!) Οἱ δὲ γνῶστες ξέρουν πὼς εἶναι ἀσυγχωρήτως μέτριοις ὁ ὑπολογισμὸς σὲ 200 «χῆνες» μόνον τὴν ἡμέρα, τοῦ τόσο... καθαροῦ αὐτοῦ κέρδους στὸ πορτοφόλι τοῦ καλλίστου κυρίου Λαμπράκη!

ΤΩΡΑ Ν' ΑΠΟΝΕΙΜΩ καὶ τὰ «εὔσημα» ποὺ πρέπει στὸ νεαρό μας: Πράγματι, οἱ ἐφημερίδες τοῦ «ἐκφράζου» τὴν πιὸ «ὀρθόδοξη» φωνὴ τοῦ μέγιστου «δημοκρατικοῦ» ρεύματος στὸν Τόπο μας. Ὁ ἴδιος ἄλλωστε ἐκαυχῆθη ἀπὸ τῶν στηλῶν τους, ὅτι ἡ κυκλοφορία τῶν Νέων του μόνον — ὄχι καὶ τοῦ Βήματος, καὶ τοῦ Ταχυδρόμου, καὶ τοῦ Ὀικονομικοῦ Ταχυδρόμου, καὶ τῆς ἀθλητικῆς Ὀμάδας — «ἀποτελεῖ καθημερινὸν δημοψήφισμα τοῦ Λαοῦ»!.. Καὶ δὲν τὴν «ἐφουσκῶσε» τὴν κυκλοφορία αὐτὴ παρὰ μόνον κατὰ ἕνα 7-8%, γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ δὲ θὰ τοῦ φάω τὸ «δίκιο»: πράγματι ἀποτελοῦν! Μόνον ποῦ ἐρωτῶ: Ποῖο ἄνοητος «δημοκρατικοῦ λαοῦ» τὸ «δημοψήφισμα»; Ὁ ὁποῖος ναί,

ἀγοράζει τις λαχανοφυλλάδες αὐτὲς τοῦ καλλίστου νέου, διότι ὄντως «ἐκφράζουν» τὸ πιὸ κραυγαλέο δημοκρατικὸ (νατσιαμερικανικοῦ ἢ ἀφρικανικοῦ τύπου) ἐνδιάθετό του - ἀλλὰ δὲν διανοεῖται; δὲν διερωτᾶται; δὲν ζυγιάζει; δὲν κρίνει; Τί ἀπ' τὰ δύο; τὴν Δημοκρατία, τάχα, ἢ τις 200 «χῆνες» τὴν ἡμέρα ἐπιζητεῖ, ὃ πού τοὺς δίνει «γραμμὴ» κάλλιστος νέος;.. Καὶ ἂν τις 200 «χῆνες» βεβαίωτατα — ἢ, ἔστω: καὶ τις 200 «χῆνες» ἀσφαλῶς —, πῶς ὁ ἀνόητος αὐτὸς «λαός» φαντάζεται, πῶς τὸ νοεῖ δηλαδὴ καὶ τὸ χάβει, ὅτι μπορεῖ ἀλήθεια νὰ εἶναι «παρθένος» ἢ πόρνη πού καθημερινῶς «ἀκουμπᾷ» τοῦ προαγωγοῦ τῆς 200 «χῆνες», ἀπὸ τὴν «ἐντιμον» ἄσκησην τοῦ «ἐπαγγέλματός» τῆς;

Ποιά εἶν' αὐτή;

Μὰ ἀκριβῶς: ἡ «δημοκρατικὴ» τάχα «συνείδησή» σας, πολίτες, πού προάγεται, κάθε μέρα καὶ βαθύτερα, μὲ τὴν «ὀρθόδοξη» γραμμὴ ἀνασκευάματός τῆς, πού σᾶς πουλάει ὁ προαγωγός τῆς!

Κυριολεκτικά: Σᾶς πουλᾷν τὴ «Δημοκρατία»!.. Καὶ σεῖς — «δημοκράτες», πού θὰ πρέπει νὰ πῆ: νοήμονες: «δημοκράτες», πού θὰ πρέπει νὰ πῆ: φωτισμένοι: «δημοκράτες», πού θὰ πρέπει νὰ πῆ: ὑποψιασμένοι, διαρκῶς καὶ κάθε μέρα βαθύτερα, ἐξυπνότερα, γιὰ τὸ πού ἀκριβῶς φωλιάζουν οἱ βιαστές κ' οἱ στραγγαλιστές τῆς δημοκρατικῆς σας θελήσεως —, ἔσεῖς τετραπέρατοι, ἀτσίδες, «σαΐνια», πού «πιάνετε πουλιά στὸν ἀέρα» μὴ βασκαθῆτε, παπαγαλιζετε ἀκριτα κάθε μέρα, περὶ πραγμάτων, περὶ προσώπων, περὶ ἐξελίξεων, περὶ φορέων, περὶ πάντων καὶ καθενὸς εἰδικά, ὅ,τι πονηρότατα σᾶς κανοναρχοῦν οἱ φυλλάδες αὐτὲς — πού ἐπὶ δεκαετίες τώρα ἀπεδείχθησαν, σ' αὐτὸν τὸν Τόπο, οἱ κομπορμιστικώτερες καὶ οἱ πιὸ συνεργαζόμενες μὲ ὅλες τις ἰσχύουσες καταστάσεις ἐναντίον σας — γιὰ τὴν ἴδια σας τὴ μοῖρα, καὶ τὴν ἱστορία, καὶ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ Δημοκρατία κάποτε ἐδωμέσα, τὴν ἀληθινή, τὴν πραγματωμένη!.. Αὐτὰ τὰ βαταρισμάτα, τὰ κραυγαλέα μωρολογήματα, τὰ συνθήματα τῆς ἀκρισίας καὶ τὰ ψέμματα, τὰ πιὸ ξαδιάντροπα ψέμματα, πού διαρκῶς σᾶς «σερβίρουν» γιὰ «κρίσεις» τάχα «μαχητικῆς» καὶ περιουστατες - αὐτὰ ὅλα τὰ χάβετε ἔτσι, καὶ

δὲν διερωτᾶσθε, ἐπιτέλους, τί εἶδους, τί ποιότητος, τί σοὶ «Δημοκρατία» μπορεῖ νάναί αὐτή, πού «ἐκφράζεται» — πού βολεύει καὶ γι' αὐτό (ὄχι γιὰ τί ἄλλο;..) «ἐκφράζεται» — ἀπὸ ἕνα ν, καὶ τόσο κάλλιστον νέον, γιὰ 200 «χῆνες» στὸ πορτοφόλι του κάθε μέρα;..

Προχτὲς ὁ κ. Στεφανόπουλος ἀπεκάλυψε, πῶς ἀκριβῶς ὁ νεαρὸς κ. Λαμπράκης, προσωπικῶς ἐνεργῶν παρὰ τῷ κυρίῳ Παπανδρέα εἰς Καστρίον, τὸν ἐπέεζε ὑπὲρ τοῦ ἀντιθέτου ἴσα-ἴσα ἀπὸ κείνου πού σᾶς πουλᾷν — καὶ σᾶς ζητᾷν «νὰ ζητᾶτε» ἀπ' τὰ πεζοδρομία — οἱ φυλλάδες του! Καθημερινῶς ζητᾷν οἱ φυλλάδες τοῦ νεαροῦ νὰ εἰσθε «πιστοί», νὰ εἶναι ὅλοι «πιστοί» καὶ τυφλὰ ὑποταγμένοι «στὸν Ἀρχηγό», στὸ «κνένδοτο» τοῦ «Ἀρχηγοῦ», στὸ «ἀνυποχώρητο» τοῦ «Μεσοῖου» τῆς ὀπερετικῆς αὐτῆς «Δημοκρατίας» - καὶ τὴν ἴδια στιγμή πού ἔσεῖς πληρώνετε τὴ μιάμιση δραχμὴ σας γιὰ μιὰ τόσο «ὀρθόδοξη» καὶ «τίμια» καὶ «γνήσια» κὶ «ἀνένδοτα δημοκρατικὴ» γραμμὴ, ὃ εἰσπράττων τις 200.000 δραχμῆς σας ἐπέεζε τὸ «γέρο» γιὰ τὸ ἀντίθετο ἀκριβῶς! ¹

ΕΡΕΤΕ ΤΙ ΛΕΕΙ ΤΟΥΤΟ, ΠΟΙΤΕΣ ;
Λέει: "Ἐπιασα μὲν τῶρα ἐγώ, κάλλιστος νέος, τὴν «καλή» γραπώθηκα γερά καβάλλα στὸ ρεῦμα — τὸ γιὰ μένα χροσσοφόρο — καὶ γιὰ τις γλυκύτερες 200 «χῆνες» τὴν ἡμέρα τοῦ μπήγω τοῦ ἀφηνιασμένου ἀλόγου τὰ σπιροῦνια κάθε πρωὶ καὶ κάθε μεσημέρι, ὅλο καὶ πιὸ βαθιὰ στὴν κοιλιὰ, ὅλο καὶ πιὸ ξέφρενα νὰ καλπάζη γιὰ τις 200 «χῆνες» μου (γιὰ τις 300, τις 400, τις ὅσο πιὸ πολλὲς γίνεται

1 Ἀναφορὰ στὰ μεταϊουλιανὰ «μαγειρέματα» Λαμπράκη-Στεφανόπουλου, νὰ πιεστή πρὸς ἐνδοσιμότητα ὁ Παπατζής, ὥστε ν' ἀνατρέψη τὸ βασιλικὸ πραξικοπήμα. [Θυμηθῆτε τὴ φωτογραφία τοῦ καλλίστου μας κυρίου Λαμπράκη, ἀναχωροῦντος μὲ τὸν κύριον Στεφανόπουλο γιὰ τὸ Καστρί, καὶ κρυβόμενου — μὲ τὸ δεξι χέρι σηκωμένο στὸ ἔνοχο πρόσωπο — νὰ μὴν τὸν πάρη ὁ φακός! (Εἶν' ἡ φωτογραφία, «δημοκράτες» μου, γιὰ τὴν ὁποία τὴν ἐπομένῃ τοῦ καίγατε τοῦ νεαροῦ τὰ φύλλα, ἔξω ἀπ' τὰ γραφεῖα του.)]

«χῆνες» μου), ἀλλ' ἐπειδὴ συνάμα ἐγώ, σὰν καπιταλιστάς, ξέρω πολὺ καλά, πῶς, ἂν στὰ σοβαρὰ ὁ Λαὸς αὐτὸς ἐλευθερωθῆ, ξυπνάει στ' ἀλήθεια — κι ἀπὸ τὸ ψέμμα στὴν ἀλήθεια δὲν εἶναι δὰ κι ἀδύνατο τὸ ἄλμα τέτοιες ὥρες — καὶ κυριαρχεῖ στ' ἀλήθεια, κι ἀνατρέπει στ' ἀλήθεια τὰ πάντα, καὶ τέρμα τότε οἱ «χῆνες» ὄλες, καὶ τὰ ιδιόκτητα φέουδά μου, καὶ τὰ «ῥοαῖα» μου, καὶ τὰ «λαμπρά» μου, καὶ κινδυνεύει, φυσικὰ, καὶ τὸ κεφάλι μου, κ' εἶναι πάντα ζήτημα ἂν προλαβαίνη κανεὶς νὰ τὰ διώξῃ ὅλα μάνι-μάνι, καὶ μαζί καὶ τὸ τομάρι του, στὴν «ἀσφαλῆ» Ἑλβετία ἢ ὅπου ἀσφαλέστερα —, γι' αὐτό, καλύτερα δὲν εἶναι, σὰν «συνετοῦς» ἐπιτέλους κεφαλαιοῦχος ἐγώ, ὄχι «ταμαχιάρης», προτοῦ ὄχι «σπάσει» ἀλλὰ στηθῆ βρόχος τὸ σκοινὶ πὺν πουλάω ὁ ἴδιος γιὰ τὸ λαίμω μου, τὸ «ἔξυπνο» ἀκριβῶς δὲν εἶν' αὐτό; Νὰ σταματήσω τὸν θεατρῖνο γέρο ἐγκάριος; .. Γιατὶ οἱ θεατρῖνοι, οἱ ἀρλεκῖνοι, παρασύρονται ὡς γνωστὸν ἀπ' τὰ χειροκροτήματα, κ' εἶναι ἱκανοὶ ὄχι «στρίπ-τῆζ» ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτοκτονία τους τὴν ἀληθινὴ νὰ παίξουν ἐπὶ σκηνῆς, γιὰ ἓνα παλαμάκι παραπάνω!..

Καὶ ὁ μὲν γέρος δὲν ἔχει τί νὰ χάσῃ — ὅλα τάχει ἀπὸ χρόνια χάσει! Ἐγὼ ὅμως εἶμαι νέος, καλὸς καὶ εὐηδέης, κ' ἔχω τράτα πολλὰ νὰ ζήσω σ' αὐτὴ τὴ μοιραία χώρα τῶν κοροϊδῶν — καὶ λοιπὸν, τὰ μὲν σπιρούνια ἀπ' τίς φυλλάδες μου νὰ μπηγῶνται στὴν κοιλιά τῶν ἀνόητων, ἐγὼ ὅμως τὸ γέρο ὦρα εἶναι, θαρρῶ, νὰ τοῦ μαζέψω τὰ λουριά, μὴ πᾶς καὶ πούλησοιμε ἀλήθεια τὸ σκοινὶ γιὰ τὸ λαίμω μας!..

Π ΟΛΙΤΕΣ, ΝΟΗΜΟΝΕΣ, μὲ τὰ σωστά σας, δὲν ἀκούτε τὸν κραυγαλέο αὐτὸ μὲνολογὸ τοῦ καλοῦ κ' εὐηδοῦς;..

Καὶ εἶναι, στὰ σοβαρὰ, Δημοκρατία αὐτό;

Μπορεῖ ἀπ' αὐτοῦς, ἀπὸ τέτοιους, νὰ ἐκφράζεται Δημοκρατία κι ὄχι Ὀλιγαρχία; Κι ἂν, παραταῦτα, «ἐκφράζεται» τάχα, καθὼς τὸ φωνάζει δυστυχῶς ἀκόμα κάθε μέρα ἡ μιὰμιση δραχμῆ σας, πῶς δὲν διανοεῖσθε μήπως μόνον Δημοκρατία δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κάτι, πὺν ἀπὸ τέτοιους ἐκφράζεται κι ὅπου τόσο εὐκολα κυλάτε;

Α ΥΤΟ ΗΤΑΝ ΤΟ ΑΡΘΡΟ. Πὺν ὁ κόρακας κατὰ κοράκου φυσικὰ δὲν ἔβαλε. Καὶ τὸ συμπέρασμα τὸ βγάζετε: ποιοὶ ποιοὺς πράγματι πολεμοῦν — ἢ δὲν πολεμοῦν, ἀλλὰ στηρίζουν, καὶ συμπράττουν ἐναντίον σας — σ' αὐτὸ τὸν Τόπο.

Καὶ τώρα νά, ἔτοιμος ὁ κάλλιστος κύριος Λαμπράκης μας — ὁ «ὑπερδημοκράτης» σας, μὲ τίς 200 «χῆνες» τὴν ἡμέρα — γιὰ... «νέο σχῆμα»! Κι ἀργά-ἀργά, «μαεστρόζικα», παίρνει τὸ συγκρότημά του, μ' ὄλες τίς παρδαλὲς φυλλάδες του, τὴν ἐπιτήδεια «στροφῆ»!..

Θὰ τὴ δῆτε, ὅπου νάναί! Καὶ θὰ τὴν ἀπολαύσετε!

Κι ἀντύχη θὰ τὴ χάψετε καὶ δαύτην γιὰ «Δημοκρατία» καὶ πάλι, καὶ θὰ τὴν ὑστῆ ὁ Τόπος.

Εἶναι ἀπὸ παλιὰ πὺν τὴν ἐτοιμάζει ὁ νέος. Ἀπὸ τὸ '63 — ὅταν δὲν πρόβλεπε, δὲν φανταζόταν τὴν τέτοια ἐπιτυχία τῆς Ἐνώσεως Κέντρου, καὶ σκευωροῦσε, γιὰ νὰ σερβίρῃ, ἀμέσως μετὰ τίς ἐκλογές τῆς 3ης Νοεμβρίου, ὑπὸ τὴν αἰγίδα ὅλων τῶν φύλων τοῦ συγκροτήματός του, καὶ πρωτίστως τῶν Νέων, τὸ «σχῆμα»: Μαῦρος-Τσιριμῶκος-Νάσος Κανελλόπουλος, κ' ἔστειλε καὶ μοῦ ζητοῦσε νὰ μάθῃ «πόσα ζητάω, γιὰ νὰ συντάξω, βάσει στοιχείων περιληπτικῶν, πὺν θὰ μοῦ δοθοῦν τὴν ἐπομένη τῶν ἐκλογῶν, τὸ πρόγραμμα τῆς κινήσεως».

Ἄλλὰ οἱ ἐκλογές ἐκεῖνες ἔφεραν τὸν Παπατζῆ πανίσχυρο — καὶ τὸ «σχῆμα» ἀναβλήθηκε, γιὰ νὰ ξανααδουθῆ σήμερον, πὺν τίθεται πάλι, λάου-λάου (κι ἀντιλαοῦ-ἀντιλαοῦ) σὲ κίνηση, μιὰ κι ὁ «γέρος» ἀπέροχεται!..

LEON TOLSTOÿ

ΟΙ ΔΥΟ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

μιᾶς κυψέλης με τὸ καπάκι ἀπὸ φιλυρόφλουδα

Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ τῆς κυψέλης με τὸ καπάκι ἀπὸ φιλυρόφλουδα γράφτηκε ἀπὸ τὸν κηφήνα ιστοριογράφο Προυπρόν. Ἡ δεύτερη, ἀπὸ μιὰ μέλισσα ἐργάτρια. Ἡ ἱστορία τῆς κυψέλης με τὸ καπάκι ἀπὸ φιλυρόφλουδα, πού γράφτηκε ἀπὸ τὸν κηφήνα, ἔχει στὴν ἀρχὴ μιὰ ἀπαριθμηση τῶν στοιχείων καὶ τῶν πηγῶν.

Στοιχεῖα καὶ πηγές εἶναι τὰ ἐξῆς: *Σημειώσεις τῶν διασήμων κηφήνων* — *Ἀλληλογραφία τῆς Αὐτοῦ Ὑψηλότητος τοῦ κηφήνα Ντέμπε τοῦ Προσβύτερου, με τὸν Ἐκλαμπρότατο Κουκού τὸν Νεώτερο* — *Ἡμερολόγιο τῶν «Ἐπὶ τοῦ μέλιτος»* — *Προφορικές παραδόσεις, ποιήματα καὶ τραγούδια τῶν κηφήνων* — *Ποινικὲς καὶ πολιτικὲς ὑποθέσεις μεταξὺ κηφήνων καὶ μελισσῶν ἐργατριῶν* — *Περιγραφὲς τῶν περιηγήσεων πού ἔκαναν τὰ σκαθάκια, οἱ μυγίτσες κ' οἱ κηφήνες σὲ ξένες κυψέλες* — *Στατιστικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν ποσότητα τοῦ μελιοῦ στὶς διάφορες περιόδους τῆς ζωῆς μιᾶς κυψέλης.*

Ἡ ἱστορία τῆς κυψέλης με τὸ καπάκι ἀπὸ φιλυρόφλουδα, τοῦ ιστοριογράφου Προυπρόν, ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ πρώτου βόμβου καὶ τὴν πρώτη ἐμφάνιση τῶν κηφήνων. Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ, ἀπὸ τὶς 6 ὡς τὶς 29 Ἰουνίου, σύμφωνα με τὶς περιγραφὲς τοῦ κηφήνα Προυπρόν, ἦταν ἡ πιὸ ἀνθηρὴ ἐποχὴ τῆς κυψέλης. Ἡ δύναμη κι ὁ πλοῦτος της τραβοῦσαν τὴν προσοχὴ ὄλων τῶν ἄλλων κυψελῶν, γεννοῦσαν τὸ φθόνο τῶν γειτόνων καὶ προσελκύαν διάσημους ἐπισκέπτες. Ἡ κυψέλη διατελοῦσε ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ παπποῦ Ἀνίσιμ.

“Ὅλες οἱ κυψέλες δούλευαν τὸν καιρὸ αὐτό. Δούλευαν κ' οἱ κάτοικοι τῆς κυψέλης με τὸ καπάκι ἀπὸ φιλυρόφλουδα. Μὰ κείνο πού ξεχώριζε ἰδιαίτερα τὴν κυψέλη τούτη, ἦταν ὅτι πρώτη αὐτὴ ἔβγαλε στὸν κόσμον τοὺς κηφήνες, πού ἀποτελέσαν τὴ δόξα της, τόσο γιὰ τὴ χρηστὴ ἐσωτερικὴ τους διοίκηση ὅσο καὶ γιὰ τὶς λαμπρὲς ἐξωτερικὲς σχέσεις, πού συνῆψαν με τοὺς κηφήνες ἄλλων κυψελῶν. Ὑπάρχουν καὶ ὑπῆρξαν πολλὲς κυψέλες πού δὲ στάθηκαν ἱστορικὲς. Ζοῦν, χωρὶς κι αὐτὲς νὰ ξέρονε γιατί. Ζοῦν καὶ πεθαίνουν ἄσημες.”Ὁμως, δὲ γίνηκε τὸ ἴδιο με τούτῃ τὴν κυψέλη, πούχε τὸ καπάκι ἀπὸ φιλυρόφλουδα.

ΣΤΙΣ ΔΥΟ Η ΩΡΑ, ἐνῶ οἱ ἐργάτριες μέλισσες, σὰ φορτηγὰ ἄλογα, ἐξακολουθοῦσαν τὴν ἀδιάκοπη, τὴ συνηθισμένη, τὴν κατώτερη δουλειὰ τους, κουβαλῶντας τὰ ὑλικά γιὰ τὸ μέλι καὶ τὸ κερί, πέταζαν γιὰ πρώτη φορὰ ἔξω οἱ κηφήνες. “Ὅσοι ἔτυχαν στὴν ἔξοδο αὐτὴ βεβαιῶνουν ὁμόφωνα πῶς ὁ κόσμος δὲν ξανάειδε μεγαλοπρέπτερο θέαμα: Μεγάλοι, μαῦροι, χνουδάτοι, καλοθρεμμένοι οἱ κηφήνες, ὁ ἓνας ἐπιβλητικώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον, βγαῖναν ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς κυψέλης. Αὐτοὶ ὅμως ὄχι ὅπως οἱ ἄλλες, οἱ ἀπλὲς μέλισσες, γιὰ νὰ πετάξουν πέρα ἀπὸ τὸ φράχτη, πρὸς τὸ δάσος καὶ τὰ λειβάδια, καὶ νὰ μᾶσουν τροφή.”Ὁχι, ὄχι τέτοια! Τοῦτοι ὑψώθηκαν, ὑψώθηκαν στὰ οὐράνια, κι ἄρχισαν νὰ γυροφέρνουν, ἴδιοι ἀητοί, πάνω ἀπ' ὅλες τὶς κυψέλες! Τὸ θέαμα ἦταν τόσο λαμπρὸ στὴ μεγαλοπρέπειά του, πού ἦταν ἀδύνατο νὰ τὸ ἀντικρύσης χωρὶς νὰ δακρύσης ἀπὸ περηφάνεια κ' ἐνθουσιασμό. Κ' ἦταν ἀκόμα λαμπρότερο, ἀν συλλογιόταν κανεὶς τὴ βαθιὰ σημασία του.

ΑΜΑ ΠΙΕΤΑΞΑΝ ΕΞΩ ΑΠ' ΤΗΝ ΚΥΨΕΛΗ ΟΙ ΚΗΦΗΝΕΣ, σάλπισαν ό καθένας τὰ δικά του, ἐκθέτοντας τὶς ἀπόψεις τους πάνω στὰ προβλήματα διακυβέρνησης τῆς κυψέλης καὶ στὶς ἐπικείμενες μεταρρυθμίσεις κι ἀλλαγές. Ἡ προσοχή τῆς Συνέλευσης στράφηκε κυρίως στὴ θέση καὶ τὴ δράση τῆς ἐργατικῆς μέλισσας. Ὅλοι ὁμόφωνα παραδέχτηκαν πὼς ἡ παραγωγή μελιῦ ἦταν ὀπωσδήποτε ἱκανοποιητικὴ, εἶχε ὁμῶς ἀνάγκη ἀπὸ σοφὴ καθοδήγηση γιὰ νὰ καλυτερέψη. Ἡ Συνέλευση μοιράστηκε τοὺς διαφοροὺς κλάδους τῆς διοίκησης κι ἀμέσως κίολας ἄρχισαν ὅλοι νὰ ἐκθέτουν τὰ μέτρα ποὺ θὰ συντελοῦσαν στὴν τελειοποίηση τῆς δουλειᾶς τῶν ἐργατικῶν μελισσῶν. Ἀναδεῖξαν παρευτὺς τοὺς διευθυντὲς τῶν τμημάτων, καὶ τοὺς βοηθοὺς, καὶ τοὺς βοηθούς τῶν βοηθῶν: τὸν Ἐπί τῶν ἡθῶν, τοὺς Ἐπόπτας, τοὺς Κήρσορας τῆς Ἡθικῆς, τοὺς Δικαστὰς, τοὺς Δημίους, τοὺς Ποιητὰς καὶ τοὺς Κριτικούς, κι ὠρισαν γιὰ ὄλους τὶς πρέπουσες ἀποδοχὲς κ' ἐπιδόματα. Τόσο κατὰ τὴ γνώμη τῶν ἐκλογέων ὅσο καὶ κατὰ τὴ δικιὰ τους, αὐτοὶ ποὺ ἐκλέχτηκαν ἦταν πιά οἱ ἐξέχουσες προσωπικότητες τῆς κυψέλης μὲ τὸ καπάκι ἀπὸ φιλυρόφλουδα. Αὐτοὶ ἦταν οἱ Ἀστέρες, οἱ Δοξασμένοι Ἀετοί, ὅπως τοὺς ἔλεγαν, ποὺ σφράγιζαν μὲ τὴν ἀνεξάλειπτη σφραγιδα τοῦ μεγαλείου τὴν περίοδο ἐκείνη τῆς κυψέλης.

ΩΡΑ ΠΟΛΛΗ, ΣΑΛΠΙΖΟΝΤΑΣ, πετοῦσαν οἱ κηφῆνες ψηλά, γύρω-γύρω ἀπ' τὶς κυψέλες, σκοντάφτοντας πότε-πότε πάνω στὶς ἐργάτριες μέλισσες ποὺ ἔτρεχαν γιὰ τροφή, μὴ ἔχοντας πάρει χαμπάρι πόση ἦταν ἡ σημασία αὐτοῦ ποὺ γινόταν γιὰ κείνες. Μάλιστα, καμμιά φορά, οἱ ἀχάριστες μέλισσες, καθὼς ὀλότελα δὲν καταλάβαιναν ἀπὸ τέτοια, φανερῶναν στὶς ἀναμεταξύ τους ὀμιλίες καὶ κάποια ἐνόχληση ἀπὸ τὴ δράση τῶν κηφῆνων, ποὺ μπερδεύονταν στὰ πόδια τους καὶ τὶς ἐμπόδιζαν στὴ δουλειὰ τους. Ἔτσι, κάποια μέλισσα σημείωσε, κείνον τὸν καιρὸ, τὰ ἐξῆς στὸ ἡμερολόγιό της: Ἐκαναν τὸ σουλάτσο τους σήμερα τ' ἀφεντικά» μας. Σάλπιζαν καὶ τριγύριζαν ἄσκοπα πάνω ἀπ' τὶς κυψέλες, κάπου τέσσερις ὥρες, καὶ παρασκότισαν τὸν κόσμο στὴ δουλειὰ του. Κατὰ τὶς τέσσερις μόνο συμμαζεύτηκαν. Γύρισαν ὅλοι κατάκοποι, μὴ ἔχοντας κάνει τίποτα βέβαια, κι ἀμέσως ῥίχτηκαν λαίμαργα στὸ μέλι... Ἄς φᾶνε ὅσο θένε! Ἐχει ἀρκετὸ καὶ γι' αὐτούς! Ἐνα μονάχα μᾶς στενοχωρεῖ: ποὺ μᾶς ἐνοχλοῦν στὴ δουλειὰ μας...

ΤΗΝ ἈΛΛΗ ΜΕΡΑ, οἱ κηφῆνες ἀναλάβαν ἀμέσως τὰ καθήκοντά τους. Φαινομενικά, δίναν τὴν ἐντύπωση ὅτι ἔκαναν τὰ ἴδια ποὺ καὶ χτές. Ὅμως αὐτὸ «φαινόταν» ἔτσι, μόνο σὲ κείνους ποὺ δὲν καταλάβαιναν. Οἱ κηφῆνες ἦταν πεσμένοι μὲ τὰ μούτρα σὲ δουλειὰ δύσκολη καὶ πολυσύνθετη.

Νὰ μιὰ περικοπή ἀπ' τὸ ἡμερολόγιο ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες:

Μὲ ἀνάδειξαν ὁμόφωνα Συντονιστὴ τῆς κανονικῆς πτήσης τῶν ἐργατῶν. Τὰ καθήκοντά μου εἶναι δύσκολα καὶ περίπλοκα. Ἐχω ὁμῶς ἐπίγνωση τῆς σπουδαιότητάς τους καὶ γι' αὐτό, χωρὶς φειδῶ μόχθου, πασκίζω ν' ἀνταποκριθῶ κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο. Μόνος ὁμῶς μοῦ ἦταν ἀδύνατο ν' ἀνταπεξέλθω σὲ τόσο φόρτο ἐργασίας - κι αὐτός εἶν' ὁ λόγος ποὺ πῆρα γιὰ βοηθὸ μου τὸν Α, μὰ κι ἄλλωστε μ' εἶχε παρακαλέσει ἕνας ξάδερφος τῆς θειᾶς μου κάπου νὰ τὸν βολέψω. Τὸ ἴδιο ἔκανα καὶ γιὰ τὸν Β καὶ γιὰ τὸν Γ. Ἀλλὰ κι αὐτοὶ θάχουν ἀνάγκη ἀπὸ βοηθούς, κ' ἔτσι, ὅλοι-ὅλοι στὸ τμήμα, θὰ μαζευτοῦμε κάπου 36 ἢ 38. Ἔσπευσα κίολας νὰ δηλώσω στὸ πρῶτο συμβούλιο, πὼς ἔχουμε ἀνάγκη ἀπόλυτη ἀπὸ δὺο κερῆθρες μέλι, γιὰ νὰ προχωρήσουμε ἀπόσκοπτα στὴ δουλειὰ μας. Ἡ αἴτησή μου αὐτὴ ἔγινε ὁμόφωνα δεκτὴ, ψηφίστηκε ἀμέσως ἢ ἐξουσιοδότηση γιὰ τὸ σχετικὸ νομοσχέδιο - κι ἀμέσως προβήκαμε στὴν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων μας: περάσαμε ὅλη τὴ νύχτα ἀπάνω στὶς κερῆθρες, τρώγοντας ἀφθονο μέλι!

ΤΟ ΜΕΛΙ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΑΚΗ ΓΕΥΣΗ. Μπορούμε, όμως, να ἐλπίζουμε πὸς μὲ μιὰ σωστή διοίκηση ἢ γεύση του θὰ γίνῃ καλύτερη, ἂν μάλιστα ἐγκριθῇ τὸ σχέδιό μου. Τὴν ἄλλη μέρα ἀνακοίνωσα τὸ σχέδιό μου στὴ Γενικὴ Συνέλευση: «Κύριοι», εἶπα, «εἶναι ἀπαραίτητο, εἶναι ζήτημα ὑψίστης ἀνάγκης, πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ σκεφτοῦμε τί μέτρα πρέπει νὰ πάροουμε γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἐπεξεργαστοῦμε τὶς ἀρχές πάνω στὶς ὁποῖες θὰ γίνῃ δυνατὸ νὰ καταστρώσουμε τὸ σχέδιο τοῦ προγράμματος τῶν ἐνεργειῶν μας.»

Οἱ γνώμες διαιρέθηκαν. Ντέμπε ὁ Πρεσβύτερος, Πρόεδρος τῆς Συνέλευσης, πρότεινε ψηφοφορία. Ὅμως τὸ σύστημα τῆς ψηφοφορίας δὲν ἦταν ἀρκετὰ ξεκαθαρισμένο. Γι' αὐτὸ ἀποφασίστηκε νὰ ἐκλέξουν Ἐπιτροπὴ, στὴν ὁποία ν' ἀναθέσουν νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα καὶ νὰ προσκομίσῃ τὸ πόρισμά της στὴν ἐπόμενη συνεδρίαση.

ΜΕ ΤΟΝ ΙΔΙΟ ΖΗΛΟ δούλευαν κ' οἱ ἄλλοι κρατικοὶ λειτουργοί, κ' ἡ κυψέλη, χάρη στὶς ἄοκνες προσπάθειές τους, πρόκοβε ὅλο καὶ περισσότερο. Κάθε μέρα, οἱ Κυβερνήτες-Κηφήνες βγαίνουν ὄξω, πετοῦσαν γύρω-γύρω, συζητῶντας καὶ παίρνοντας ἀποφάσεις γιὰ τὰ σοβαρὰ ζητήματα τοῦ Κράτους, καὶ τὶς νύχτες ξαναγύριζαν στὴν κυψέλη κατὰκοποι, ρίχνονταν στὶς κερῆθρες, κι ἀνακτοῦσαν τὶς δυνάμεις τους γιὰ τὴν ἄλλη μέρα, μὲ τὸ μέλι ποῦ ἦταν ἐτοιμασμένο γι' αὐτούς.

Ἡ εὐημερία, τόσο τῶν κηφήνων ὅσο κι ὀλόκληρης τῆς κυψέλης ἦταν ἰδεώδης. Μόνο κάποια μικρὴ διατάραξη συνέβη, εἶν' ἀλήθεια, στὴν κανονικὴ ζωὴ τῆς κυψέλης, δὲταν ἓνα μέρος ἀπ' τὸ μελισσολόι τῶν ἐργατῶν θεώρησε καλὸ, ἄγνωστο γιὰ ποιὸ λόγο, νὰ πετάξῃ μαζί μὲ τὴ βασίλισσα ἔξω ἀπ' τὴν κυψέλη καὶ νὰ κρεμαστῇ στὸ κλαρὶ μιᾶς σουρβιάς. Μιὰ τέτοια αὐθαίρετη πράξη τοῦ λαοῦ τῶν μελισσῶν θὰ μπορούσε νὰ κλονίσῃ τὸ κύρος τῶν κηφήνων, ἂν αὐτοὶ δὲν εἶχαν τὴν πρόνοια, τὴν ἴδια στιγμή ποῦ γινόταν ἡ ὁμαδικὴ ἐκείνη ἔξοδο, ν' ἀφήσουν ἔντεχνα νὰ νοηθῇ πὸς γινόταν «σύμφωνα μὲ κάποια ἀνώτερη ὑπόδειξη τῶν κυβερνῶντων», κ' ἔτσι νὰ μὴν τολμήσουν οἱ μέλισσες μῆτε κἂν νὰ τοὺς περάσῃ ἀπὸ τὸ νοῦ πὸς τόκαναν αὐτόβουλα. Τὸ πρᾶγμα σκεπάστηκε. Οἱ μέλισσες ποῦ ἔφυγαν κηρύχτηκαν «ἐξόριστες», κ' οἱ ἄλλες πούμειναν στὴν κυψέλη ἐξακολούθησαν «νὰ ὑποτάσσωνται», ὅπως καὶ πρὶν, στοὺς «κυβερνήτες τους», καὶ νὰ μοχθοῦν γιὰ τὴν καλὴ συντήρησή τους.

ΟΜΩΣ, κατὰ τὰ τέλη Αὐγούστου, ἄρχισαν νὰ φανερώνονται σημεῖα ἀγανάκτησης. Καὶ κάποια μέρα, ποῦ οἱ κηφήνες, ὕστερ' ἀπ' τὸ πολύωρο πέταγμα τους, ξαναμπῆκαν στὴν κυψέλη, βρῆκαν, πρὸς μεγάλη τους ἐκπληξή, τὶς κερῆθρες πιασμένες ἀπὸ μέλισσες ἐργάτριες. Εἶχαν στρογγυλοκαθήσει κειπέρα, καὶ μὲ κανένα τρόπο δὲ τοὺς δύναν τὴ θέσῃ τους!.. Τρομερὰ δυσσαρεστημένοι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀχαραχτήριστη συμπεριφορὰ τῶν μελισσῶν, οἱ κηφήνες ἀπομακρύνθηκαν καὶ πέταξαν σ' ἄλλες κυψέλες. Μὰ καὶ κεῖ βρῆκαν τὰ ἴδια!.. Πουθενὰ δὲν τοὺς ἄφησαν νὰ μποῦν!.. Ἦταν φανερὸ πὸς χανόταν τὸ πᾶν... Οἱ κηφήνες ἔκαναν, τότε, τὴν τελευταία τους ἀπόπειρα: πῆγαν πάλι στὴ δικιά τους κυψέλη. Μὰ οἱ μέλισσες δὲν τοὺς ἄφησαν νὰ σταθοῦν στὸ πάνω μέρος, παρὰ τοὺς στρίμωξαν ὅλους κάτω, ποῦ ἔκανε κύριο καὶ δὲν ὑπῆρχε τροφή. Κι αὐτὸ βάσταξε καὶ τὴν ἄλλη μέρα, καὶ τὴν παράλλη... Οἱ κηφήνες πιά λίγνευαν καὶ σοῦρωναν καὶ ψόφαγαν, ὁ ἓνας ὕστερ' ἀπ' τὸν ἄλλο... Κανεῖς τοὺς βέβαια δὲν καταδέχτηκε νὰ ταπεινωθῇ καὶ νὰ φτάσῃ στὸ σημεῖο νὰ δουλέψῃ γιὰ τὴ διατροφή του.

Οἱ μέλισσες, στὸ μεταξὺ, κάτι ἔκαναν: βούιζαν στὸ διαμερίσμα τους, καθισμένες πάνω στὶς κερῆθρες. Ὅμως, ὅπως λένε οἱ κηφήνες ἱστορικοί, ἦταν φανερὸ πὸς χάνονταν μέσα στὴν ἀναρχία, ἀφότου μεῖναν χωρὶς τοὺς «καθοδηγητές» τους.

...Οἱ μέλισσες — συμπληρώνει ὁ κηφήνας ἱστοριογράφος Προυπρὸν — καταστράφηκαν, γιὰτὶ δὲν ὑποτάχτηκαν στοὺς κηφήνες. Καὶ χάθηκαν ὅλες...

Ε ΤΣΙ ΤΕΛΕΪΩΝΕΙ Η ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΠΟ ΚΗΦΗΝΑ ΙΣΤΟΡΙΑ τῆς κυφέλῃς, με τὸ καπάκι ἀπὸ φιλυρόφλουδα. Ἡ ἱστορία ὁμῶς τῆς ἴδιας κυφέλῃς, γραμμένη ἀπὸ μιὰ μέλισσα ἐργάτρια, διόλου δὲ συμφωνεῖ με τοῦ ἱστοριογράφου Προουπρόν. Σ' αὐτὴ τῇ δευτέρῃ σημειώνεται πὼς ἡ ζωὴ τῆς κυφέλῃς ἄρχισε τὴν πρώτη ἀνοιξή, μόλις στήθηκε ἡ κυφέλη στὸν ἥλιο. Ἀμέσως, τότε, οἱ μέλισσες, ἀφοῦ ξεγέννησε ἡ βασίλισσά τους, εἶχαν ἀρχίσει νὰ πετᾶν στὶς ἀνθισμένες ἰτιές καὶ νὰ πέφτουν βομβῶντας πάνω στὸν ἀνθό, μαζεύοντας κερὶ καὶ μέλι. Ἡ ζωὴ τῆς μέλισσας, κατὰ τὴν περιγραφή αὐτή, ἦταν μιὰ ζωὴ γιομάτη ἀδιάκοπη χαρὰ τῆς δουλειᾶς. Ἀκατάπαυτα ἀνοίγαν τὰ λουλούδια, τόνα ὕστερ' ἀπ' τ' ἄλλο, στὶς μηλιές, στὰ χαμόκλαδα, στοὺς κάμπους, κ' ἡ ἀπόλαυση τῆς δουλειᾶς πῆγαινε ταίρι-ταίρι με τὴν ἀπόλαυση τῆς ὀλάνθιστης φύσης. Μέσα στὴν κυφέλη γοργὰ μεγάλωναν οἱ νυφοῦλες, ποὺ ἄλλες τους θὰ γίνονταν μέλισσες ἐργάτριες κι ἄλλες τους κηφήνες ἢ βασιλίσσες. Καὶ δόστου καὶ γέμιζαν οἱ κερῆθρες με μέλι!.. Ἦταν ὅλα τόσο ἀφθονα, τόσο πλούσια, ποὺ χρειάστηκε νὰ βρεθῆ κι ἄλλος χῶρος. Γιὰ τοῦτο οἱ μέλισσες ξαπόλυσαν ὄζω τοὺς κηφήνες, ποὺ ἀπ' αὐτοὺς ἓνας μονάχα τοὺς χρειάζοταν γιὰ τὴ γονιμοποίηση τῆς καινούργιας βασιλίσσας.

Ἐφτασε ἡ σπουδαιότερη στιγμή: ἡ ἀνάγκη τοῦ χωρισμοῦ, γιατί εἶχαν παραπληθῆνει. Ἡ δουλειά, ἐκεῖνο τὸν καιρὸ, εἶχε φτάσει στὴ μεγαλύτερη ἔντασή της. Καὶ τότε ἴσα-ἴσα οἱ κηφήνες ἄρχισαν νὰ σαλπίζουν μετὰ τὸ μεσημέρι, καὶ νὰ πετᾶνε πάνω ἀπ' τὶς κυφέλες. Οἱ μέλισσες οὔτε ποὺ ἤξεραν οὔτε ποὺ σκοτίζονταν γιὰ τὴ σημασία ποῦδιναν οἱ κηφήνες στὸν ἑαυτὸ τους. Ὅμως παράβλεπαν καὶ τὴν ἀκαματοσύνη τους καὶ τὴ βουλιμία τους, ἐπειδὴ σκέφτονταν, πρῶτο, πὼς ἓνας τους θὰ τοὺς χρειάζοταν καί, δεύτερο, πὼς ἦταν τόση ἡ ἀφθονία σὲ ὅλα, ὥστε μποροῦσαν νὰ παραβλέψουν καὶ τὴ σπατάλη ποὺ κάναν στὸ μέλι οἱ ἀργόσχολοι κι ἄχρηστοι κηφήνες.

Νὰ τί ἔγραφε, τὸν ἴδιον καιρὸ ποὺ οἱ κηφήνες φαντάζονταν πὼς κυβερνοῦσαν, μιὰ μέλισσα ἐργάτρια, στὶς σημειώσεις της (4^ο τετράδιο, σελὶς 5):

Τ ΕΛΗ ΜΑΓΟΥ συνέβη ἓνα μεγάλο γεγονός: στείλαμε τὴν παλιά μας βασίλισσα νὰ βρῆ ἄλλη κυφέλη, καὶ μείναμε μεῖς, με τὴν καινούργια βασίλισσα, στὴ δικιά μας. Ἡ βασίλισσα ἔπιασε εὐτὸς νὰ γενιάη. Οἱ ἰτιές ἀνθισαν ἔπρεπε νὰ θρέψουμε τὰ μικρὰ - κι ὄχι μόνο, παρὰ νὰ προλάβουμε, μέσα στὸ λίγο διάστημα ποὺ κρατᾶει ὁ ἀνθός, νὰ κάνουμε προμήθεια καὶ γιὰ τὸ χειμῶνα. Ὁ ἀνθὸς τῆς ἰτιᾶς ἦταν ἀφθονος καὶ με ἄρωμα δυνατὸ, γιατί δὲ μεσολάβησαν βροχές. Μαζέψαμε πολὺ, ὄχι ὁμῶς ἀρκετὸ γιὰ τὸ χειμῶνα. Οἱ κηφήνες, στὸ μεταξύ, παραξηγῶντας τὸν προορισμὸ τους καὶ θαρρῶντας πὼς ἦταν χρήσιμοι, συνέχιζαν νὰ κατατρῶνε τὸν κόπο τῶν μελισσῶν. Ἐτσι πέρασε κάμποσος καιρὸς. Μὰ οἱ ἐσωτερικὲς ἀνάγκες ὅλο κ' ἔσφιγγαν, τὰ λουλούδια τέλειωναν καὶ τότε οἱ μέλισσες, χωρὶς κἂν νὰ συνεννοηθοῦν ἀναμεταξύ τους, μῆτε νὰ πᾶρον καμμιά «ἀπόφαση», πᾶσαν πιά, μεμιάς, ν' ἀφήνουν στοὺς κηφήνες μέλι! Πιάσαν ξάφνου τὶς κερῆθρες, καὶ δὲν τὸ κονοῦσαν ἀπὸ κεῖ, χτυπῶντας ποῦ καὶ ποῦ τοὺς πιδ ἀθάδεις!.. Οἱ κηφήνες ξεπαστρέφτηκαν. Μὰ ἡ κυφέλη, ὄχι μόνο δὲ χάθηκε, παρὰ πρόκοψε ὅσο ποτέ, κι ὁ χειμῶνας ποὺ μπῆκε τῇ βρῆκε πανέτοιμη κι ἀνθηρότατη.

Οἱ μέλισσες κατασίγασαν, κάθησαν στὶς θέσεις τους κρατῶντας ζεστάσια στὶς νυφοῦλες, κ' ἔτσι ἀπόμειναν, περιμένοντας πάλι τὴν ἀνοιξή καὶ μ' αὐτὴν ξανά τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς.

ΗΡΑΚΛΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΕΝΑΡΙΘΜΑ

158

— Αφοῦ ὅλα παίζονται, παῖξ' τα κ' ἐσύ,
μιὰ κ' ἔξω, ὅλα, κ' ἤσυχασε!

159

...Χάνεις τὴν ὑγεία σου, τὴ νιότη σου,
τὸ φῶς σου - κ' ἐξακολουθεῖς νὰ θρηνῆς
τὸ πρῶτο-πρῶτο πόχασες: τὴ φωνή σου!
Σάμπως ἂν τὴν εἶχες θὰ τραγούδαες! Σὺ
δὲ μιλάς κἄν!

160

— Μὰ ὅ,τι, ὅ,τι ἔχεις, κλεψιμέικο; Καί
γι' αὐτό, ἀντύχη, δὲν τὸ ἀπαλλοτριώνεσαι
μὲ κανέναν τρόπο, κι ἄς κάψῃ τὸν κακό-
μοιρο τὸν κληρονόμο σου!..

161

Μακάρ' οἱ Τουρκαλάδες νὰ μᾶς συν-
κοινωνήσουν ἄλλη μιὰ φορά μὲ αἷμα!

162

— Σὲ θέλω, ὄχι ἀπλῶς ν' ἀναγνωρίζης
πρωτόβουλα - νὰ διασαλπίζης τὴν ὅποια
ἄξια κ' ὑπεροχή τοῦ ἄλλου, μάλιστα δὲ ὅ-
ταν εἶναι ἐχθρός σου!

163

Μόνο χρέος: ἡ δουλειά: Μόνος σκο-
πός: ἡ ὅπως τὴ νιώθει ὁ καθένας ἀνθρω-
πινὴ ζωὴ. Ὅλα τ' ἄλλα — κ' ἡ Ἐλευθερία
ἀκόμα μὲς σ' αὐτὰ — μέσα, ποῦ ὅποιος
θέλει κάνει ὅση θέλει γιὰ ὅ,τι θέλει χρή-
ση τους!

164

Μὴν κλαψουρίζης, μὴν κλαψουρίζης!
Καὶ τὸ μωρὸ ὅταν κλαψουρίζῃ, τὸ βα-
ριοῦνται!

165

'Εγὼ, ἐσύ, αὐτὸς - τίποτε!.. Ἐδῶ,
ἐκεῖ, αὐτοῦ - τίποτε!.. Τίποτε, τίπο-
τε, τίποτε!

166

— Πῶς - πῶς! Κ' οἱ Θραῖκες πουλοῦσαν
σκλάβους τὰ παιδιὰ τους!

167

Στάθμευε ὅπου λάχῃ, γιὰ νὰ μὴ εἶσαι
πουθενά!

168

— Ἡ εὐλεξία τοὺς ἀποφεύτισε!

169

Κεῖνος ποῦ δουλεύει, μ' ἐκεῖνον ποῦ
κάνει πῶς δουλεύει, τελείως ἀσυμβίβα-
στοι - κι ἄς λέν!

170

— Γιὰ νὰ φέρῃ γύρα ἡ κουβέντα, ποῦ
λέει ὁ Καραγκιόζης! Ἄν-καλά, «δὲν εἶ-
πα», «δὲν εἶπες», «δὲν εἶπε», σὲ ὅλες τίς
πτώσεις!.. Ἄν δὲ φτάνουν ἢ, μᾶλλον, κι
ἂν φτάνουν, βάλε καὶ τί εἶπαν» κι «ἀν-
τεῖπαν» ἄλλοι καὶ παράλλοι - ἀπὸ τέτοια,
μὲ τὴν ψυχὴ σου!..

171

Τὸ πῶς δὲν εἶναι ἄρρωστος, δὲ σημαί-
νει πῶς εἶναι ρῶστος ἢ, πολὺ λιγώτερο,
εὐρῶστος. Καὶ ἄρρωστος δὲν εἶναι καὶ εὐ-
ρῶστος δὲν εἶναι. Ἀπὸ χίλιους ὅμως λό-
γους καὶ σὲ κάθε στιγμή ὑποκείμενος σὲ
ἀρρώστεια, σὲ προστάδιο κιόλας ἀρρώ-
στειας, εἶναι, σὰν ἄνθρωπος - χωρὶς πά-
λι τοῦτο νὰ σημαίνει, πῶς ἀπ' ἀρρώστεια,
καὶ δὴ τούτῃ, θὰ πάῃ!

172

Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ ΣΤ' ΑΦΤΙ: Ἄν σ' ἀγα-
πᾶ, ἂν σ' ἀγαπᾶ πολὺ, κἄν' τον νὰ σ' ἀ-
γαπήσῃ περισσότερο, καί, τυφλὸν ἀπ' ἀ-
γάπη, βάρα τον στὸ σταυρό!.. Ἄκου, ἄ-
κου! Θὰ σοῦ πῇ κ' εὐχαριστῶ!..

Καὶ τόντι τοῦ'πε: «Εὐχαριστῶ, Ἄ-
γάπη!»

173

Κατὰ τὸ παλαιομακεδονίτικο, γάιδαρος χρυσόφορτος μπαίνει παρευθὺς σὲ κάστρο, ἐνῶ παραδέρνει ἀπ' ἔξω του πολιορκητῆς ἀξιώτατος!

174

— Ν' ἀντιγνωμῆς μὲ τὸν πατέρα ἢ τὸν ἀδελφό σου σπῖτι, μὰ νὰ μένη μεταξὺ σας· ν' ἀντιγνωμῆς μὲ τὸ δάσκαλό σου κατ' ἰδίαν ἢ, ἔστω, στὴν παράδοση, μὰ λέξη στὸν μπαμπάκα, τὸν διευθυγῆ, τὸν ἐπιθεωρητῆ, τὸν καφενέ, τὴν ἐφημερίδα, τὴ Νεολαία, τὴν Ἀσφάλεια, τὸ Δικαστήριο! Ἀλλιῶς εἶσαι κάθαρμα! Τίποτε λιγώτερο· κάθαρμα!.. Καί, νὰ μὲ θυμηθῆς: θὰ τὸ πληρώσης! Θὰ τὸ πληρώσης πολὺ ἀκριβά, κάθαρμα!

175

— Ἀ! πολὺ τὸν ἐχθρεύεσαι καὶ τὸν δολιεύεσαι! Σὰ νὰ μὴν κινδυνεύῃ ἀπ' τὶς ἀπανωτὲς ξυπνάδες, τοῦ πασσάρεις κ' ἐσύ, καταχθόνιε, τίς δικές σου!

176

Ἄποιος ἐπιμένει νάβρη τὸ θεό, βρίσκει τὸ διάβολο!

177

Μορέ μόχθος κι αὐτὸς ὁ μόχθος τοῦ μοχθηροῦ! Πολὺ τὸν χαίρομαι!

178

...Μὴ δὲν εἶναι πνεῦμα τὸ πρῶτο συνθετικὸ τῆς πνευμονίας;

179

...Ξένος, ξένος στὴν ἔννοια τοῦ ἀδιαχώρητου — φυσικά, σὺ ἀπὸ τῆ μιὰ μεριά, κι ὁ ἄπας χῶρος ἀπ' τὴν ἄλλη! — ἀλλιῶς θὰ τοῦ ἴδινες!..

180

Δυσπίστει πρὸς ὅ,τι πάει νὰ πακτωθῆ καὶ πέτα το μὴ σοῦ γίνῃ βύσμα!

181

...Τὰ παιδικά μου σβῆσε, Μνήμη, κι ὅσο φριχτά 'ν' καὶ τ' ἄλλα, τ' ἀντέχω!

182

— Ὅλο «ἀλλαγές» βλέπεις ἐσύ! Μήπως γιὰτὶ ὁ ἴδιος ἀνεπαίσθητα ἀλλάζεις;

183

Ὅταν θεωρήσης ἀναπόκριτα ὠρισμένα ἀπὸ τὰ ἐρωτήματα ποὺ ἔθεσες στὴν ὀλοκληρωμένη κοσμοθέασή σου, ἀρχινᾷ νὰ σοῦ γενιέται ἡ ἔφεση νὰ γνωρίσης καί, προσκαίρως, νὰ φιλιωθῆς μὲ τὴν ἄκρως ἀντίθετη. <Κάλαμε!..> Δὲν τὸ κατορθώνεις ὅμως ποτὲ δίχως ἓνα παράτολμο πῆδημα στὸ κενὸ — τὸ πιὸ ἰσχυρὸ μιᾶς σειρᾶς ἀπὸ τέτοια ἀνεπιτυχή —, ὅποτε σοῦ φαίνεται πῶς, δίχως νὰ σὲ βιάση κανεὶς, πῆγες ὀλόισα νὰ αἰχμαλωτιστῆς ἀπὸ τὸν ἐχθιστό σου - κι ὅ,τι βρέξῃ ἄς κατεβάσῃ.

184

— Τί ἐφημερίδες; Στέκια, ἄντρα λογῆς λογῆς καπετανάτων!.. Ὅρημητῆρια πρὸς σκοποὺς παραδημοσιογραφικοὺς, ἀντιδημοσιογραφικοὺς - λαοφάγους! Καὶ κάπου κάπου — θαρρεῖς ἐπιτοῦτο, γιὰ σύγχυση!.. — μερικὰ οἰκτρὰ ἀπομεινάρια τῶν ποτὲ ἐφημερίδων, μ' ἓνα, δύο — τὸ πολὺ — ἀνθρώπους νὰ τίς γράφουν, συνήθως δὲ καὶ νὰ τίς διαβάζουν μόνοι τους, ἢ καὶ κάμποσοι ἐχθροὶ τους!..

185

Οἱ περισσότεροι κοιμοῦνται ὀρθοί, οἱ λιγώτεροι ξαπλωμένοι!

186

— Ἀνυπόφορα τὰ κατακάθια τῆς ἀπραξίας!

— Ἀνυπόφορη ὅλη ἡ Πλάση ἀπὸ τὴν πολύχρονη ἀπραξία τοῦ Πλάστη!

187

Ἄν κάθε πιστὸς προσηλυτίζῃ ἓναν τοῦλάχιστον ἄπιστο, δὲν ξέρω ὅτι ὅμως ἀποτοξινώνει ἀπὸ τὴν πίστη ἓναν τουλάχιστον ὁμόπιστο, εἶμαι βεβαιωμένος!

188

...Κλαῖς ἐσύ κι αὐτὸς γελάει, κλαίει αὐτὸς κ' ἐσύ γελάς, κλαῖτε κ' οἱ δύο, γελάτε κ' οἱ δύο - γελιέστε κ' οἱ τρεῖς!

[Ἄλλοτε ἄλλα.]

Πρίγκιψ Πέτρος Ἀλεξέιβιτς

ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ

*Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ*¹ — Ρώσος ἀναρχικός καὶ γεωγράφος, γεννηθεὶς ἐν Μόσχᾳ τῷ 1842 καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ 1921. Μέλος εὐγενοῦς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας ἡ γενεαλογία συνεδέετο πρὸς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῶν *Ρούρικ*², ὁ Κροπότκιν εἰς ἡλικίαν δεκαπέντε ἔτων ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὸ σῶμα τῶν ἀκολουθῶν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ μετ' ὀλίγον εἰσῆχθη εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφοίτησε μέχρι τοῦ 1861. Ἀντὶ νὰ δεχθῆ βαθμὸν τινα εἰς τὴν ἀνακτορικὴν φρουρὰν, ὅπως ἐδικαιούτο, λόγῳ τῆς καταγωγῆς του, ἐπροτίμησε νὰ σταλῆ εἰς τὸ σῶμα τῶν κοζάκων τοῦ Ἀμούρ, ὡς στρατιωτικὸς βοηθὸς τοῦ κυβερνήτου τῆς Τρανσβαϊκαλίας. Ἡ πρώτη του ἐργασία ὑπῆρξε μία οἰκονομικὴ καὶ γεωργικὴ περιγραφή τῆς περιοχῆς ταύτης, ἡ ὁποία ἕως τότε ἦτο ἐλάχιστα γνωστὴ. Κατόπιν συνέταξεν ἔκθεσιν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν φυλακῶν καὶ τῆς ζωῆς τῶν καταδικασμένων εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Νερ-

τσίnsk, καὶ προέτεινε τὰς δυνατὰς μεταρρυθμίσεις διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ζωῆς τῶν καταδικῶν. Ἡ ἔκθεσις αὕτη δὲν ἐδημοσιεύθη τότε, ἀλλ' ἐπροξένησε βαθεῖαν αἴσθησιν εἰς τὸν τσάρον, ὁ ὁποῖος ἐξωργίσθη μὲ τὰς ἐν ὀνόματί του τελουμένας φρικαλεότητας καὶ ὑπεσχέθη νὰ θέσῃ τέλος εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην. Ἀλλ' ἡ ὑπόσχεσις ἐλησμονήθη πολὺ ταχέως. Ἐντὸς ὀλίγου, μὲ τὸν θρίαμβον τῆς ἀντιδράσεως, κατὰ τὸ 1862, ἐξηφανίσθησαν καὶ τὰ τελευταῖα ἴχνη τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'. Ὁ νεανικὸς ἐνθουσιασμὸς τοῦ Κροπότκιν μετεβλήθη εἰς ὀδυνηρὸν σκεπτικισμόν' ἐξηκολούθησε τὴν προσπάθειάν του, πρὸς διοικητικὴν ὀργάνωσιν τῆς Σιβηρίας, ἀλλ' ἔπαυσε νὰ πιστεύῃ ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ βελτιώσις τις δι' ἐκθέσεων καὶ ὑπομνημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπήρθεσκον εἰς τοὺς κρατοῦντας.

Κατὰ τὸ 1863, μετὰ τὴν ἐξέγερσιν τῆς Πολωνίας, κάθε ἐλπίς περὶ μεταρρυθμίσεων ἐσβέσθη. Ὁ Κροπότκιν, ἀεσπασμένος εἰς τὴν κυβερνήσιν τῆς ἀνατολικῆς Σιβηρίας, ἀφωσιώθη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας καί, εἰς σειρὰν ἐξερευνησεων, αἱ ὁποῖαι διήρκεσαν ἐπὶ τριετίαν, περιηγήθη τὴν Μαντζουρίαν καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Οὐσσούρι, ἀνεκάλυψε τὴν ὁδὸν τοῦ Κίγγκαν καὶ τοῦ Μέργκεν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν εἶχον πατήσει εὐρωπαϊοὶ ἀπὸ τοῦ 12' αἰῶνος, μετέσχε τῆς πρώτης ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς ἡ ὁποία ἀνῆλθεν εἰς τὸ Σουνγκάρι, διέτρεξε τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ὄκα καί, τέλος, εἴρε τὴν ἐπὶ πολὺ ἀναζητουμένην διάβασιν, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ ἀπὸ τὰ χρυσορυγεῖα τοῦ Λένα μέχρι τῆς Τρανσβαϊκαλίας.

Ὅταν ἐπανῆλθε, κατὰ τὸ 1867, εἰς Πετρούπολιν, διὰ νὰ παρακολουθήσῃ μαθήματα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ἦτο ἤδη δημοφιλὴς λόγῳ τῶν κινδύνων τοὺς ὁποίους

1 Ἐν *Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ*, τοῦ Πυρσοῦ, ὑπὸ γενικὸν γραμματέα τῆς συντάξεως Ἡρ. Ν. Ἀποστολίδη, *ιε'*, 267α-8β, ἄρθρον Θ. Παπακωνσταντίνου. [Ὅλες οἱ ὑποσημειώσεις εἶναι *τῶν Νέων Ἑλληνικῶν*.]

2 Ὁ ἀρχαιότερος βασιλικὸς οἶκος τῆς Ρωσίας. Ὁ *Ρούρικ*, σκανδιναβὸς πρίγκιψ, ὑπῆρξε ἰδρυτὴς τῆς ρωσικῆς μοναρχίας. Κληθεὶς ὑπὸ τῶν Σλάβων τοῦ Νοβγκορόντ, ὅπως ἡγεμονεύσῃ αὐτῶν, κατῆλθε τῷ 862, μετὰ πολυαρίθμου σκανδιναβικοῦ στρατοῦ, καὶ ἐγένετο μόνος κυρίαρχος τῆς Ρωσίας. Μετὰ τῆς ἀπολύτου μοναρχίας εἰσῆγαγε καὶ τὸ φεουδαλικὸν σύστημα. Ἐπὶ βασιλείας αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν οἱ πρῶτοι ρῶσοι, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου. Ἐπεξέτεινε μεγάλως τὸ κράτος του καὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ 15 ἔτη. Ἀπέθανε τῷ 879, καταλιπὼν ὡς διάδοχον τὸν ἀνήλικον υἱὸν του Ἰγκὸρ Ρουρίκοβιτς, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ Ὀλέγκ. (Ὁ.π., *κα'*, 268α-β.) Οἱ *Ρούρικ*, τοὺς *Ρωμανῶφ* θεωροῦσαν *parvenus*.

εἶχε διατρέξει καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν πο-
ρισμάτων τῶν ταξιδιῶν του. Ἐδημοσίευ-
σε τότε γενικὸν κατάλογον ὄλων τῶν γε-
ωγραφικῶν σημείων τῶν ὁποίων εἶχε ὑ-
πολογίσει τὸ ὕψος, εἰς τὰ Petermann's
Mitteilungen, καὶ τὴν *Περίληψιν τῆς ὁ-
ρογραφίας τῆς Σιβηρίας*, ἡ ὁποία εἶναι
τὸ κυριώτερον γεωγραφικὸν ἔργον του.
Τῷ 1871 ἀπεστάλη εἰς Φινλανδίαν, ὅπου
ἐμελέτησε τὰ ἐδάφη τῆς περιόδου τῶν πα-
γετώνων. Αἱ σχετικαὶ παρατηρήσεις του
ἀπετέλεσαν τὸ ὑλικὸν ἐνὸς ἔργου του, τοῦ
ὁποίου ὁ πρῶτος μόνον τόμος ἐδημοσι-
εύθη εἰς τὰ *Χρονικά τῆς Γεωγραφικῆς ἐ-
ταιρίας*, ἐνῶ ὁ δεύτερος, ἀπομεινάς ἐν
χειρογράφῳ, ἔπεσε βραδύτερον εἰς χεῖρας
τῆς ρωσικῆς ἀστυνομίας.

Μετὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἀποτυχίαν
τοῦ φιλελευθέρου κινήματος, ὁ Κροπότ-
κιν ἐσχημάτισε τὴν γνώμην ὅτι, ἂν ποτε
ἔμελλε ν' ἀπαλλαγῇ ἡ ρωσικὴ κοινωνία
τοῦ μισητοῦ ἀπολυταρχισμοῦ, τοῦτο δὲν
θὰ ἐπιτευχάνετο δι' αὐτοκρατορικῶν δια-
ταγμάτων, ἀλλὰ διὰ τῆς ὠργανωμένης
βουλῆσεως τοῦ λαοῦ. Πεισιμαρῶς περὶ
τῆς ἀνάγκης μιᾶς ἐκ τῶν κάτω προ-
ερχομένης κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐγ-
κατέλειψε μετὰ περιφρονήσεως τὸν κό-
σμον τῶν εὐγενῶν καὶ τῆς αὐλῆς, τὰ ἤ-
θη τοῦ ὁποίου ἐπλήρουν ἀηθίας καὶ ἀ-
γανακτήσεως τὸ φιλοσοφημένον πνεῦμα
του, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ζήσῃ ἐν μέσῳ τῶν
ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν. Εἰς ἐν ταξί-
διον ἀνὰ τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ἑλβετίαν,
τὸ ὁποῖον ἐπεχείρησε κατὰ τὸ 1872, συν-
εδέθη μὲ τὰ μέλη τῆς ἐκπνεούσης πλέον
Πρώτης Διεθνοῦς, ἐν οἷς συγκατελέγοντο
καὶ πολλοὶ συμπατριῶται του, καταδικα-
σμένοι εἰς ὑπερορίαν λόγῳ τῶν πεποιθή-
σεών των. Ὄταν ἐπανῆλθεν εἰς Ρωσίαν,
ἐγένετο μέλος τῆς μυστικῆς ὀργανώσεως

τῶν *Τσαϊκόφσκι*, νέων τῆς ἀστικῆς τάξε-
ως, καὶ τῆς ἀριστοκρατίας, οἱ ὁποιοὶ ἐ-
πεδίωκον νὰ ὀργανώσουν μαθήματα στοι-
χειώδους ἐκπαιδεύσεως εἰς βιομηχανικὰς
περιφερείας καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ νὰ
εἰσαγάγουν τὰς ἐπαναστατικὰς καὶ φιλε-
λευθέρους ἰδέας εἰς τοὺς ἀμορφώτους πλη-
θυσμούς, διὰ μαθημάτων ἀναγνώσεως,
γραφῆς καὶ στοιχειώδους ἱστορίας. Με-
ταμφιεσθεὶς εἰς περιοδεύοντα ζωγράφον
ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Μποροντίν*, ὁ Κρο-
πότκιν ἐπεδόθη μετὰ ζέσεως εἰς τὴν μορ-
φωσιν τῶν ἀγροτῶν. Διωργάνωνε διαλέ-
ξεις, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐφείδeto καθόλου
τοῦ τσαρικοῦ καθεστώτος, περιώδευε με-
ταξὺ τοῦ πτωχοῦ πληθυσμοῦ, ἀπεκάλυπτε
τὴν ἀνηθικότητα τοῦ φεουδαρχικοῦ κα-
θεστώτος, καὶ ἐκῆρυσσε τὴν συναδέλφω-
σιν τῶν καταπιεζομένων.

Καταγγελθεὶς εἰς τὴν Ἀστυνομίαν,
συνελήφθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1874 καὶ
ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον *Πέτρον καὶ
Παύλον* ἐν Πετροουπόλει. Ἐδῶ, ἐπὶ τρία
περίοινα ἔτη, ἐντὸς ὕψου καὶ σκοτεινοῦ
κελλίου, χωρὶς ἐπαρκῆ τροφήν, χωρὶς βι-
βλία, χωρὶς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς συγγε-
νεῖς καὶ τοὺς φίλους του, ματαίως ἀνέ-
μενε νὰ δικασθῇ. Ὄταν πλέον ἐκλονίσθη
σημαντικῶς ἡ ὑγεία του, μετεφέρθη εἰς
τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον - ὅπουθεν
κατάρθωσε νὰ δραπετεύσῃ, κατ' Ἰούλιον
τοῦ 1876.

Κατέφυγεν ἀμέσως εἰς Ἀγγλίαν, καὶ
τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐγκατεστάθη ἐν Ἑλβε-
τία, ὅπου εἰσῆλθεν εἰς τὴν *Ὁμοσπονδίαν
τοῦ Ἰούρα* — ἀναρχικὴν ὁμάδα, ἀποσπα-
σθεῖσαν τῆς *Πρώτης Διεθνοῦς* — καὶ ἵ-
δρυσσε τὴν ἐφημερίδα *Ὁ ἐπαναστάτης* (Le
revolté). Ἀπελαθεὶς ἐξ Ἑλβετίας τὸν Σε-
πτέμβριον τοῦ 1881, ἀπαιτήσῃ τῆς ρω-
σικῆς κυβερνήσεως, κατέφυγεν εἰς Τονὸν
καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου διὰ σει-
ρᾶς βιβλίων καὶ διαλέξεων προσεπάθησε
νὰ προκαλέσῃ ζύμωσιν ἐναντίον τῶν ὠ-
μοτήτων αἱ ὁποῖα διεπράττοντο ὑπὸ τοῦ
αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' εἰς βί-
α τῶν πολιτικῶν καταδίκων. Ἐπανελ-
θὼν εἰς Τονὸν τῷ 1882 συνελήφθη μετ'
ὀλίγων ὡς συνένοχος τῆς τρομοκρατικῆς
ἀποπείρας ἡ ὁποία εἶχε λάβει χώραν ἐν
Λυών, ἐδικάσθη μετὰ 59 ἄλλων καὶ κα-

3 Ὁ γράφων δὲν ἦταν ἀναρχικός. Κομμουνι-
στής ἦταν. Γι' αὐτὸ καὶ σὲ πλείστα σημεία
ἐννοεῖς ἢ ἐκφράσεις, ποὺ ξεφεύγουν τελείως
ἀπ' τὶς θέσεις καὶ τὶς ποιότητες τῆς Ἀναρ-
χίας, καὶ τοῦ Κροπότκιν εἰδικώτερα. Ἔτσι
κ' ἐδῶ, τὸ ὠργανωμένον τοῦτο — περὶ ἐκ τῶν
κάτω ἐπαναστατικῆς λαϊκῆς βουλῆσεως —
καὶ παραπέρα ἄλλα, ποὺ θὰ σημειώσωμε.

4 Δικιά μας ἡ ἀραίωση.

τεδικάσθη εἰς πενταετῆ φυλάκισιν, μολονότι ἦτο ἀθώος. Ἐγκλεισθεὶς εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Κλαιρβώ, ἡμνησοτέθη μετὰ τριετιάν (1886), κατόπιν ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως ὑπὲρ αὐτοῦ τῶν ἐπιστημόνων τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας⁵.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του ὁ Κροπότκιν ἀπεσύρθη εἰς τὸ Λονδίνον, ὅπου ἔζησε μέχρι τοῦ 1917. []⁶ Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1917 ἐπανῆλθεν εἰς Ρωσίαν καὶ λόγῳ τῶν ἀναρχικῶν του ἀντιλήψεων ἐπέκρινε τὸ σοβιετικὸν καθεστῶς, [διότι]⁶ διειτῆρει τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ κάθε κράτους - τὴν βίαν δηλαδὴ καὶ τὸν καταναγκασμόν. Ἀπέθανεν ἐν Μόσχᾳ τὴν 8ην Φεβρουαρίου τοῦ 1921, κατόπιν μακρᾶς ἀσθενείας. []⁶

Ὁ Κροπότκιν ἐδημοσίευσε ταξιδιωτικὰς περιγραφὰς καὶ γεωγραφικὰς ἐργασίας, συγγράμματα φιλοσοφίας τοῦ δικαίου καὶ κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς οἰκονομίας, καθὼς καὶ τὴν αὐτοβιογραφίαν του, ἣ ὅποια κρίνεται ὡς ἓν ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ λογοτεχνικοῦ τούτου εἶδους. *Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο*, λέγει ὁ δανὸς κριτικὸς G Brandès, προλογίζων τὴν γαλλικὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου, φροντίζει περισσότερον νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ψυχολογίαν τῶν συγχρόνων του παρὰ τὴν ἰδικήν του. Διὰ τοῦτο εὐρίσκει ὁ ἀναγνώστης εἰς αὐτὸ τὴν ψυχολογίαν τῆς Ρωσίας - τῆς ἐπισήμου Ρωσίας καὶ τῶν λαϊκῶν μαζῶν - τῆς Ρωσίας ἣ ὅποια μάχεται διὰ τὴν πρόδον, καὶ τῆς ἀντιδραστικῆς Ρωσίας. Προσπαθεῖ περισσότερον νὰ διηγηθῆ τὴν ἱστορίαν τῶν συγχρόνων του παρὰ τὴν ἰδικήν του, καὶ διὰ τοῦτο ἣ διήγησις τῆς ζωῆς του περικλεῖει τὴν ἱστορίαν τῆς Ρωσίας τῆς ἐποχῆς του τόσον καλὰ ὅσον καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Εὐρώπης, κατὰ τὸ τελευταῖον ἡμῶν τοῦ 19^{ου} αἰῶνος. Ὅταν αὐτοαναλύεται, ὁ

λος ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος κατοπτρίζεται ἐν ἑαυτῷ.

Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι : *Paroles d'un révolté* (1884), *La conquête du pain* (1888), *L'anarchie, sa philosophie, son idéal* (1896, ἑλληνικὴ μετάφρασις μετὰ προλόγου I. Ζερβοῦ, 1924), *The State, its part in history* (1898), *Fields Factories and Workshops* (1899, καὶ γαλλικὴ μετάφρασις : *Champs-Usines-Ateliers*), *Memoirs of a Revolutionist* (1900), *Mutual aid, a factor of evolution* (1902), *Modern science and anarchism* (1903), *The desiccation of Asia* (1904), *The orography of Asia* (1904), *Russian Literature* (1905), *La grande Revolution 1789-1793* (1921), *Morale anarchiste* (ἑλληνικὴ μετάφρασις I. Νικοπούλου, 1927), *Ethique, Πνευματικὴ καὶ χειρωνακτικὴ ἐργασία* (ἑλληνικὴ μετάφρασις τῷ 1924), *Πρὸς τοὺς νέους* (πολλὰ ἑλληνικὰ μεταφράσεις ἣ 1^η : ὑπὸ Πλάτωνος Δρακούλη, 1886), *Autour d'une vie* (1921, ἔκδοσις 2^η, τόμοι 2).

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ — Ὁ ὑπερτατος νόμος διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι, κατὰ τὸν Κροπότκιν, ὁ νόμος τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπότητος - ἦτοι : ὁ νόμος τῆς προσόδου, τῆς μεταβάσεως ἀπὸ μίαν κατάστασιν ἣττος εὐτυχίας εἰς τὴν εὐτυχεστάτην δυνατὴν κατάστασιν. Αἱ κατακτήσεις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἀπέδειξαν ὅτι τὸ πᾶν μεταβάλλεται ἐν τῇ φύσει, ἄλλοτε βραδέως καὶ ἄλλοτε ταχύτατα, δι' ἀλμάτων καὶ ἐπαναστάσεων. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, ἣ ὅποια, ἀποτελοῦσα σύνολον ὀργανισμῶν με' ἔντονον τὸ εὐδαιμονιστικὸν ἔνστικτον, ἐξελίσσεται καὶ αὐτὴ διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτάτου δυνατοῦ ὁρίου εὐδαιμονίας, ἄλλοτε βραδύτερον καὶ ἄλλοτε ταχύτερον, δι' ἀλμάτων καὶ ἐπαναστάσεων, ὅπως ἀποδεικνύει ἣ μέχρι τοῦδε γνωστὴ ἱστορία τῆς. Τὸ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἀτέγκτου τούτου νόμου κοινωνικῶς βιοῦν ἄτομον, διὰ νὰ μετᾶσχη τοῦ δημιουργικοῦ τούτου ρυθμοῦ καὶ νὰ ζῆσῃ ἐν ὅλῃ του τῇ φυσικῇ καὶ πνευμα-

5 Ὑπέστη φριχτὰ βασανιστήρια ἀπ' τὴν ἀυπερπολιτισμένην γαλλικὴν ἀστυνομία (τοῦ ἔβγαζαν ἐπὶ ὄρες τὰ νύχια κ. ἄ. π.). Διαμαρτυρήθηκαν οἱ κορυφαῖοι τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν τῆς Εὐρώπης - μεταξύ αὐτῶν καὶ ὁ Οὐγκώ.

6 [] : Ἀφαιροῦνται διάφορες ἀνακρίβειες καὶ φαρισαϊσμοί.

τικῇ πληρότητι, ὀφείλει νὰ συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς ἄλλους ὅπως θὰ ἤθελε νὰ συμπεριφερθῶσιν εἰς αὐτὸ ἐν ἀναλόγοις περιστάσεσι — νὰ εἶναι δηλαδὴ *δίκαιον* — καὶ νὰ ἔχη ἔντονον τὸ πάθος τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ ἐνεργεῖν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μεταδίδῃ εἰς τοὺς ἄλλους τὴν ἰδικὴν του διανόησιν, καὶ ἀγάπην, καὶ ἐνεργεῖαν - νὰ εἶναι δηλαδὴ *ἐνεργόν*.

Ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς κοινωνίας πρὸς τὴν εὐτυχεστάτην δυνατὴν κατάστασιν μέλλει νὰ ἐξαφανισθῇ ὁ *νόμος*, ὁ δικαστικὸς δηλαδὴ καταναγκασμός. Αὐτὸ τὸ ὅποιον σήμερον καλοῦμεν *νόμον*, εἶναι ἐπιτήδειον κρῶμα ἀφ' ἑνὸς ἐθίμων χρησίμων εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐθίμων τὰ ὅποια δὲν ἔχουν ἀνάγκην νόμων διὰ νὰ εἶναι σεβαστά, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐθίμων, τὰ ὅποια μόνον διὰ τοὺς κρατοῦντας εἶναι ὠφέλιμα, ἐνῶ εἶναι βλαβερὰ διὰ τὰς μάζας. Ἄν κανεὶς ἐξετάσῃ τοὺς νόμους οἱ ὅποιοι διέπουν τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀντιληφθῇ εὐκόλως, ὅτι οὗτοι δύνανται νὰ διαιρεθοῦν εἰς τρεῖς μεγάλας κατηγορίας: εἰς τοὺς ἀφορῶντας τὴν προστασίαν τῆς ἰδιοκτησίας, εἰς τοὺς ἀφορῶντας τὴν προστασίαν τῆς κυβερνήσεως καὶ εἰς τοὺς ἀφορῶντας τὴν προστασίαν τῶν ἀτόμων. Ἄλλ' ἢ μὲν προστασία τῆς ἰδιοκτησίας εἶναι προστασία τοῦ ἐκμεταλλευτοῦ, ἢ δὲ προστασία τῆς κυβερνήσεως εἶναι προστασία ἐνὸς μηχανισμοῦ ὁ ὅποιος σκοπεῖ τὴν διατήρησιν τῶν προνομίων τῆς ἀρχούσης τάξεως. Μένει ἢ προστασία τῶν ἀτόμων εἶναι γνωστὸν ὅμως, ὅτι οὐδέποτε ὁ φόβος τῆς ποινῆς ἀφώπλισε τὸν δολοφόνον. Τοιοῦτοτρόπως, τὸ σύνολον τοῦ νομικοῦ συγκροτήματος τῆς κοινωνίας — τὸ ὅποιον, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, εἶναι γέννημα ἱστορικῆς ἐξελέξεως: ἐγεννήθη δηλαδὴ ἐν χρόνῳ καὶ ἐπομένως θὰ καταστραφῇ ἐν χρόνῳ — τὸ σύνολον τῶν νομικῶν θεσμῶν μὲ τὸν τυραννικὸν καταναγκασμὸν των βλάπτει τὴν κοινωνίαν, διατηροῦν ἐν καθεστῶς ἐκμεταλλεύσεως καὶ προνομίων. Δὲν εἶναι μακρὰν ἢ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ καταργηθοῦν οἱ νόμοι καὶ θ' ἀντικατασταθοῦν ὑπὸ κανόνων τῆς κοινῆς βουλήσεως τῶν μελῶν ἐκάστης κοινότητος κοινοκτημόνων, τῆς ὁποίας ἢ μεγαλυτέρα ποινὴ θὰ εἶναι ὁ

κοινωνικός, ἀποκλεισμός, ἄνευ οὐδενὸς καταναγκασμοῦ.

Ἐπίσης καὶ τὸ κράτος, τὸ ὅποιον ἔχει ἀποβῆ κώλυμα τῆς ἐξελέξεως, μέλλει νὰ ἐξαφανισθῇ. Εἶναι τὸ φρούριον, τὸ ὅποιον χρησιμοποιοῖ ὁ πλούσιος ἐναντίον τοῦ πτωχοῦ, ὁ ἰδιοκτήτης ἐναντίον τοῦ προλεταρίου. Μὲ τὰ διαρκῶς αὐξανόμενα ἔξοδά του ἀποτελεῖ ἕνα καρκίνωμα τῆς κοινωνίας. Ζῆ εἰς βάρος τῶν παραγωγικῶν μελῶν αὐτῆς καὶ μὲ τὴν ἀδηφαγίαν του προκαλεῖ τοὺς πολέμους μεταξὺ τῶν ἐθνῶν. Καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τὸ κράτος εἶναι σύμβολον καὶ φορεὺς πολέμου - ἀνεξαρτήτως τῆς πολιτικῆς του μορφῆς· καὶ ἡ πλεόν «φιλευθερία» δημοκρατία εἶναι ἐξ ἴσου καταπιεστικὴ μὲ τὴν πλεόν ἀπόλυτον μοναρχίαν⁷. Αἱ θρυλούμεναι καὶ ἐξυμνούμεναι «ἐλευθερίαι» τοῦ τύπου, τῆς συγγεντρῶσεως, τὸ ἄσυλον τῆς κατοικίας καὶ αἱ λοιπαὶ «συνταγματικαὶ ἐλευθερίαι» εἶναι σεβασταὶ ὑπὸ τοῦ κράτους μόνον ἐφόσον δὲν χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐναντίον τῶν προνομιοῦχων τάξεων. Ὅπως ὁ νόμος, οὕτω καὶ τὸ κράτος εἶναι γέννημα ἱστορικῆς ἐξελέξεως, καταδικασμένον εἰς ἐξαφανισμόν. Μετὰ τὸν ἐξαφανισμόν του οἱ ἀνθρώποι θὰ ζήσουν ἡνωμένοι κοινωνικῶς, ἄνευ καταναγκασμοῦ, καὶ μὲ μόνην τὴν ὑποχρέωσιν τῆς τηρήσεως ἐνὸς ἐλευθέρου συμβολαίου. Ἡδη εἶναι πολυπληθῆ τὰ παραδείγματα τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ κράτους, διὰ τῆς ἀποκεντρώσεως, ἢ ὁποία ὄλονεν κατακτᾶ ἔδαφος, καὶ τῆς ἀντικαταστάσεώς του δι' ἐλευθέρων ἐξωκρατικῶν ἐνώσεων, μὲ ἰδίαν ἐλευθέραν συγκροτήσιν. Βάσις τῆς μελλοντικῆς ὀργάνωσεως τῆς ἄνευ κράτους κοινωνίας θὰ εἶναι αἱ κοινότητες, αἱ ἄνευ συνόρων καὶ περιορισμῶν κοινότητες, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἐνοῦνται τὰ ἄτομα δι' ἐλευθέρων συμβολαίων, ὅπως καὶ αἱ κοινότητες πρὸς ἀλλήλας.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία ἔχει ἀποβῆ πλεόν ἐμπόδιον διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀποτέλεσμα τῆς συγ-

7 Μπορεῖ δὲ καὶ περισσότερο, κατὰ Sorel: Les illusions du progrès.

κεντρώσεως τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς εἰς χεῖρας ὁ λ ί γ ω ν⁴ εἶναι ἡ πτωχεία, ἡ ἀνεργία, αἱ κρίσεις, ἡ ὑλικὴ καὶ ἡθικὴ ἐξαθλίωσις τοῦ μεγίστου μέρους τῆς κοινωνίας. Ὁ πλούσιος, μὲ τὴν ὑπεραφθονίαν τῶν ἀγαθῶν, καὶ ὁ πτωχός, μὲ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν αὐτῶν, εἶναι ἐξ ἴσου ἐπιρρεπεῖς εἰς τὴν ἀνηθικότητα καὶ τὸν ἐκφυλισμόν. Δὲν ὑπάρχει θεσμὸς πλέον ἄδικος ἀπὸ τὸν θεσμόν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει τὴν συσσώρευσιν τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας ὄλων εἰς χεῖρας ἐλαχίστων. Τὰ συσσωρευμένα πλούτη εἶναι ἀπηλλοτριωμένα ἀγαθὰ τοῦ συνόλου. Γεννηθεὶς ὡς παράσιτον ὁ θεσμὸς τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἐν μέσῳ τῶν ἐλευθέρων κοινοκτημόνων κοινοτήτων τῶν προγόνων μας, εἶναι καὶ αὐτὸς καταδικασμένος εἰς ἐξαφανισμόν, μαζὶ μὲ τὸν νόμον ὁ ὁποῖος τὸν κατοχυρώνει, καὶ μὲ τὸ κράτος τὸ ὁποῖον τὸν προστατεύει. Εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον, ὅλα τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς καὶ τὰ προϊόντα αὐτῆς θ' ἀποτελοῦν κοινωνικὴν ἰδιοκτησίαν. Ἡ μέλλουσα κοινωνία θὰ εἶναι κοινωνία κομμουνιστικῆ⁸. Κάθε μέλος τῆς κομμουνιστικῆς κοινότητος θὰ ἐργάζεται ἐπὶ ὄρισμένον ὀριθμόν ὥρων ἡμερησίως καὶ κατ' ἐλευθέρην ἐκλογὴν εἰς μίαν τῶν παραγωγικῶν ἐργασιῶν, διὰ νὰ δικαιουται συμμετοχῆς εἰς τὴν ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν του ἀπόλαυσιν τῶν παραγομένων προϊόντων.

Ἄλλὰ τίνα τρόπον θὰ γίνῃ ἡ μετάβασις αὕτη τῆς κοινωνίας πρὸς μίαν εὐδαιμονεστεράν κατάστασιν; Τίνι τρόπον θὰ ἐπιτευχθῆ ἡ κατάργησις τοῦ κράτους καὶ ἡ μεταμόρφωσις τοῦ νόμου καὶ τῆς ἰδιοκτησίας;

Διὰ τὸν θρίαμβον τῆς δικαιοσύνης, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν νέων ιδεῶν, τοῦ ἀναρχισμοῦ⁹, ἀπαιτεῖται μία ἐ-

παναστατικὴ θύελλα, ἡ ὁποία ζωντανεύει μὲ τὴν θερμὴν πνοήν της τὰς ναρκωμένους ψυχὰς καὶ ἀφυπνίζει εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἀνθρωπότητος τὸ πνεῦμα τῆς ἀφοσιώσεως, τῆς αὐταπαρνησίας καὶ τοῦ ἠρωτισμοῦ. Ἀπαιτεῖται μία κοινωνικὴ ἐπανάστασις - καὶ αὕτη εἶναι προσεχῆς. Ἡ πρώτη πράξις τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασεως θὰ εἶναι ἡ καταστροφή. Τὸ ἐνστικτον τῆς καταστροφῆς, τὸ ἔσσαν φυσικὸν καὶ δίκαιον, διότι εἶναι ἐν ταυτῷ καὶ ἐνστικτον ἀνανεώσεως, θὰ εὕρῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἰκανοποιηθῆ πλήρως. Καταστροφή τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καὶ βιαιαία κατάργησις τοῦ θεσμοῦ τῆς ἰδιοκτησίας, διὰ γενικῆς ἀπαλλοτριώσεως ὄλων τῶν μέσων παραγωγῆς, εἶναι τὰ πρῶτα καθήκοντα τῆς ἐπανάστασεως. Κατόπιν, ἀρχίζει ἡ ἀναδιοργάνωσις, αὐθόρμητος καὶ ἐλευθέρως, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων, μὲ τὴν φροντίδα ὅπως ἀποφρευθῆ ἡ ἀναβίωσις τοῦ κράτους — τοῦ καταναγκασμοῦ — ὑ π ὀ ο ἰ α ν δ ἡ π ο τ ε μ ο ρ φ ῆ ν⁴.

Καθήκον ὄλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι βλέπουν καθαρώτερα τὸν ρυθμὸν τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως, εἶναι ἡ προετοιμασία τῶν πνευμάτων διὰ τὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν. Αἰ μυστικά, αἱ ἐπαναστατικαὶ ὁργανώσεις, τὸ ἀναρχικὸν κόμμα⁹, πρέπει

λον καὶ μέρη ἀρχάς (!), καθὼς ἐδῶ, καὶ ὄχι, ἀπλῶς, ὡς ῥοπή πρὸς Ἀναρχίαν, καθὼς (μόνον) ὁ Κροπότκιν κ.ἄ. — καὶ ἀναρχικὸν κόμμα (!) — ὑπὸ τὴν ἔνοιαν τοῦ ὀ ρ γ α ν ω μ ἔ ν ο υ, μὲ καταπειθάρχησιν μελῶν (ἄλλως πῶς κόμμα;) καὶ ἀ λ ο τ ρ ῖ ο σ ι ν (: ἀντιπροσώπευσιν, διοίκησιν, συμμόρφωσιν κ.λ.) τῆς προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας των εἰς ἰδέας, φρονήματα, ἐκδοχὰς ἐνοιῶν καὶ χρεῶν, θέσεις, κρίσεις ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ καὶ συναφεῖς δραστηριότητάς των — μόνον ἀπὸ μ ἡ ἄ ν α ρ χ ι κ ὸ ν εἶναι δυνατόν νὰ γράφωνται, πρὸς δῆλωσιν ὅμως ἐνοιῶν βρασιῶς παρεξηγημένων, ἡλλοιωμένων δηλαδὴ καὶ ρ ι ζ ι κ ὴ ς ἔ ξ ἔ ν ω ν πρὸς τὸν φυσικὸν χῶρον ὅπου φύονται αἱ ποιότητες καὶ αἱ καθαφαί ροαὶ τῆς Ἀναρχίας. Αἰτία: ὅτι, καθὼς εἶπαμε, ὁ γράφων Θ. Φ. Παπακωνσταντίνου, ἀναρχικός δὲν ὑπῆρξε — καὶ μόνη ἡ μελέτη ἐνὸς θέματος δὲν ἀρκεῖ διὰ τὴν ἀκριβῆ πραγματοῦσιν — «κομμουνιστῆς» ὑπῆρξε, καὶ μέλος τοῦ Κ.Κ.Ε. — σήμερα, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, διώκτης, ἐμπαθέστατος, τῶν ἄλλοτε «δομειδεατῶν» τῆς «ἰδεολογίας» του — τὸ δὲ ἄρθρον

8 Στὴν ἔνοιαν: κοινοκτημονικῆ. (Ἄλλ' ὁ γράφων τότε κομμουνιστῆς δὲν ἤθελε προφανῶς οὔτε τὴν ἑκφραστικὴν — καὶ ἀκριβολόγην — διαστολὴν τῶν ἀναρχικῶν κοινοκτημονικῶν θέσεων ἀπ' τὴν κομματικῆς «μαρξιστικῆς».)

9 Ἀναρχισμός — δηλαδὴ σύστημα ιδεῶν, ἀπηρτισμένων, ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει, εἰς δόγμα αὐτανγκαστικόν, μὲ διεπούσας καθ' ὅ-

νά καταστήσουν γνωστόν παντοῦ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ νά ἀφυπνίσουν τὸ αἰσθημα τῆς ἀνεξαρτησίας μεταξὺ τῶν μαζῶν. Διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τούτων ἀπαιτεῖται δρᾶσις, συνεχῆς, ἀδιάκοπος, καὶ διαρκῶς ἀνανεουμένη, δρᾶσις τῆς μειοψηφίας. Τὸ θάρρος, ἡ ἀφοσίωσις, τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας, εἶναι ἐξ ἴσου μεταδοτικὰ ὅπως καὶ ἡ ραθυμία, ἡ ὑποταγή, ὁ πανικός. Ἡ φωτισμένη μειοψηφία, εἰς τὸ προπαρασκευαστικὸν τῆς ἐπαναστάσεως ἔργον της, δύναται καὶ ὀφείλει νά χρησιμοποιοῖσῃ κάθε μέσον¹⁰.

εὐσυνειδήτως «κατατοπιστικὸν» μὲν, δι' ἀναγνώστην ἐγκυκλοπαιδείας, ἐπικίνδυνον ὅμως, κατὰ ταῦτα ἀκριβῶς, πρὸς δημιουργίαν παρεξηγήσεων καὶ ἀλλοιώσεων τέτοιου χαρακτῆρος, κατὰ τὰ διαφορικὰ μεταίχμια εἰδικῶς, *Κομμουνισμοῦ καὶ Ἀναρχίας*

10 Ὁ Κροπότκιν δὲν ἐννοεῖ «ἀπάνθρωπον» ἢ «ἀνῆθικον» (μὲ τὴν «ἠθικὴν», φυσικὰ, καὶ τὴν ἀντίληψιν «ἀνθρωπιᾶς» τοῦ ἐπαναστάτου)

Ὁ Κροπότκιν, κατὰ τὸν G. Brandès, ὑπῆρξεν ἐπαναστάτης ἄνευ ἐμφάσεως - ἢ προσωποποιήσις τῆς ἀπλότητος. Ἀπὸ πλευρᾶς χαρακτῆρος δύναται ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν σύγκρισιν μὲ ὄλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Κανεὶς ἄλλος δὲν ὑπῆρξε περισσότερον ἀφιλοκερδῆς αὐτοῦ. Κανεὶς ἄλλος δὲν ἠγάπησε περισσότερον ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἀνθρωπότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ — P. Elzbacher, L' anarchisme (γαλλικὴ μετάφρασις O. Karmine, Paris 1923).- Lourié, La philosophie russe contemporaine (ἔκδ. β', 1905).- P. Kropotkin, Autour d' une vie (1921, ἔκδ. 21η, τ. 2).- G. Plékhanof, Anarchisme et socialisme (1924).

Ἐννοεῖ «Κάθε μέσον πρὸς δρᾶσιν καὶ ἀφύπνισιν τῶν συνειδήσεων καὶ τῶν μαζῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν, ἀκριβῶς, ἀπὸ καταστάσεων καταδυναστεύσεως καὶ ἀπανθρωπισμοῦ»

Ο ÉLISÉE RECLUS, ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ:

Φτάνει νά πῶ γι' αὐτὸν τὴ γνώμη ὅσων τῶν δίκασαν καὶ τὸν φυλάγαν: *Κανεὶς, πού ἀπὸ κοντὰ ἢ μακρὰ νά γνώρισε τὴ ζωὴ του, καὶ νά μὴν τὸν σέβεται, νά μὴν ὁμολογῇ τὸ μεγάλο πνεῦμα του καὶ τὴν καρδιά του, τὴν ἀγαθότητα πού ὅλος ξεχειλίζε!* *Κανεὶς, πού νά μὴν τὸ φωνάζῃ: πὼς ἦταν ἀληθινὰ εὐγενῆς καὶ ἀγνός!* *Μὰ μήπως δὰ γι' αὐτὲς ἴσα-ἴσα τίς ἀρετὲς του δὲν ἔλαβε ἐξορία καὶ φυλακή;* *Τὸ ἐγκλημά του: ν' ἀγαπάῃ τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς ἀδύνατους!* *Τὸ κακούργημά του: νά τοὺς ὑπερασπίζεται!* *Ἡ κοινὴ γνώμη ὁμόφωνα σέβεται τὸν ἄντρα αὐτὸν - καὶ δὲν ἀπορεῖ ὡστόσο, πού τῆς φυλακῆς οἱ πόρτες βροντᾶνε πάντα πίσω του!* *Τόσο τὸ βρίσκει φυσικό, ἡ ὑπεροχὴ νά πληρώνεται κ' ἡ ἀφοσίωσις νά λαβαίνει πόνο!..* *Ἀδύνατο νά δῆ κανεὶς τὸν Κροπότκιν στὰ κάτεργα — δυὸ λέξεις ν' ἀλλάξῃ μαζί του, μιὰ «καλημέρα» — χωρὶς εὐτὸς νά σκεφτῇ: «...Κ' ἐγώ, λοιπόν, γιὰτ' εἰμ' ἐλεύθερος;.. Μήπως γιὰτὶ δὲν ἀξίζω τὴν ἐλευθερία;..»*

ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ

FRAGMENTA

Ἡ Ἀναρχία δὲν εἶναι μιὰ θέση ἀξιωματική, παρὰ ἓνα φτάσιμο θεωρητικό. Ὅχι ἓνα δόγμα, μιὰ πρόταση πίστεως αὐθαίρετη, παρὰ ἓνα στοχαστικό καταστάλαγμα ἀπὸ μύριους διάφορους δρόμους ὄλων τῶν προωθημένων ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἐποπτικῆς σκέψεως τοῦ Καιροῦ μας. Ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει: ἓνας κλάδος συνθετικὸς τῆς φιλοσοφίας ποῦ ἀνατέλλει [60β]¹.

Ἄς πιάσουμε τὰ νήματά της ἀπ' τὶς ἐπιστῆμες ποῦ ἐξετάζουν τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς: Πολὺ ἐνδεικτικό εἶναι, πὼς ἡ ἀντίληψη γιὰ τὸ εἶδος καὶ τὶς παραλλαγές του — ποῦ τόσο βασάνισε κ' ἐντέλει ἀπομάκρυνε ἀπ' τὸ χῶρο τῆς βιολογικῆς ἐξελιξέως (ἐνῶ ὑποτίθεται πὼς σ' αὐτόν ἐντόπιζε καὶ βοηθοῦσε) — σιγά-σιγά σβῆνει, καὶ στῆ θέση της ὑψώνεται παντοδύναμη — γιὰτὶ ἀποκρίνεται πιά στὰ πράγματα, ὄχι στὶς a priori ἰδέες μας γι' αὐτὰ — ἡ ἐκδοχὴ πὼς τὸ συγκεκριμένο ἄτομο εἶν' ἡ μόνη στέρεη (ἄλλο ποῦ καὶ διαρκῶς μεταβαλλόμενη) βιολογικὴ ὄντοτητα [64α], καὶ ἄρα αὐτὴ πάντα, ad hoc, πρέπει νὰ ἐξετάζεται, μέσα στὸ ἴδιο τὸ περιβάλλον της, καὶ σὲ συνάρτησιν μ' αὐτό, ὄχι ἡ τάχα «συμφωνία» της μ' ἓν ἀνύπαρχτο καθαυτὸ πρότυπο, ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου, ποῦ δὲν ἀποτελεῖ παρὰ fiction.

Εἴμαστε σύμφωνοι λοιπόν, κατ' ἀρχήν, μ' αὐτὴν ἴσα-ἴσα τῆ φυσικῆ δομῆ τῆς ζωῆς, ἀν σὰν ὄντοτητα σεβαστὴ θεωροῦμε τὸν καθένα - ἄλλο ποῦ τοῦτο, βέβαια, διόλου δὲ σημαίνει καὶ πὼς εἶναι κανεὶς «ξεκομμένος» ἀπ' τὸν Κόσμο καὶ τοὺς συνόμοιους του (πρᾶγμα ποῦ δὲ συμβαίνει δὲ καὶ πουθενὰ στὸ χῶρο τῶν ὄντων).

Ὁ σύγχρονος ψυχολόγος, ἐξ ἄλλου, βλέπει πιά στὸν ἄνθρωπο ἓνα πλῆθος ξέχωρες ιδιότητες καὶ ροπές αὐτόνομες, ἰσότητες ὅλες, ποῦ ἐνεργοῦν ἡ καθεμιὰ ἀνεξάρτητα, ἰσοροπούμενες διαρκῶς καὶ ἀντιφερόμενες. Στὸ σύνολό του ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πιά μιὰ «πάγια» ταυτότητα τοῦ ἐγῶ — ποῦ ὑπῆρξε ἀνέκαθεν ἓνα σχῆμα, βολικό μόνο γιὰ τὶς πρακτικὲς συναλλαγές — παρὰ ἓνα πάντα μεταβλητὸ ἐξαγόμενο [66β], ἀν μᾶς ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφραση - καὶ νὰ δοῦμε κιόλας πὼς «ἐξαγόμενο», ἐκ τῶν ὑστέρων ὀπωτῆποτε, καὶ ἀπ' τὶς ἔσχατες ἐνεργειές του: τὶς πράξεις [131α].

Ἡ μεταβολή, γενικώτερα, ἐγκραται στὸ ἐξῆς: Τὰ γεγονότα δὲν εἶναι διόλου νέα, μόν' ἐμεῖς πιά εἶδαμε πὼς ὁ τρόπος ποῦ τ' ἀντιλαμβάνομαστε διαρκῶς ἀλλάζει. Καί, εἰδικώτερα, νὰ μιὰ ἀλλαγὴ βασικῆς κατευθύνσεως: Ἄλλοτε ἡ ἐπιστῆμη καταγίνονταν μὲ τὰ μεγάλα ἐξαγόμενα, τὰ μεγάλα ποσὰ - τὰ ὀλοκληρώματα, ποῦ θάλεγαν οἱ μαθηματικοί· σήμερ, ὅλο κ' ἐπιμένει στὰ πολὺ μικρὰ, στὰ ἐλάχιστα, στὰ ἄτομα — σ' αὐτὰ ποῦ συνηθιστοῦν δηλαδὴ τὰ ποσὰ — καὶ καταλήγει ν' ἀναγνωρίζῃ τὴν ἀνεξαρτησία τους, τὴν ἀτομικότητα καὶ τὸ μεγάλο τους δυναμικὸ ἀπροσδιοριστία, μὰ μαζὶ καὶ τὴν τάση τους πάντα νὰ συγκροτοῦνται, στενὰ καὶ σφοδρὰ, σὲ κἀτὶ ἄλλο διαρκῶς ἀπ' ὅ,τι «εἶναι» καθαυτὰ, σὰν κόσμος ξέχωρος τὸ καθένα.

Ὅσο γιὰ τὴν ἀρμονία — ποῦ ὁ νοῦς «βλέπει» (δηλαδὴ: θαρρεῖ πὼς βλέπει) στῆ φύση, ἐνῶ δὲν πρόκειται παρὰ γιὰ τὸ φάσμα τῆς ἐπαναληπτικῆς μας ἐμπειρίας μᾶς σειρᾶς φαινομένων — ὁ σύγχρονος σοφὸς τὴν ἀναγνωρίζει βέβαια στῆ σωστῆ της ὑ-

1 Ὅλες οἱ παραπομπές γίνονται — γιὰ τὴν εὐκολία τοῦ ἀναγνώστη — στὴν ἑλληνικὴ μετάφραση, ἄθλια δυστυχῶς, τῆς Ἀναρχίας τοῦ Κροπότκιν, ἀπὸ τὸν Ι. Ζερβό, ἐκδ. Παπχρημητρίου, Ἀθ. 1924. Ὁ ἀριθμὸς σημαίνει σελίδα καὶ τὸ α ἢ β: ἂνω ἢ κάτω. (Ὅταν ὁ ἀριθμὸς εἶναι μὲ Λεωφίας, σημαίνει πὼς τὸ λεγόμενο δὲν εἶναι αὐτόοσιο τοῦ Κροπότκιν, προκύπτει ὅμως ἡ συνάγεται ἀπὸ κἀτὶ δικό του ἐκεῖ γραφόμενο.)

Η ΑΝΑΡΧΙΑ

COMPOSITA

φή περισσότερο παρά ποτέ — τώρα μάλιστα, που έχει και μέσα, κ' ευρύτερη εποπτεία του επιστητού — μα διόλου πιά δέν τήν ανάγει, αὐθαίρετα, σέ νόμους, «προσυνεστημένους» τάχα, «βάσει σχεδίου», ἀπό μιὰ «νοητική» δῆθεν βούληση [67β]. Ἐκεῖνο που λέγονταν — κι ἀνυποψίαστα κιόλας πιστεύονταν σάν «ἐξ ἀντικειμένου» — νόμος φυσικός, δείχτηκε πῶς δέν εἶναι παρά σχέση φαινομένων, που ἐμεῖς βλέπουμε ἔτσι. Δηλαδή, κάθε «φυσικός» νόμος λαβαίνει πιά τόν ἀληθινό, παναπῆ τόν καθαρὰ συμβατικὸ χαρακτήρα (που ἀνέκαθεν δά εἶχε, μόνο ἐμεῖς δέν τόν βλέπαμε): πῶς «καίτιοκρατική» μορφή ἀπλῶς εἶναι τῆς ἀνθρώπινης «ἀντιλήψεως» [68α], ὄχι «φυσική ἀλήθεια», καθῶς πιστεύαμε, ἀπόλυτα, ἐξαιτίας τοῦ Ἀριστοτέλη.

Γιατί, πράγματι, μετὰ τῆ σύγχρονη κριτική τῆς γνώσεως, γινομένη σέ μέγα βάθος κι ἀπ' τῆ φιλοσοφία κι ἀπ' τὴν ἐπιστήμη σ' ὅλους τοὺς τομεῖς, φτάσαμε νὰ διερωτηθοῦμε κάτι, που κι ἀπ' τὸν Ζήνωνα τὸν Ἐλεάτη βέβαια θὰ μπορούσαμε βασικὰ νάχουμε συλλάβει — με τὴν αὐστηρὰ «λογική» ἀνάλυση που ἔκανε, καὶ ὥθησε ὡς τ' ἀκρότατα — ἂν κι ὁ ἴδιος ὅμως δέν ἐπέμενε, προσκρούοντας ἀκίνητος στὰ φαινόμενα τῆς κίνησης, τῆς διάρκειας, τῆς καμπύλης, τοῦ χρόνου, τοῦ γίνεσθαι ἐντέλει — δηλαδή ἀκριβῶς: στὰ μὴ νοητὰ κατὰ τῆ βαθύτερη δυναμική τους φύση — νὰ τ' ἀρνιέται συλλήβδην ὅλα, δογματικά, ἐνῶ ἕνα βῆμα ἦταν καὶ τὸ νὰ τ' ἀποδεχθῆ ὅλα, σάν τὰ μόνα πραγματικά, καὶ τίς ἀνεπαρκεῖς ἢ «ἀκατάλληλες» γι' αὐτὰ κατηγορίες τοῦ νοῦ ριζικὰ ν' ἀναθεωρήσῃ καὶ ν' ἀναδιαρθρώσῃ, ἢ κι ὀλότελα ν' ἀπορρίψῃ καὶ με πρόσφορες στὴν οὐσία τους ν' ἀντικαταστήσῃ, ἀντὶ που ἐντρομος (καὶ βαθύτερα ὑπαναστρέφοντας σέ μιὰ «βολή» προαιώνια) τὰ κήρυσσε ὅλα «φάσματα» — καὶ τὴν κίνηση καὶ τὸ χρόνο καὶ τὸ γίνεσθαι, κατ' ἀξίωση αὐθαίρετη τοῦ Τυπικοῦ Λόγου — καὶ μόνο «ἰσχύοντα», μόνο «ἀληθῆ», τὸν «κευθγράμμο» ἐκεῖνο Νοῦ, στατικὸν ἀνίατα καὶ στατικά τὰ πάντα θεώμενο, ἀπὸ θέσεως ἐνὸς εἶναι παγίου τάχα κι «ἀναλλοίωτου» ἔσαι! Στὸ ἐρώτημα, με λίγα λόγια, ὅπου χίλια χρόνια ὥστόσο χρειαστήκαμε γιὰ νὰ ξαναφτάσουμε, θετικά: *Τί εἶναι ὁ Κόσμος; Τὸν γνωρίζομε ἀλήθεια; Αὐτόν ἀγγίζομε;* Ἐμεῖς φαινόμενα μόνο πιάνουμε - πῶς «πράγματα»; Καὶ τὰ φαινόμενα αὐτὰ μᾶς μοιάζουν νὰ «συνδέονται» ἀναμεταξύ τους, «ἔτσι» ἢ «ἀλλῶς», βάσει πάντοτε τῶν «κατηγοριῶν» τοῦ νοῦ μας - που κι αὐτὲς δὰ δέν εἶναι παρ' ἀπὸ δαῦτα διαμορφωμένες (συν-γενεῖς, γι' αὐτὸ καὶ «σύμφωνες», καὶ τέτοια «γνώση» πάντοτε ἀνετα παρέχουσες): *προβολές, ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει, σ' ἕνα πεδίο γενικεύσεων καὶ fictiois, κάποιων «ρυθμῶν» καὶ «περιοδικότητων» τῶν σχετικῶν πάντα «δεδομένων» τῆς «ἐμπειρίας» μας, που μένει κι ἄδηλο ἂν εἶναι πράγματι τοῦ «κόσμου» τῶν φαινομένων, ἢ μήπως τοῦ «ὄργανου» μόνο «ἀπολήψεως» τους «ρυθμοὶ» καὶ «περιοδικότητες», ὅποτε πιά περιορίζονται στὴ σημασία «πρισμάτων» ἀπλῶς, μὲς ἀπ' τὰ ὁποῖα κι ὅτι ἀκόμα μοιάζει «ἐπαναλαμβανόμενο», ἢ «νόμος φυσικός», μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι παρά κάτι ἄλλο;..*

Ὅπως δὴποτε, οἱ νόμοι πάψαν νάβναι φυτεμένοι ἔξω ἀπ' τὰ φαινόμενα, καὶ νὰ τὰ «κυβερνᾶν» θεϊκὰ. Εἶδαμε πῶς κάθε φαινόμενο «κυβερνάει» τὸ «κατοπινό» του — ἢ ἕνα πλῆθος ἄλλα, ἢ καὶ ὅλα (ὅπως κι ἀπ' ὅλα συνάμα προσδιορίζεται) — κι ὄχι ὁ νόμος [68α], σάν κάτι ἔξω τῶν φαινομένων, κάτι «ἄλλο» καὶ «πέραν» καὶ «ἄνωθεν» τάχα «προσχεδιασμένο».

Τίποτα τὸ «προσχεδιασμένο», ἄρα, σ' αὐτὸ που ὠνομάζαμε: *ἁρμονία τῆς φύσης!* [68β]. Φάνηκε, ἀλήθεια, πῶς δέν εἶναι παρά μιὰ πρόσκαιρη πάντα ἰσορροπία, ὄργα-

νική κι αυτόματα — δηλαδή: ἀπὸ μέσα τῶν πραγμάτων — σὲ «δεδομένη χρονική στιγμή», μεταξὺ συμφερόμενων κι ἀντιφερόμενων, συμβαλλόμενων κι ἀλληλακαιοῦμενων δυνάμεων — μιὰ συναρμογή δηλαδή και τίποτ' ἄλλο. Μὰ και δὲ σώζεται ἡ «ισορροπία» αὐτή, παρὰ μόνον ἐφόσον μεταβάλλεται — δηλαδή ζῆ, σὲ ἀδιάκοπο γίνεσθαι, δίνοντας ὁλοένα τὸ ἴδιο δυναμικὸ ἐξαγόμενον ἀπ' ὅλες τὶς συν-αντιφερόμενες ἐnergείες. Μιὰ μονάχα ἀπ' τὶς δυνάμεις, ποὺ δροῦν, νὰ ἐμποδιστῆ γιὰ λίγο στὴν πραγμάτωσή της, ἡ ἄρμονία γκρεμίζεται: ἡ δύναμη συσσωρεύει μέσα της ἐκρηκτικὸ τὸ συμπιεζόμενο γέννημά της, ὀφείλει νὰ ξεπροβάλλῃ, ὀφείλει νὰ ξετυλίξῃ στὸν Κόσμο τὴν ποιότητά της, κι ἂν ἄλλες δυνάμεις τὴ φράζουν νὰ μὴν ἐκδηλωθῆ, διόλου δὲ θ' ἀφανιστῆ γι' αὐτὸ, παρὰ ἴσα-ἴσα, θὰ φτάσῃ νὰ ταραξῆ τὴν ὅλη «ισορροπία», θὰ σπάσῃ τὴν ἄρμονία, γιὰ νὰ φέρῃ μιὰ νέα «ισορροπία» και νὰ προκαλέσῃ μιὰ νέα συναρμογή.

“Ὅμοια μὲ τὴν ἐξέλιξη τῶν ἐπιστημῶν τῆς ζωῆς, βλέπουμε πὼς κ' ἡ Ἱστορία, ποὺ παλιὰ ἦταν ἱστορία τῶν βασιλείων και τῶν βασιλιάδων, ὁλοένα γίνεται τῶν λαῶν ἱστορία και σιγά-σιγά τῶν ἀτόμων μελέτη [70α]. Τέλος, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία, ποὺ πρωτοφάνηκε σὰ σπουδὴ τοῦ πλοῦτου τῶν ἐθνῶν, γίνεται ὁλοένα κι αὐτὴ ἔρευνα τοῦ πλοῦτου τῶν ἀτόμων.” Ὅλο και λιγώτερο ἐνδιαφέρεται ἂν αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ ἔθνος ἔχῃ, ἢ δὲν ἔχῃ μεγάλο ἐξωτερικὸ ἐμπόριο, ἐνῶ πρώτιστα πιά θέλει νὰ βεβαιώνεται ἂν τὸ ψωμὶ δὲ λείπῃ στὴν καλύβη τοῦ χωριάτη ἢ τοῦ ἐργάτη. [71α]

Μὲ τ' ὄνομα Ἐναρχία πρόβαλε μιὰ νέα διερμηνεύση τῆς περασμένης και τῆς τωρινῆς ζωῆς τῶν κοινωνιῶν, και μαζί μιὰ πρόβλεψη γιὰ τὸ μέλλον, στοχαστικὰ συνθεμένες μ' ἐκεῖνο ἴσα-ἴσα τὸ πνεῦμα τῶν καινούργιων ἀντιλήψεων ποὺ προεχθέσαμε γιὰ τὴ φύση. Ἐναρχία ἔτσι φανερώνεται σὰ μιὰ ὁλοκλήρωση τῆς νέας φιλοσοφίας - και γι' αὐτὸ δὰ ὁ ἀναρχικὸς ταυτίζεται σὲ βασικὰ σημεῖα μὲ τοὺς μεγαλύτερους διανοητὲς και ποιητὲς τοῦ Καιροῦ μας [72α].

Ἐναγνωρίζοντας πὼς ὅλοι ἔχουν τὰ ἴδια δικαιώματα πάνω στοὺς θησαυροὺς ποὺ μάζεψε τὸ παρελθόν, δὲν ξέρει πιά ἢ Ἐναρχία ξεχώρισμα σ' ἐκμεταλλευτὲς και θύματα ἐκμεταλλεύσεως, κυβερνήτες και κυβερνώμενους, κυρίαρχους και κυριαρχούμενους, ἀλλὰ ζητάει νὰ φέρῃ μιὰν ἄρμονικὴ ἀλληλοσυμπάθεια ἀνάμεσα σ' ὅλους, ὅπου κανένας πιά δὲ θὰ ὑποτάσσεται σὲ καμμιά ἀρχή, «ἐξουσιοδοτημένη» τάχα ν' ἀντιπροσωπεύῃ τὴν κοινωνία, κι ὅπου καμμιά ὁμοιομορφία, παρὰ ὅλοι θὰν ἐλεύθεροι ν' ἀναπτύσσονται καιὰ τὴν προσωπικὴν φορὰ τους, ὅλοι μὲ δικιά τους πρωτοβουλία, μὲ δικιά τους ἐnergεία, πανελεύθερη - ἐλεύθεροι και νὰ κάνουν συντροφιά ὅποια θέλουν [73β]. Γυρεύει, δηλαδή, ἢ Ἐναρχία, τὴν πιὸ τέλεια ἀνάπτυξη τῆς ἀτομικότητας, συνδυασμένη μὲ τὴν ἀνώτερη ἀνάπτυξη ποὺ μπορεῖ νὰ λάβῃ ἢ ἐλευθερία τῆς συντροφιάς - στὸ κάθετι, κι ἀπὸ κάθε ἄποψη, σ' ὅλους τοὺς δυνατοὺς δρόμους και βαθμούς, γιὰ ὅποιον σκοπὸ μπορεῖ κανεὶς νὰ φανταστῆ! Ἐλευθερία γιὰ συντροφιά, ποὺ πάντα ν' ἀλλάζῃ νάχῃ μέσα της ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς διάρκειας και τῆς στερεότητας, μὰ μαζί και διαρκῶς νὰ μεταμορφώνεται, νὰ μὴ μένῃ σὲ μιὰ σχέση, σὲ μιὰ ποιότητα, παρὰ ὅλο καινούργιες νὰ δίνῃ, πάντα ἀποκριτικὲς κι ὅλο ἀποκριτικώτερες. στὶς ποιικιλώτατες ἐπιθυμίες ὄλων ἀπ' τὸν ἑαυτὸ τους και τὴν ἐκούσια κοινωνία τους. [74α]

Δηλαδή ἢ Ἐναρχία εἶν' ἢ Ἐλευθερία!.. Ἐλευθερία γιὰ ἑαυτὸ, πρὸς ὁλοκλήρωση Ἐλευθερία γιὰ κοινωνία - γιὰ ἕνα φίλιωμα ὄλων μ' ὅλους και μ' ὅλα!

Ἐ τέτοια ἀντίληψη κ' ἰδανικὸ τῆς κοινωνίας δὲν εἶναι νέα - πανάρχαια εἶναι! Σκύψτε στὴν ἱστορία τῶν λαϊκῶν θεσμῶν — στὴν πατριά, στὴν κοινότητα, στὸ χωριό, στὴ συντεχνία, στὸ σινάφι, ἢ και σ' αὐτὴ τὴν πρωτοαστικὴ κοινότητα τοῦ Μεσαίωνα (μὰ στὶς πρωθόρμητες ἀφετηρίες τους) — και θὰ ξαναβρῆτε πάντα φλογερὸ τὸν πυρῆνα τὴν ἴδια λαϊκὴ ροπή: ὅλο νὰ γίνονται συντροφίαι ἐλεύθερες, ὁμόκαπνες γύρω-γύρω σ' αὐτὴ τὴν ἀπὸ πάντα σιάν-ιδέα, ναί τῆς Ἐναρχίας, μὰ ποὺ οἱ ὀλιγάνθρωποι κυρίαρχοι τάξεις ἀνέκαθεν τὴν ἔφραξαν [74β], τὴ χτύπησαν, τὴν ἀλλοίωσαν, τὴν παραδρόμισαν - γιατί ἀλλιῶς τὶς διάβρωνε, τὶς ἔκαιγε, τὶς ἀνατίναζε!..

Λοιπὸν - και σ τ ἡ ρί ζ α εἶναι κανεὶς τῆς Ἱστορίας, μὲ τὴν Ἐναρχία!

[Ἐχει συνέχεια.]

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Ἐξ ἀφορμῆς :

ΘΑΛΗ ΔΙΖΕΛΟΥ: Μικρὲς ἀγγελίες. [Διηγήματα.]

ΟΙ ΠΑΛΙΟΙ — χρονολογικὰ καὶ οὐσιαστικὰ — οἱ ἔνδοξοι ἄετοί, οἱ καθιερωμένοι, οἱ ξεθυμασμένοι μας — μέσα ἢ ὄξω ἀπ' τὴν Ἀκαδημία, ἢ αὐτὴ τὴν κλίμα ἢ ἐκείνη — ἔχουν ἓναν τρόπο νὰ γράφουν. Ποῦ πλήττουν, καὶ μᾶς πλήττουν, δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει· οὔτε ποὺ δὲν χρειάζονται καθόλου ὅσα γράφουν· ποὺ δὲν ὑπάρχουν· ποὺ δὲν ἀπευθύνονται σὲ ὑπάρχοντες. Τὸ κενὸ ἀρκεῖ στὸν ἑαυτό του, καὶ στὴν στρογγυλότητά του. Τὸ *στρογγύλον* εἶν' ἄλλωστε τὸ ὕφος του, καὶ ὁ τρόπος του. Ὅλο τὸ γράφειν, γι' αὐτούς, δὲν εἶναι παρὰ ἓνας τρόπος, ἓνα ἐπάγγελμα, μιὰ κοινωνικὴ ιδιότης: εἶναι *συγγραφεῖς*: εἶν' οἱ ἔνδοξοι ἄετοί μας!

Τώρα, ποῦ ἔνδοξοι, γιὰ τὶς ἄετοί, καὶ σὲ ποιοὺς οὐρανοὺς, «δὲν ἔχει σημασία»! Χάρτινη εἶν' αὐτὴ ἡ ἀποκριὰ — ἢ ὁ κόσμος ὅλος — ποὺ θάλεγε ὁ ποιητὴς Σαχτούρης, καὶ σ' ἓναν «οὐρανὸν» σκηνογραφίας ἀπὸ κόλλες γλασσέ (κι ὄχι ἀναγκαῖα γαλάζιες, μπορεῖ καὶ πράσινες ἢ καὶ γκρενὰ) τραβᾶτε τὰ σκοινάκια κ' οἱ χάρτινοι «ἄετοί» κινουῦνται!.. Ἄν χάρτινοι κ' ἐσεῖς ἀπὸ κάτω, οἱ «ἄετοί» εἶν' ἄετοί - κ' εἶν' ἔνδοξοι κατὰ τίς κόλλες: κόκκινες, γαλάζιες, ροδίζουσες ἢ ὑποκύνες!

Σ' ἓναν κόσμῳ χάρτινο, ὅλα εἶναι δισδιάστατα. Ἡ διάστασις ψίχα — χειροπιαστό, σάρκα, οὐσία ποὺ καίει — εἶν' ἄλλου κόσμου.

Τώρα, νὰ δοῦμε αὐτὸν τὸν τρόπο, ποὺ μὲ χάρτινα καὶ ἀπὸ χάρτινους παράγει «Τέχνη» γιὰ χάρτινους. Νὰ τὸν δοῦμε, νὰ τὸν γεωγραφήσουμε - γιὰ νὰ δοῦμε μετὰ, πέρ' αὐτόν, καὶ τὸν ἄλλον κόσμῳ.

Λοιπὸν, κάνουν περίπου ἔτσι:

Ἔτοιμα «θέματα», ἔτοιμες «θέσεις» - τοῦ κουτιοῦ!.. Θέλετε, λογουχάρη, ἓνα «ἠθογραφικόν»; Ἀμέσως! Ἡ κοπέλλα ποὺ ἀγαπᾶ, τὸ σπίτι ποὺ δὲ θέλει, ὁ ἀδελφὸς ποὺ λείπει - τὸ χωριό. Ἐκεῖνος. (Τὸν θέλετε καὶ μὲ σάλτσες «κοινωνικέες»; «Ἀγροτοσοσιαλιστικέες»;.. Νὰ τὸν ἔχετε! Τίμιος, λεβεντιά, παλληκάρι ποὺ «ἀντιστέκεται» - ἔχει «συνείδηση»! Δουλεῖε στὰ ἔργα - ποιά, δὲν ἔχει σημασία...) Ὁ ἐργοδότης, τὰ μεροκάματα, ἡ «ἐκμετάλλεψη»!.. Τ' ἀπογέματα ποὺ σκολάει - Ἐκείνη... Ἡ φύση γύρω· πρῶτο σούρουπο, δεύτερο σούρουπο, τρίτο βράδι: τὰ χόρτα, οἱ μέντες, τὸ τριφύλλι, ὁ ἔρωτας - τὸ παιδί!.. Φόντο: ἡ κοιλιὰ ποὺ φουσκώνει. Πλαῖσιο: τὸ χωριὸ ποὺ τὴν κοιτάει. «Προσπέλαση τῆς τραγωδίας»: ὁ ἀδελφὸς ποὺ γυρίζει! (Παρέμβλητο: τὸ θέμα τῆς «μετανάστεψης», ἢ τῆς «Ἀντίστασης» - ὅ,τι προαιρεῖσθε!) Δίνετε ὅποιο τέλος θέλετε: *τσεκούρι, μαχαίρι, πελέκι* — *ἀτιμη*, μᾶς *ντροπιασε*! *γιατὶ σὲ ντροπίασα, ἀδερφέ μου*; — *ἐσὺ στὸ χῶμα κ' ἐγὼ στὴ φυλακή*, ἢ (περναῖμε στὸ «νέο Καιρὸν, τῆς «ἐξημερώσεως»): *κατανόηση* (: *πάροδος τῆς νοοτροπίας τοῦ κέρατου*), *γάμος ἐκ τῶν ὑστέρων*, *υἰοθέτηση τοῦ μπάσταρδου* - δηλαδή: οὔτε σὺ στὸ χῶμα, οὔτε γὼ στὴ φυλακή, *γιατὶ τώρα ζοῦμε στὸν Καιρὸ τῆς... «ἀνάπτυξης»!*

Υπογραφή βάζετε ὅποια θέλετε. Ἄς ποῦμε: *Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλος!*

Μὲ μικρὲς παραλλαγές — ὄχι σὲ χωριό, ἀλλὰ σὲ περίχωρο· ὄχι μὲ βαρεῖα ἑλλαδικὴ κληρονομιά, ἀλλὰ μὲ ρομαντικὲς γλυκερότητες καὶ καθυστερημένα δάκρυα τῆς προσφυγιάς (τριαντάφυλλα ποὺ ξερρίζωνονται, ἐνῶ πολὺ φροντίζονταν ἀπ' τὸ φύτεμά τους «στὴ νέα πατρίδα», μὲ ψωροσυμβολισμοὺς τοῦ «ἐπανεγκλιματισμοῦ» καὶ τὰ

ρέστα κλαίγαμε ἡμερα, «για τὴ μέρα τῆς Αἴγινας», «για τὸ νέο χορίτσι», «για τὸ νέο ἀγόρι», «ἀγαπούλα» καὶ ξεράσματα) — κ' ἡ ὑπογραφή μπορεῖ νά ναι: *Βενέζης!*..

Θέλετε καὶ «προβλήματα»; «Ἄνοδο τῆς ἀστικῆς μας τάξης»; «Κυκλοφορία στοὺς δρόμους αὐτοὺς, στὰ στέκια αὐτά», τὰ καθεβραδινὰ μιᾶς πληκτικώτατης τριακονταετίας; Μὲ κουβεντοῦλες σὰν κι αὐτὲς πού ἀκοῦτε, τάλε-κουάλε («φυσικότης» κι ἀ-μεσότης, «ἀγωνίες τῆς σημερινῆς ζωῆς»);.. Βάλτε φόντο τὴ «μικρὴ μας πόλη», τὰ σαλονάκια της, τίς ιδεοῦλες της — λίγο «δεξιὰ» (μὰ ὄχι πολὺ), λίγο «ἀριστερά» (μὰ κμὲ σύνεση), λίγο «κρίση τῆς ἐποχῆς», τὸ «ἐλεύθερον πνεῦμα», ἐκεῖνη στὴν Κηφισιά («τὸ ἀρχοντοκόριτσο!»), θερινὰ ἡλιοβασιλέματα (μὲ τὸ *Θηρίο* ἢ τὸν *Ἡλεκτρικό*) σὲ φρεσκοποτισμένους κήπους, βραδινὲς συζητήσεις γιὰ τὸν ἔρωτα (τοῦ μυαλοῦ) καὶ γιὰ τὸ «πνεῦμα τῶν Καιρῶν» (πάλι, καὶ πάντα, μὲ τὸν τοῦ μυαλοῦ) — κ' ἡ ὑπογραφή γίνε-ται: *Θεοτοκάς!*

Καὶ πιὸ κάτω — πιὸ πληκτικά, πιὸ ἐπαρχιώτικα ἀνάιατα καὶ ψωροξίπασμένα, μὲ τάχα «προβληματισμοὺς» ὑπερβατικὸς ἢ ἀνόητος — ἡ ὑπογραφή *Τερζάκης!* Κι ἀ-κόμα χειρότερη, πενιχρότερη: *Πετσάλης!* Κι ἀκόμα πληκτικώτερη, ἀκατάπιωτη, τοῦ κακοῦ «ἐργαστήριου»: *Πρεβελάκης!* Κι ἀκόμα χαμαιμηλότερη (ἀραροῦτι γιὰ φαφού-τηδες): *Πέτρος Χάρης!*.. (Ὀὐ, πόσα χρόνια μᾶς ἐσκοτίσαν καὶ μᾶς γιόμισαν λόγια ψεύτικα ὄλοι αὐτοί!)

Θέλετε ὅμως καί... «ἄγχος»; «Σύγχρονο»; «Μοδέρνο»;.. Ἀνθρώπους πού δὲ μπο-ροῦν οὔτε τ' ἀβγὸ βραστό τους, λέει, νὰ φᾶν τὸ βράδι, «ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει» τῆς Χιρο-σίμα; Πού ξεριζώνουνε κι αὐτοὶ τίς κερασιές τους (ὄχι τριαντάφυλλα), ἐξαιτίας πάλι τῆς Χιροσίμα; Πού «θαυμάζουν» τὸ παιδί, «νοσταλγοῦν» τὸν ἔφηβο, «στέκουν κον-τὰ στὰ νιάτα» — *καμαρῶτο!*.. — ὑπογράφονται «ξανθοὶ ἱππότες» (ἐνῶ εἶναι μελαχρο-νοὶ καὶ χαμηλομπασέδες), «ἀλληλογραφοῦν» σὲ νεανικὰ περιοδικὰ οἱ γερομπαμπαλιῆ-δες (πού μεῖναν ἀφανεῖς ἀπ' τὸ *Τριάντα*, καὶ γι' αὐτὸ λανσάρονται ὄψιμοι τὸ *Πενήν-τα*), καὶ «συγκινοῦν» ὡστόσο τοὺς «νέους» (π ο ι ο ὑ ς νέους; ἂν μποροῦν νά ναι ἄλλο ἀπὸ γέροι, ἐκ κοιλίας μητρός τους, οἱ πού ἀπὸ τέτοιους καὶ μὲ τέτοια «συγκινοῦν-ται»!..), δίνουν αὐτόγραφα οἱ νάρκισσοι, ἀφιερῶνουν βιβλία τους (τῆς «δευτέρης» ἢ τῆς «τρίτης» ψευτοεκδόσεως - λὲς καὶ κάτι οὐσιαστικὸ θὰ σήμαινε κι ἂν ἦταν ἀλη-θινές) στὰ βιβλιοπωλεῖα πού πληρῶσαν γιὰ νὰ τοὺς ἐκδώσουν (ἀντὶ νὰ πληρωθοῦν - ὄλα γιὰ μιὰ φίρμα!) ἔντεκα μὲ μία, πίσω ἀπ' τὸν πάγκο - κ' ἔχετε τὴν ὑπογραφή: *Σαμαράκης!*

Ἡ θέλετε «ἄργισμένους», «στιφὴ γέυση τοῦ ἔρωτα» (φυσικά, ἀφοῦ κι ἀπ' ἄ λ λ ο δ ρ ὀ μ ο π οὺ τὸν κάνετε, οὔτε κι ἀπὸ κεῖ σᾶς ἔρχεται!..) — σοῦ τὸ *πιάνω*, *μοῦ τὸ ξύνει*, ἀλλά... *δὲν ὑπάρχομε* (μὰ γιὰ νὰ ὑπάρξετε, πρέπει νὰ *χ ε τ ε*, ἀνίκανοι!..) — κ' ἔχετε ὑπογραφή: *Βασιλικός!*

Δηλαδή: *Τρίχες!*

Λόγια, λόγια, λόγια, λόγια, λόγια!

Ψέμματα, ψέμματα (ἄλλες ὅ φορές, γιὰ νὰ μὴ γράφω κ' ἐγὼ περιττά)!

Κι ἀληθινὰ δὲν ἔχουν τίποτα νὰ ποῦν — γράφουν ὅμως, γιὰτὶ αὐτὸ ἀπο-φέρει (ἀπὸ κεῖ κ' ἡ ἀποφορὰ) μιὰν «ιδιότητα» — τίποτα δὲν πιέζει ἀπὸ μέσα τους νὰ ἐκφραστῇ — κι ὅμως λέν, ἀραδιάζουν, ἰδρώνουν-ξιδρώνουν νὰ σκαρῶσουν κατιτί, οἱ ἄδειοι, γιὰτὶ αὐτὸ ἀποφέρει (ἀπὸ κεῖ κ' οἱ ἀπολήψεις, κ' οἱ ἀπολαβὲς κ' οἱ ἀπολαύ-σεις) κοινωνικά, τοὺς κάνει «κάτι» μπρὸς σ' ἕνα καθρέφτη (ἢ σ' ἕνα φακό), «συγγρα-φεῖς τελοσπάντων, κι ἄς ἀμφισβητῆτε σεῖς!» — τίποτα δὲν τοὺς καίει καὶ παρα-σταίνουν τοὺς «φλογερούς», καρφί δὲν τοὺς καίγεται καὶ ποζάρουν τοὺς «ἀγγῶδεις», στὴν ἐπιφάνεια θέλουν οἱ φελλοὶ νὰ ἐπιπλεύσουν, κ' ἐπικαλοῦνται τὸ «βάθος», ὄλο τὸ «βάθος», οἱ ἀνυποψίαστοι ἄλλου ἀπὸ πολὺ φτηνὴ ἐπιδερμίδα — τ' ὄ ν ο μ α τοῦ «βάθους» δηλαδή, γιὰ κάθε φλοῦδι τῆς ἐπιφάνειας πού κυλᾶν, οἱ μπούρμπουλες — κ' ἔτσι γιομίζομε «συγγραφεῖς», γιομίζομε τρίχες, μούσια, περιττὲς κουβέντες, σύγχυ-ση, πνιγμὸ μέσα στὰ λόγια, τυπωμένο χαρτὶ χιλιάδες τόννους, τυπογραφεῖα δουλεύουν, πέννες ἀκονίζονται, ὕμνοι ὑψώνονται, λιβανίζονται, ἀνταλλάσσονται, συναλλάσσονται,

συνουσιάζονται, χαϊδεύονται, ἀλληλοχαϊδεύονται, τρακόσια ὀνόματα — τοῦλάχιστον — δίνουν καὶ παίρνουν στὴν ἀγορά μας — «ὁ γνωστός λογοτέχνης», «ὁ σπουδαῖος πεζογράφος», «ὁ τρανὸς πνευματικὸς μας ἄνθρωπος» (ἀπὸ ἔχοντας τόση ἀνάγκη νὰ δικαιολογήσουν τὴν ὑπαρξή τους, τὸ μισθουλᾶκο καὶ τὴ στηλίτσα τους, ψευτοδημοσιογράφους στὶς ψωροφυλλᾶδες μας) — κ' εἶναι ζήτημα ἂν ὑπάρχουν δύο (καὶ νὰ δοῦμε)!

Τὰ ἴδια στὴν «Ἀριστερά»!

Τί ὀνόματα, τί ὕμνοι, τί συστηματικὲς προβολές, τί περιουστάτες καὶ πομπολυγάδες «κριτικὲς» τῶν χαζοΡαυτόπουλων καὶ χαζοΒουρνάδων (ἢ τῶν ἄλλων παπαγάλων), τί Κοτζιάς λέει — πού δὲν διαβάζεται, καὶ δὲν ἔχει γράψει οὔτε μιὰ σωστὴ σελίδα — τί Φραγκιάς — πού δὲν καταπίνεται, καὶ δὲν ἔχει γράψει οὔτε μιὰ μὴ θανάσιμα πληκτικὴ παράγραφο — τί ἄλλοι κι ἄλλοι, τί Βασιλικὸς ντακάπο, καὶ Καμπανέλλης τώρα-τώρα, Μαουτχάουζεν λέει καὶ δὲ συμμαζεύεται... βρῆκε τὸν τρόπο ὁ «Γιακουμῆς» τῆς παλιᾶς παρέας μας, νὰ λανσαριστῇ τώρα καὶ γιὰ «συγγραφέας», καὶ μᾶς παρασταίνει τὸν «ἥρωα», κι ἀραδιάζει τοῦ διαβλοῦ τὰ προχειρογραφήματα, χωρὶς νὰ μᾶς λὲη κιόλας: μὲς σ' αὐτὸ τὸ «ἐπικό» του Μαουτχάουζεν (ἀπ' ὅπου σωστός... «Μυγχάουζεν» ἀναδείχτηκε) πῶς ἀλήθεια βρέθηκε; Ναί; Γιατί ἔκανε, τάχα, «Ἀντίσταση» κι αὐτός, κ' ἦταν κ' ἐλόγου του... «παλληκάρι μὲ συνείδηση»;.. Ἡ μῆψας αὐτοπρόσφετος στὰ τὰ γμάτα ἐργασίας τῶν Ναζιζῶων ἐπὶ Κατοχής, κ' ἔφυγε γιὰ... «σχεδιαστής», λέει, στὸ Γκράτς, στὴ Βιέννη, καὶ κεῖ, σὰ δὲν τὸν ἤθρανε δὰ καὶ σχεδιαστῇ οὔτ' οἱ χαζοΝαζιζῶδες, τὸν ἐστείλανε στὸ διάολο, γιὰ νὰ τὸν ξαναπιάσουνε ὅμως σὲ λίγο, οἱ ἄθλιοι, μέλος τῆς σπείρας τοῦ «Κινέζου», πάνω σὲ διάρρηξη, καὶ γι' αὐτό, ὄχι γιὰ «ἥρωα» πού μᾶς σερβίρει τώρα, τότε μαντρώσανε στὸ μικρὸ (κι ἀπαλὸ στρατοπεδάκι) Μαουτχάουζεν;.. [Νὰ φέρω μάρτυρες, Γιακουμῆ, τὸν Ἄλεκ τὸ Σχινᾶ καὶ τὸν Παναγιώτη τὸ Σπηλιωτόπουλο (τὸ «δάσκαλό σου καὶ θεό σου» κάποτε), τὸ Νῆκο τὸν Πανόπουλο καὶ τὸ Μῆτσο τὸν Τσόπελα, ὄλους τῆς παλιᾶς ἀγῆσιλαιας¹ παρέας, πού μᾶς τὰ διηγόσουνα καταλεπτῶς σὰ γύρισε;.. Ἡ καὶ τὸν Πάρι τὸν Τακόπουλο, καὶ τὸν Κάρολο τὸν Παλιολόγο, καὶ τὸ Νῆκο τὸν Πανόπουλο ξανά, πῶς μᾶς τὰ ξαναδιηγότανε — καὶ μετὰ τοὺς ὄρους τῆς ἀργκῶν: «τόνε γραπῶσανε, πάνω πού δούλευε ὁ καρακῶτσος» (: ὁλοστὸς τῶν διαρρηκτῶν), ὅπως ἀκριβῶς μᾶς τάλεγε — ὁ φίλος σου ὁ Παναγιώτης πάλι, τὸ βράδι τῆς 1ης Σεπτεμβρίου, στὸ Βυζάντιο, καὶ χασκογελούσαμε, μὲ τὰ νέα καὶ τὰ παλιά καμῶμάτ' σου;.. (Τί σημασία ἔχουν;.. Ὅποιαν τὰ παραμύθια γιὰ πολὺ μικρὰ παιδιά, μὲς στὴ ζωὴ καὶ τὴν κακὴ φιλολογία - μὲς στὴν κακὴ, τὴν πλαστογραφημένην ἱστορία, πού βλάπτει, βλάπτει πολὺ, καὶ πρέπει κάποτε ἀπὸ δαύτη, καὶ τοὺς στημένους τῆς μηχανισμοὺς ἐμεῖς τοῦλάχιστον νὰ τελειώνομε! Τὴ σημασία, δηλαδή, τῆς ἀλήθειας, ἀπλῶς. Ὅσο κι ἂν πονᾷ - φίλους, εἶτε καὶ δικούς!)]

Τρίχες, μ' ἓνα λόγο! Κι ὅλη ἡ «Ἀριστερά» δὲν εἶχε, ὡς τὴν ὥρα, παρὰ ἓνα ν — μετρημένον στὸ ἓνα δάχτυλο: ἓνα ν — τῆς προκοπῆς νέο πεζογράφο: τὸν Δημήτρη Χατζή, τῆς λαμπρῆς ἐκείνης Φυρονεριάς² (καταδικασμένο θαρρῶ σὲ θάνατο, ἀπ' τὸν Ἐμφύλιο, κ' ἐξόριστο στὸ ἀνατολικὸ Βερολῖνο).

1 Ἀγῆσιλαία ὠνομάσαμε, μετὰ, τὴ συντροφιά τῆς ἐφηβείας μας — ὁ Σχινός, ὁ Κατεβαίνης πού αὐθιγόντησε, ὁ Παπαγιάννης πού ξώφλησε, ὁ Σπηλιωτόπουλος, ὁ ἴδιος ὁ «Γιακουμῆς» μας (αὐτὶς ὑποσημειώσεις πάντα), ὅπως τοῦ ἄλλου — ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ Σχινᾶ, ὅπου μαζευόμασταν, Ἀγῆσιλαίου 66 (τώρα γκρεμίστηκε πῶς ἀπ' τίς μετὰ φυλακὲς Χατζηκώστα - τότε ὄφρανοτροφεῖο ἀκόμα). Εἶν' ἡ παρέα τοῦ προλόγου τῆς Πυραμίδας 67, καὶ τοῦ κεφαλαίου «Μῦθος καὶ αὐτοπαιδεία τῆς ἐφηβείας», στὸ Κατηγορῶ μου, 225-78.

2 Διαβάστε τὴν — ὁ σωστός τίτλος: *Μὲ τὴ φυρονεριά* — στὸν τρίτο τόμο τῆς Ἀνθολογίας *Διηγῆματος* τοῦ πατέρα μου, καὶ δὲ θὰ ὑπάρξῃ οὔτ' ἓνας πού νὰ μὴ μὲ δικαιώσῃ ἀπόλυτα! [Μετέδωσα τὸ διήγημα αὐτὸ κι ἀπ' τὸ Ραδιόφωνο — ἐπὶ καραμανλικῆ Μπασιτῆ, πού ἤμουν «σύμβου-

Νά βάλω ἄλλον μισόν; Τὸν Γρηγόρη, ἄς ποῦμε, τῆς Ἑστίας ἀντιστάσεως; (Καὶ νὰ μὴν μπορῶ νὰ βάλω, ἀπ' ὅλους τοὺς παλιότερους, παρὰ μὲ δυὸ διηγήματα μονάχα τὸν Λουντέμη, κι οὔτε κἀν μὲ τὴν ἐξοχὴ Κορομηλιά του τὸν Κοσμᾶ Πολίτη, ἀφοῦ μόνο ἐπαναστάτης δὲν εἶναι ὁ κομφογράφος μας μικροαστὸς τοῦ Ψυχικοῦ!)

Τί σχέση ἔχει μ' ὅλα αὐτὰ ὁ Θαλῆς ὁ Δίτζελος;.. Τὴν ἐξῆς πολὺ σημαντικὴ: "Ὅτι δὲν ἔχει καμμιάν ἀπολύτως σχέση μ' ὅλ' αὐτὰ!.. Αὐτὰ ὅλα εἶναι τρίχες, λόγια, ψευτιές, ὑποκρισίες, παραστάσεις οὐσίας ἀπὸ ἄπατο μηδὲν — εἶναι γλοιώδη καμώματα μικρῶν-μικρῶν καὶ φίλαυτων «ἐγώ», ποὺ σκίζονται ν' ἀνέβουν, νὰ «φανοῦν», νὰ παραπλανήσουν μὲ γραφτὰ καὶ λόγια ὅποιαδήποτε, τῆς δεκάρας, γιὰ νὰ ὑπάρξουν «κάτι», μὲ μιὰν «ιδιότητα», μὲ μιὰ «κονκάρδα» μὲς σ' αὐτὸ τὸ χάος, σ' αὐτὰ τ' ἀπόνερα τῆς χθαμαλῆς ζωῆς μας, π' ἀφρίζουν καὶ ξαφρίζουν ὅλο κροῦστες καὶ βλέννες γιὰ... «πνευματικά» μας τάχα — κι ὁ Θαλῆς ὁ Δίτζελος εἶν' ἓνα νέο παιδί, πού, ἂν δὲν μπορῶ νὰ πῶ ἓναν ὀριστικὰ θετικὸ λόγον καὶ γιὰ τὸ αὔριό του, μπορῶ ὅμως βεβαίωτα νὰ πῶ γιὰ τὸ σήμερά του ἓναν ὑπευθυνότατα ἀποθετικὸ: πὼς στὶς Μικρὲς ἄγγελιες του δὲν ἔγραψε ο ὔ τ ε μ ι ἀ λέξη ποὺ ἀπὸ βαθιὰ δὲν τὸν πίεζε νὰ ἐκφραστῇ!

Κ ΑΙ ΠΡΩΤΑ-ΠΡΩΤΑ: Μικρὲς ἄγγελιες ἐπιγράφει τὸ βιβλίον του, ὄχι ἀπὸ ψευτοταπεινοφροσύνη — οὔτε ταπεινοφρονεῖ, οὔτε ὑπερφρονεῖ, γιὰτὶ ἀμφοτέρα, ὅπως θὰ πειστῇ κι ὁ ἀναγνώστης του, τὰ θεωρεῖ ἀλλοίωσιν τοῦ πραγματικοῦ (κι αὐτὸς τὸ πραγματικὸ πρωτίστως, ἀναλλοίωτο, θέλει νὰ δώσῃ) — παρὰ ἀπὸ αὐστηρὰ δημοσιογραφικὴ — κ' ἐδῶ ταυτίζεται μὲ τὴν αὐστηρὰ πνευματικὴ — ἀντίληψιν. Θέλει νὰ μὴ χαθοῦν, νὰ μὴ διαφύγουν, στιγμὲς, νοήματα, ἀποχρώσεις, ποιότητες, γωνίες λήψεως, κλίσεις, ἀπότομα ξεγυμνώματα κ' εὐθύς ξαναμασκαρέματα σὲ κάτι «ἄλλο» πάντα τῆς πραγματικότητος, ποὺ ξεφεύγουν τοῦ καθαυτοῦ «ρεπορτάζ», ἀκριβῶς γιὰτὶ δὲν «ιδιάζου» χτυπητὰ, «παράνομα», «ἀστυνομικὰ ἢ «πολιτικὰ», «εἰδησεολογικὰ» ἢ «σκανδαλιστικὰ», κι ὡστόσο, ὡστόσο, εἶν' ἡ πεμπτουσία συχνὰ τοῦ καθημερνοῦ — τοῦ καθημερνοῦ μας, αὐτοῦ ἐδῶ, τοῦ ἑλλαδικοῦ, τοῦ σημερνοῦ, τοῦ μεταξὺ '60 καὶ '65, καθὼς τὸ γράφει — μαρτυρίες μιᾶς ἐποχῆς παραμορφωμένης ἀπ' τὴν ἐγκυμοσύνη (καὶ τί στοργὴ δείχνει αὐτὸ γιὰ τὴν Ἐποχὴ-Μητέρα ποὺ μᾶς περικλείνει καὶ μᾶς συνιστᾷ, τί δικαιοτήτα μαζί, ἀντίκρου στὸ ἀσκημισμένο πρόσωπον, ποὺ θὰ γεννηθῇ τὸ Αὔριον!..)

Μικρὲς ἄγγελιες, λοιπόν. Ἄπὸ ἓναν κόσμον ἀσυνάρτητον — βασικὰ τοῦτο — κόσμον ἤδη διαλελυμένον, ὄχι ἀπὸ ὁ τεκμηριογράφος του τάχα θέλει νὰ διαλύσῃ μὰ ποὺ διαλελυμένον τὸν βρίσκει, σ' αὐτὸν διαλελυμένον ἀσυνάρτητον περιέχεται, καὶ σχεδὸν ἄβουλος — σχεδὸν σὰν ἀκριβὲς ὑποκειμενικὸ μηχανήμα «προσλήψεων» κι «ἀντιδράσεων» μέσου τύπου, ὄχι μὲ προσωπικότητα ἰσχυρὴ κ' «ιδιάζουσα», μὰ ἀσφαλῶς μὲ πρόσωπον — τεκμηριοῖ.

λόγ» του (γιὰ νὰ μὴ μ' ἀκούη δηλαδὴ, καὶ νὰ μὴν κἀν καὶ δαῦτος τίποτε ἀπ' ὅ,τι τοῦ εἰσηγούμην σὲ χιλιάδες γραπτῶν προτάσεων - ξὺν ἀπ' τὴ λίστα τῶν καλῶν διηγημάτων ποὺ τοῦ ἔδωσα γιὰ τὴ *Ραδιοφωνικὴ Βιβλιοθήκη*) — καὶ τ' ἄθλια κουκουέδια τῆς *Αὐγῆς* καὶ τῆς *Ἐπιθεώρησης Τέχνης*, Ραυτόπουλοι, Δρομαῖοι κι ἄλλοι ψεῦτες, γράφαν ἀναίσχυντα: πὼς... «ὑπηρετοῦσα», λέει, «τὴν προπαγάνδα τῆς *E.P.E.* ἀπ' τὸ *E.I.P.*»! (Ναί, παλιομασκαράδες, ἔτσι τὴν «υπηρετοῦσα»! Μεταδίνοντας διηγήματα καὶ «ἀδικώνας», φτάνει ποὺ ἦταν καλοὶ — κι ἄς ἦταν καταδικασμένοι σὲ θάνατον, ἀπ' τὸ κράτος αὐτὸ τῆς «Δεξιᾶς», τῆς ὁποίας καὶ τὸ *Ραδιόφωνο*· κι ἄς καίγαν τὰ διηγήματά τους ἔτσι, ποὺ θὰ ξεσηκώνονταν μαινόμενοι ὅλοι οἱ φαρισαῖοι καὶ τὰ καθάρματα τῆς «Δεξιᾶς» αὐτῆς ἐναντίον μου, ἂν ἦταν ζῦπνιοι!.. Ἄλλ' ἔνοια σας!.. Θὰ βρῆτε πολλοὺς δικαίους σὰν κ' ἐμένα, ἔτσι νὰ σᾶς φέρωνται κ' ἔτσι νὰ τοὺς φέρεστε, κατακάθια τοῦ κόσμου — ποὺ θὰ κλάψετε μὲ μαῦρον δάκρυ, καὶ πάλι μὲ ὄνομα ἢ φωνὴ ἢ δικιὰ μου θὰ διεκδικῆ καὶ τὸ δικὸ σας ξανά δικιὸ σ' αὐτὸ τὸν ἔρμον Τόπον, καὶ θὰ θυμηθῆτε!..)]

Τοῦτο — τὸ «σχεδὸν ἄβουλος», καὶ «ὄχι γιατί τὸ θέλει παρά γιατί τὸ εἶναι» — τὸν διαστέλλει κι ἀπ' ὅλη τὴν κακὴ «φιλολογία» ἑτοιμῶν «θέσεων» τῆς «Ἀριστερᾶς», ὅπου ἐπιμένει νὰ ἐντάσσεται. (Καὶ τὸ «ἐπιμένει» μου ἔχει τὴ σημασία πὼς «πράγματι δὲν ἀνήκει», ἐνῶ τὸ «ἐντάσσεται» πὼς «πολιτικά προτιμᾶ», μ' ὅλο πὺ πνευματικά τὸ ἔργο του ἀπὸ γραμμὲς καὶ κανάλια δὲν προσδιορίζεται): Δὲν κάνει λογοτεχνία «θέσεων» (κ' ἴσως γι' αὐτό, καὶ γι' ἄλλα πιὸ χτυπητά, τὸν παρασιωπᾶ ἡ «ἐντιμοτάτη» παράταξή του). Κι ὅ,τι μοιάζει «θέση» — γιὰ τὸν πολιτικὸ ἀντίπαλο — στὰ γραφτά του, δὲν εἶναι παρά πεποίτηση, βιωμένη ἀλήθεια του, τρόπος του καὶ ψυχισμὸς του, ἐνσαρκη ἰδέα του καὶ εἰλικρινὰ ἔτσι λειτουργῶν μηχανισμὸς προσλήψεων τοῦ πραγματικοῦ μέσα του.

«Πᾶει πάσσο» κανεὶς τότε - ἂν εἶναι τίμιος.

Προσωπικά, «πᾶω πάσσο» καὶ γιὰ τὸν οὐσιωδέστατο λόγο: ὅτι συμφωνῶ. (Μὰ εἶναι κιόλας κ' ἐκεῖνος περισσότερο ἕνας ἀναρχικὸς παρά ἕνας «μαρξιστῆς» τῆς σημερινῆς κακῆς μας ὥρας.) Ἔχω — σ' ὅ,τι τὸ «κοινό», σ' ὅ,τι τὸ μέσου τύπου — τὸν ἴδιο μηχανισμὸ προσλήψεων. (Εἶν' ἡ ἐπαναστατικὴ κοινότητα ἀκριβῶς πού λέω, κάποιων σ' αὐτὸ τὸν Τόπο, πέρ' ἀπὸ κομματικά κανάλια κι ἄλλες ἀθλιότητες τῶν πολιτικάντηδων. Αὐτὴ εἶν' ἡ βάση.. - μὰ θὰ τὰ ξαναποῦμε, ἐκτενεστερα.)

Δηλαδή ἰσχυρίζομαι πὼς ὑπάρχει μιὰ Τέχνη «ἀντικειμενική»; Πὼς εἶν' ἡ Τέχνη ἕνα εἶδος Γνώσεως; Ἔνα εἶδος Ἐπιστήμης;..

Περίπου αὐτὸ - καὶ ἀπὸ παλιά τὸ ἰσχυρίζομαι³.

Ἰσχυρίζομαι πὼς ὄχι μόνο ὅσα δείχνει ὁ μηχανικὸς φωτογραφικὸς φακὸς, ἀπὸ τίς «ἐνδεδειγμένες» — τεχνικά «ἐνδεδειγμένες» — γωνίες λήψεως, παρά καὶ ὅσα τὸ εὐαισθητοποιημένο ἀπὸ τὸν ἴδιον Καιρὸ καὶ καλλιεργημένο στὰ ἴδια κοινὰ πάθη «συναίσθημα» πιάνει, εἶναι ἔτσι, γιὰ ὅλους, γιὰ ὅποιον θελήσῃ νὰ ξαναδῆ, νὰ ξαναπιάσῃ τὰ ἴδια! «Ὅτι διόλου «αὐθαίρετο» δὲν εἶναι, διόλου «ἀσύδοτο» καὶ «πανελεύθερο» κι «ἀσυνάρτητο» πρὸς τὸ εἶναι καὶ τὸ γίνεσθαι — πρὸς τὰ ἔχνη συγκεκριμένον εἶναι καὶ γίνεσθαι τοῦ κόσμου — τὸ «συναίσθημα». Πὼς ὑπάρχουν δηλαδή γωνίες, στιγμές, ἀπογεύματα, περιστάσεις, γυναῖκες, ἀνθρώπινες ἢ χημικὲς σχέσεις, χημισμοὶ κωτάρου — καθὼς λέει ὁ ποιητῆς — κοινοί, ἀναλλοίωτοι στὸ διάστημα τῆς πυρηνικῆς συντήξεως ἐνὸς Καιροῦ, αὐτοὶ κι ὄχι ἄλλοι, ἔτσι κι ὄχι ἀλλιῶς «εἰσπραγμένοι» — ἢ «εἰσπραττόμενοι» ἀκόμα, ἂν δὲ φύγαμε ἀπ' τὸν πυρῆνα (εἶν' ἡ ψίχα τῆς Ἱστορίας ἀκριβῶς) — καὶ δὲν ἔχετε παρά νὰ γυρίσετε λοιπὸν τίς γειτονιές, τὰ μικρομάγαζα, τὰ στέκια, τὰ γραφεῖα, τὴν Ὀμόνοια, τὸν Ἠλεκτρικὸ, τίς πλατεῖες τῶν ἀκραιῶν συνοικιῶν, τίς μάντρες ὅπου πρωτακούγεται ἕνα νυχτερινὸ τραγούδι, τοὺς νέους χώρους, τὰ νέα φῶτα, τὰ νέα παιδιά, τοὺς νέους ἔρωτες, τὰ βενζινάδικα, τίς συνήθειες πού πρωτοχαράζουν, τοὺς ἀλιώτικους δρόμους, τίς καινούργιες δραστηριότητες, τίς νέες στάσεις, τὰ νέα περιχώρα, τὴν πόλη αὐτὴ, τὴ χώρα αὐτὴ, τὸν Καιρὸ τοῦτο, καὶ ἰθὺς τὰ βρῆτε!

Ἔτσι θὰ τὰ βρῆτε, ὅπως εἶναι γραμμένα - ὅταν κανεὶς τίμια θελήσῃ νὰ τὰ καταγράψῃ, χωρὶς νὰ νοιάζεται ἂν «θὰ κἀνῃ» ἢ «δὲ θὰ κἀνῃ» Τέχνη, ἂν «θ' ἀρτιώ-

3 Ὑπενθυμίζω τὸν ἄξονα μιᾶς μελέτης μου — Τὸ αἶτημα τῆς πνευματικότητας στὴν τέχνη κ' ἡ νεοελληνικὴ λογοτεχνία — πού ποτὲ δὲν ἀποτελείωσα καὶ δὲν ἐξέδωσα — ἦταν τὸ πρῶτο δοκιμακὸ γραπτὸ μου, δεκαοχτῶ χρονῶ πού τόγραφα — παίρνοντας μιὰ περιληπτικὴ ἔκφρασή του (γιατί δὲν ἔχω πιά οὔτε μιὰ σελίδα της, τὴν ἔσκισα κάποτε) ἀπὸ ἕνα σημεῖωμα ὅπου τὴν ἀναφέρει καὶ τὴν ὕμνει ὁ Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, στὰ Γράμματα τοῦ Κλέαρχου Μιμίκου (νῦν τοῦ Ἀνένδοτου, κάπως... ὄψιμα), μὲ τὸν τίτλο Ἔνα πρῶτο μῆνυμα (γιὰ μένα, ὅτι «θὰ τὸν θυμηθοῦν τὸν Γιωταμὴ μας, πού μέ... πρωτοανεκάλυψε» κ.λ. κ.λ.), τεύχος Στ' / 8, VIII/44, 77-8: «Ἀπὸ προβλήματα, γράφει — δηλαδή ἐγὼ ἔγραφα — <Ζωὴ> Τέχνη, σὰν ἀντικείμενο τῆς Αἰσθητικῆς, καὶ <Ζωὴ> Γνώση, σὰν ἀφετηρία καὶ κύριο συνάμα ἀντικείμενο τῆς Φιλοσοφίας, στέκαν ὡς χτὲς ὅπως εἶχανε πρωτοτεθῆ. Σήμερα, ἀκαθόριστο ἀκόμα, προκύπτει κ' ἕνα τρίτο, πού πλανιέται ἀναντιμετώπιστο, σὰν ὑποσχετικὴ ὑπόψια μπροστά μας: Τὸ πρόβλημα <Ζωὴ> Τέχνη / Γνώση»

ση» ἢ «δὲ θ' ἀρτιώση» μῦθο, ἂν «θὰ ἱκανοποιήση» ἢ «δὲ θὰ ἱκανοποιήση» τὰ «καλλιλογικά» ἢ τὰ «αἰσθητικά» ἢ τὰ «ιδεολογικά» αἰτήματα τοῦ χαζοΡαυτόπουλου τῆς παράταξής του ἢ τοῦ χαζοΚαραντώνη τῆς ἀντίπαλης παράταξης!

Λοιπόν, αὐτὸ ὁ Δίξελος. Ὅχι τίποτ' ἄλλο, ὅχι *Τέχνη γιὰ τὴν Τέχνη* (οὔτε *Τέχνη γιὰ ὁ,τιδήποτε*, πού δὲν εἶν' ἀπλῆ, φυσικὴ ἔκφραση, φυσικοῦ, πραγματικοῦ κάτι ἔτσι συμβαίνοντος) - οὔτε «φιλολογία» καμμιά (ξηρὸς-ξηρὸς, σὰ μηχανὴ ἢ σὰν τίμιος), οὔτε λέξη μιὰ παραπάνω ἢ παρακάτω ἀπ' ὅ,τι τὸ πρᾶγμα, τὸ λεγόμενο, τὸ γυρεῦον ἔκφραση, ἐπιβάλλει!.. Οὐτ' ἐνδιαφέρον κανένα «νὰ ἐκπλήξῃ» - «ἄς μὴν ἐκπλήξῃ» εἶναι διαρκῶς σὰ ν' ἀκούγεται κάτω ἀπ' τὸ λόγο του, «ὅμως αὐτὸ εἶναι, αὐτὸ ἔχω νὰ πῶ, ὅχι ἄλλο ἀπ' αὐτὸ πού πράγματι ἔχω, πού πράγματι εἶδα πρᾶγματι νὰ συμβαίνει - γιατί, τάχα, τὸ ἄλλο θὰ σᾶς διασκέδαζε, θὰ τὸ θέλατε, θὰ τὸ ἀπολαμβάνατε!» Ὅχι! «Αὐτὸ γράφω, γιατί αὐτὸ βλέπω», ὅλη κι ὅλη ἡ «Τέχνη» του. Δηλαδή, γιὰ μένα: Ἡ μόνη δικαιοῦμενη μὴ ἐξορία ἀπ' τὴν ἰδανικὴ πολιτεία Τέχνη. (Κι ἄλλο τώρα - ἄλλο βέβαια - τὸ τί πράγματι παραπάνω ἢ παρακάτω, ἢ παραμέσα, ἢ σὲ μέγα ἢ σὲ ἀπύθμενο βάθος, μπορεῖ νὰ βλέπῃ αὐτὸς ἢ ἐκεῖνος, ὁ Ντοστογιέβσκι - κ' ἐμεῖς ὅχι, ἐσὺ - κ' ἐγὼ ὅχι, αὐτὸς ὁ ἕνας - κ' ἐμεῖς ὅλοι ἴσως ὅχι, ὅσο κι ἂν πασχίζουμε ἢ τσιτωνόμαστε, ναί, μὰ δὲν ἔχουμε τὴν κράση!)

ΤΩΡΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΣΚΟΛΟ — ἢ, πάντως, ἀπαιτεῖ πολλές σελίδες, κι ὁ χῶρος στενεύει — νὰ σᾶς ἔδωκα τί εἶναι καὶ εἰδικώτερα οἱ *Μικρὲς ἀγγελίες* τοῦ Δίξελου. Κ' ἐπιτέλους, γιατί νὰ σᾶς τὸ δώσω; Γιὰ νὰ μὴν κάνετε τὸν «κόπο» νὰ τίς διαβάσετε; Ἡ γιὰ νὰ τίς ἐπαναλάβω ἐγὼ ἐδῶ, δίνοντάς σας τὸ φαί μασημένο — δηλαδή ἄχρηστο, μὴ φαί — σὰ νὰ μὴν ἔχετε δικὰ σας δόντια;

Ἡ γιὰ νὰ «εἰσπράξω» τὴν ἐπίνευσή σας, πὼς ναί, εἶμαι καλὸς κριτικὸς, καλὸς ἀναλυτῆς - καλὸς μεταδότης;

Ὅχι δά! Ἀδιαφορῶ!

Ἄλλωστε, ἐμεῖς, μεταξύ μας ἐδῶ ὅλοι, σ' αὐτὸ τὸ αἵματηρὸ ἐντυπο, στῆθος μὲ στῆθος γιὰ ὅλα, συνεννοοῦμαστε ἀπόλυτα! Κ' ἐσεῖς τώρα καταλάβατε πὼς ναί, ἀξίζει νὰ διαβάσετε τίς *Μικρὲς ἀγγελίες* τοῦ Θαλῆ Δίξελου, πού ἂν δὲν εἶν' ἀκόμα — καὶ δὲν εἶναι — τὸ «ἄπαντο» καὶ τὸ «maximum» κι ὅ,τι ὥριμος αὔριο θὰ δώσῃ ἴσως ὁ νέος, ὅμως εἶναι καλὸ τεκμήριο, καλὴ ἀγγελία, πὼς «ἐδῶ τίμιον πρόσωπον βλέπει!»

Σπανίζει τόσο τὸ εἶδος τῆς ἀντι-φιλολογίας! Κ' εἶναι ὑγιές τὸ μάθημα. Ἄν ὁ Δίξελος καὶ τὸ κρατήσῃ, καὶ τὸ πάῃ βαθύτερα, ψηλότερα, πλαστικώτερα ὑπέρ τῆς οὐσίας ἀκριβῶς, ἢ «Ἀριστερά» μας — καὶ μαζί, ὁ Τόπος — ἀποίτη ἄλλον ἕνα καλὸν πεζογράφο.

Τέλος, καὶ γιὰ τοὺς παραταῦτα τεμπέληδες — ἢ «πολυάσχολους» (τὸ ἴδιο κάνει γιὰ μένα) — στὸ ἐρχόμενο τεῦχος ἢ Ἀνθολογία *Διηγήματος* (τέταρτος τόμος), πού δημοσιεύουμε, θὰ περιέχῃ Δίξελος: τὴ χαριτωμένη — καὶ τόσο ἀνατομικὴ — *Ἐπέτειο γάμων*, ἀπ' τίς *Μικρὲς ἀγγελίες* του.

ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΜΟΥ, στὰ περιθώρια τοῦ βιβλίου, πού ἴσως ἐνδιαφέρουν κάποιους, ἔστω κι ἀνεπεξέργαστες, καὶ σκόρπιες ἔτσι:

Ἐπίτηδες τὸ ὕφος τῆς ἀγορᾶς, τῶν ἐφημερίδων, τῶν ἀγγελίων.

Πεζογραφία τῶν τίτλων. Συνθηματισμός. Κινηματογραφικὴ ἐπίδρασις.

Ἐνας πιραντελλισμὸς - κι ὁ κόσμος ἐν διαλύσει! (Παντοῦ ἀναστρέφονται τὰ θέματα, κι ἀναζητοῦν τὰ πρόσωπα. Τὸ ἀντικειμενικό.)

Δὲ γράφει «λογικά», ἀλλ' ὅπως συμβαίνουν τὰ πράγματα — καὶ «ἀβίζο» γιὰ τὴν «παράταξή» του: μόνο «λογικά» δὲν συμβαίνουν! — ἢ: ὅ,τι προσέχουμε ἀπ' ὅ-

σα συμβαίνουν (δηλαδή: ψυχολογικά, Μπαρκλεϊκά μάλιστα).

Ξερός, ξερός, ξερός - από τιμιότητα κ' ειλικρίνεια! (Μὰ σύστησε ν' ἀντέξουν, κατ' ἀρχήν, τὴν ξηρότητα, γιὰ ν' ἀποζημιωθοῦν μὲ πολλὴ τρυφερότητα, στὸ βᾶθος.) [Οἱ πολὺ τρυφεροί, οἱ πολὺ στοργικοὶ ἴσα-ἴσα, γίναν ξεροί, κατάξεροι στὸν Καιρὸ μας.]

Ἄπλως - κι ὥστόσο «τζαναμπέτης»: Πάει στραβά, λοξά.. - μὰ γιὰ τί δὲν χάβει ἐπιφάνειες.

Γράφει ὅπως σκέφτεται - δὲν ἐπεμβαίνει «αἰσθητικὰ» μετὰ. (Ἄκόμα κ' ἡ ἀκριβιολογία — ἡ «ρεαλιστικὴ» — εἶναι φιλολογία. Δὲν ἔχει οὐτ' αὐτὴν.)

Δὲ φροντίζει κἂν νὰ εἶναι «ἐλκυστικός». Δὲν ἐνδιαφέρεται. (Περίπου: σὰ νὰ προεξοφλῇ πὼς σὲ κανέναν δὲ θ' ἀρέσει τὸ γραφτὸ του. Μὲ ἀπόφαση μοναξιάς - γιὰ δὲς!.. Καὶ μὲς σὲ τόσο πλῆθος!..)

Δὲν γράφει γιὰ κανένα «σκοπὸ», παρὰ ἀπὸ ἀνάγκη. (Γιὰ νάναι «ἐνδιαφέρον ὅποιον ἄλλον» ἓνα γραφτὸ: νὰ μὴν ἔλκεται ἀπὸ «μπρός», ἀπὸ κάποιον τέλος! Νὰ σπρώχεται, ἀπὸ κάτι πρὸ αὐτοῦ - τὸ πάθος ἴσα-ἴσα!..)

Δὲν ἔχει αἰσθητικούς-λογοτεχνικούς «προβληματισμούς». Δὲ βγαίνει ἀπὸ διάβασμα (μ' ὄλο πού — φανερὰ — ἔχει ἀρκετὰ διαβάσει).

Ποιὸ εἶναι τὸ βάθος του; Μιὰ ἀγάπη στὸν οὕτως ἔχοντα ἄνθρωπο, καὶ στὸ δικαίωμα του ὥστόσο γιὰ οὐσιαστικότητα. Μιὰ πλήρης ἀπάρνηση τῆς ψευτιάς, καὶ τοῦ πόνου. Μιὰ ὑγιὲς αἰσιοδοξία: ἓνα: θὰ τὰ βολέψουμε!.. (Μακάρι, βρέ παιδιά, νὰ τὰ βολέψετε." Η: νὰ τὸ πιστεύετε, τούλαχιστον, πὼς ναί!..)

Χαρακτηριστικὸ: Πού δὲν τελειώνει τὸ Ἅγια Ἑλλάς! Μποροῦσε νὰ βάλῃ νὰ

σφάζουν τὸ πρόβατο ἐπὶ σκηνῆς.. - καὶ θάταν καθολικὰ συμβολικὸ τοῦ ὄλου ἀπανθρωπισμοῦ, πού ἔχει περιπλέξει! Καὶ θάταν «εὐρηματικόν»!.. Μὰ δὲν τὸ κάνει! Αὐτὸς «σικίξει καὶ τὸ εἰσιτήριον»: ἀρνείται τὸ Κακό, καὶ ὡς θέαμα ἀκόμη - καὶ ὡς θέμα!..

Ἐπάρχουν συλλήψεις πίσω ἀπ' τὰ διηγήματά του - μὰ τίς διώχνει!..

Χαρακτηριστικὸς ὁ τίτλος *Λυμένο αἶνιγμα*, γιὰ τὴν πού θεωρεῖ ἀξέβγαλτη καὶ τὴ βρίσκει πόρνη. (Κι αὐτὸς ἀπ' τὴ δημοσιογραφία: αἰνίγματα — ἡ μαγικὲς εἰκόνες — πού βρίσκεις τὴ «λύση» τους ἐτοιμῇ σὲ ἄλλες σελίδες.)

Ἄνδρα: Τρομερὴ κριτικὴ τῆς «Ἀριστερᾶς» του!.. Τὴ βαριέται! Τί Ἄνδρα - τί Ἀθῆνα! Τί Ἀγῆ - τί Ἀλήθεια! Πλήξεις, ἀπ' τίς ὁποῖες δραπετεύει!..

Ἄωρον, ἀγάπη μου...: Σαφῶς ἀπ' τὸ *Χιροσίμα, ἀγάπη μου!* Ἄλλὰ λέει — κι αὐτὸ ἔχει σημασία — πὼς οὐτ' ὁ ἔρωτας ἔχει οὐσία, καὶ γι' αὐτὸ ἡ Βόμβα! (Χαρακτηριστικὸ: τὸ τῆς σελίδας 31 - καὶ τὸ τέλος.) "Ὅτι, δηλαδή, μέσα μας ἐνεργοῦν τὰ χαράγματα πιά τοῦ ἀπανθρωπισμοῦ (: μετρήσεις ὡς τὰ «σημεῖα» ἐκρήξεων, ἐξαπολύσεων κ.λ. : 10., 9., 8., 7., 6., 5., 4., 3., 2., 1., — — 0! Μη δέν!)

Τὰ καλύτερά του δὲν εἶν' ἐκεῖνα πού «δένουν», παρὰ ἐκεῖνα πού δὲν «δένουν».

Ποιὰ εἶν' ἡ θέση του; "Ὅτι μποροῦμε νὰ ξαναστήσουμε τὴ ζωὴ — νὰ τὴν ξανακερδίσουμε (ἢ: γιὰ πρώτη φορὰ νὰ τὴν κερδίσουμε) — ἀγνωῶντας τους!..

Γι' αὐτὸ, ὁ ἔρωτας πῶς δυνατὸς ἀπ' τὸ κόμμα (*Προεκλογικὴ περίοδος*), ἡ πλήξη πῶς δυνατὴ ἀπ' τὴν ἰδεολογία (Ἄνδρα).

Θὰ τὸν «ξύσουν», τὰ τσόκαρα, ἀργὰ ἢ γρήγορα.

ΘΕΑΜΑΤΑ ΚΙ ΑΚΡΟΑΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΡΙ ΤΑΚΟΠΟΥΛΟ

Η ΚΑΤΑΔΙΩΞΗ ΚΑΙ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ τοῦ Ζάν-Πωλ Μαρά, ὅπως παίχτηκε ἀπ' τὸ θεατρικὸ δῆμιλο τοῦ Ἀσύλου τοῦ Σα-ραντόν, ὑπὸ τῆ διεύθυνση τοῦ κυρίου Ντέ Σάντ.

Ναί. Ὁ Μαρά ἦταν ἄνθρωπος τῶν ἄκρων. Κι ὁ Σάντ ἐπίσης. Ἀλλά, βεβαίως, κ' οἱ δύο, ὅπως παρουσιάζονται στὸ ἔργο τοῦ Πέτερ Βάις, εἶναι μόνο σκιές τῶν «πραγματικῶν» τους προσώπων. Καὶ τώρα: ποιῶν ἄκρων ;.. Κυρίως τῶν ἄκρων ποὺ ἀπεμόνωσε ἀπ' τὶς πράξεις τους ὁ κόσμος, γιατί τὸν «βλοεῦει» νὰ βλέπη τοὺς μεγάλους σὰν ὠραίες ἢ ἀσχημες καρικατούρες. Στὴν φαντασία τῶν «πολλῶν», ὁ Χριστὸς θὰ εἶναι πάντα: ὁ καλὸς Χριστοῦλης - ἀκριβῶς ὅπως ὁ Σάντ: ὁ καλὸς καὶ τρομερὸς σαδιστῆς!.. Ὁ Πέτερ Βάις ὅμως δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ ποιὸς ὑπῆρξε ὁ πραγματικὸς Σάντ καὶ ποιὸς ὁ Μαρά. Τὸ ἔργο του δὲν ἀνήκει στὴν κατηγορία τοῦ Θεάτρου, ποὺ μὲ τὴν ποιήσή του πλησιάζει τὴν ἀλήθεια τῶν μεγάλων ἢ μικρῶν ἀνθρώπων καλύτερα ἀπὸ τὴν Ἱστορία, ἀλλὰ σ' ἐκεῖνο τὸ Θεάτρο ποὺ ἐπιχειρεῖ μὲ τὸ δικὸ του λόγο ν' ἀποκαλύψη — ἢ καὶ νὰ «καλύψη» — τὶς ἰδεολογίες τῶν ἀνθρώπων συναρπαστικότερα ἀπ' τὴ Φιλοσοφία.

Ἦδη, μὲ τὸν μακροσκελέστατο τίτλο τοῦ ἔργου του καθορίζει ὁ Βάις σαφέστατα τὸ διάγραμμα τοῦ σκοποῦ του καὶ δίδει στὸν ἑαυτὸ του τὸ δικαίωμα νὰ παίξῃ ὅπως θέλει μὲ τοὺς ἥρωές του - γιὰ νὰ μᾶς πῆ μόνον ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιαφέρει τὸν ἴδιο. Τὸ «σκηνικὸ» του ἀγγίζει τὴν πραγματικότητα χωρὶς ἱστορικές ἀλλοιώσεις. Βρισκόμαστε σ' ἓνα τρελλοκομεῖο τοῦ 1808 - μὰ καὶ τοῦ 1908, καὶ τοῦ 2008! Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Βάις. Οἱ φρενοβλαβεῖς, ποὺ παίζουν τοὺς ἥρωες τοῦ κυρίου Ντέ Σάντ, εἶστε σεῖς κ' ἐμεῖς. Ἐπιφανειακὰ γίνονται μάχες μεταξύ ἀπολύτων παρατάξεων, τοῦ ἀτομι-

κοῦ συμφέροντος καὶ τοῦ γενικοῦ, τῶν «ἰδιωτικῶν ὀρέξεων» καὶ τῶν «ἀναγκῶν τοῦ συνόλου». Δὲν εἶναι οἱ συγκρούσεις τὸ θέμα τῆς ἀνθρώπινης τραγωδίας, ἀλλὰ οἱ παρακρούσεις - καὶ ὄχι τῶν ὀλίγων ἀλλὰ τῶν πολλῶν. Ὁ Σάντ καὶ ὁ Μαρά τοῦ Πέτερ Βάις δὲν ἐκφράζουν τοὺς ἑαυτούς των ἀλλὰ τοὺς πόθους τῶν ἀνικανοποίητων μαζῶν. Ἰδιαιτέρα ὁ Σάντ, ποὺ ἔχει ἀδικηθῆ περισσότερο, ἀπ' τοὺς ὀψίμως περὶ αὐτοῦ πληροφορημένους ἔλληνας κριτικούς, μὰ καὶ ἀπ' τὸν πρόλογο τοῦ κ. Πλωρίτη: τὸν παρουσιάζουν ὡς τὸ τέρας, τὸ συμβολίζον τὸ χάος τοῦ αἰῶνος!.. Ὁ πραγματικὸς Σάντ, ἕνας ἀπὸ τοὺς πρὸ παραξένους διανοητὰς τῆς ἐποχῆς του, καταπαύστηκε μὲ κάθε τι τὸ ἀνθρώπινο καὶ ἀντιμετώπισε τὸν κόσμον καὶ τὸν ἑαυτὸ του μὲ τὴν ἴδια ὠμὴ εἰλικρίνεια κ' ἐφευρετικὴ ἐπιμονή. Καὶ εἶναι περὶπτωσις στὴν ἱστορία τοῦ πνεύματος, ἐπιστήμονος-προφήτου ποὺ χρησιμοποίησε γιὰ ἐργαστήριον τῶν ἐρευνῶν του τὰ κελλιὰ τῶν φυλακῶν ὅπου ἔζησε. Τώρα, ἂν ὁ κόσμος ἐντυπωσιάζεται περσότερο ἀπ' τὰ βίτσια του, εἶναι γιατί τὸν κόσμον πάντα τὰ βίτσια τὸν γαργαλίζουν περισσότερο ἀπ' τὶς ἰδέες, ἀφοῦ περσότερο ἀπ' αὐτὲς ὑπάρχουν βίτσια μέσα στὸν καθένα - κεκλεισμένων φυσικὰ τῶν παντζουριῶν!.. Γνωρίζοντας καλὰ τὸ «μυστικὸ» τοῦτο ὁ Βάις, χρησιμοποιεῖ κάθε θεμ-τὸ καὶ ἀθέμιτο μέσο, γιὰ νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴ χρονία νάρκη του τὸ θεατὴ καὶ νὰ τοῦ δείξῃ ποιὸς εἶναι ἀλήθεια, κρυμμένος μέσα του.

Θέατρο μὲς στὸ θέατρο καὶ στὴ ζωὴ, τρέλλα μέσα κ' ἔξω ἀπ' τὴν τρέλλα, ὄχλος γύρω ἀπ' τὸν ὄχλον καὶ τὸ ἄτομον, κραυγὲς ποὺ πνίγουν τὶς κραυγὲς καὶ τὴν ἀναρθησιωπή, τραγούδια, παρωδίες τραγουδιῶν τοῦ ἐπικοῦ λογὰ Μπρέχτ, ἀκόμα καὶ γκράν γκινιὸλ χρησιμοποιεῖ, γιὰ ν' ἀποπλήξῃ τὸ ἀκρατήριό του!..

Σαδιστικώτερος τοῦ Σάντ, καὶ δημαγωγικώτερος τοῦ Μαρά, διεγείρει μὲ τὸ μαστίγιο τοῦ λόγου του τὸν ἀκροατὴ του σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὅστε στὸ τέλος τοῦ ἔργου, κυρίες καὶ δεσποινίδες καὶ κύριοι, στὸ ἀποκορύφωμα ἡδονικοῦ ἔρεθίσματος ἀπὸ ἔμπειρο μαστίγωμα, ξεσποῦν σὲ χειροκρότημα — κ' ἐδῶ καὶ σ' ὄλο τὸν κόσμο — μὲ βαθειὰ ἀνακούφιση γνησιώτατου ὄργασμοῦ!..

Ὁ Πέτερο Βάις βρῆκε στὸν Κάρολο Κούν ἕναν τέλειο *συνεργό*. Τὴν παράσταση τοῦ *Θεάτρου Τέχνης* θὰ τὴν ἀπολάβανε νομίζω κι αὐτὸς ὁ Σάντ, ἂν ζοῦσε, ὄχι μονάχα γιὰ τὰ ροζ μποτινάκια τῆς Μάγιας Λυμπεροπούλου, καὶ τὸ καλὸ μαστίγωμα τοῦ κ. Χατζημάρκου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ καλὸ θέατρο ἐξίσου λάτρευε (ἄλλο ποῦ τὰ δικά του θεατρικὰ ἦταν κακὰ).

Σπουδαία καὶ τελεία μίμησις πράξεως, ἀπ' ὅλους τοὺς ὑποκριτὰς, τοὺς πρωταγωνιστὰς μὰ καὶ τοὺς ἔσχατους ἀκόμη κομπάρσους. Ὁ Χατζημάρκος, λαμπρὸς Σάντ, (κι ἂν κάποιους δὲν τοὺς ἱκανοποίησε, εἶναι μᾶλλον γιὰ τὴν ἀλλοτρίωσιν εἶχαν πλάσει στὰ ὄνειρα τοὺς τὸν «ἀπαίσιον, γλυκὸ τύραννόν» τους)! Δηκτικὸς καὶ φιλάνθρωπος, δημιούργησε ἕναν πειστικὸν Σάντ, χωρὶς νὰ χρησιμοποιήσῃ κανένα φτηνὸ μέσο προβολῆς. Ὁ Λαζάνης ἔπαιξε μὲς ἀπὸ τὴν μανιέρα του τὸν παρανοϊκὸν ποῦ ὑποδύεται τὸν Μαρά, χωρὶς νὰ χάσῃ οὔτε μιὰ φορὰ τὰ νερά του! Ἡ Μάγια Λυμπεροπούλου, *μαγικὴ* ὡς μανιοκαταθλιπτικὴ κ' ὑπναλέα Σαρλότ Κορνταί. Ὁ κ. Κανκαρίδης, ὡς μανιακὸς Ροῦ, κι ὁ Νίκος Χαραλάμπους, ὡς ἔρωτομανῆς Ντυπερρέ, σωστοὶ αὐτῇ τῇ φορᾷ, καὶ στὴν τρέλλα τοὺς καὶ στὸ παίξιμό τοὺς. Καὶ σωστός, σωστότατος, ὁ ντελάλης κ. Κουγιουμτζής. Ἀπέδωσε μὲ γαλιτικὴ λεπτότητα τὴν χοντρὴν γερμανικὴν εἰρωνείαν καὶ ὑπῆρξε, ὅπως τόθελε καὶ ὁ συγγραφεὺς, ὁ πέμπτος «πρωταγωνιστὴς» τοῦ ἔργου· ὁ πέμπτος, γιὰ τὸ πρῶτος δὲν ἦταν οὔτε ὁ Σάντ, οὔτε ὁ Μαρά, οὔτε ἡ Κορνταί, ἀλλὰ ἡ κίνησις, ὁ ρυθμὸς ὅλου τοῦ ἔργου· δηλαδὴ· ὁ Κάρολος Κούν!

Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ Μάριου Πλωρίτη: θεατρικώτατον, κ' ἐξυπνότατον δοσμένον. Ἡ χρῆσις τῆς πλούσιας ῥίμας,

μὲ μποστάντζόγλειες πολλὰς φορὰς ἀποχρώσεις, ἄριστη.

Ὁ κ. Βακαλὸ ἔστησεν ἕνα βα-καλὸ σκηνογραφικόν, μὰ θὰ μποροῦσε νὰ στήσῃ ἕνα ἀπλῶς καλὸν ἔργο!

Ὅσο γιὰ τὴν μουσικὴν τοῦ Χάνς-Μάρτιν Μαγέφσκυ, δὲν μπορῶ νὰ πῶ καὶ πῶς μᾶς... μὰ γέφσε!

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΜΙΑΣ ΞΑΝΘΙΑΣ ἢ οἱ ἔρωτες τῶν μικρῶν ξανθῶν καὶ μελαχρινῶν ὅλου τοῦ κόσμου, εἶναι ἕνα ἀπλὸν ποίημα τοῦ τσέχικου κινηματογράφου. Ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ ἡ ζωὴ μὲ τοὺς ζωικοὺς νόμους καὶ ἀπαιτήσεις τῆς, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἡ ὀργάνωσις, ἡ λύπη τῆς ἐργασίας, τῆς ξένης ἐργασίας, καὶ ἡ ἐπιδιώξις τεχνητῆς εὐτυχίας, μὲ ἀφελῆ κόλπα τῶν μεσαζόντων τοῦ «Κόμματος» (τῶν «νέων χριστιανικῶν ὀργανώσεων») δηλαδὴ τῶν ἀφιλοκερδῶν ρουφιάνων.

Καὶ τὰ κορίτσια νὰ θέλονεν ν' ἀγαπηθοῦν (περσότερον παρὰ ν' ἀγαπήσουν) μὰ καὶ νὰ μείνουν τίμια — ἡ ἱστορούχτορα τὰ καθοδηγεῖ: ἕνα μόνον ἄνδρα καὶ προσοχὴν στὴν παρθενίαν σας!.. — ἔτοιμα νὰ παίξουν τὸν ἔρωτα μὲ χαμηλὸν τρόμον.

Περιμένουν στὰ παράθυρα, στὶς στάσεις, στὰ χοροπηδηχτάδικα, στὰ κρεβάτια τοὺς, στὶς συζητήσεις τοὺς, σὰν ἐλλογημένον τὸν νεαρὸν ἐρχόμενον, ποῦ τὸν γυρεύουν σ' ὄλα τὰ πρόσωπα, ἀπ' τοῦ τελευταίου ἀκούρευτου, ὡς τοῦ πρώτου κουρεμένου ἀξιωματικοῦ. *Καὶ τῶ κρούοντι ἀνοίγησεται!*..

Ἡ χαμένη ἀναζήτησις, στὰ παιδιὰ, ἀκόμα κι ὅταν εἶναι φτιαχτὴ (δεύτερον, δίκόν μας χέρι), ἔχει πάντοτε μιὰ χάρη, γιὰ μᾶς τοὺς πιὸ μεγάλους, τοὺς ἀέναον ἀναζητοῦντας τὸν «κερδοσὴν καιρὸν».

Καὶ τί γίνεται, ὅταν τὸ κοριτσάκι γίνῃ γυναῖκα, καὶ μάθῃ τὴν χαρὰ τῆς μιᾶς βραδιᾶς, καὶ τὶς ἀτέλειωτες λύπες τῶν ἑκατοντάδων ἡμερῶν; Ἔ, τί νὰ γίνῃ; Λίγο *καλημέρα θλίψη*, καὶ μετὰ *καλησπέρα, καληνύχτα παιδικῆ ζωὴ* — καὶ *καλημέρα καθημερινῆ ἀνοησία!*..

Ὁ τσέχος σκηνοθέτης Μίλος Φόρμαν προχωρεῖ μόνον ὡς τὸ πρῶτον *καλημέρα*.

Παρακολουθεῖ με συμπάθεια — ἀλλὰ με συμπάθεια «ἐπισιτήμονος», χωρίς καμμία γλυκερότητα — τὰ ξανθὰ καὶ μελαχρινὰ ζωάκια, στὶς πρῶτες τοὺς ἐρωτικὲς δράσεις καὶ ἀντιδράσεις, καὶ καταγράφει καὶ τὰ πιὸ ἀσήμαντα λόγια καὶ πράξεις τοὺς, γιατί αὐτὰ ἀκριβῶς εἶναι τὰ ψεύτικα μὲν, ἀλλὰ τὰ μόνα *μαργαριτάρια*, πού ἔχουν νὰ προσφέρουν στοὺς μικροὺς ἢ μεγάλους *χοίρους* γύρω τοὺς.

· Οἱ ἠθοποιοὶ του, ὄλοι, φυσικοὶ. Ἴσως γιατί δὲν εἶναι ἠθοποιοὶ. Ντυμένοι, μὰ καὶ θεόγυμνοι, δὲν προκαλοῦν κανένα «πονηρὸ ἐνδιαφέρον».

Ἐνα ὥραϊο, εἰλικρινὲς ἔργο, πού ἑλληνικὸ ὁμοίό του θ' ἀργήσουμε νὰ δοῦμε, στὴν μπουγιουκ-λακική πατρίδα μας, γιατί δὲν μᾶς λείπουν μόνον οἱ σκηνοθέτες καὶ οἱ ἠθοποιοὶ ἀλλὰ καὶ τὰ παιδιὰ - αὐτὰ κυρίως!

BERNARD SHAW

(Ἐνας πρόλογος τοῦ '98, γιὰ τοὺς «ἐκδιδόμενους» καὶ τὸ '66)

Με τὸ ἐπάγγελμα τῆς κυρίας Γουῶρεν προχώρησα κατευθεῖαν στὴν ἀλήθεια πού ἐκφράζει ἡ κυρία Γουῶρεν: «Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ μπορέση νὰ ζήση μιὰ γυναῖκα με κάποια εὐπρέπεια, εἶναι νὰ φανῆ καλὴ σὲ κάποιον, πού ἔχει τὰ μέσα νὰ τῆς φανῆ καλός.»

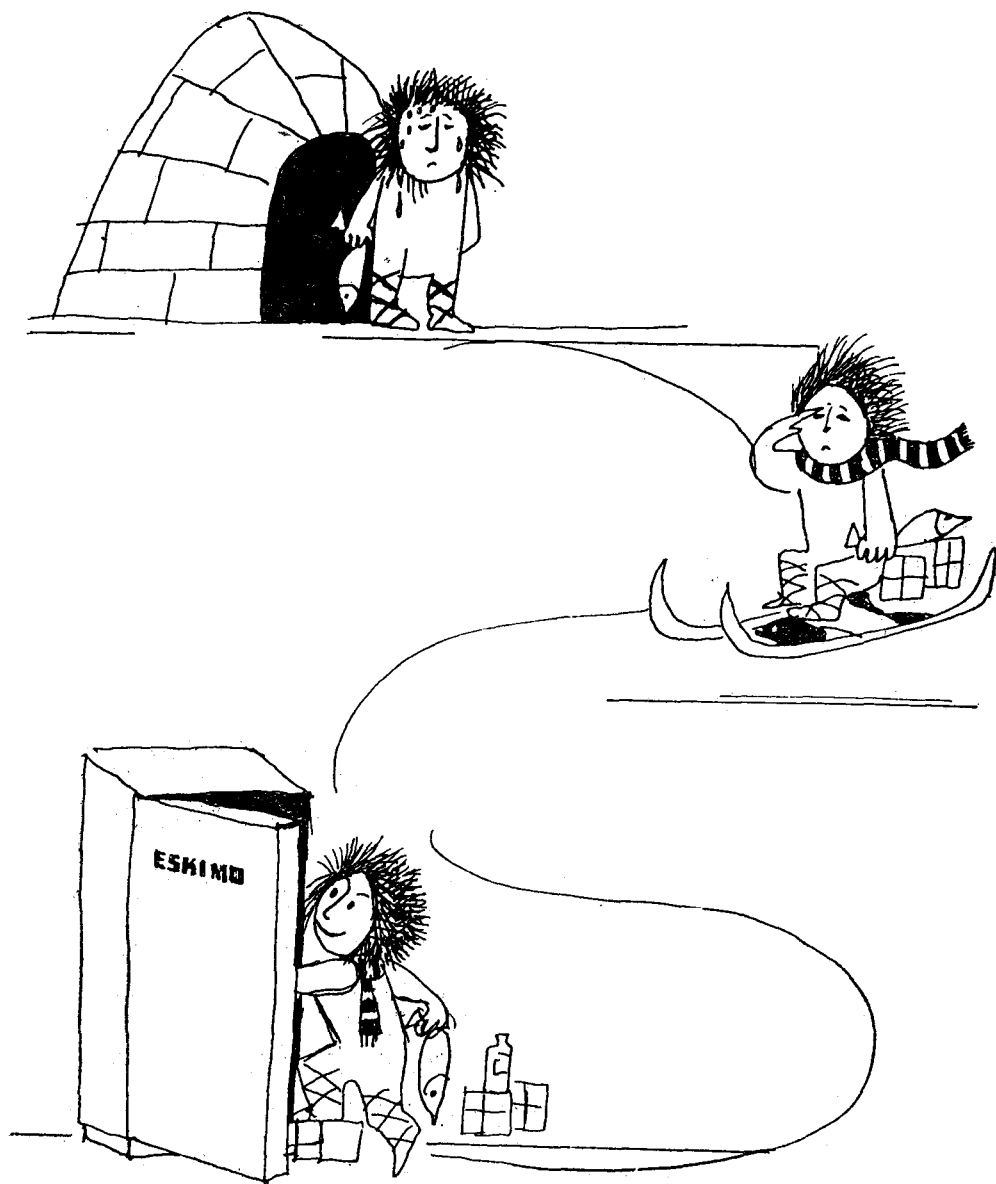
Ἐπάρχουν θέματα, στὰ ὁποῖα εἶμαι, ὅπως οἱ περισσότεροὶ σοσιαλιστές, τρομερὰ ἀτομικιστῆς. Πιστεύω, πῶς ὅποια κοινωνία θέλει νὰ θεμελιωθῆ σὲ ὑψηλὸ ἐπίπεδο ἀκεραιότητος τῶν μονάδων πού τὴν ἀπαρτίζουν, θάπρεπε νὰ ὀργανωθῆ με τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ δίνῃ δυνατότητες σ' ὄλους τοὺς ἄντρες καὶ τὶς γυναῖκες νὰ συντηροῦνται ἄνετα με τὴ δουλειά τους, χωρὶς νὰ πουλᾶνε οὔτε τὰ συναισθήματά τους, οὔτε τὶς πεποιθήσεις τους. Γιὰ τὴν ὥρα, ὄχι μόνο καταδικάζουμε τὶς γυναῖκες, σὰν φύλο, νὰ προσδεθοῦν, νόμιμα ἢ παράνομα, στοὺς *κατέχοντες*, με *ἀντίτιμο*: στέρηση βαρεῖα καὶ μειονεκτικότητας, ἀλλ' ἔχουμε συνάμα καὶ μεγάλες τάξεις *ἐκπορευόμενων ἀντρῶν*, λογουχάρη θεατρικοὺς συγγραφεῖς καὶ δημοσιογράφους — ὅπου ἀνήκω κ' ἐγὼ — γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρω τὶς λεγεῶνες δικηγόρων, γιατρῶν, παππάδων καὶ πολιτικάντηδων, πού ἀσκοῦν κάθε μέρα τὶς ὑπἄτες ἰκανότητές τους γιὰ νὰ διαψεύδουν τὰ πραγματικά τους «αἰσθήματα». Ἀμάρτημα, πού μπροστὰ στὸ πούλημα τοῦ κορμιοῦ μιᾶς πόρνης γιὰ λίγες ὥρες εἶναι σχεδὸν ἀμελητέο. Γιατὶ πλούσιοι ἄντρες, χωρὶς πεποιθήσεις, εἶναι πιὸ ἐπικίνδυνοι, σὲ μιὰ σύγχρονη κοινωνία, ἀπὸ φτωχὲς γυναῖκες, δίχως «ἀγνότητα».

ΕΝΤΥΠΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

(Ἔως τὶς 5 Μαΐου, καὶ ὡς τὸ ἦτα!)

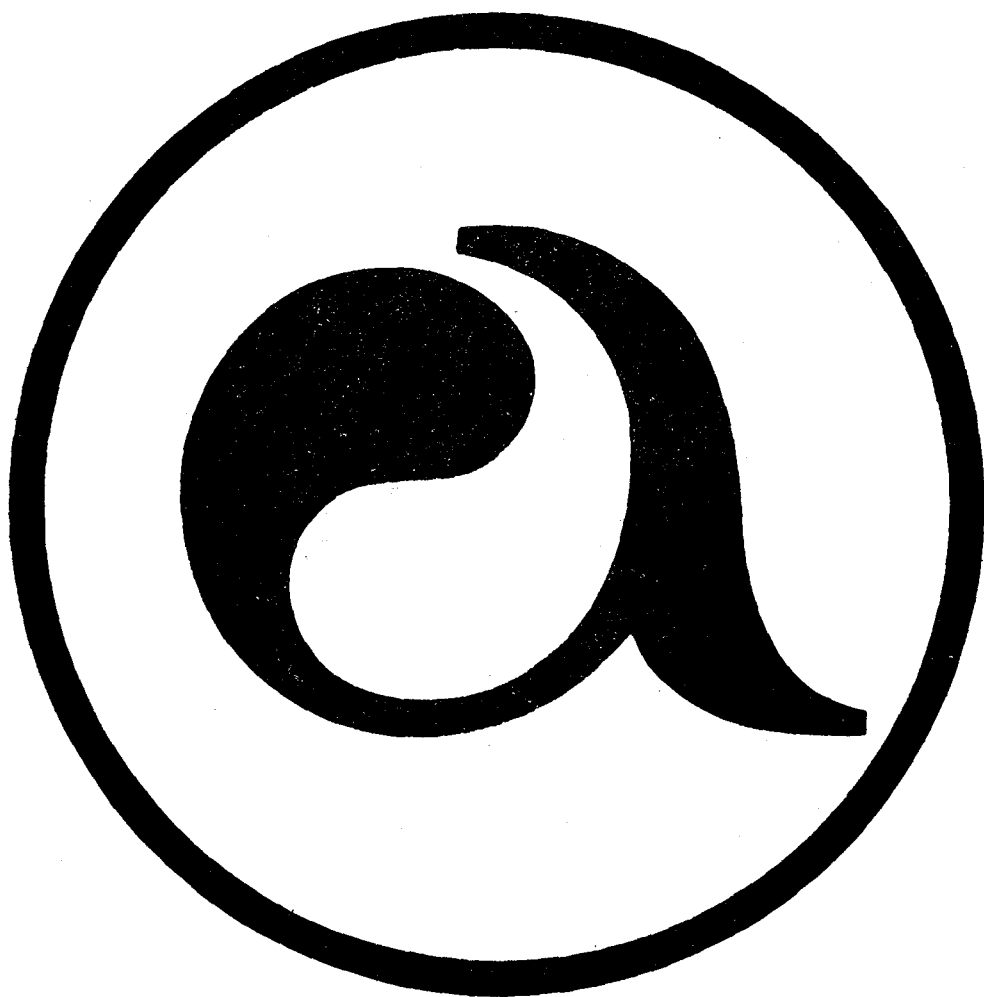
Βεγλερής, Φ.: *Ἰουλιανὰ 1965-1966*. Ἐκδ. Σάκκουλα. Ἀθ. '66. - Γεωργούσης, Γ.: *Νυκτιλόκη*. Ποιήματα. Ἐκδ. «Ἰκάρου». Ἀθ. '66. - Γιαννάτος, Σπ.: *Δελτίον τῆς νέας κινήσεως συντακτῶν, μελῶν τῆς Ε.Σ.Η.Ε.Α.*, IV/66. - Γιαννόπουλος, Τ.: *Παραλλαγὲς πάνω στὸ θέμα τῆς μοναξιάς* Ἀθ. '63. - *Τὸ βιβλίο τῆς Ἑλένης κ' οἱ τελευταῖοι ἡἴλιοι*, Ἀθ. '63. - *Καλοκαίρι 1963*, Ἀθ. '64. Ποιήματα. — Δάγλαρης,

Χρ.: *Ἀθροίσμα ζωῆς*. Ποιήματα. Ἀθ. '66. *Δελτίον Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Καβάλλας*, I-II/66. - *Δελφικὰ Τετράδια*, 5-6, '65. Δίξελος, Θ.: *Μικρὲς ἀγγελίες*. Ἐκδ. Μαρῆ. Ἀθ. '65. - *Δωδέκατη Ὥρα*, I-II/66. - *Ἐλευθεροτυπία*, III/66. - *Ἑλληνικὰ Θέματα*, IV/66. - *Ἐπιθεώρηση Τέχνης*, III/66. *Guide agricole Philips*, tome VII, '65. *Ἡλεκτρονικοὶ διερευνητές*. «Δημοσιογραφικοῦ ὀργανισμοῦ Λαμπράκη». Ἀθ. '66.

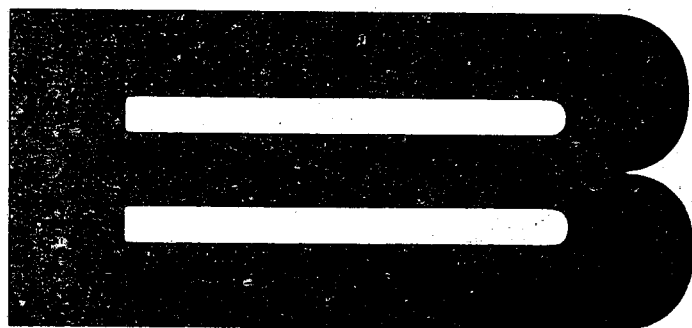
“Αν ή ψύξις δέν είναι άρκετή, δοκιμάστε κ' έσεις ένα ψυγε

ESKIMO

AΛΛΑΤΙΝΗ

ΒΑΡΑΓΚΗΣ

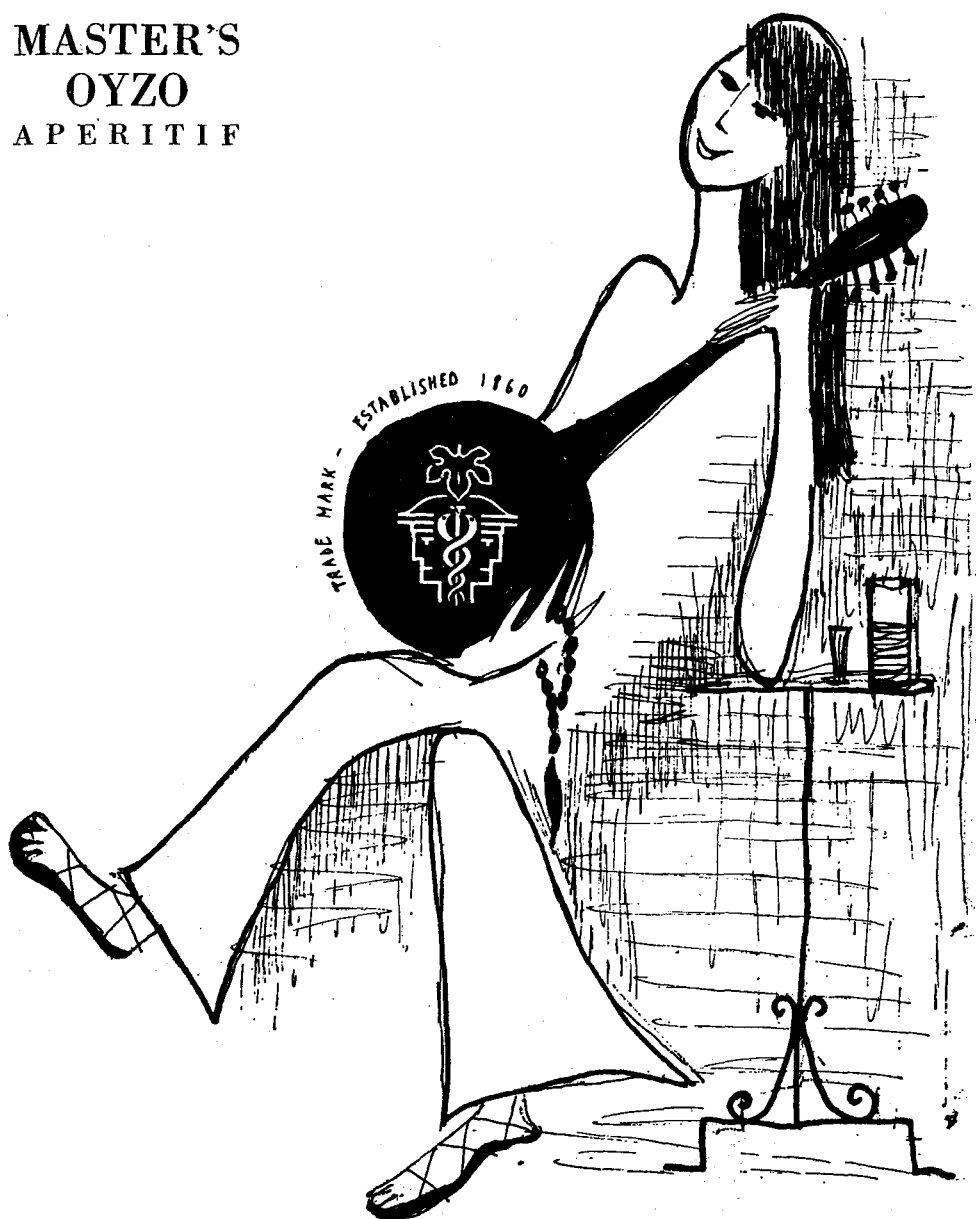

Μ' αὐτὸ τὸ σῆμα ἡ σύγχρονος ἐπιπλοποιῖα ΒΑΡΑΓΚΗ συνεχίζει τὴν ὑπὲρ 60ετῆ παράδοση τῆς γνωστῆς ἐταιρίας ἐπίπλων "Ἀθηναῖος-Βαράγκης", ἡ ὁποία ἔπαυσε λειτουργοῦσα.

Ἡ σύγχρονος μεγάλη ἐπιπλοποιῖα ΒΑΡΑΓΚΗ μ' ἓνα νέο πρότυπο ἐργοστάσιο, μὲ συγχρόνους μεθόδους ἐξυπηρετήσεως πελατῶν καὶ μὲ τὶς νέες δημιουργίες ἐπίπλων, σᾶς προσκαλεῖ στὶς ἐκθέσεις της:

Βουκουρεστίου 25 τηλ. 628.058, 633.778
Φιλελλήνων 14 τηλ. 221.659 καὶ στὸ ἐργοστάσιο
Πεύκη Ἀμαρουσίου τηλ. 018.878, 017.365

MASTER'S
OYZO
APERITIF

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Α. ΜΑΣΤΟΡΗΣ & ΥΙΟΙ - ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ. ΕΛΛΑΣ.

Ίδού τί ἔχω !

1) Ἔχω μίαν ἐβμεγέθη ωιαδέξαν ωού ὀνομάζω ὁ ἀθανάτειος διαύμος ἱρέχων ωρός ἱνὴν Ἀλαμάναν ἀφ-
λός εἶνε ἔφιπος ἐπὶ ἀλόχου με ὀρέα χρομάτα, ζιφήρης,
κὲ εἰς τὸ πρόσωπόν του καθρεωλίξελε ὄχη ἢ ἀπόφασις νά
πολεμίση. Περὶ ππου ἔχει ὡς ἔξῃς :

Ἀποβηκῶς ἀφλή μου ἔπολήθη.

2) Ἔχο ἓναν ὀρέον κολοκοζρόνην βυνομιλῶν με
τόν βάυχον ἐωί πιάλου ὀρθιοὶ ἐωαφλου κὲ ὁ θεός
φέρει εἰς ἱνὴν μίαν κῆρα ἱνὴν χαλανόλεφμων Μας
εἰς δὲ ἱνὴν ἄλλην κραδένει μίαν ἐλαφηγῆν, ὁ δὲ
γενέος ἦρος κολοκοζρόνης τὸ ωαζροπαράδολον ζίφος
εἰς ἱνὴν δεξιάν και δίδει βυνοβουκῆς εἰς τὸν θεόν διά
τῆς ἀριβερεῶς. Περὶ ππου εἶνε ὡς ἔξῃς :

Ἀποβηκῶς κὲ ἀφλό μου ἔποχήθη.

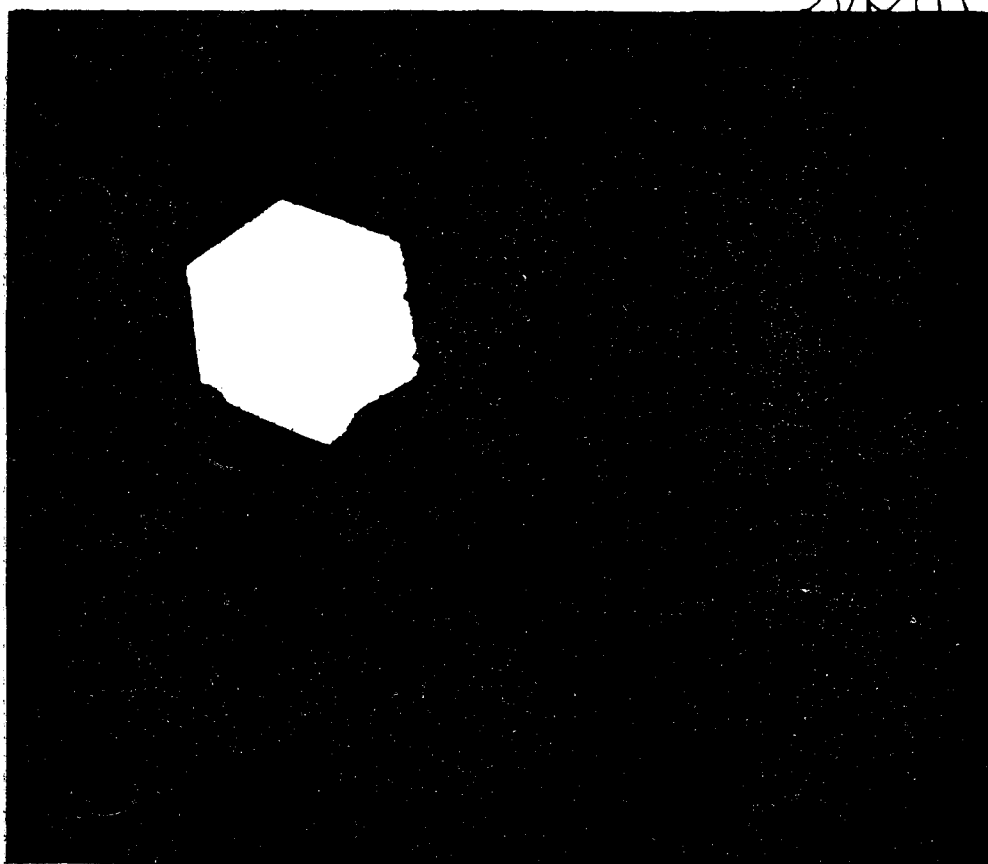
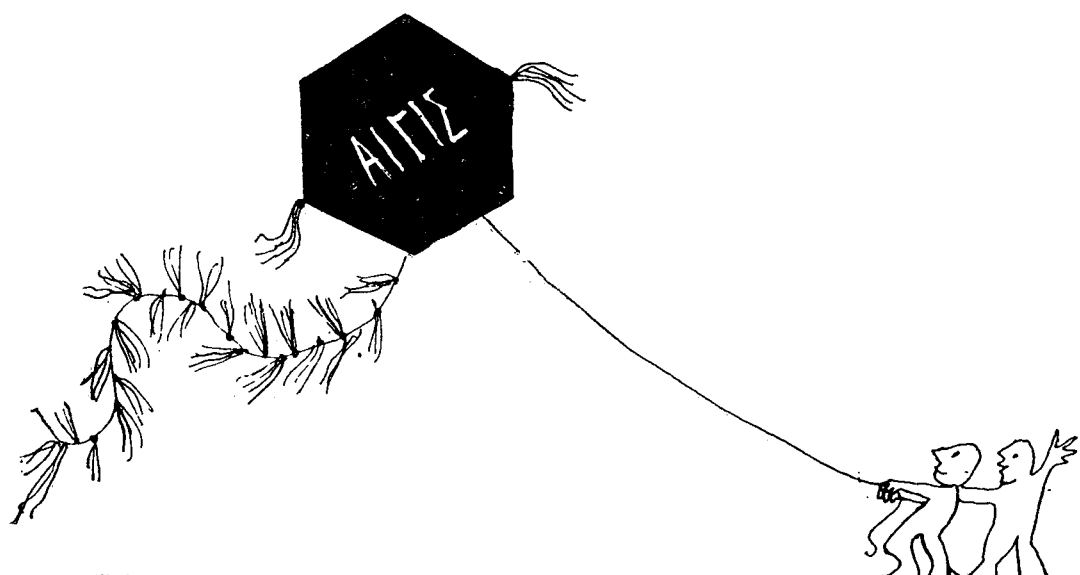
3) Ἔχω κανάταις, ωολήρεια, πιναυει, εἰσό-
ναι ἀχίων, μουβλαρδιέραι, λευάνα, κανδῆγε,
βευρετέρ και ἄλλα ἀνλιυίμενα ἀπολήλου ἀ-
νάχης. Ἐβηκῶς ἀπό ἀφλά δῆναμε νά εἶπω
μεριυά ὑωάρκουν εἰς ἀωιβερέφως ὑψηκῆς ἱμάς
διά κἀδε βαγάνλειον.

Μωοβλ.

ΛΑΪΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΙ

Ὅμηρου '21

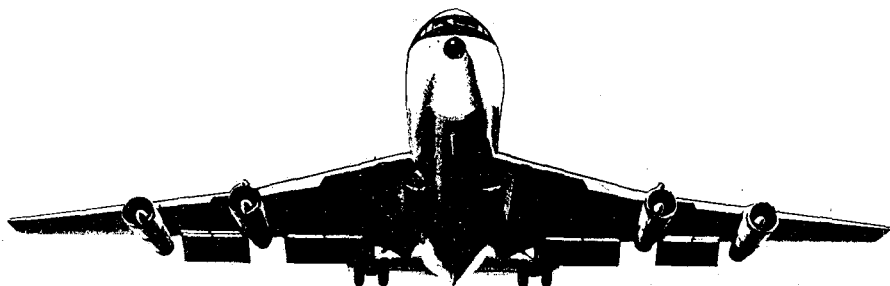
ΑΙΓΙΣ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΧΑΡΤΟΣΑΚΚΩΝ Ε.Π.Ε. - ΧΑΛΚΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ: ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 28, 611-031

Η
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
Α Ε Ρ Ο Π Ο Ρ Ι Α

ΑΓΓΕΛΛΕΙ ΜΕ ΕΘΝΙΚΗΝ ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑΝ ΕΝΑΡΞΙΝ
ΥΠΕΡΑΤΛΑΝΤΙΚΩΝ ΠΤΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΣ

ΑΜΕΡΙΚΗΝ
ΑΠΟ 1^{ης} ΙΟΥΝΙΟΥ 1966

ΜΕ ΤΑ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΑ ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

BOEING 707-320
Super fan jet

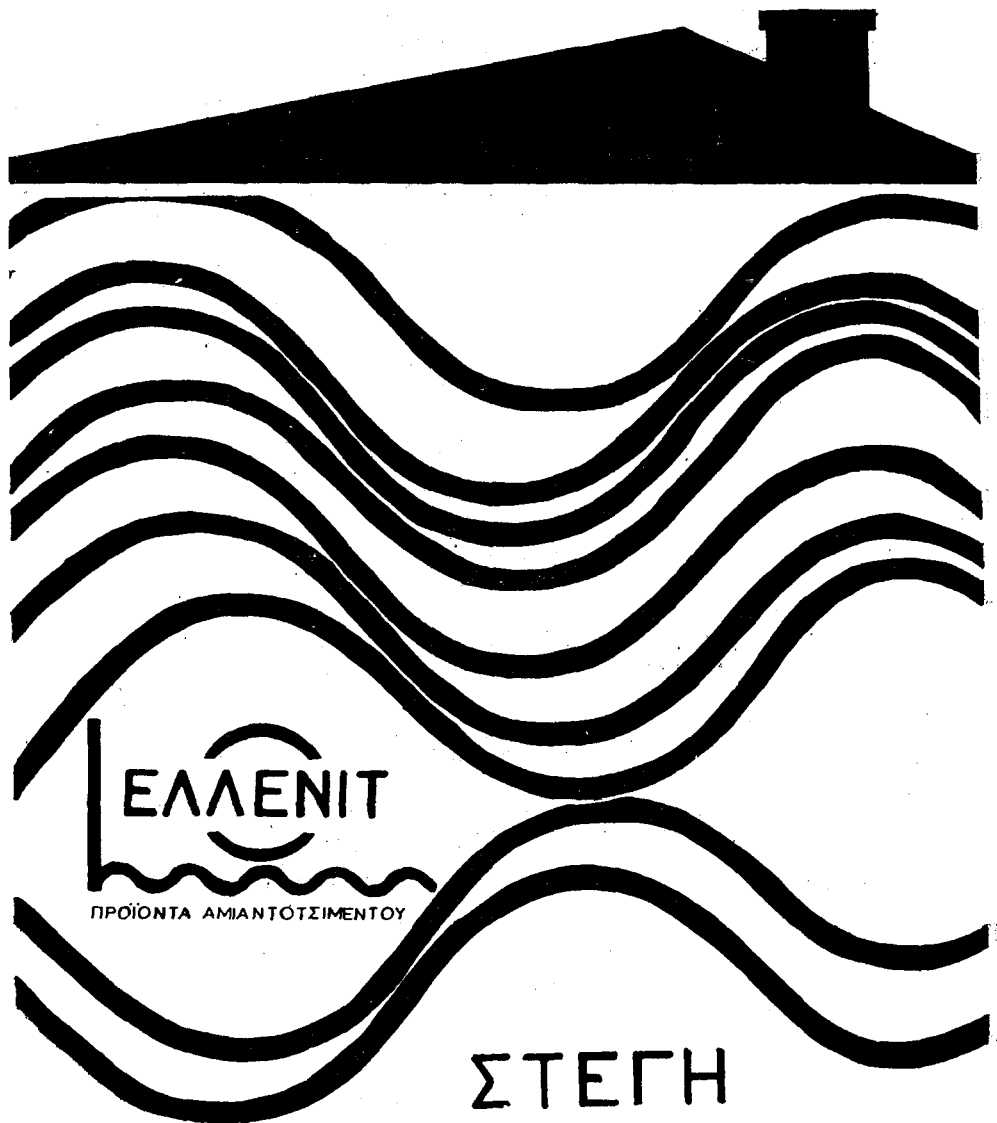
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑΙ ΠΤΗΣΕΙΣ
ΑΘΗΝΑΙ - ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

ΑΝΕΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΜΕΣΩ ΡΩΜΗΣ - ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΗΛΙΑΣ
ΚΑΡΑ-
ΚΑΡΗΣ

ΦΩΤΙΣΤΙΚΑ
ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΕΙΣ
ΒΟΚΟΡΕΣΤΙ1820
625-110.616458

ΕΛΛΕΝΙΤ

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΜΙΑΝΤΟΤΣΙΜΕΝΤΟΥ

ΣΤΕΓΗ

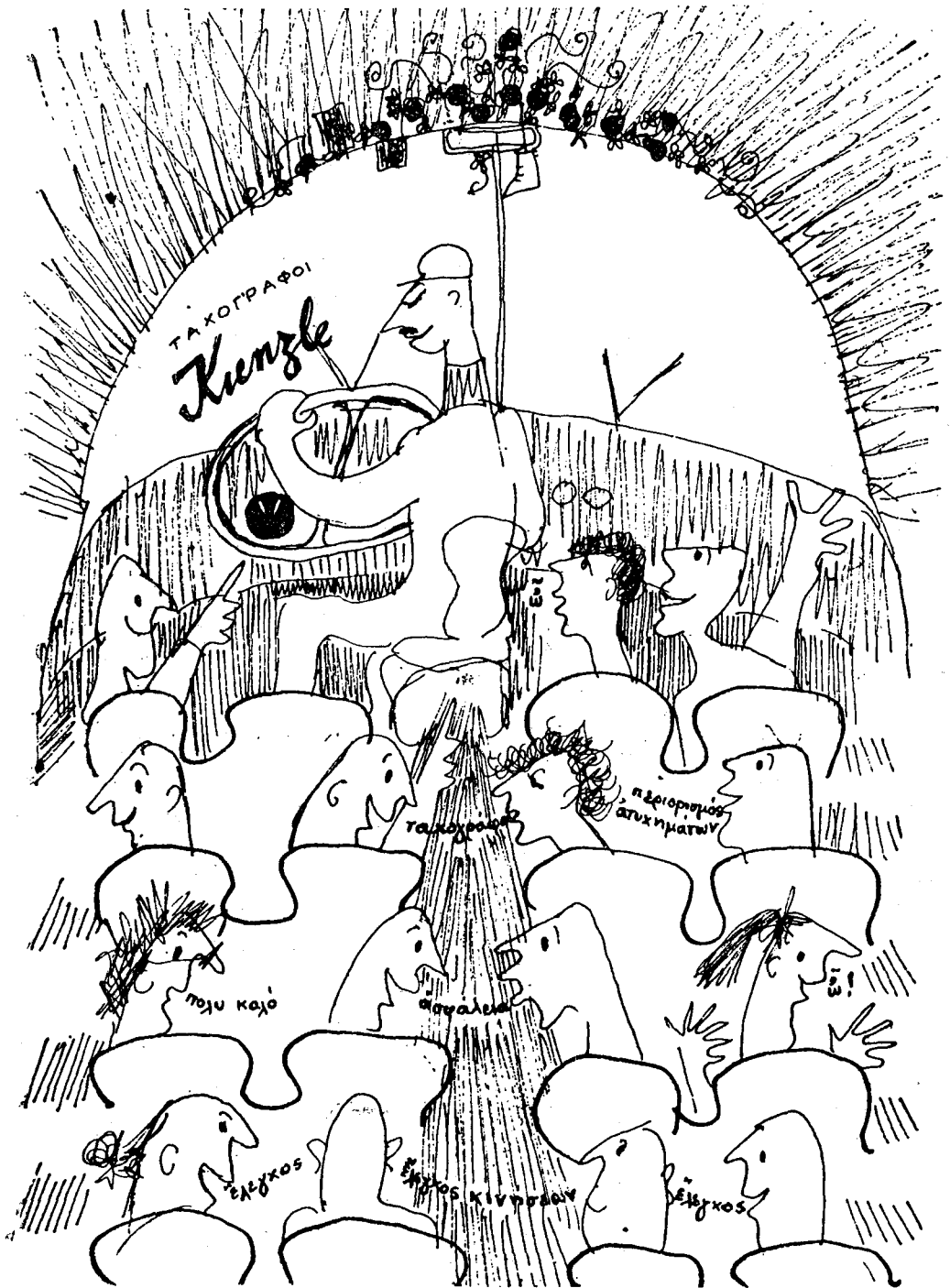
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
ΔΟΜΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ Α. Ε.

Όμηρου 8, Αθήναι. Τηλ. 231-244,
231-246. Έργοστάσιον Χαλκίδος :
Τηλ. 21.67, 34.54. - Αποθήκη εις
Δασρόπυργον Έλευσίνος 073-269.
Αποθήκη Αθηνών : Μιχαήλ Βόδα
26, 821-710. Πρατήρια, Έκθεσεις:
Αθηνών: Μάρνη 12β. Τηλ. 812-275.
Πειραιώς: 6, Λεωφόρος Βασιλέως
Κωνσταντίνου Τηλέφ. : 425 - 427.

ΑΠΟ

ΚΥΜΑΤΟΕΙΔΕΙΣ ΠΛΑΚΕΣ
ΑΜΙΑΝΤΟΤΣΙΜΕΝΤΟΥ

ΕΛΛΕΝΙΤ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΙ ΤΑΧΟΓΡΑΦΟΙ ΚΙΕΝΖΛΕ

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ: «Α. Ε. ΑΞΩΝ» — ΟΜΗΡΟΥ 8, 632-711 | 5

ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ: ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΑΘΗΝΩΝ 90, 534-696, 538-129

Εξοντώσατε
όλα τα έντομα, με
Μομπιλτόξ

ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΦΗΜΗΣ ΕΝΤΟΜΟΚΤΟΝΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΝ 5% DDT & ΠΥ-
ΡΕΘΡΟΝ • ΤΕΛΕΙΟΣ ΑΒΛΑΒΕΣ
ΔΙΑ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ & ΤΑ ΚΑΤΟΙ-
ΚΙΔΙΑ ΖΩΑ • ΑΜΕΣΟΝ & ΔΡΑΣΤΙ-
ΚΟΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ • ΕΥΟΣΜΟΝ

Πωλείται εις τὰ πρατήρια τῆς
ΜΟΜΠΙΑ ΟΪΛ ΕΛΛΑΣ ΑΕ

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΣ Γ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

...Κ' ἡ Πηνελόπη μὲ «Ντε-μι-σέ» κεντοῦσε
προσμένοντας τὸν Ὀδυσσεά!..

ΚΛΩΣΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΙ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

D-M-C: ΜΑΡΚΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΧΑΡΤΟΠΟΙΪΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1924

Γενική διεύθυνσις: Πανεπιστημίου 10 (Τ.Τ. 134)
625-401/3, 626-341

Έργοστάσια εν Αιγίω: 4-02, 4-03

Άποθήκαι Άθηνων: Βουλής 6. Τηλ.: 233-170

**ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΧΑΡΤΟΥ
ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΩΝ**

Χάρτης γραφής και τυπογραφικός, περιτυ-
λίξεως, αδιάβροχος, περιγκαμέν λευκός και
χρωματιστός, «πετσετόχαρτον», χάρτης «ύ-
γείας» - «μπριστόλ», «νόρμες», χαρτόνια
καπνοβιομηχανίας κ.λ.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Δ. Πολυζόπουλος & ΣΙΑ Ρογκότη 4,
75-509, 79-831

ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΠΑΠΥΡΙΣΒΟ